

Goriška knjižnica »Franceta Bevka«

ŠTUDIJSKI ODDELEK

DOMOZNANSTVO

**Prodajalnica knjig in papirja Zaloga godbenih
komadov in slik**

Coppag in Skert

v

Gorici.

Semeniške ulice 12

Na Travniku 14.

Priporoča svojo bogato zalogo pisarniških in šolskih stvari po spodobnih cenah.

Vsakovrsten papir po enakih pogojih, kakor se dobiva v papirnici.

Popolno zalogo cerkvenih, občinskih in drugih tiskovin.

Iz svoje delavnice

šolske zvezke in trgovinske knjige.

O B I L N O Z A L O G O

svinčnikov, črnih, peres, španjskega voska, peresnikov, tintnikov, pisnih zavojev ali map.

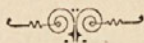
Šolske knjige, molitvenike in dobro oskrbljeno knjižnico v deželnih in tujih jezikih.

Prekupcem in učiteljem dovoljujejo se znameniti odbitki.

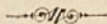
PRIROČNI ZAKONIK

za

pokneženo grofijo Goriško in Gradiško.

Izdal **E. Klavžar**
deželni uradnik.

Založila **COPPAG** in **SKERT.**

Tiska **A. M. Obizzi** v Gorici.

1891.

Iz knjižnice dr. Franca in
dr. Milka Kosa.

N 66.390/1977

PREDGOVOR.

Poglavitni sad delovanja državnega zbora in deželnih zastopov so postave, katere vrejajo najvažnejše državne in deželne zadeve. Dobre postave so temelj rednemu državljanskemu življenju in dosledno tudi vsemu napredku, kojega pa le tedaj izdatno pospešujejo, kedar jih oblastnije po svoji dolžnosti izvršujejo, držarljani pa spoštujejo in zvesto izpolnujejo.

Postave imajo biti žive, in da so to, morajo jih ne samo gosposke dobro poznati in razumeti ter razumno izvrševati, ampak tudi med ljudstvom morajo biti kolikor mogoče razširjene, da jih vsaj bolje zavedeni in podučeni državljani lahko prebirajo, ter iz njih pozvedavajo vsestranske svoje pravice in dolžnosti.

Država sicer skrbi za to, da se vse postave in naredbe viših in najviših oblastnij sprti priobčujejo v državnem zakoniku in v deželnih zakonikih in ukaznikih; toda dotične zbirke so preobširne in za navadno, bodi uradno, bodi privatno rabo preokorne. Za to vidimo, da si priskrbkujejo skoro vse dežele

ročnejše, pripravno vrejene zbirke deželnih in tistih državnih postav, katere, ali so v obče jako važne, ali pa bolj od blizu zadevajo njih posebne interese.

Jaz sem uže leta 1876 priobčil tako zbirko, katera je obsegala vse naše deželne postave razen šolskih. Šolske postave sem bil opustil, ker je bila malo poprej v c. kr. založbi šolskih bukev izšla „Priročna zbirka postav o ljudskih šolah za pokneženo grofijo Goriško in Gradiščansko“ in so bili takrat ž njo oskrbljeni vsi šolniki.

Od tistih dob pa se je marsikaj spremenilo v deželnih in tudi v državnih šolskih postavah in nabralo se je tudi lepo število novih postav, katere moramo poznati, če se hočemo po njih ravnati. Zato sem zložil novo popolno zbirko, v katero sem sprejel vse premembe in vse tiste nove postave in ukaze, o katerih sodim, da spadajo po svoji vsebini v to zbirko.

Postave so primerno razvrščene v tri dele: I. Upravne postave, II. gospodarstvene postave in III. šolske postave. Ker so prerodi postav uradni, nisem smel spremeniti v njih nobenega izraza; vendar pa sem tu pa tam dostavil slabim ali napačnim izrazom popravljajoče opazke. Tudi zastarele oblike, katerih je vse polno v postavah prvin let ustavne dobe, sem nekoliko opilil. Slednjič moram opaziti, da je v deželnem zakoniku in ukazniku prav mnogo tiskarskih pogrškov in drugih pomot, da so celó nekateri stavki izpuščeni in da so se šolske postave z vsemi pogrškami vred iz uradnega deželnega zakonika prenesle tudi v zgorej omenjeno priročno zbirko. Te pogrške in pomote sem z vso skrbnostjo kolikor moglo odstranil in popravil; a pri tem se mi je vendarlo pometilo, da so se nekatere bolj malenkostne tiskarske pomote, koje pa ne kvarijo pomenu, vrinile

*tudi v mojo zbirko. Pri Goriških tiskarskih razme-
rah shoro ni drugače mogoče.*

*Vsakakor se nadejam, da bo moja zbirka do-
bro došla vsem županom in drugim občinskim za-
stopnikom, občinskim tajnikom, upravnim uradnikom,
šolnikom in drugim, ki se vsak v svojej stroki bavijo
z javnimi zadevami. Priporočam jo svojim rojakom
iskreno želeč, da jim koristi, kolikor more..*

V Gorici februarija 1891.

Izdajatelj.

I. DEL.

UPRAVNE POSTAVE.

Člen I.

Vsako nepremakljivo posestvo mora biti sklenjeno ali v zvezi s kako posamno občino.

To pa ne velja zastran rezidenc, gradov in drugih poslopij, namenjenih cesarju in najvišjemu dvoru za stanovanje ali za časno prebivanje, kakor tudi ne zastran vrtov in parkov, ki se štejejo k njim.

Deželna postava ustanovljuje, ali sme veliko gruntno (zemljiščno) posestvo ostati ločeno od posamne občine in pod katerimi pogoji sme to biti.

Po vsakem pa sme tako posestvo ostati samo za se le s tem pogojem, da od občine ločeni veliki posestnik prevzame dolžnosti in opravila, ki jih ima tudi vsaka občina, in pri tem se mu ne mora dati druga uredovna ali službena moč razun te, katera je za spolnovanje omenjenih dolžnosti in opravil potrebna.

Člen II.

Vsaki državlján mora imeti domovinsko pravico v kateri občini.

Posebna državna postava odločuje domovinska razmérja. *)

Člen III.

Občina sklepa nad prošnjo kakega unanje-ga, da bi mu se domovinska pravica podelila.

*) Domovinska postava z dné 3. decembra 1863 št. 105 drž. zak. priobčena v tej zbirki za občinskim volivnikom.

Če pa unanji človek svojo domovinsko pravico izkaže ali vsaj izpriča, da je storil, kar je potrebno, da bi takošen izkaz dobil, ne sme mu občina kratiti prebivanja v njenem okolišu, dokler on s svojimi vred živi brez madeža in dokler ni na skrb občni milodarnosti.

Člen IV.

Opravila, ki jih občina ima za svoje področje, dvojna so :

- a) opravila lastna ali samosvojna in
- b) izročena.

Člen V.

Področje lastnih, to je tistih opravil, zastian katerih sme občina, držeč se danih državnih in deželnih postav, sama od sebe svobodno velevati in narejati, obsega sploh vse, kar naravnost in pred vsem zadeva občino in nje korist ter se med njenimi mejami z nje vlastnimi močmi da opraviti in izpeljati.

V tem pomenu gre sem seosebno :

1. Svobodno oskrbovanje občinskega premoženja in tistih reči, ki se tičejo občinske zveze ;
2. skrb za varnost osebe in svojine (lastnine) ;
3. skrb za občinske ceste, poti, planišča (place), mostove, da se držé v dobrem stanu, kakor tudi skrb za varno in lahko občenje (hojo in vožnjo), po cestah in vodah in pa za poljsko varnost (poljska policija) ;
4. policija zastran živeža in pažnja nad trženjem in semnjevanjem, seosebno nadgledovanje nad mero in vago .
5. policija zastran zdravja ;

6. policijska pažnja nad posli (družinčeti) in delavci in skrb za to, da se poselska ali družinska postava spolnuje;

7. policija zastran lepega ali čednega obnašanja;

8. skrb za uboge in za občinske dobrotljive zavode ali naprave;

9. policija zastran zidanja ali stavljenja in zastran ognja, skrb za to, da se stavbena postava spolnuje, in pa dovoljevanje policijsko, da se kaj zida;

10. po pravilih, ki jih bo postava odločila, neka moč na srednje šole, katere vzdržuje občina, po tem na ljudske šole, skrb za napravljanje, vzdrževanje in denarno zalaganje ljudskih šol z ozirom na še obstoječa šolska patronstva (patronate);

11. poskušnja, da se poravnajo med sabo ljudje, ki se pravdajo, po možeh zaupnikih izmed občine izvoljenih;

12. opravljanje prostovoljne prodaje premakljivih reči na dražbi (licitaciji).

Iz viših državnih ozirov smejo se nekatera opravila občinske policije v ti ali uni občini s postavo odkazati posebnim cesarskim postavljenecem.

Člen VI.

Izročena opravila, ki jih imajo občine, to je njih dolžnost, deležiti se delanja ali pripomagati za namembe državnega upravnstva, odločena so z občnimi postavami in po njih z deželnimi postavami.

Člen VII.

Posamnim občinam je na voljo, kakor zastran samosvojnih (člen V) tako tudi zastran izročenihi (člen VI) opravil zediniti se, da bi jih vkupno opravljale. Take občine, ki ne premorejo toliko, da bi svoje dolžnosti izročenega področja (člen VI) spolnovati mogle, treba je, dokler je tako, po deželni postavi zediniti z družimi občinami zavolj vkupnega opravljanja reči.

Tako isto se smejo občine, ki so se po postavi od 17. marca 1849 (Dopolnitni zvezek državnega zakonika od leta 1849 pod št. 170) bile z drugimi v eno občino zedinile, z deželno postavo zopet razdružiti in same za se ustanoviti kakor posamne občine, kedar vsaka izmed teh občin, za katerih razdružbo gre, za se premore toliko, da ji bo mogoče opravljati dolžnosti, ki za-njo prihajajo od izročenega področja (člen VI).

Člen VIII.

Občino namestujeta ali zastopata v njenih rečeh občinski odbor pa županstvo (občinsko glavarstvo).

Občina si izbira namestovalce ali zastopnike od časa do časa.

Deželna postava odločuje, ali in kako smejo nekateri občinarji (soseščani, srenjčani, občinski udje) tudi ne voljeni, bodi sami osebno, bodi po namestnikih, deležiti se namestovalstva ali zastopstva občinskega.

Člen IX.

Kdor ni občinar, nima nikakor pravice ne občinskih namestovalcev voliti, ne občinskega namestovalstva deležen biti.

Kazenska postava bo ustanovila, ali bo z obsodbo v kazen (štrafengo) treba ob enem tudi izgovoriti, da je obsojenec izgubil pravico, občinske namestovalce voliti in med nje izvoljen biti, in za koliko časa da jo je izgubil. Do takrat bo veljalo, da ne smejo voliti tisti:

- a) ki so bili obsojeni, da so krivi kacega hudodelstva;
- b) kateri se zavolj kacega hudodelstva pod preiskovanje prišli, dokler to preiskovanje trpi;
- c) kateri so bili obsojeni, da so krivi prestopka tatvine, goljufije, nezvestobe ali pa deležnosti kacega izmed teh prestopkov (§§. 460, 461, 464 kazenskega zakonika.)

Člen X.

Za občinskega namestovalca ali zastopnika ne more po nikakem izvoljen biti, kdor ni spolnil štiri in dvajsetega leta svoje dobe in kdor državljanskih pravic popolnoma ne uživa. Kdor nima pravice, biti volivec, ne more izvoljen biti. Še se ne smejo voliti za namestovalce tisti,

- a) kateri so bili obsojeni, da so krivi pregreška iz pohlepa po dobičku storjenega ali pa očitnim šegam nasprotnega; ali
- b) da so krivi prestopka iz lakote na dobiček doprinesenega ali pa kacega prestopka zoper očitne šege, omenjenega v §§. 501, 504, 511, 512, 515 in 516 kazenskega zakonika;

- c) nad katerih premoženjem je konkurs (kant) razglašen ali pa poravnovanje z upniki začeto, dokler se konkurs ali poravnavalna pravda razpravlja in po končani razpravi, če se razsodi tako, da je prezadolženec kriv pregreška, katerega §. 486. kazenskega zakonika v misel jemlje;
- d) kateri so bili od svojega očitnega (publičnega) urada ali očitne službe odstavljeni za to, ker so kak disciplinarni pregrešek iz lakote na dobiček storili.

Pogoji v tem členu naznanjeni veljajo tudi za tiste občinarje, kateri prihajajo, kjer bi tako bilo, nevoljeni v odbor.

Člen XI.

Kako naj se sestavlja namestovalstvo občinsko, to odločuje deželna postava po volitnem redu s pristojnim pomislikom na to, da gre varovati zadeve in koristi tistih, ki veči davek plačujejo.

Člen XII.

Delo občinskega odbora je, da v občinskih rečeh sklepa in nadgleduje; delo županstva pa je, da oskrbuje ali upravlja in zvršuje.

Člen XIII.

Za svoja uredovna ali službena dela županstvo daje odgovor občini in kar se tiče izročениh opravil, tudi vladarstvu.

Člen XIV.

V vseh občinskih rečeh razločuje samona-

sebna (nadpolovična, absolutna) večina namestovalcev, če jih je pričujočih toliko, kolikor je za veljavno sklepanje potrebno.

Odbor ima očitne seje ali pomenke, to da če župan ali neko število odbornikov tako nasvetuje, sme se izjemno tudi skleniti, da seja ni očitna; nikdar pa se to ne sme zgoditi pri tistih sejah, v katerih se pretresajo in razpravljajo občinski računi (rajtenge) ali pa preudarek občinskih dohodkov in stroškov.

Ti računi in preudarki (dohodovnik pa troškovnik) morajo biti razgrnjeni očitno, da jih lahko pregleda kdorkoli.

Člen XV.

Da se založe tisti za občinske namembe potrebni stroški, ki niso zagrnjeni z dohodki iz občinske lastnine, sme občina skleniti jemanje prikladov k neposrednjim davkom ali k potrošnini, ali pa pobiranje drugih nakladov in davščin.

Deželna postava bo ustanovila, kdaj mora občina zastran teh prikladov glede na neko mero taistih zadobiti potrjenje okrajnega, okrožnega ali kresijskega namestovalstva, ali deželnega zbora, ali pa pognati se za to, da se izda posebna deželna postava.

Priklad k potrošnini sme zadevati samo potrošek ali porabo blaga v občinski okolici, ne pa pridelovanja reči ali kupčevanja z njimi.

Nakladi in davščine, ki se ne štejejo v vrsto gori omenjenih prikladov k davkom, ne morejo se brez deželne postave ne vpeljati, kjer ne bi jih še bilo, ne povišati, kjer že so.

Kako in koliko je vsak občinar posamič dolžan opravljati na zalogo občinskih stroškov, unérja občina med tistimi mejami, ki jih bo ustanovila deželna postava.

Člen XVI.

Državna uprava rabi nadgledno pravico nad občinami na to stran, da občine svojega področja ali svoje oblasti ne prestopijo in proti danim postavam ne ravnajo.

Tudi bo državna uprava, kjer ne gre za take sklepe občinskega odbora, proti katerim je treba po členu XVIII c) prošnjo za preuredbo obrniti na više občinsko namestvovalstvo, razločevala ali razsojala pritožbe zoper tiste naredbe kakega županstva, s katerimi bi se bile veljavne postave prestopile ali po napačnem obrnile.

Politična deželna gosposka sme občinsko namestvovalstvo razpustiti. Občini je na voljo, obrniti se na državno ministerstvo s pritožbo, katera pa nima odločne moči. V šestih tednih po razpuščenju najpozneje mora se razpisati nova volitev.

Člen XVII.

Med občino in deželni zbor sme se z deželno postavo uvrstiti okrajno, okrožno ali kresijsko namestvovalstvo (zastopstvo). Ono se shaja od časa do časa ob odločenih dobah ali pa kedar ga njegov župan pokliče.

Njegove stanovitne reči opravlja odbor pa župan.

Člen XVIII.

V področje okrajnega, okrožnega ali kre-

sijskega namestovalstva, kjer se takošno napravi, gredo vse notranje reči, ki se tičejo vkupnih zadev celega okraja (okroga ali po nekdanje župe, kresije) in njegovih prebivalcev.

Še se sme okrajnemu, okrožnemu ali kresijskemu namestovalstvu po deželni postavi odkazati, namreč da bode zastran posamnih občin:

- a) čuvalo in gledalo na to, da se zakladno premoženje in zakladno nepremakljivo posestvo posamnih občin in njih zavodov ali naprav ohrani celo in neprikračeno :
- b) da bo potrjevalo imenitna djanja ali sklepe zlasti take, ki se tičejo občinskega gospodarstva ;
- c) da bo v vseh takih rečeh, katere občinam niso od države izročene, razločevalo prošnje za prenaredbo sklepov, ki jih store občinski odbori.

Kjer se ne napravi nikakošno okrajno, okrožno ali kresijsko namestovalstvo, ali v kolikor bi se ta opravila ne odkazala okrajnemu, okrožnemu ali kresijskemu namestovalstvu, bode jih oskrboval deželni zbor po svojem odboru.

V rečeh, ki jih država občinam izroči, gre prošnja za prenaredbo občinskih sklepov na državno gosposko.

Člen XIX.

Okrajno, okrožno ali kresijsko namestovalstvo bo v sebi imelo može, ki namestujejo sledeče vrste posebnih zadev ljudstva, — vrsto namreč :

- a) velikih gruntnih posestnikov

- b) obrtnikov in kupčevalcev ali trgovcev, ki največe davke plačujejo,
- c) družih meščanov in teržanov, in pa
- d) kmečkih občin.

Vsaka vrsta teh posebnih zadev (interesov) voli si od časa da časa v postavljenih dobah toliko namestovalcev, kolikor ji jih umeri deželna postava.

Če bi kje ene ali druge izmed teh verst ne bilo, ima deželni zbor pravico, z deželno postavo ustanoviti za voljenje namestovalcev tak pravila, da bodo zadeve in koristi vseh verst, kolikor jih je, po enaki meri ovarovane.

Člen XX.

Okrajno, okrožno ali kresijsko namestovalstvo izbira občasno iz svoje srede odbor in župana.

Izvoljenemu županu je treba cesarskega potrjenja.

Člen XXI.

Da se založe stroški, kar bi jih dohodki iz zakladnega premoženja ne zagrinjali, sme okrajno, okrožno ali kresijsko namestovalstvo do neke odločene mere porazdeliti in pobirati priklad k neposrednim davkom.

Za priklade čez to mero ali za druge naklade je treba deželne postave.

Člen XXII.

Poglavitna mesta posamnih dežel, pa tudi druga imenitejša mesta, če se potegnejo za to, in ravno tako imenitna zdravilišča ali toplice, dobé

po deželnih postavah lastne štatute, če jih še nimajo. Deželnemu postavodavstvu je prihranjena oblast, sedanje mestne štatute spreminjati in dopolnovati.

Županom izvoljenim v mestih in zdraviliščih, ki imajo svoj lastni štatut, treba bo cesarskega potrjenja.

Člen XXIII.

Mesta in zdravilišča ali toplice, ki imajo lastne štatute, opravljajo svoje reči po svojem namestovalstvu; one stojé naravnost ali neposrednje pod deželnim odborom, oziroma pod deželnim zborom, in zastran opravil, katera jim je izročila država, pod deželnim poglavarstvom.

Člen XXIV.

Deželni zbor pazi po svojem odboru na to, da se zakladno premoženje okrajev, okrogov ali kresij, kakor tudi takih mest in zdravilišč, ki imajo lastne štatute, in pa premoženje njihovih zavodov ali naprav ohrani celo in neprikrajšano.

Imenitnejša djanja, zlasti takošna, katera se tičejo gospodarstva, potrebujejo njegovega potrjenja.

Deželno namestovalstvo razločuje ali razsojuje prošnje za pre naredbo sklepov okrajnega, okrožnega ali kresijskega namestovalstva v opravilih, katera so po členu XVIII izročene temu namestovalstvu, kakor tudi enakošno prošnje zoper sklepe tistih mest in zdravilišč, ki imajo lastne štatute.

Člen XXV.

Vodila v členih IX, X, XIII, XIV in XVI postavljena gre obračati tudi na okrajna, okrožna ali kresijska namestovalstva.

Člen XXVI.

Na podlagi tu razloženih osnovnih pravil naj se za kraljestva in dežele, ki se na začetku te postave imenujejo, po deželnih postavah občinski redi (občinske postave) izdajo.

Mojemu državnemu ministru je naročeno izpeljati to postavo.

Na Dunaju 5. dne marca meseca 1862.

Franz Jožef s. r.

Nadvojvoda **Rajner** s. r.

Schmerling s. r.

Lasser s. r.

Po najvišem povelju :

Baron di **Ransonné** s. r.

Postava dana 7. aprila 1864,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,
**s katero se izdaje občinski red in občinski volivnik
(volivni red).*)**

Zvidelo se Mi je, s privoljenjem deželnega zbora poknežene grofije Moje Goriške in Gradiške izdati na podlagi postave dane 5. marcija meseca 1862 pod št. 18 drž. zak. priloženi občinski red in občinski volivnik (red za volitve v občinah) ter ukazati tako-le :

Člen I.

Ta občinski red in k njemu gredoči občinski volivnik velja za vse občine (komune) poknežene grofije Moje Goriške in Gradiške, katere nimajo lastnega statuta.

Člen II.

Kar je ustanovljeno v prvem, drugem in tretjem poglavju občinskega reda, zadobi brž svojo moč.

*) Zakonik in ukaznik za avstr. ilir. Primorje. Leto 1864. VII. zvezek št. 8.

Člen III.

Brez odloga je treba napraviti, da se po občinskem volivniku in po tem, kar veleva tretje poglavje občinskega reda postavijo nova občinska zastopstva ali namestovalstva.

Člen IV.

Kakor bo v kateri občini redno postavljeno novo zastopstvo, zadobi v nji občinski red, kolikor še ne velja po členu II., precej popolno moč.

Člen V.

Državnemu ministru Mojemu je naročeno, da izpelje to postavo.

N a D u n a j u dne 7. aprila 1864.

Franz Jožef s. r.

Nadvojvoda Rainer s. r. *Schmerling* s. r.

Po najvišem povelju :

Baron **Ransonnet** s. r.

I.

Občinski red.

za

pokneženo grofijo Goriško in Gradiško.

PRVO POGlavJE.

**Od županij (posamnih občin, sosesk, komunov)
sploh.**

§. 1.

Sedanje posamne občine ali županije imajo ostati županije same za-se, dokler se zastran njih s postavo kaka prěmena ne naredi. Vendar sme vsaka katastralna (davkovna) občina svojo lastnino in svoje dohodke v lastno upravo (oskrbovanje) prevzeti (VIII. poglavje, §. 98).

§. 2.

Dve županiji istega političnega okraja ali tudi več takih županij smejo se v eno županijo zediniti, tako, da nehajo biti županije same za-se, če se namestništvo iz javnih (vesoljnih) ozirov temu ne upre in deželni odbor to dovoli; to da

potrebno je, da se popred dogovoré zastran posesti in uživanja svoje lastnine, svojih napray in zalogov ali fondov. *)

§. 3.

Občine, ki so po postavi od 17. marca 1849 bile z drugimi v eno samo občino zedinjene, smejo se z deželno postavo zopet razdružiti in same za-se ustanoviti kakor županije, kedar vsaka izmed teh občin, za katerih razdružbo gre, za se premore toliko, da ji bo mogoče, opravljati dolžnosti, ki za-njo prihajajo od izročnega področja (§. 28) (Člen VII. postave dane 5. marcija 1862).

Pređen pa se zgodi taka razdružba, morajo občine do dobrega biti edine zastran razdelitve vkupnega premoženja in pa posestva, kakor tudi zastran vkupnih bremen ali obtežb. Pod temi pogoji se sme kaka županija tudi zunaj primérljeja pred omenjenega z deželno postavo razdeliti na dve ali več županij.

§. 4.

Če bi šlo za tako premembo v mejah kake županije, po kateri ona ne neha biti županija sama za-se, treba je za-njo, da jo deželni odbor dovoli, in pa da namestništvo izreče, da ni proti temu iz javnih ozirov nikakega napotja.

§. 5.

Kedar bi zedinjenje ali razdružbo kake ob-

*) Vsled postave od 20. decembra 1868 št. 25 dež. zak. zastran združevanja dveh ali več krajnih občin (županij) v eno, je odpal drugi odstavek tega paragrafa.

čine ali déla občinskega nasvetovalo občinsko zastopstvo ali pa več volivcev vkup, kateri pa v občini ali občinskem délu, za katerega zedinjenje ali razdružbo gre, tretjino vsega izravnega (neposrednjega) davka plačujejo, vzelo se bo za tak nasvét, da je pohvaljen, če privolite va-nj saj dve volivni skupščini (§. 13. volivnika).

Tako isto naj se ravna z nasveti, ki bi jih volivci kake katastralne občine, tretjino vsega izravnega (neposrednjega) davka plačujoči, podali zastran tega, da naj se ti občini sami izroči gospodarenje sé svojim premoženjem in svojimi dohodki (§. 1), in naj se taki nasvéti, se vé da pod pridržki §. 4, za pohvaljene jemljejo, če privoli va-nje število volivcev, kateri vkup več kakor pol izravnega (neposrednjega) davka odrajtujejo.

§. 6.

Vsako nepremakljivo posestvo mora biti sklenjeno, to je v zvezi s kako županijo. To pa vendar ne veljá zastran stolovnic ali rezidenc, gradov in drugih poslopij, namenjenih cesarju in najvišemu dvoru za stanovanje ali za časnó prebivanje, kakor tudi ne zastran vrtov in perivojev (parkov) k njim spadajočih. (Člen I. postave dane 5. marcija 1862.)

DRUGO POGLAVJE.

Od občinarjev ali občinskih udov.

§. 7.

Za občinarje se imajo tiste osebe, ki imajo v občini domovin-

sko pravico, potem tisti, ki, če tudi nimajo domovinske pravice, imajo v njenem okolišu ali hišno ali zemljiščno posestvo, ali plačujejo neposrednji davek od v občini samostojno opravljajoče obitnije ali pridobitka, ali pa v občini stanujejo in tukaj od katerega družega dohodka davek plačujejo.

Vse druge osebe v občini so zunanjiki. *)

§. 8.

Pravila, po katerih se ravna domovinstvo, so ustanovljena s postavo dano 3. decembra 1863.

§. 9.

Vsaka županija sme avstrijskim državljanom, kateri so si zadobili posebne zasluge, častno občinarstvo podeliti.

§. 10.

Občinarji imajo pravico prebivati v občini nemoteni po nikomur. Oni so po tem, kar je ustanovljeno v ti postavi, deležni tako pravic in koristi, kakor tudi dolžnosti in bremen občinskih.

Občinarji domačinci imajo vrh tega pravico, kadar obožajo, po svoji potrebnosti biti preskrbovani.

Častni občinarji imajo pravico občinarjev, niso pa podvrženi njih dolžnostim.

*) Postava od 11. novembra 1868 št. 13 dež. zak.

§. 11.

Občina razsojuje, ali se ima kakemu unanjiku, kedar za to prosi, podeliti domovna pravica, ali ne.

Če pa unanjik svojo domovno pravico izkaže, ali vsaj izpriča, da je storil, kar je potrebno, da bi takošen izkaz dobil, ne sme mu občina kratiti prebivanja v njenem okolišu, dokler ni na skrb občni milodarnosti. (Člen III. postave dane 5. marca 1862).

Če bi unanjik menil, da se mu s kako naredbo, ki jo je občina v le-tem zadnjem primérleju sklenila, krivica godi, more politično okrajno gosposko prositi za pomoč.

§. 12.

Privatnopravna razmérja sploh in pravice lasti in uživanja posebej, ki gredó celim vrstam ali pa posamuim udom občinskim, ne spreminjajo se s tem nikakor.

TRETJE POGLAVJE.

Od občinskega zastopstva ali namestovalstva.

§. 13.

Županijo zastopata v njenih zadevah občinsko starešinstvo (občinski svèt), pa županstvo (občinsko glavarstvo) (Člen VIII. postave dane 5. marca 1862).

§. 14.

Občinsko starešinstvo je v občinah, ki imajo manj kakor 100 takih udov, kateri so volivci, sé-

stavljeno iz 9 udov, v občinah pak, katere štejejo			
100— 300 udov volivcev, sestavljeno je			iz 12 udov
301— 600 „ „		sestavljeno je	iz 18 udov
601—1000 „ „		sestavljeno je	iz 24 udov
več kakor 1000 „ „		sestavljeno je	iz 30 udov.

§. 15.

Za nadomestovanje starešin (občinskih svetovalcev), katerim kak zadržek brani, svojo službo opravljati, ali katerih manjka, naj se v vsaki županiji postavi toliko nastopnikov, da pride na vsaka dva starešina po eden nastopnik. Kjer bi se to število nastopnikov ne dalo deliti s številom volivnih skupščin, mora se povišati na najbliže število, katero se dá tako deliti.

§. 16.

Županstvo je sestavljeno iz župana in vsaj dveh starešin kakor podžupanov (deputatov). Kjer bi opravila in okoliščine nanesle potrebo, sme starešinstvo število podžupanov primérno povišati. Toda število to ne sme preseči tretjino starešin.

§. 17.

Starešine in nastopnike volijo tisti, kateri imajo v občini pravico volitve.

Kdo sme voliti in izvoljen biti, in kako se ravna pri voljenju, to ustanovljuje bolj na tanko občinski volivnik.

§. 18.

Občinsko starešinstvo voli izsred sebe župana in podžupane. Kako se to godi, določuje natančneje občinski volivnik.

Podžupani gredó v vrsti eden za drugim po številu glasov, s katerimi je kdo bil izvoljen. Kedar sta dva bila z enakim številom glasov izvoljena, razločuje žreb ali loz, komu izmed nju gre prednost v vrsti. Po ti vrsti, kakor gredó drug za drugim, nadomestujejo oni župana, kedar bi se mu kak zadržek priménil.

§. 19.

Vsaki občinar, kateri je zmožen biti izvoljen, ima dolžnost, če so ga po redu bodi za starešina ali nastopnika, bodi v županstvo izvolili, na-se vzeti to službo.

Pravico, upreti se taki službi, imajo samo :

1. duhovniki in javni (očitni) učeniki ;
2. dvorni, državni in deželni uradniki in služabniki, kakor tudi uradniki in služabniki javnih zalogov (fondov) ;
3. vojaški ljudje, ki ne opravljajo djanske službe ;
4. taki, ki imajo več kakor 60 let ;
5. tisti, kateri so službo župana ali podžupana eno celo volivno dobo opravljali, ali pa uže tri volivne dobe zaporedoma starešini, za prvo volivno dobo po tem ;
6. tisti, kateri imajo kako napako ali slabost na životu, ki bi jim branila, dolžnosti službe opravljati, ali ktere dalj časa znamenita kaka bolezen nadleguje ;

7. kateri se pečajo redoma s takim delom, da jim je pogostoma ali dolgo časa v vsakem letu biti kje zunaj občine.

Kdor bi brez takega izgovora službe, za katere je bil izvoljen, na-se vzeti, ali službe enkrat prevzete dalje opravljati ne hotel, zapade denarni kazni, katero mu občinsko starešinstvo do 100 goldinarjev odmeriti sme s tem, da mu je prosto pritožiti se pred politično okrajno gosposko.

Denarna kazen gre v občinsko denarnico (kaso).

§. 20.

Starešine in nastopniki kakor tudi udje županstva se volijo na tri leta. Tudi kedar ta čas preteče, ostanejo v službi, dokler se ne postavi novo občinsko zastopstvo.

Ti, kateri odstopijo, smejo z nova biti izvoljeni, če jim kako postavno napotje ne brani.

§. 21.

Če se mesto župana ali kakega podžupana v teh treh letih izprazni, mora starešinstvo najpozneje v štirinajstih dnevih napraviti novo volitev za tisti čas, kar ga še ni izteklo.

Če se izprazni mesto starešine, naj župan pokliče v starešinstvo tistega nastopnika, ki je v volivni skupščini, v kateri je bil manjkajoči starešina izvoljen, dobil več glasov. Pri enakem številu glasov razločuje žreb (loz).

Če bi pa manjkalo toliko starešin, da bi se število starešin v kateri volivni skupščini izbranih tudi celó z nastopniki ne moglo dopolniti, naj dotična volivna skupščina, držeč se zadnjega

imenika volivcev, brez odloga za še ostali čas volivne dobe dopolnivo volitev opravi in tako število popolni.

§. 22.

Kar je v §. 21 zastran poklicovanja nastopnikov ustanovljeno, velja tudi za takrat, kedar bi ta ali uni starešina zavolj kakošnega zadržka samo za nekaj časa ne mogel svoje službe opravljati.

§. 23.

Župan in podžupani morajo, kedar svojo službo nastopijo, v pričo občinskega starešinstva glavarju okrajne gosposke ali temu, katerega glavar za to pošlje, v roke na mesto prisege obljubiti, da bodo cesarju zvesti in pokorni, da bodo po postavah ravnali in svoje dolžnosti vestno spolnovali.

§. 24.

Občinski starešine in nastopniki opravljajo svojo službo zastonj.

Občina sklepa, ali bodo župan pa podžupani iz občinskih dohodkov dobivali kako plačilo in koliko.

Vsim občinskim zastopnikom gre iz občinske denarnice povračilo gotovih stroškov, katere bi jim občinski opravki prizadjali.

Udje županstva, kakor tudi starešine in njih nastopniki izgubijo svojo službo, kedar se prigodi ali zvé kaj tacega, zavolj česar bi uže izprva ne bili mogli izvoljeni biti.

§. 25.

Ako pa pridejo oni v preiskavo zavolj kakega v §§. 3 in 11 občinskega volivnika imenovanega kaznjivega djanja, ali če se nad njih premoženjem konkurs ali kant razglasi, ali pa poravnavanje z upniki začne, ne smejo opravljati svoje službe, dokler kazenska pravda teče, ali dokler se konkurs ali poravnavanje razpravlja.

ČETRTO POGlavJE.

Od opravil ali področja županije.

Prvi odloček.

Kaj in koliko obsega področje.

§. 26.

Opravila, ki jih občina ima za svoje področje, so dvojja :

- a. opravila lastna ali samosvoja, in
- b. opravila izročena. (Člen IV. postave dane 5. marca 1862.)

§. 27.

Področje lastnih, to je tistih opravil, zastran katerih sme občina, držeč se danih državnih in deželnih postav, sama od sebe svobodno velevati in narejati, obsega sploh vse, kar naravnost in pred vsem zadeva občino in uje korist,

ter se med njenimi mejami z nje lastnimi močmi da opraviti in izpeljati.

V tem pomenu gre sem sosebno :

1. svobodno oskrbovanje občinskega premoženja in tistih reči, ki se tičejo občinske zveze ;

2. skrb za varnost osebe in svojine ali lastnine ;

3. skrb za občinske ceste, poti, planišča (place), mostove, da se drže v dobrem stanu, kakor tudi skrb za varno in lahko občenje (hojo in vožnjo) po cestah in vodah in pa za poljsko varnost (poljska policija) ;

4. policija zastran živeža in pažnja nad trženjem in semnjevanjem, sosebno nadgledovanje nad mero in vago ;

5. policija zastran zdravja ;

6. policijska pažnja nad posli (družinčeti) in delavci in skrb za to, da se poselska (družinska) postava spolnuje ;

7. policija zastran lepega ali čednega ponašanja ;

8. skrb za uboge in za občinske dobrotne zavode ali naprave ;

9. policija zastran zidanja ali stavljanja in zastran ognja, skrb za to, da se stavbena postava spolnuje, in pa dovoljevanje policijsko, da se kaj zida ;

10. po pravilih, ki jih bo postava odločila, neka moč (neki vpliv) na srednje šole, katere vzdržuje občina, po tem na ljudske šole, skrb za napravljanje, vzdržavanje in denarno zalaganje ljudskih šol z ozirom na še obstoječa šolska patronstva (patronate) ;

11. poskušnja, da se poravnajo med sabo ljudjé, ki so med seboj v pravnem prepiru, po možéh zaupnikih izmed občine izvoljenih :

12. opravljanje prostovoljne prodaje premakljivih reči na dražbi (licitaciji).

Iz viših državnih ozirov smejo se nekatera opravila občinske (krajne) policije v ti ali uni občini s postavo odkazati posebnim cesarskim postavljenecem ali organom. (Člen V. postave dne 5. marca 1862.)

§. 28.

Izročena opravila, ki jih imajo občine, to je, njih dolžnost, deležiti se delanja ali pripomaganja za namembe državnega upravnstva, odločena so z občnimi postavami in po njih z deželnimi postavami. Člen VI. postave dane 5. marca 1862).

Drugi odloček.

Od opravil ali področja občinskega starešinstva.

§. 29.

Delo občinskega starešinstva je, da v občinskih zadevah sklepa in prigleduje. (Člen XII. postave dane 5. marca 1862).

Zvršujoče oblasti starešinstvo nima.

§. 30.

Kar se tiče gospodarstva občinskega, posvetuje se starešinstvo in sklepa zastran teh-le reči :

1. kedar koli se ima kaj določiti gledé na zakladno premoženje in zakladno posestvo občinsko ;

2. kedar se ima ustanoviti, kakó naj se ono uživa ;

3. kedar gre ustanoviti preudarek (proračun) dohodkov in razhodkov, in je skrbeti za to, da se založi, kar bi dohodkov bilo premalo ;

4. rešuje starešinstvo letni račun (letno rajtengo) ;

5. posvetuje se in sklepa sploh zastran vsih reči, ki se ne štejejo k navadnemu oskrbovanju premoženja.

§. 31.

Starešinstvo bo županstvu pridalo osebe, kolikor mu jih bo potreba za oskrbovanje opravil, ki jih ono v lastnem in izročnem področju ima.

Če bi starešinstvo spoznalo, da je potreba postaviti za to lastne uradnike in služabnike, bode sklenilo, koliko jih ima biti in katero plačo bo vsak izmed njih vlekel, kakor tudi zastran tega, kako se bodo postavljali in katere pokojnine in preskrbnine (penzije in provizije) jim bodo šle.

§. 32.

Kar je določeno v §§. 30 in 31, veljá tudi za občinske zavode (naprave, inštitute), če ni po kaki zakladbi (štiftengi) ali pogodbi kaj drugzega predpisano.

§. 33.

Med opravila občinskega starešinstva gre dalje :

1. Voliti županstvo ;
2. podeljevati pravico domovja (Člen III. postave dane 5. marca 1862) in častno občinarstvo ;
3. zvrševati pravico zavetništva (patronstva)

in predstave, ki gre občini, ali pa podeljevati zakladbe ali zadušbine (štiftenge.)

§. 34.

Kolikor oskrbovanje krajne policije ni s postavo odkazano cesarskim postavljenecem, sme starešinstvo držec se danih postav, naredbe krajno policijo zadevajoče za občinski obseg izdajati in temu, kdor bi jih ne spolnoval, denarno kazen do 10 goldinarjev ali pa zapor do 48 ur zažugovati.

Starešinstvo je dolžno dovoliti na naprave in naredbe, katerih je potreba za zvrševanje krajne policije, potrebnih denarjev in daje odgovor za vsako opuščenje, s katerim bi se na to stran zakrivilo.

§. 35.

Starešinstvo mora paziti se posebno na oskrbovanje ubogih. Če bi k temu ne zadostili dohodki dobrotnih naprav, ubožnic in zalogov, kar jih ima občina, naj starešinstvo pripravi denar, kolikor ga manjka, sme pa ustanoviti, kakó naj se ta denar obrne.

§. 36.

Starešinstvo voli izmed občinarjev može zaupnike, katerih delo bo prizadevati si, da se ljudje, kateri so v pravnem prepiru, med sabo poravnajo ali spravijo.

Posebna državna postava bo to zadevo bolj na tanko določila.

§. 37.

Starešinstvo ima dolžnost, dajati od sebe menjenje svoje, za katero ga v kaki reči politična

okrajna gosposka ali pa, kjer bi šlo za reči štete k lastnemu področju občine, deželni odbor popraša.

§. 38.

Starešinstvo razsojuje pritožbe zoper kako naredbo županstva v rečeh k samosvojnemu področju občine štetih.

Kedaj naj takošne pritožbe okrajna gosposka razločuje, ustanovljeno je v §. 93.

§. 39.

Starešinstvo pazi na to, kakó županstvo in pa oskrbniki občinskih naprav svoja dela opravljajo. Ono ima pravico postaviti posebne komisije, da bodo to na skrbi imele, da bodo pri kakem delu, katero občina počenja, prigledovale, kakor tudi v občinskih rečeh svoja menjenja in nasvete dajale. K takim komisijam sme jemati tudi druge može, kateri niso starešine. Starešinstvo je dolžno, dati večkrat v letu denarnico pregledati.

§. 40.

Starešinstvo se shaja, kakor to potreba naša, najmanj po enkrat vsake tri mesece.

V zbor ga sklicuje župan ali, če bi župan zavolj kakega zadržka ne mogel, namestnik njegov.

Vsaki zbor, ki bi se tako ne sklical, bil bi nespostaven in sklepi v njem storjeni bili bi neveljavni. Župan mora starešinstvo sklicati, kedar to zahteva tretjina starešin, ali politična okrajna gosposka, (katera pa naj v takem primérljeju pové za reč, ki se ima pretresati), ali pa v zadevi med lastna občinska opravila šteti, deželni odbor.

§. 41.

Starešinstvo ne more sklepov delati, če niste vsaj dve tretjini vsih starešin pričujoči.

Drugače sme to biti samo takrat, kedar so starešine bili v drugo poklicani, da bi se posve-tovali zastran ene in iste reči, pa se niso sēšli v dovoljnem številu in se to število tudi ne dá do-polniti z nastopniki, ki jih je pri drugem poklicu treba ob enem sē starešinami povabiti.

Kedar se v drugo starešine kličejo in ozi-roma nastopniki vabijo, mora se ta določba iz-rečno ometi.

V tem primérljeji bo sklep veljaven, če se jih v zbor vsaj na pol toliko snide, kolikor je starešin.

Župan ima pravico, vsakega starešino in nastopnika, kateri bi k ti drugi seji ne prišel in tudi pravičnega izgovora ne imel, obsoditi v de-narno kazen do 10 goldinarjev, ki gre v občinsko denarnico.

Zastran tega, koliko ima biti pričujočih sta-rešin, da more biti županstvo veljavno izvoljeno, daje volivnik natančnejše odločbe (§. 37).

§. 42.

Kedar se starešinstvo posvetuje in dela sklepe zastran tega, kako se je kak ud županstva ali kak starešina obnašal v svoji službi, ima se ta, ko-gar se tiče, glasovanja vzdržati, mora pa ven-dar, če starešinstvo tako hoče, pričujoč biti, da bi pojasnila dajal, če bi jih bilo potreba.

§. 43.

Vsaki ud županstva in vsaki starešina mora

odstopiti iz seje, če se posvetovanje in sklepanje tiče njegovih privatnih koristi ali privatnih koristi njegove žene ali koga od njegove žlahte ali svačine v prvem in drugem kolenu.

§. 44.

Župan ali, če bi župana kak zadržek zadel, namestnik njegov je prvosednik v starešinstvu, in vsaka seja, pri kateri ne bi bilo tako, bode neveljavna. Prvosednik začenja in končuje seje, vodi posvetovanje in skrbi za red v zboru.

§. 45.

Da bo kak sklep veljaven, treba je brezozirne ali nadpolovične (absolutne) večine glasov vsih pričujočih starešin.

Prvosednik glasuje samo takrat, kedar se glasi v enakem številu razidejo, in dokončuje reč sé svojim glasom.

Glasi se dajejo ustmeno: če se prvosedniku zvidi, sme se tudi glasovati s tèm, da starešine ustanejo ali pa obsedé (sedeči ostanejo); če starešinstvo sklène, glasuje se s kroglanjem (z balotažo), in če gre za kako volitev ali pa če se kaka služba podeljuje, z glasovnicami (z listki).

§. 46.

Seje starešinstva so javne (očitne), to da če župan ali trije starešine tako nasvetujejo, sme se izjemno tudi skleniti, da seja ni javna: nikdar pa se to ne sme zgoditi pri tistih sejah, v katerih se pretresujejo občinski računi (rajtenge) ali pa preudarek občinskih dohodkov in stroškov. Člen XIV. postave dane 5. marca 1862).

Če bi se poslušavci predrznili ter bi vtikovaje se v posvetovanje starešinstva motili ga ali celò mu svobodo kratili, ima prvosednik pravico in dolžnost, posvariti jih, in če to nič ne pomaga, poslušavcem namenjene prostore izprazniti dati.

§. 47.

Čez storjene sklepe naj se naredi zapisnik, katerega morajo podpisati prvosednik, dva starešine in pa zapisovavec.

Vsakemu občinarju je dopuščeno, pregledati ta zapisnik

Tretji odloček.

Katera opravila ali katero področje ima županstvo.

§. 48.

Delo županstva je, da v občinskih zadevah oskrbuje ali upravlja in izvršuje. (Clen XII. postave dane 5. marca 1862).

§. 49.

Župan ravná ali vodi in ima na skrbi vsa opravila, ki so izročena županstvu. Podžupani so dolžni, podpirati ga v tem, in opravke, ki jih jim župan odkaže, pod njegovim odgovorom izvrševati.

§. 50.

Županu so podviženi ljudje v občinsko službo in službo občinskih zavodov ali naprav vzeti, in on izvršuje nad njimi disciplinarno oblast.

On sme tudi takim služabnikom, katere starešinstvo imenuje, službo za nekaj časa ustaviti, pravica odpraviti jih iz službe, gre pa starešinstvu.

§. 51.

Koliko je tega potreba, da bodo opravila krajne policije in druga kak posamen kraj zadevajoča opravila laže oskrbovana, sme starešinstvo za posamne dele v občini postaviti občinarje, kateri tam stanujejo in imajo pravico za zastopnike izvoljeni biti, da bodo županu v oskrbovanju omenjenih opravil na pomoč.

Postavljajo se na celo volivno dobo in imenujejo se po županovem nasvetu.

Zastran tega, kar se tiče vzetja ali nevezetja take službe, velja to, kar vелеva §. 19.

Taki postavljenici morajo se v oskrbovanju opravil držati tega, kar jim župan naročuje.

§. 52.

Župan zastopa občino na zunanjo stran in ji je posrednik v njenih opravilih, ki jih ima s komur bodi. Pisma, s katerimi občina na-se jemlje kako zavezo ali dolžnost do koga drugzega, morata podpisovati župan in pa eden podžupan.

Če se pismo tiče opravila, katero se ne more skleniti brez privoljenja občinskega starešinstva, ali pa brez višega potrjenja, mora se povrh tega v pismu ta privoljba ali potrdba omeniti in podpis dveh starešin pridjati.

§. 53.

Župan pripravlja reči starešinstvu pridržane, da se v njem vzamejo v posvetovanje.

On zvršuje to, kar je starešinstvo postavno sklenilo, če pa tak sklep potrebuje višega potrjenja, mora popred to potrjenje izprostiti.

Ce bi pa župan menil, da je starešinstvo s kakim sklepom svoje področje prestopilo, ali da je kak sklep danim postavam nasproti, ima dolžnost, z izpeljanjem takega sklepa počakati in obrniti se na politično okrajno gosposko, da ona rzsodi vprašanje, ali se sme sklep zvršiti ali ne.

§. 54.

Župan upravlja z občinskim premoženjem in gleda na to, kakó se občinsko posestvo uživa in oskrbuje, on je oskrbnik občinskih zavodov ali naprav, in prigleduje pri tistih, katere imajo lastne oskrbnike; on ravna vsa dela, katera občina počenja, in pazi na to, kako se izpeljujejo; on daje zapovedi v vsih občinskih rečeh, katere ne gredó v področje starešinstva, on ima v skrbi zadeve ubogih po obstoječih napravah.

Župan dovoljuje, da se napravijo prostovoljne prodaje premakljivih reči na dražbi (licitaciji), in skrbi za to, da se predpisi na to stran dani obdržujejo in na tanko izpolnujejo.

§. 55.

Ena naj poglobitnejših dolžnosti ali nalog županovih je ta, da oskrbuje krajno policijo (§. 28), na kolikor niso posamna nja opravila po postavi cesarskim postavljenecem (organom) odkazana.

Župan naj se pri tem obnaša po danih postavah in predpisih.

Dolžnost njegova je, o pravem času narejati

in ukazovati, kar je za oskrbovanje krajne policije potrebno, in pa skrbeti za to, da se denarji k temu potrebni pripravijo.

Kedar koli pa bi naredbe, ki jih občina v rečeh zgolj krajne policije stori, za ohrambo vesoljnega blagorja ne bile dovoljne, na primer, kedar kaka bolezen med ljudmi (pomór) razsaja, ali kjer bi moči, ki jih ima občina, za odvrnenje nevarnosti ne zadostile, naj župan to brez odlaga naznani politični okrajni gosposki.

§. 56.

Župan oskrbuje opravila občini izročena.

Zvršuje pa ta opravila tako, kakor mu postava veleva ali gosposka naroča.

Ako se dá občini popolnoma ali po nekem delu na voljo, kako naj se ta opravila izpeljejo, mora se on na to stran držati tega, kar starešinstvo sklene.

Če bi pa reč bila prav prav silna in bi se brez škode ali nevarnosti ne moglo čakati na sklep starešinstva, sme župan po svojem sprevidu ravnati, mora pa reč nemudoma predložiti starešinstvu, da jo pozneje potrdi.

Vlada sme vsa opravila izročenega področja ali nekaj izmed njih po svojih postavljenjih oskrbovati.

§. 57.

Kjer in kolikor je v postavah in predpisih danih zastran krajne policije, katera se šteje k področju občine (§. 27), izrečena kaka kazen, in kjer prestopnik teh postav ni zapadel kazenski postavi, gre županu z dvema podžupanoma vred kazenska pravica zoper take prestopnike.

Ta pravica, kaznovati prestopnike, zvršuje se v izročnem področju.

Ne sme se nikomur nalagati druga kazen razun denarne kazni, ali pa, kedar bi prestopnik ne mogel plačati, zapor.

§. 58.

Oskrbovaje krajno policijo, sme župan zažugati kazen v denarjih do 10 goldinarjev ali pa zapor do 48 ur, kedar bi tacega zažugovanja kazni bilo treba, da se kaka neodložna naredba izpelje..

Denarna kazen naj se potirja po predpisu §. 82.

Zastran kaznovanja veljà to, kar je predpisano v §. 57.

§. 59.

Za svoja uradna ali službena dela daje župan odgovor občini in kar se tiče izročnih opravil, tudi vladi. (Člen XIII. postave dane 5. marca 1862.) S tem pa, da župan daje odgovor, niso odvezani svoje odgovornosti podžupani in možje po §. 51 postavljeni, kedar bi opravila, ki jih jim župan odkaže, ali celó opustili ali pa jih prav ne storili.

Vse te osebe se lahko primorajo po §. 89. občinskega reda, kedar končajo svojo službo ali kedar neha njihov mandat, da položijo račune o svojem gospodarstvu ter izročé spise, dokumente, in druge stvari, katere so imeli v

svoji oblasti oskrbovaje opravila lastnega delokroga občine. *)

PETO POGlavJE.

Od občinskega gospodarstva in od občinskih naklad.

§. 60.

Vso premakljivo in nepremakljivo lastnino in vse pravice občine in občinskih zavodov ali naprav je treba popisane imeti v natančnem inventarju.

Vsakemu občinarju je dopuščeno, pogledati v ta inventar.

§. 61.

Zakladno premoženje in zakladno posestvo občin in njih zavodov ali naprav naj se ohrani celo in nedotaknjeno.

Da se zakladno premoženje in zakladno posestvo sme razdeliti med občinarje, treba je deželne postave.

Kedar ne zboruje deželni zbor, pooblaščen je deželni odbor, dovoljevati razdelitve občinskih zemljišč in prositi dotične cesarske potrdbe. **)

*) Postava od dne 7. januarja 1882 št. 3 dež. zak.

**) Postava od dne 14. decembra 1886 št. 15 dež. zak.

§. 62.

Vse premoženje občinsko in občinskih zavodov, katero daje dohodke naj se oskrbuje tako, da se bo iz njega, kolikor je le mogoče velik dohodek bral.

Kar v enem letu ostane, naj se obrne na založbo potrebščine prihodnjega leta, če bi se ne potrebovalo k temu, naj se na obresti naloži in zakladnemu premoženju pridene.

Med občinarje sme se letni prebitok (ostanek) razdeliti samo v okoliščinah posebnega preudarka vrednih in edino pod tem pogojem, da so bile popred vse občinske potrebščine brez naklad na občino založene in da jih bo, kolikor se da za naprej soditi, tudi v prihodnje mogoče brez naklad na občino zalagati (§. 87).

§. 63.

Zastran tega, kdo in v kateri meri ima pravico deležiti se užitkov občinskega posestva, treba se je držati dosedanje nespodbijane navade, toda s tem stesnenjem, da nobeden občinar, kateri ima pravico do užitkov, ne sme iz občinskega posestva dobivati večjega užitka, kakor mu ga je za svojo hišo in svoje posestvo potreba, razun kjer bi zavolj kakega posebnega pravnega imena (naslova) to drugače biti imelo.

Če bi pa ne bilo take nespodbijane navade, in na kolikor bi je ne bilo, naj starešinstvo držec se ravno omenjene stesnitve, postavi pravila za deležnost užitkov iz občinskega posestva.

Pri tem se sme ustanoviti, da bo deležnik

teh užitkov samo tisti, kateri bo plačal neko letno davščino (užitnino) ali na mesto nje ali pa tudi z njo vred še neko prikupnino.

Kar še užitkov iz občinskega posestva ostane po založbi vsega tega, kar temu ali unemu po pravici gre, naj se dá v občinsko denarnico.

§. 64.

Občinsko upravno leto se vjema z upravnim letom državnim.

§. 65.

Župan ima vsako leto séstaviti preudarke ali proračune dohodkov in razhodkov svoje občine in občinskih zavodov za prihodnje upravno leto, in občinsko starešinstvo jih mora postaviti na gotovo vsaj en mesec pred začetkom leta.

Najkasneje dva meseca po preteku upravnega leta bo župan račune od vsega tega, kar se je za občino in občinske naprave prejelo in izdalo, starešinstvu predložil, da jih pregleda in reši.

Preudarki kakor tudi letni računi morajo vsaj štirinajst dni popred, kakor jih starešinstvo jame pretresati, v županijski hiši biti razgrnjeni očitno, da jih občinarji lahko pregledajo (Člen XIV. postave dane 5. marca 1862), in vse, kar bi ta ali uni izmed njih o tem opomnil, naj se pri pretresanju vzame v premislek.

§. 66.

S premoženjem naj se na tanko po ustanovljenem preudarku gospodari.

Če bi se med upravnim letom primerili taki

stroški, kateri v dotičnem predelku občinskega preudarka celó ne, ali ne do dobrega založeni niso, ki se pa vendar odložiti ne dajo, naj se župan obrne na starešinstvo, da zastran tega sklene.

Če bi šlo za reč prav prav silno in bi župan brez velike škode in brez nevarnosti ne mogel popred obrniti se na starešinstvo za dovoljenje, sme on denar, kolikor ga je treba, izdati, mora pa nevtegoma reč predložiti starešinstvu, da mu to pozneje potrdi.

§. 67.

Vse potroške za občinske potrebe je treba pred vsem drugim opravljati iz dohodkov, ki prihajajo v občinsko denarnico.

§. 68.

Če je za založbo nekaterih stroškov odmenjeno kako posebno premoženje, naj se obračajo na to najpred dohodki iz tega premoženja. Ni dopuščeno, obračati te dohodke na kaj drugega.

§. 69.

Ako se dve županiji ali več njih zedinijo v eno županijo, pa si pridržé vsaka svojo lastnino, naj se dohodki ločene lastnine obračajo po tem, kakor so se občine ob času zedinjenja dogovorile; če pa takega dogovora ni, naj se obračajo za založbo potroškov, ki prihajajo na vsako občino, kakor so popred same za-se bile.

§. 70.

Davke in druge davščine, ki gredó od posesti in uživanja občinskega posestva, po tem

stroške za nadgledovanje in obdelovanje tega posestva, če niso založeni z užitki tekočimi iz občinskega posestva v občinsko denarnico (§. 63,) in na kolikor niso založeni, morajo plačevati tisti, kateri se užitkov občinskega posestva deležijo po meri te deležnosti.

§. 71.

Stroške, ki se tičejo samo koristi nekaterih zemljiščnih posestnikov, kakor n. pr. stroške za vzdrževanje poljskih kolovozov, prekopov za odtekanje vode i. t. d. naj plačujejo, če ni pod pravno zavezo kako drugače narejeno, tisti, kateri imajo dobiček od njih. Toda občina ima pri tem opraviti toliko, kolikor je za vesoljni blagor treba, ali pa kolikor in kakor je v posebni kaki postavi odločeno.

Kar se tiče skladanja (konkurencije) za naprave pri vodah, ki se delajo na korist zemljiščinim posestnikom, treba se je držati tega, kar je v dotičnih postavnih predpisih zapovedano.

§. 72.

Da se založijo tisti za občinske namembe potrebni stroški, kateri niso po §. 67 založeni, sme starešinstvo skleniti, da se vpeljejo in porazdelijo občinske naklade.

Te naklade so :

1. Doklade k izravnim (neposrednim) davkom ali k potrošnini (užitnini) ;
2. službe za občinske potrebe ;
3. naklade in davščine, ki se ne štejejo v vrsto doklad k davkom. (Člen XV. postave dane 5. marca 1862).

§. 73.

Po pravilu naj se doklade k izravnim (neposrednim) davkom na vse takošne v občini predpisane davke nalagajo brez razločka, ali je ta, kateri davek plačuje, občinar ali ni, in razdelujejo naj se na vse vrste teh davkov po enaki meri.

§. 74.

Doklade k izravnim davkom in naklade na občino porazdeljene sploh ne morejo zadevati:

1. uradnikov in služabnikov dvornih, državnih in deželnih, uradnikov in služabnikov javnih (očitnih) zalogov pa vojaških ljudi, kakor tudi ne njih vdov in sirot, kar se tiče plačil, ki jih služijo, in pokojnin (penzij), oskrbnim (provizij), pripomočkov za vzrejo in milostinj, če izvirajo iz službenega razmerja;

2. dušnih pastirjev in javnih (očitnih) učnikov zastran njih bire ali kongrue;

3. takih ljudi, ki ne stanujejo v občini, kar se tiče tistih njihovih dohodkov, ki ne prihajajo ni od nepremakljivega posestva, ni iz kake obrtnije.

§. 75.

Kjer ne velja to, od česar se govori v §. 69, treba je doklade k izravnim (neposrednim) davkom v celi občini po enaki meri razdeliti.

Toda potroški za take naprave, ki utegnejo le kraju samemu in njegovim prebivalcem k pridružitvi, kakor n. pr. za javne (očitne) vodnjake (cisterne) ali vodovode, za ulično svečavo, za tlak i. t. d.; dalje za take službe, ki so edino na korist kraju samemu, n. pr. za ponočnega čuvaja,

smejo se pa razdeliti samo na tiste izravne davke, ki se opravljajo od hiš, v kraju samem stoječih, od obrtnij, ki jih kdo v kraju samem ima, in od dohodkov, ki jih vlečejo prebivalci tistega kraja.

§. 76.

V ta cilj in konec, da bi se kaj ukupilo ali na novo pridobilo, ali da bi se započelo kako delo, s čimur bi se občinski dohodki pomnožili, po tem za izplačilo denarjev vzetih na posodo zavolj takih pridobitev ali započelih del, kakor tudi za opravljanje obresti od takih posojil, sme starešinstvo doklade k davkom in sploh naklade na občino razdeljene samo takrat skleniti, kedar v to privolijo vsaj tri četrtine tistih, kateri imajo pravico voliti in kateri ob enem vsaj tri četrtine vsega v občini predpisanega izravnega davka plačujejo.

Glasuje se z besedo „da“ in „ne“. Za nadomestovanje volilcev velja to, kar je v občinskem volivniku zapovedano zastran voljenja po namestnikih.

§. 77.

Doklada k potrošnini (užitnini) sme zadevati samo potrošek ali porabo blaga v občinskem okolišu, ne pa pridelovanja reči ali kupčevanja ž njimi. Člen XV. postave dane 5. marca 1862).

§. 78.

Za doklade, ki presegajo 15 odstotkov izravnih davkov ali potrošnine, potrebno je dovoljenje deželnega odbora.

Kedar doklade presegajo 50 odstotkov izravnih davkov ali potrošnine, sme jih deželni odbor potrditi samo v porazumu z namestnijo. *)

§. 79.

Če občinsko starešinstvo tako sklene, smejo se za občinske potrebe zahtevati službe (samotež in z vozom).

Službe (rabote) naj se precenijo v denarju; razdelujejo se pa med posamne ljudi po meri izravnih (neposrednjih) davkov, držeč se tega, kar vелеvajo §§. 73-76.

Službe se smejo po dobrih namestnikih opraviti ali pa po cenilu v občinsko denarnico plačati.

Če bi vrednost služb, kakor se pokaže iz ceniťve, ali sama za-se, ali z dokladami k izravnim davkom vred, ki so bile morebiti ob enem sklenjene, presegala tisti odstotek izravnih davkov, ki ga sme starešinstvo samo dovoliti, treba se je držati tega, kar je v §. 78 zaukazano.

Kedar je kaka sila in potrebno, da vsi naglo vkup pritegnejo in pomagajo, dolžnost je vsih ljudi v občini, ki so za to dobri, zastonj poprijeti se dela.

§. 80.

Naklade in davščine, ki se ne štejejo v vrsto doklad k izravnim davkom ali k potrošnini,

*) Postava od dnè 15. junija 1888 št. 17 dež. zak

ne morejo se brez deželne postave ni vpeljati, kjer bi jih še ne bilo, ni povišati, kjer uže so. (Člen XV. postave dane 5. marca 1862). *)

Občinsko starešinstvo ne more uvajati občinskih prikklad na užitnino piva in žganjin (§. 72. 3); nalagati pa sme stalne, samostojne, po hektolitrih odmerjene davščine na nadrobno prodajo in porabo piva in žganjin, kolikor ne presegajo pri pivu 55 kr. od hektolitra, pri rumu, araku, punčnem cvetu, likerjih in drugih poslajenih žganjinah in pa pri žganji s 55 alkoholometričnimi stopinjami alkohola in več 2 gld. 50 kr. od hektolitra, pri žganji pod 55 stopinjami alkoholometra pa 1 gld. 67 kr. od hektolitra.

Če take davščine presegajo zgorej navédene zneske, treba, da jih potrdi deželni odbor.

Kedar pa te stalne, samostojne davščine presegajo pri pivu 1 gld. 10 kr. od hektolitra, pri rumu, araku, punčnem cvetu, likerjih in drugih poslajenih žganjinah ali pri žganji s 55 alkoholometričnimi stopinjami alkohola in več pa 5 gld. 01 kr. od hektolitra in pri žganjih pod 55

*) V zmyslu te postavne določbe je izdana postava od 14. novemb. 1868 št. 14 dež. zak. zastran vpeljave davka na pse, katera je tudi priobčena v tej zbirki.

alkoholometričnimi stopinjami 3 gld. 34 kr. od hektolitra, ali kedar se imajo take davščine uvêsti ali nadalje dovoliti za nad 10 letno dobo, sme deželni odbor podeliti dovoljenje samo v porazumu z namestnijo. *)

§. 81.

Vsak sklep občinskega starešinstva zastran kakoršne si bodi naklade, ki se razdeli na občino, mora se javno (očitno) razglasiti.

Kdor bi menil, da se mu je s takim sklepom krivica storila, naj podá županu svoje opombe proti njemu v neprestopni dobi od štirinajst dni po dnevu razglašenja.

Če sklep občinskega starešinstva ne potrebuje višega potrjenja, ravna se s temi opombami kakor s prošnjami za preuredbo občinskih sklepov (§. 88); če je pa zanj potreba tacega potrjenja, prilagajo se opombe pismu, s katerim se za potrjenje sklepa prosi.

§. 82.

Doklade k davkom se pobirajo od ljudi navadno po tistih postavljenih in s tistimi pomočki kakor davki sami.

Druge denarje, ki se po postavi ali po veljavnem občinskem sklepu za občinske potrebe plačujejo, pobira župan po svojih postavljenih, in če bi jih kdo ne hotel plačati, potirjuje jih po

*) Postava od dne 15. junija 1888 štv. 18 dež. zak.

ravno tistih postavljenic z izvršbo ali eksekucijo premakljivih reči, kakor se na dolgu ostali davki tirjajo.

Če bi kdo ne hotel opraviti službe, katera se mu odkaže, dá jo župan po kom drugem na njegove stroške opraviti in potirja stroške tako, kakor druga denarna plačila. Kedar je nevarno reč odlagati, smejo se ti, ki so dolžni, naravnost primorati, da opravijo, kar gre.

§. 83.

Skladba (konkurencija) pri zidani cerkev, farovžev in šol in pri delanji cest je vravnana s posebnimi postavami. Prineski, kateri so se doslej po kakem posebnem imenu za nekatere potrebe opravljali, bodo veljali tudi za naprej.

ŠESTO POGlavJE

od zedinjenja posamnih občin za vkupno oskrbovanje opravil,

obsegajoč §§. 84 in 85, je zgubilo veljavo vsled deželne postave od 20. decembra 1886 (št. 25 dež. zak.) zastran združevanja dveh ali več krajnih občin v eno. Ta postava določuje:

§. 1. *Občine, ki same za se nimajo potrebnih pripomočkov, da bi spolnovale postavne dolžnosti, smejo se vsled dane deželne postave z drugimi občini istega politiškega okraja v eno krajno občino (županijo) združiti.*

Lastnina posameznih združenih občin, potem oskrbstvo in užitek dohodkov iz lastnine ne sme se skupaj zlit zoper voljo občin.

§. 2. *Vsaka dačna občina sme v mejah svojega obsežka samostojno opravljati tista opravila, ki zadevajo nje izključljivi interes in spadajo v njeno področje.*

V teh zadevah zastopa tako občino oskrbstveno svetovalstvo (gospodarski svet) in veljajo določbe §§. 99 do 104 občinskega reda od 7. aprila 1864.

Ako nastane prepir zastran opravičenja med zastopstvom ene krajne občine in dačne občine, gre razsodba deželnemu odboru, kateremu se tedaj imajo neposrednje zadevni sklepi predlagati.

Določbe, katere se ne morejo odlašati, spadajo vsekakor pod oblast krajne občine, dokler deželni odbor ni kaj drugega sklenol.

§. 4. *Drugi odstavek §. 2. in §§. 84 in 85 omenjenega občinskega reda nimajo več veljave.*

SEDMO POGlavJE.

Od nadgledovanja občin.

§. 86.

Deželni zbor pazi po svojem odboru na to, da se zakladno premoženje in zakladno nepremakljivo posestvo posamnih občin in njih zavodov ali naprav celo in neokrnjeno ohrani. (Člen XVIII. postave dane 5. marca 1862).

V ta konec sme deželni odbor zahtevati od občin, da mu kako reč pojasnijo ali razložijo in

da kako svojo naredbo opravičijo, tudi sme poslati komisije, da reč na mestu samem razvidijo in pozvedó. Óblast ima zverševaje to pravico nadgledovanja, kar bi treba bilo, narediti, da se kaka napaka odpravi.

§. 87.

Zadeve, v katerih se morajo sklepi občinskega starešinstva predložiti deželnemu odboru za potrjenje, so razun tistih, ki so na posamnih mestih te postave (§§. 2, 4, 78 in 84) povedane, še te-le :

1. Kedar se ima kaka reč, ki gre k zakladnemu premoženju ali posestvu občine ali njenih naprav, komu drugemu oddati, zastaviti, ali za stanovitno obtežiti ;

2. Kedar se ima to, kar od letnih dohodkov preostane, razdeliti med občinarje (§. 62) ;

3. Kedar se ima denar na posodo (v zajem) vzeti ali kaka zaveza prevzeti, ako iznesek posojila ali zaveze s prištetimi poprejšnimi dolgovi vred preseguje letne dohodke, ki jih ima občina ali ozirno njeni zavodi (Člen XVIII. postave dane 5. marca 1862).

§. 88.

Deželni odbor razločuje v vsih zadevah, katerih ni država občini izročila, prošnje za pre-naredbo sklepov občinskega starešinstva. (Člen XVIII. postave dane 5. marca 1862).

Take prošnje se imajo v neprestopni dobi štirnajstih dni po tistem dnevu, katerega je bil

sklep razglašen ali komu na znanje dan, podati županu, da jih dalje na deželni odbor odpravi.

§. 89.

Deželni odbor sme udom županstva, kateri bi svoje dolžnosti gledé na lastna občinska opravila prelomili, nalagati kazen zavoljo reda *do 100 goldinarjev.**)

Če bi pa kdo izmed njih zelo pregrešil se zoper svoje dolžnosti ali jih stanovitno zanemarjal, sme ga deželni odbor dogovorno z namestništvom iz službe zvreči.

§. 90.

Kedar se zavolj kake privatne pravice primeri prepir med občino in celo kako vrsto občinarjev ali med občino in poedinimi občinarji, naj deželni odbor ob pristranosti občinskega starešinstva, če se reč z lepa ne poravná, iz dolžnosti svoje službe postavi občini zastopnika, da se prepir s pravdo dožene.

Če se tak prepir primeri med županijo in poednimi katastralnimi občinami, ki so združene z njo, katere pa nimajo posebnega zastopstva, kakor tudi kedar to biva med temi občinami samimi, naj se za vsako stranko, ki je v pravdi, postavi poseben zastopnik.

§. 91.

Državna uprava rabi nadgledno pravico nad občinami na to stran, da občine svojega področja

*) Postava od 7. januarja 1882 št. 3 dež. zak.

ne prestopijo in proti danim postavam ne ravna-
najo. (Člen XVI. postave dane 5. marca 1862).
To nadgledno pravico zvršuje v prvi vrsti poli-
tična okrajna gosposka. Ona sme zavolj tega le
zahtevati, da se ji sklepi občinskega starešinstva
naznanijo in, če bi bilo potreba, pojasnila dadó.

Tudi ima glavar politične gosposke ali ta,
kogar on za to pošlje, pravico, biti pričujoč pri
sejah občinskega starešinstva, in kedarkoli hoče,
poprijeti besedo; glasovanja pa se deležita samo
takrat, kedar sta tudi starešine. To pa, da ne
prizadene občini nikakih stroškov.

§. 92.

Če bi občinsko starešinstvo s kakim skle-
pom svoje področje prestopilo, ali če bi sklep
njegov bil proti danim postavam, ima politična
okrajna gosposka pravico, izpeljanje takih skle-
pov ustaviti, mora pa reč, za katero gre, nepo-
srednje predložiti namestništvu, da ono zasliši de-
želni odbor in po tem naredi, kar je treba.

§. 93.

Tudi bo politična okrajna gosposka, kjer
ne gre za take sklepe občinskega starešinstva,
proti katerim je treba prošnja za prenaredbo po
§. 88 poslati na deželni odbor, razločevala ali
razsojala pritožbe zoper tiste naredbe kakega
županstva, s katerimi bi se bile veljavne postave
prestopile ali po napačnem obrnile. (Člen XVI.
postave dane 5. marca 1862).

V rečeh, ki jih država občinam izroči, gre
prošnja za prenaredbo občinskih sklepov po vsa-

kem na politično okrajno gosposko. (Člen XIII. postave dane 5. marca 1862).

§. 94.

Če bi občinsko starešinstvo ne spolnilo opravkov in dolžnosti, ki jih občina po postavi ima, ali če bi se jih spolniti branilo, naj politična okrajna gosposka na stroške in nevarnost občine v ti reči pomaga in napravi, česar je potreba.

§. 95.

Politična okrajna gosposka ima pravico županom, kateri bi svoje dolžnosti glede na izročena opravila prelomili, nalagati kazni zavolj reda do 20 goldinarjev.

Če bi župan svoje dolžnosti tako zanemaril, da se mu brez nevarnosti za občne koristi več ne morejo prepustiti opravila izročenege področja, in se tedaj oskrbovanje teh opravil mora izročiti drugemu postavljenju, bodo občino zadeli stroški, ki jih to izročenje prizadeva, to pa vendar le takrat in od tistega časa, ko bi občinsko starešinstvo na zahtevanje namestništva, katero naj to zahtevanje ob enem vedeti dá deželnemu odboru, v primerni dobi, ki pa naj se izpod 14 dni nikakor ne odméri, ne bilo naredilo, kar je treba, bodi s tem, da si je družega župana izvolilo, bodi si, da je oskrbovanje izročeneh opravil izročilo enemu podžupanu ali starešini. Zoper takó naredbo politične gosposke sme se občina po vsakem pritožiti.

§. 96.

Namestništvo ima oblast, občinsko zastopstvo razpustiti. Občini je na voljo, obrniti se na državno ministerstvo s pritožbo, katera pa nima odložne moči.

V 6 tednih po razpuščenju najpozneje mora se razpisati nova volitev. (Clen XVI. postave dane 5. marca 1862). Namestništvo bo dogovorno z deželnim odborom naredilo, kar je potrebno, da se bodo opravila oskrbovala za ta čas, dokler se novo občinsko zastopstvo ne postavi.

OSMO POGlavJE.

Od katastralnih (davkovnih) občin in tega, kako se gospodari z njih lastnino.

§. 97.

Katastralna (davkovna) občina je po pravilu nerazdelna (§. 4).

§. 98.

Vsaka katastralna občina obdrži svojo lastnino in gospodari sama sè svojo lastnino in svojimi dohodki (§. 1).

§. 99.

V ta konec voli ona svoj poseben gospodarski svèt, kateri je sestavljen v občinah, ki

imajo manj kakor 100 takih udov, kateri so volivci, iz 6 udov, v občinah z manj kakor 200 volivcev iz 9 udov, v občinah pak, katere štejejo 200 ali več volivcev, iz 12 udov ali gospodarnikov.

§. 100.

Gospodarniki si izberejo izsred sebe načelnika (občinskega opravnika). Tega nadomestuje, kedar koli bi se mu kak zadržek primeril, eden izmed gospodarnikov po vrsti, kakor je ustanovljena v §. 18.

§. 101.

Občinski opravnik in gospodarniki imajo gledé na lastnino katastralne občine vse tiste pravice in dolžnosti, katere so dodeljene županu in starešinstvu gledé na lastnino županije. Toda doklade na občino razdeliti smé gospodarski svét le po tem, ko se je uže založil delež, ki se ima v županijo plačati, in le na toliko, da te doklade z omenjenim deležem vred postavne mere ne presežejo. (§. 78).

§. 102.

Lastnino svojo naj katastralna občina sama uživa, kakor tudi ona sama plačuje stroške za to, kar izklepno le njene koristi zadeva (§. 12, 69, 70, 71).

S tem pa se ona ne odvezuje nikakor dolžnosti, ki jih ima do županije, kedar gre za skladanje v rečeh vkupnega interesa.

§. 103.

Za oskrbovanje opravkov sme se gospodarski svèt služiti uradnikov in služabnikov županijskih; tako ima tudi župan pravico, zahtevati od občinskega opravnika, da mu pomaga pri opravilih, ki se tičejo županije, katera se pa v mejah katastralne občine izpeljati imajo (§. 51).

§. 104.

Vsi predpisi in vsa pravila, ki so zapopadena v pričujočem občinskem redu in občinskem volivniku, veljajo tudi za katastralne občine, na kolikor se na-nje obrniti dajo.

II.

Občinski volivnik (volivni red)

za

pokneženo grofijo Goriško in Gradiško.

PRVO POGlavJE.

Kako se voli občinsko starešinstvo.

Prvi odloček.

Kdo ima pravico voliti in kdo sme izvoljen biti.

§. 1.

Pravico voliti imajo:

1. Tisti občinarji ali udje občinski, kateri so avstrijski državljani in od svojega nepremakljivega posestva, od obrtnije ali dohodkov v občini kak izraven (neposreden) davek plačujejo;

2. izmed občinarjev domačincev, ne glede na to, ali plačujejo davek, ali ne:

a) duhovniki kristjanskih spoznav, ki stanovitno v dušnem pastirstvu služijo, in pridigarji (rabini) judovskih vérnikov,

b) uradniki dvorni, državni, deželni in javnih (očitnih) zalogov ali fondov;

c) oficirji in vojaški služabniki z oficirskim naslovom, ki so za trdno in stanovitno na počitku, ali ki so zapustili službo s pridržbo vojaškega značaja;

d) vojaški služabniki brez oficirskega naslova, bodi si v službi ali v pokoju, po tem vojaški uradniki služeči in v pokoju, če te osebe ne gredó v stan kakega vojaškega krdela;

e) doktorji, ki so svojo akademijsko čast (stopnjo) na kakem avstrijanskem vseučilišču zadobili;

f) predstojniki in viši učeniki ljudskih šol, kar jih je v občini, in direktorji, profesorji in učeniki, ki služijo na viših učilnicah v tisti občini;

3. častni občinarji.

Posamnim občinarjem, kateri imajo pravico, biti volivci, gre prištevati tudi domače skupščine (korporacije), zakladbe (štiftenge), društva in naprave, če imajo lastnosti po 1 potrebne.

§. 2.

Služeči oficirji in vojaški služabniki z oficirskim naslovom, po tem vojaški ljudje prišteti v stan vojaškega moštva ali pa nižim služabnikom, razun pričuvnikov (reservnikov) nepoklicanih k armadi, so izvzeti in nimajo pravice voliti.

§. 3.

Kazenska postava bo ustanovila, ali bo z obsodbo v kako kazen treba ob enem tudi izgovoriti, da je obsojenec izgubil pravico, občinske zastopnike voliti in med nje izvoljen biti, in za koliko časa da jo je izgubil.

Do takrat bo veljalo, da so zvrženi in nimajo volivne pravice tisti:

a) ki so bili obsojeni, da so krivi kacega hudödělstva;

b) kateri so zavolj kacega hudodelstva v preiskovanje prišli, dokler to preiskovanje trpi;

c) kateri so bili obsojeni, da so krivi prestopka tatvine, goljufije, nezvestobe ali pa deležnosti kakega izmed teh prestokov §§. 460, 461, 464 kaz. zak). (Člen IX. postave dane 5. marca 1862).

§. 4.

Volivno pravico je treba sploh osebno uživati ali rabiti.

Izjema veljá zastran teh-le primerljejev :

1. Tisti, ki niso sami svoji, rabijo volivno pravico po svojih zastopnikih, žene, ki živijo v zakonski družbi, jo rabijo po svojem zakonskem možu, druge samosvoje ženske pa po kakem pooblastencu;

2. taki ljudje, ki so po kakih občinskih ali drugih javnih (očitnih) opravilih zunaj občine, smejo pooblastiti koga, da na mesto njih volí.

Tako tudi smejo

3. posestniki v občini ležečega posestva ali obrtnije v občini oskrbovane, če stanujejo v kaki drugi občini, pooblastiti svojega oskrbnika ali obrtniškega ravnava, da v njih imenu volí.

§. 5.

Za državo, za deželo in za javne (očitne) zaloge kakor posestnike zemljišč ali hiš ali kakor imetnike kakega obrtnijstva zvršuje volivno pravico tisti, kogar za to dotični upravni organ postavi.

§. 6.

Skupščine (korporacije), društva in družbe uživajo svojo volivno pravico po tistih, ki jih jim postavna ali družbena pravila za zastopnike na zunanjo stran odločujejo, ali pa po kakem pooblastencu, katerega ti zastopniki, če jih je več, izmed sebe samih izberejo.

§. 7.

Soposestniki nepremakljivega davku podvrženega posestva imajo samo eden glas. Če imata skup živeča zakonska tako posestvo, rabi mož volivno pravico. Sicer morajo taki soposestniki enega izmed sebe samih pooblastiti, da za nje voli.

§. 8.

Samo avstrijski državljani, ki so sami svoji in kateri niso zvrženi zavolj kakega v §. 3. pod *a*), *b*) in *c*) naštetih uzrokov, smejo volivno pravico koga drugega v njegovem imenu in kakor pooblastenci ali zastopniki zvrševati. Pooblastenec sme samo enemu volivcu zastopnik biti in mora pokazati pooblastilo v postavni obliki (formi) izdano.

§. 9.

Za starešine ali nastopnike, smejo izvoljeni biti sami tisti možki občinarji, kateri so 24. leto svoje dobe dopolnili, ter imajo pravico voliti in državljske pravice popolnoma uživajo. Člen X. postave dane 5. marca 1862).

§. 10.

Izvzeti so in ne morejo biti voljeni:

1. Tisti, kateri so v občinski službi, dokler djanski služijo:

2. tisti, ki so preskrbovani kakor ubožci, ki so posli (družina) kogar si bodi, ali kateri nimajo samostalnega zaslužka, kakor n. pr. nadničarji (delavci na dan plačevani) ali obrtnijski pomagači;

3. tisti, kateri so v zamudi s kakim računom ali rajtengo, ki jo dati imajo čez to, kako so s premoženjem občine same ali pa občinskega kakega zavoda upravljali.

§. 11.

Zavrženi so in ne smejo biti voljeni razun unih v §. 3, pod a), b) in c) imenovanih še:

a) tisti, ki so bili obsojeni kakor krivci pregreška, ki izhaja iz lakomnosti, ali kateri je javni nrvnosti (čednemu obnašanju) nasproti;

b) tisti, ki so bili obsojeni kakor krivci prestopka iz lakomnosti storjenega ali pa kacega v §§. 501, 504, 511, 512, 515 in 516 kaz. zak. naštetih prestopkov zoper javno nrvnost;

c) tisti, nad katerih premoženjem je razglašen konkurs (kant) ali pa poravnavanje z upniki začeto, dokler se konkurs ali pa poravnavalna pravda razpravlja, in po končani razpravi, če se izreče, da je prezadolženik kriv pregreška, od katerega govori §. 486 kazenskega zakonika;

d) tisti, kateri so bili od svojega javnega urada ali javne službe zvrženi za to, ker so kak disciplinarni pregrešek iz lakomnosti storili. (Člen X. postave dane 5. marca 1862).

Drugi odloček.

Katere priprave se delajo za volitev.

Za volitev občinskega starešinstva napravlja župan natančen popis vsih občinskih udov, kateri imajo pravico voliti, in sicer tako, da se v njem najpred postavijo častni občinarji, potem občinarji domačinci, od katerih se govori v §. 1 pod 2, dostavlja pri vsakem, če kaj v občini predpisane izravnega (neposrednjega) davka opravlja, in koliko na leto, za temi pa drugi občinski udje, kateri imajo pravico voliti, gredoči vrstoma drug za drugim, kakor kdo plačuje več ali manj izravnega davka na leto, in da se vstric k vsakemu imenu prideva dotični iznesek davka. Če bi dva ali več volivcev plačevali enak davek, naj se ta, ki je v letih starši, postavlja pred mlajšega.

Na koncu tega popisa ali kazala naj se seštejejo letni davki vsih volivcev v eden skupen iznesek.

§. 13.

Po le-tem kazalu naj se osnujejo tri volivne skupščine.

Zastran njih sestave je treba skupni iznesek vsega davka, kakor ga kaže gori omenjeni popis, razdeliti na tri enake dele.

Volivci, kateri po zaporedoma gredočih številih omenjenega kazala plačujejo prvo tretjino vsega davka, spadajo v prvo skupščino; kateri plačujejo drugo tretjino tega skupnega davka,

prihajajo v drugo skupščino, vsi drugi volivci za temi pa v tretjo volivno skupščino.

Če se pri sestavljanju volivnih skupščin skupni iznesek davka ne dà deliti, kakor je treba, in se torej davek enega volivca mora razdeliti na dvoje, naj se ta volivec prišteje tisti volivni skupščini, v katero bi se njegov davek po večem delu imel potegniti.

§. 14.

Častni občinarji in občinarji domačinci, kateri imajo po §. 1 pod 2 pravico voliti, gredo v prvo volivno skupščino.

§. 15.

Če bi v prvi volivni skupščini ne bilo vsaj dvakrat toliko volivcev, kolikor starešin in nastopnikov ta skupščina voliti ima, naj se ona na to število dopolni iz tistih, ki so gledé na velikost davka v kazalu (§. 12) prvi za volivci prve skupščine. Delež davka, ki ga po tem dopolnjenji plačujejo vsi volivci prve volivne skupščine, odbije se od skupnega izneska vsih davkov in kar ostane, razdeli se na dva enaka dela. Tisti volivci, ki plačujejo prvo polovico tega ostanka, so skup druga, vsi drugi pa tretja volivna skupščina.

Pri tem se je tudi držati tega, kar je na koncu §. 13 ustanovljeno.

§. 16.

Število starešin in nastopnikov, kolikor jih ima občina po §. 14 občinskega reda, razdeli se

na vsako posamno volivno skupščino po enakem delu.

§. 17.

Župan napravlja za vsako volivno skupščino posebej imenike volivcev.

Ti imeniki morajo vsaj štiri tedne pred volitvijo biti v občini razgrnjeni, da jih vsak lahko pregleda, in to naj se z naznanilom v občini očitno prubitim razglasi, postavlja neprestopno dobo od osem dni, v kateri se smejo kaki prigovori zoper imenike volivcev predati.

Komisija, sestavljena iz župana kakor predsednika in iz štirih udov občinskega zastopstva, ki jih starešinstvo izvoli; razločuje najpozneje v treh dnevih zastran prigovorov o pravem času predloženih, in popravi precej imenik, kjer bi se ji pravično videlo.

Če komisija ne popravi imenika, kakor kdo hoče, sme se ta pritožiti pred politično okrajno gosposko. Ta pritožba se mora najpozneje v treh dneh po tem, kar se je komu naznanilo, da je komisija zoper njegovo željo razsodila, podati pri komisiji sami, katera jo brez zamude predložiti ima politični okrajni gosposki. Kar politična okrajna gosposka razsodi, to bo za tistokratno volitev končno veljavnost imelo.

Zadnjih osem dni pred volitvijo ne sme se v imenikih volivcev nič več preminjati.

§. 18.

Najmanj osem dni poprej, kakor se volitev začne, mora župan to z naznanilom očitno pri-

bitim na znanje dati in povedati, v katerih krajih, katere dni in o katerih urah naj se posamne volivne skupščine snidejo in koliko občinskih zastopnikov naj vsaka izmed njih izvoli.

Ob enem naj se to naznani politični okrajni gosposki.

§. 19.

Politična okrajna gosposka bo gledala na to, da se vse, kar je za volitev treba, o pravem času pripravi tako, da bo po preteku volivne dobe novo občinsko zastopstvo moglo svoja dela začeti.

Tretji odloček.

Kako se voli.

§. 20.

Volitev ravná in vodi volivna komisija. Komisija ta je sestavljena iz župana kakor prvosednika in iz štirih izvoljivih občinarjev, katere župan kakor zaupnike privzame.

Politična okrajna gosposka sme odrediti k voljenju poslanca, katerega namen bo gledati na to, da se bo po postavi delalo in da se pokoj in red ohrani.

§. 21.

Vsaka volivna skupščina se shaja posebej. Najpred volí tretja, za njo druga, zadnjič prva volivna skupščina.

Vsaki volivec sme voliti izmed vsih občinskih

udov, kateri so izvoljivi (zmožni, biti izvoljeni) ne gledé na to, v katero volivno skupščino kdo spada.

§. 22.

Voli se javno (očitno). Preden se začne glasovanje, mora prvosednik volivne komisije zbranim volivcem to, kar §§. 9-11 tega volivnika zastran lastnosti izvoljencu potrebnih, pred oči postaviti, mora jim razložiti, kako se ravná pri glasovanji in kako se štejejo glasovi, ter opomeniti jih, da naj vsak svoj glas po svojem pravem prepričanji brez vsih samopridnih postranskih ozirov oddá tako, kakor po svoji najbolji vednosti in vesti spozná, da bo za občinski blagor najkoristneje.

§. 23.

Glasovanje se pričinja v posamnih volivnih skupščinah s tém, da možje volivne komisije, če so volivci tiste volivne skupščine, vsak svoj glas oddajo. Po tem spominja eden izmed volivne komisije volivce po vrsti, kakor so v imeniku zapisani, klicaje vsakega po imenu, da naj svoje glasove oddajo.

Volivci, ki pridejo v izbirališče po tem, ko so uže bili po imenu poklicani, glasujejo še-le, kedar je ves imenik prebran, in se morajo za to oglasiti pri volivni komisiji.

§. 24.

Vsak volivec, kakor je poklican za glasovanje, naj imenuje tiste može, za katera želi, da bi bili starešine, ali pa nastopniki, toda imenuje naj

jih samo toliko, kolikor starešin in nastopnikov voli tista volivna skupščina, v kateri je on štet.

§. 25.

Da bi kdo drugi v volivcovo ime glasoval, sme se dopustiti samo v primerljajih §§. 4-7 in edino pod tém pogojem, da svojo pravico k temu, kakor je treba, izkaže.

§. 26.

Vsak oddani glas se precej v pričo volivca poleg njegovega imena zapiše v predelke za to namenjene v razkazu glasovnem.

Ob enem se imenovana imena zapišejo v sprotni razkazek tako, da se pri prvem glasu, katerega kdo dobi kakor starešina ali nastopnik, njegovo ime v dotični predelek zapiše, v vštric stoječi predelek pa število 1 pristavi, po tem pri drugem glasu, ki nanj pride, število 2, i. t. d.

§. 27.

Kakor so vsi pričujoči volivci ene volivne skupščine vsak svoj glas oddali, mora prvosednik volivne komisije izreči, da je glasovanje končano, se vê da če je uže iztekkel čas, ki je bil v ta konec v naznanilu postavljen (§. 18).

Volivna komisija brž primerja, kako se je glasovanje po obéh razkazih izšlo, popravi kake pomote, če bi se zapazile, po tem podpiše razkaze glasovavne in prešteje glase.

§. 28.

V vsaki volivni skupščini štejejo se tisti, kateri med moži za starešine imenovanimi imajo največ glasov, za izvoljene starešine, in uni ki imajo največ glasov med moži za nastopnike imenovanimi, za izvoljene nastopnike.

Če je več mož, kakor je potreba, da bi število volivni skupščini odmerjenih starešin ali nastopnikov bilo polno, enako število glasov prejelo, razločuje žreb (loz), kateri izmed njih naj bo starešina ali nastopnik.

§. 29.

Če je bil izvoljen kdo takošen, kateri ne more biti izvoljen, ali če se izvoljenec, poprime postavnega izgovora ter se službe te odreče, naj bo starešina ali ozirno nastopnik tisti, kateri je v dotični volivni skupščini za starešinami ali ozirno za nastopniki največ glasov dobil.

Ravno to naj se zgodi tudi takrat, kedar bi se kak izvoljenec brez postavnega izgovora službo na-se vzeti branil, in vrh tega naj se mu po §. 19. občinskega reda naloži kazen v denarjih.

§. 30.

Kedar je kdo v eni volivni skupščini uže izvoljen za starešino, naj mu skupščina, ki po tem voli, več ne daje nikakega glasa.

Če bi se to vendar zgodilo, treba glasovavca spomniti, na to, da se takošen glas ne bo mogel šteti.

Če bi pa kdo, kateri je bil uže za nastopnika izbran, v skupščini, ki pozneje voli, izvolil se za starešino, naj pride na njegovo mesto za nastopnika tisti, kateri je za njim v dotični volivni skupščini največ glasov dobil.

§. 31.

Kedar je volitev v vsih volivnih skupščinah dokončana, sklene se volivni zapisnik in možje volivne komisije ga podpišejo.

Župan shrani zapisnik sè vsimi spisi, ki se tičejo voljenja.

Župan oznani, kako se je izšla volitev v vsih volivnih skupščinah, in sporoči to tudi politični okrajni gosposki.

Če bi bil izvoljen kdo takošen, kateri je izvzet ali zvržen, da ne more biti voljen, prekliče politična okrajna gosposka to volitev kakor nepostavno, proti čemur se je vendar moč pritožiti pred namestništvo.

§. 32.

Kaki prigovori zastran tega, kako se je pri volitvi ravnalo, morajo se v neprestopni dobi osmih dni po končanem voljenji podati županu, kateri jih bo predložil namestništvu, da ono reč s končno veljavnostjo razsodi.

Če se v omenjenem času ne podajo nikaki prigovori, ali če se podani prigovori zavrnejo kakor prazni, treba je precej izvoliti županstvo (občinsko glavarstvo).

DRUGO POGlavJE.

Kako se volí županstvo.

§. 33.

Na poklic najpriletnejšega izmed novih starešin zberejo se vsi starešine odločenega dne in ob uri za to postavljeni, da volijo županstvo (občinsko glavarstvo).

Če bi kateri starešina celó ne prišel, ali pa popred odšel, kakor je volitev dokončana, in ni mogel izgovoriti se dovoljno, zakaj ni prišel ali zakaj je pred odšel, zapade denarni kazni, ki mu jo starešinstvo sme do 20 goldinarjev odmeriti.

§. 34.

Predstojnik politične okrajne gosposke ima pravico, priti sam ali pa poslati koga k voljenju gledat na to, da se bo delalo po postavi.

V ta konec se mu mora o pravem času dati na znanje, kateri dan in ob kateri uri bo voljenje.

§. 35.

Volitev vodi najpriletnejši izmed novih starešin, privzemši si še dva izmed zbranih mož.

§. 36.

Udje županstva se smejo izvoliti samo izmed starešin.

Izvzeti so in ne morejo biti izvoljeni:

1. Taki, ki ne stanujejo v občini;

2. uradniki in služabniki dvorni, državni, deželni in javni (očitni) zalogov ali fondov, dokler so v djanski službi.

3. duhovniki.

Tudi ne smejo skupej ali ob enem biti udje županstva tisti, ki so si v žlahti ali v svaščini v prvem in drugem kolenu.

§. 37.

Da bo volitev veljala, morajo vsaj tri četrtine vsih starešin pričujoče biti, in izvoljeni mora imeti za-se nadpolovično večino (več kakor pol) glasov od pričujočih.

Voliti se sme, kakor starešinstvo to sklene, ustmeno ali pa z glasovnicami (z listki).

Če je prvo, treba je ravnati po tem, kar veleva §. 26, če je pa drugo, naj se s sebranih listkov imena na njih zapisane preberejo in v glasovni razkazek vpišejo.

§. 38.

Najpred se voli župan.

Če se pri glasovanji za župana ne doseže nadpolovična večina glasov, naj se glasuje v drugo, in če bi se tudi sedaj ne dobila potrebna večina glasov, treba je napraviti ožjo volitev.

Pri ožji volitvi smejo volilci voliti samo izmed tistih dveh mož, katera sta pri drugem glasovanji ozirno največ glasov dobila.

Pri enakem številu glasov razločuje žreb (loz), koga je treba v ožjo volitev vzeti. Vsaki glas, kateri pri tretjem glasovanji zadene kakega v ožjo volitev nevezetega moža, je neveljaven.

Kedar so v ožji volitvi glasi po številu enaki, razločuje žreb (loz).

§. 39.

Kedar je župan izbran, začne se volitev podžupanov (deputatov).

Vsak volivec imenuje toliko mož, kolikor se ima podžupanov voliti. Imena čez to število povedana se ne štejejo.

Tudi pri ti volitvi veljá, kar je v §. 38 zapovedano, če se za enega ali družega ne doseže nad polovična večina glasov.

Pri ožji volitvi naj se tukaj voli samo izmed tistih mož, kateri so pri drugem glasovanji za unimi, ki so dosegli več kakor pol glasov, ozirno največ glasov dobili. Število mož, ki se jemljejo v ožjo volitev, je dvakrat toliko, kolikor podžupanov je še treba izvoliti.

§. 40.

Ako je za podžupana izvoljen kdo takošen, kateri je z izbranim županom v prvem ali drugem kolenu v žlahti ali svaščini, naj se na mesto takega podžupana izvolí kdo drugi.

Če se za podžupane izvolijo dva taka moža ali več takih mož, kateri so si eden drugemu v žlahti ali svaščini, kakor je bilo ravno povedano, naj veljá za izvoljenega tisti izmed njih, za katerega je bilo več glasov, pri enakem številu glasov pa tisti, za katerega razloči žreb (loz).

Za te druge naj se volí kdo drugi.

§. 41.

Zastran volitve županstva je treba narediti zapisnik, ki se po ravnaveu volitve in vsih starešinah podpisati, pa pri občini sè vsimi spisi vred, ki se volitve tičejo, hraniti ima.

§. 42.

Kar je v §§. 33-41 zapovedano, veljá tudi takrat, če se med volivno dobo mesto kakega podžupana ali župana popolniti ima.

Samo da v prvem primeru župan, v drugem pa županov namestnik starešinstvo k volitvi sklicuje in vodi. Tudi bi žlahta ali svaščina, za voljo katere kdo ne sme ud županstva biti, tukaj zadelo novo izvoljenje može, in ne tistih, kateri so uže v službi.

Postava od 3. decembra 1863,

zastran pravil, po katerih se ravna domovinstvo.

Veljavna za Česko, Dalmacijo, Galicijo s Krakovskim, Avstrijo pod in nad Anižo, Salcburško, Štajersko, Koroško, Kranjsko in Bukovino, Moravsko, Sleško, Tirolsko, Predalrelsko, Goriško in Gradiško, Istro in mesto Trst z obmestjem tržaškim.

(Iz dela XLIII, pod št. 105 državnega zakonika izdanega in razposlanega dne 10. decembra 1863).

Da se v tistih kraljestvih in deželah, v katerih veljá postava od 5. marca 1862 (državnega zak. šte. 18) domovne reči spravijo v red, ustanavljam izpeljevaje člen II.te postave s privoljenjem obeh zbornic državnega zbora tako :

ODLOČEK I.

Splošne odločbe.

§. 1. Kdor ima domovno pravico v kateri občini (soseski, srenji), sme v nji prebivati ne moten po nikomur in gre mu, če bi obubožal, preskrbljevanje.

§. 2. Samo državljanje morejo zadobiti domovno (domovinsko) pravico v kaki občini. *)

Vsak državljan naj ima pravico domovja v kateri občini. Toda ne more je imeti kakor samo v eni občini.

§. 3. Domovna pravica se razprostira na ves občinski (srenjski, komunski) okoliš (na celo ž u p a n i j o.)

Če se torej zedini ena občina z drugo, da postanete obe ena sama občina, ali če se občina tazprostrani s tem, da se ji vdruži kos druge občine, razširja se domovna pravica, ki je komu popred samo v enem delu občine tako povečane šla, sama po sebi na ves okoliš te povečane občine.

§. 4. Kedar se občina razdruži v dve občini ali več njih, ali kedar se kos občine vdruži okolišu druge občine, takrat je treba tiste, kateri imajo v ti občini domovno pravico, in pa vse une ljudi ki se zastran domovne pravice ravnajo po njih, odkazati kakor domačince tisti občini, katera je posestnica tega sveta, na katerem so oni ob razdružbi, oziroma ob vzdružbi stanovali, ali, če ne bi o tem času več v občini prebivali, na katerem so pred svojim odhodom iz nje poslednjič stanovali.

Ako bi se nekateri po teh odločbah ne mogli odkazati nikamor, naj se odkažejo po tistem stanovališču, katero je poslednjič v občini imel ta, po komur se ravná njih domovna pravica.

*) Občine so v zmyslu te postave ž u p a n i j e, katera lahko obsegajo po eno, pa tudi po več katast. občin.

Ljudje, pri katerih gledé njih domovne pravice tudi tega ravnila ni, naj politična gosposka odkaže eni ali drugi dotičnih občin, ako se one same med sabo ne dogovoré.

ODLOČEK II.

*Kako se domovna pravica začinja, spreminja
in izgublja.*

§. 5. Domovna pravica postaja ali se začinja :

1. Po rojstvu (§. 6);
2. po omožitvi (§. 7);
3. po sprejetju v domovno zvezo (§§. 8-9);
4. po zadobljenem očitnem *) uradu (§. 10).

§. 6. Zakonski otroci dobivajo pravico domovja v tisti občini, v kateri oče ob času njih rojstva domovno pravico ima, ali, če bi bil pred umrl, v kateri je ob svoji smrti domovno pravico imel.

Nezakonski otroci imajo domovno pravico v tisti občini, v kateri je njih mati ob porodu domovno pravico imela.

Vzakonjeni (legitimirani) otroci, če niso sami svoji, dobivajo domovno pravico v tisti občini, v kateri jo ima njih oče takrat, kedar se oni vzakonjajo.

*) Izraz „očiten“ pomenja v tej postavi povsod
j a v e n.

Po posinovitvi ali po prevzetju na rejo se domovna pravica ne začinja.

§. 7. Ženska dosega po omožitvi domovno pravico v občini, v kateri jo ima nje zakonski mož.

§. 8. Domovna pravica se zadobiva po izrečnem sprejetju v domovno zvezo.

Prošnje za tako sprejetje razločuje edino občina in zoper nje sklep ni se moči nikamor pritožiti.

Nihče pa se ne sme v domovno zvezo sprejeti samo na neki čas, niti pod kakošnim pogojem, kateri bi mu postavne nasledke domovne pravice kratil.

Vsaka takošna stesnitev ali vsak takošen pogoj ne velja nič in naj se šteje, kakor da ni pristavljen.

§. 9. Za to, da se vpelje kaka pristojbina (taksa) za izrečno sprejetje v domovno zvezo, kakor tudi za to, da se takošna pristojbina, kjer bi že bila poviša, treba je deželne postave.

Pristojbina teče v občinsko dnarnico.

§. 10. Za trdno v službo postavljeni uradniki dvorni, državni, deželni in očitnih zalogov (fondov), duhovni in očitni učeniki dobivajo z nastopom svoje službe domovno pravico v tisti občini, v kateri jim je stanovitni sedež njih urada odkazan.

§. 11. Kar se tiče kake premene v domovni pravici, gre žena zakonska, če ni sodno ločena, za možem in ostaja ji tudi kakor vdovi domovna

pravica v ti občini, katere domačinec je mož bil ob svoji smrti.

Sodno ločene ali pa razzakonjene žene obdržujejo domovno pravico, katero so imele ob sodni ločitvi ali razvezi (razzakonitvi).

Kedar se izreče, da kateri zakon ni veljaven, prihaja ženska, ki je bila v tem zakonu, nazaj v tiste domovne zadeve, v katerih je bivala do možitve.

§. 12. Kedar se domovna pravica staršev premeni, gredo zastran taiste zakonski in vzakonjeni otroci za očetom, nezakonski pa, če niso sami svoji, za materjo.

Otrokom pa, kateri so sami svoji, ostaja domovna pravica v tisti občini, v kateri so jo imeli, ko so postali sami svoji.

Nezakonski otroci, ki se ob omožitvi svoje matere ne vzakonijo, obdržujejo, če ob ti omožitvi tudi niso sami svoji, to domovno pravico, katera jim je šla do takrat.

§. 13. Smrt zakonskega očeta ali nezakonske matere ne spreminja domovne pravice otrok v ničemur.

§. 14. Vojaške ljudi je treba zastran domovne pravice, katera jim gre ta čas, ko v vojaško službo stopijo, in po njih odstopu iz taiste, soditi po pričujoči postavi.

§. 15. Kdor izgubi državljanstvo, prihaja s tem ob svojo domovno pravico.

§. 16. Ako bi se prigodilo, da se kdo tak, kateri je izgubil državljanstvo, zavolj državnih

pogodeb mora zopet prevzeti, ali če bi se povrnil v avstrijansko državo z namenom, v nji ostati, in se ne dá napraviti, da bi ga prevzela druga katera država, prihaja on nazaj v domovno pravico, katero je imel predno je izgubil državljanstvo.

§. 17. Domovna pravica v eni občini ugasne brž, kakor se zadobi domovna pravica v drugi občini.

Če se kdo odreče domovne pravice, ostaja to brez moči dotle, dokler ni drugej zadobil domovne pravice.

ODLOČEK III.

Kako gre ravnati z brezdomniki ali ljudmi brez domovja.

§. 18. Brezdomci, t. j. takiljudje, katerih domovna pravica se ta čas ne dà izkazati, odkazujejo se po odločbah sledečih paragrafov neki občini, v kateri naj se ž njimi dotle ravná kakor z domačinci, dokler se ne iznajde, kje jim gre domovna pravica, ali dokler drugej ne zadobé pravice domovja.

§. 19. Brezdomne ljudi je treba po sledečem redu odkazovati :

1. tisti občini, v kateri so bili ta čas, ko so k vojakom vzeti bili ali kakor dobrovoljci v vojaško službo stopili;

2. tisti občini, v kateri so, predno se je vprašanje zastran njih domovne pravice začelo, najdalje, vsaj pa pol leta nepranehoma in ne prisiljeni prebivali, ali če bi bili enaki čas v dveh ali več občinah živeli, v kateri so poslednjič tako prebivali ;

3. tisti občini, v kateri so se rodili ; ali pri najdencih, v kateri so bili najdeni ; ali, če se pri kakem človeku, ki uživa ali je užival preskrbljevanje v kaki očitni najdenišnici, ne vé, kje se je rodil ali kje je najden bil, tisti občini, v kateri je ta najdenišnica ;

4. tisti občini, v kateri se kdo takrat najde ko je nastalo vprašanje zastran njegove domovne pravice.

§. 20. Zakonska žena kacega brezdomnika naj se odkaže ravno tisti občini, kateri nje mož, to je, če oba vkup živita.

Žena kacega brezdomnika pa, ki ne živi z možem, koker tudi vdova takošnega naj se odkaže po tem, kar velewa §. 19., če ona ni že kje zadobila domovne pravice.

§. 21. Nesamosvoji otroci brezdomnih ljudi naj se odkažejo v tisto občino, v katero se odkaže njih oče ali pri nezakonskih in pa tudi taccih zakonskih otrocih, katerim je oče umrl, njih mati, to je, če živé vkup z očetom in oziroma z materjo.

ODLOČEK IV.

Od dolžnosti, ki jo ima občina preskrbljevati uboge.

§. 22. Pričujoča postava ne spreminja v ničemur uredbe in dolžnosti obstoječih siromašnic in dobrotljivih zavodov ali naprav in zadužbin.

V kolikor bi preskrbljevanje siromakov v občini presegalo dolžnosti in pomočke teh zavodov in zadužbin, skrb je občine, da svoje domačince, če obubožajo, podpira.

Deželnemu postavodavstvu nič ne brani, storiti take naredbe, s katerimi se občinam polajšuje postavna njih dolžnost, preskrbljevati uboge.

§. 23. Ta dolžnost pa veže občino tudi le toliko, kolikor ni kak drug človek po državljanškem (civilnem) pravu ali po drugih postavah dolžan skrbeti za ubožeca.

Če takošen človek premore toliko, da mu je mogoče izpolniti svojo dolžnost, pa se krati izpolniti jo, naj bo po tisti poti, kakor postava hoče, k temu primoran; v tem pa naj občina prevzame skrb za siromaka, pod pridržkom pravice zastran povračila stroškov prijete tega, čigar dolžnost je plačati jih.

§. 24. Dolžno preskrbljevanje obstoji samo v tem, da občina siromaku daje potrebno vzdrževanje in pa postrežbo, kedar oboli.

Če se kak otrok zavolj siromaštva preskrbljuje, obsega to preskrbljevanje tudi skrb za njegovo vzrejo.

§. 25. Kako naj bodo ubogi preskrbljevani, to odločuje občina, držeč se danih postav.

Siromak si ne sme izbirati sam, kako naj bi podpiran bil.

§. 26. Tudi veljá dolžnost občine, ubožeca preskrbljevati, samo toliko, kolikor si on sam s svojimi močmi ne more zadobiti potrebnega vzdržka.

Če kdo tak, ki je še za delo, prosi da bi bil kakor siromak preskrbljevan, naj bo če ni drugači silama primoran k delu, katero se mu prilega.

§. 27. Če kdo tistih, ki so po §. 19 pod 1 odkazani ali porazdeljeni, osiromaši, morajo njega preskrbljevanje prevzeti vse občine tistega vojakojemnega okraja, katerim na korist je on bil vštet.

Občinam gre iz deželnih dohodkov povračilo stroškov za preskrbljevanje tacihi ljudi, ki so jim bili po §. 19 pod 3 za to odkazani, ker so se rodili v očitni porodivnici, katera je v občinskem okolišu.

§. 28. Tudi unanjim siromakom občina ne sme odreči podpore, katere ta hip neogibno potrebujejo, toda pridržano ji je povračilo, katere sme, kakor si sama izbere, zahtevati od občine, v kateri ima siromak domovje, ali pa od tistih, ki so po državljanskem pravu ali po družih postavah dolžni povračilo opraviti.

§. 29. Pod enakim pridržkom ima občina dolžnost, unanjim siromakom, ki v njenem okolišu

zbolé, dotle postrežbo dajati, dokler ne bo moči brez škode za njihovo ali družih zdravje izpustiti jih.

§. 30. Občina, v kateri je bolnik, naj njegovi domači občini, če je znana ali če se brez znatne težavnosti dá iznajti s tem, da se precej začne popraševanje zastran nje, brez odlaganja to naznani in daje, če bi se to zakesnilo, odgovor za vso škodo, katera bi iz tega nastopila.

§. 31. Ta postava se ne dotika tistih pogodeb, ki obstojé gledé na postrežbo, ki se ima dati kacemu unanjiku, kedar obolí, in gledé na pogreb taistega, če umre.

ODLOČEK V.

Od domovnic ali domovinskih listov.

§. 32. Domovnica ali domovni list (domovinski list) je pismo, katero potrjuje, da ta, komur se daje, ima domovno pravico v občini.

§. 33. Domovnice izdaje domača (domovna) občina po obrazcu ti postavi priloženem.

Na domovnico je treba pritisniti občinski pečat.

Za izdatbo ne sme občina jemati nikake pristojbine (takse).

§. 34. Kdorkoli ima domovno pravico, temu se domovnica ne sme odreči.

§. 35. Domovnica je neveljavna, kedar more občina izkazati, da je prejemnik domovnice takrat, ko se mu je izdala, v kateri drugi občini imel domovno pravico.

ODLOČEK VI.

*Od pristojnosti ali oblastnosti in od ravnanja
v domovnih rečeh.*

§. 36. Obravnavanje in razsojevanje v rečeh, ki se tičejo domovne pravice, gredo pod oblast političnih gosposk, razun nekih primerov, katere ta postava odločuje.

§. 37. Kolikor se tem rečem pritikajo prepirne vprašanja državljanskega prava, na pr. zastran zakonskega ali nezakonskega rojstva, gre sodni gosposki razsodba takošnih vprašanj.

§. 38. Pred sodnijo gredo tudi tisti zahtevki povračila, ki jih občine zastran stroškov postrežbe nastavijo proti tem, katerim državljansko (civilno) pravo nalaga dolžnost preskrbljevanja.

§. 39. Zahtevki povračila, s katerimi kaka občina zavolj stroškov postrežbe in oskrbe poprime koga tacega, ki je po drugih postavah k temu zavezan in ne po državljanskem pravu, ali pa kako občino, naj se razrešujo po politični poti. Tudi v primeru §. 38 naj politična gosposka najpred odloči, koliko da iznašajo (iznesó) stroški postrežbe in zastran tega ne more v pravdi biti dalje nikakega razgovora.

§. 40. Kedar je, bodi na prošnjo kake stranke ali občine bodi iz službene dolžnosti, potreba razrešiti vprašanje, ali komu gre pravica domovja ali ne, sme politična okrajna (kantonska) gosposka to vprašanje samo tedaj razsoditi, če se z razsodbo kaka občina njenega okrajja (kantona) izreče za domovno občino.

Če bi pa ta gosposka menila, da tisti, za čigar domovno pravico gre, ima to pravico v občini, katera leži v upravnem okolišu druge politične okrajne gosposke, naj se ona obrne na to gosposko. Če se obe gosposki zedinite v svoji razsodbi, naj to reč v edinosti rešite.

Če bi se pa med sabo ne mogle dogovoriti, treba je vso obravnavo predložiti viši politični deželni gosposki, katera jo razsodi, če ste obe gosposki pod njo; če bi se pa ena teh okrajnih gosposk štela k upravnemu okolišu katere druge deželne gosposke, treba je pomeniti se s to gosposko.

Če se obe deželni gosposki v razsodbi zedinite, bode se razsodba ta izdala, ako se pa ne zedinite, podvrže se reč razločitvi državnega ministerstva.

§. 41. Zoper to, kar v rečéh tega odločka politična okrajna gosposka razsodi, dopuščeno je obrniti se s pritožbo na politično deželno gosposko ali poglavarstvo.

Zoper dve enakoglasni razsodbi ni dopuščena pritožba pred državno ministerstvo.

§. 42. Če se občina brani, komu domovnico dati (§. 34), sme se ta, ako meni da se mu s tem krivica godi, obrniti na politično okrajno gosposko,

katera bi primorala občino, da domovnico izdá, če je s pravnoveljavno razsodbo postavljeno na gotovo, da pritožniku domovna pravica v tisti občini gre.

§. 43. Nobena občina ne sme pod odgovorom za vso škodo in vse stroške, človeka, čigar domovje je neznanó, dvomljivo ali prepirno, predno se mu domovna pravica po odločbah pričujoče postave z dokončno veljavnostjo ne ustanovi, v kako drugo občino gnati, ali, če bi se to bilo vendar le zgodilo, gnati ga nazaj.

Če se je občina brez vzroka branila, človeka prevzeti pa se pozneje razsodi, da je bila dolžna prevzeti ga, mora ona povrniti ves strošek, ki se je napravil s takim vpiranjem.

Politične gosposke izrekujejo, da je dolžna in koliko je dolžna povrniti za to.

§. 44. Siromak ne more s pravdo tirjati preskrbljevanja občine.

Če siromak od občine, v kateri ima neizpodbijano domovno pravico, kaj tacega tirja, naj se to izdela in dožene po stopnjah, ki jih ustanavlja občinska postava (občinski red).

ODLOČEK VII.

Koliko se bo ta postava obračala tudi na velika zemljišča ali grajščine, ki so odločene od občinske vezi.

§. 45. Na odločenih grajščinah ne more domovna pravica postati ali začeti se.

§. 46. Kedar se okoliščine v §. 19 omenjene, po katerih se ravna odkazovanje brezdomnikov, primerijo na kaki grajščini, ki ni prišteta nobeni občini, treba je brezdomnega človeka, z ozirom na vse za razsodbo važne zadeve, odkazati kateri izmed tistih občin, ki se z mejami dotikajo grajščine in leže v tistem političnem okraju.

§. 47. Če takošen po poprejšnjem paragrafu odkazan brezdomec obuboža, mora stroške za njegovo preskrbljevanje plačevati grajščina od občine ločena.

§. 48. V drugem bodo odločbe, ki jih pričujoča postava zastran občin postavlja, po besedah člena I. postave od 5. marca 1862, št. 18 Drž. Zak., veljale tudi za odločene grajščinstva.

ODLOČEK VIII.

Končne odločbe.

§. 49. Kakor začne veljati pričujoča postava, bodo zastran reči, katerim pravila postavlja, vse poprejšnje postave, ki se ž njo ne vjemajo, svojo moč izgubile.

Domovne pravice pa, ki so že zadobljene bile ta dan, katerega se začne veljavnost te postave, bodo obdržale svojo moč dotle, dokler se po odločbah te postave ne izgubé.

Poprejšnje postave zastran domovinstva so razvrščene v tri dobe: **1.** Postave pred obveljavo začasne občinske postave od 17. marca 1849; **2.** postava od 17. marca 1849 št. 170 drž. zak. in **3.** ona od 24. aprila 1859 št. 58 drž. zak. Ker se še lahajajo osebe, katere so na veljaven način

zadobile pristojnost, še preden so se po začasni občinski postavi od l. 1849 ustanovile občine, in po katerih so ohranili to pristojnost njih otroci in otrok otroci, dobro je, da poznamo postavne določbe, po katerih so bile vrejene domovinske razmere v vseh treh dobah. V prvi dobi so veljala naslednja glavna pravila: 1. Vsi tisti, ki v kateri občini posedujejo kako hišo, zemljišče ali obrtnijo, pa imajo v tej občini svoje redno stanovališče, so po naselitvi pristojni tej občini. 2. Državni služabniki, duhovniki in javni učitelji so se zmatrali v tisti pokrajini kot naseljene, torej pristojne, v katerej so morali zaradi svoje službe stanovati. 3. Osebe, katere niso bile nikjer naseljene, pa so pred ustanovitvijo županij skozi deset let prostovoljno in nepretrgoma (brez potnega lista ali rokodelske potne knjižice) v okolišu katere županije stanovale, bile so pristojne tisti županiji, v kateri so se zadnjič skozi deset let mudile, če niso bile pozneje tam odpuščene in kje drugod sprejete v občinsko zvezo ali so pa z domovinskim listom dokazale, da še obstaja njih pristojnost v kateri drugi občini. Desetletna doba stanovanja se je zmatrala za pretrgano, če je kdo svoje bivališče vsaj skozi šest mesecev preložil v katero drugo županijo. 4. V okoliš katere županije sprejete osebe imele so tam svoje domovje, če niso pozneje po naselitvi ali 10 letnem bivanji kje drugod zadobile domovne pravice. 5. Oseba, katera ni bila naseljena, niti ni kje skozi deset let stanovala in tudi ni bila v katero občino sprejeta, imela je svojo pristojnost tam, kder so jo po naselitvi ali rednem prebivanji starišev prištevali domačemu prebivalstvu. 6. Kdor pa ni bil po nobenem do sedaj naštetih načinov pristojen, spadal je k tisti v županiji, v kateri se je rodil. (Dvorni odlok od 30. aprila 1820, št. 1270.) Toda to, da je bil kdo le slučajno rojen v katerem kraju, ni nikakor vtemeljevalo domovne pravice. (Dvorni dekret od 11. maja 1820 št. 12791). 7. Kder ni bilo mogoče pozvedeti rojstnega kraja, zmatrali so osebo pristojno tisti županiji, v kateri se je najdalje mudila. (Najviši vkrep od 24. aprila 1826. — 8. Če pa tudi tega ni bilo mogoče zanesljivo dognati, bila je oseba pristojna tam, kder se je zadnjič nahajala. — 9. Ženske so dobivale domovje po zakonskem možu. To pravilo je veljalo tudi po ločitvi, dokler ni ženska po naselitvi ali sprejetji, ali pa 10 letnem prebivanji zadobila novega domovja. — 10. Ma-

loletni, pod očetovo ali varstveno oblastjo stoječi zakonski otroci dobivali so domovje po očetu, nezakonski pa po materi. (Vsa ta pravila se naslanjajo na razne postavbe in dvorne dekrete, med katerimi je posebne važnosti tako zvani konskripcijski patent od 25. oktobra 1804.)

Določbe začasne občinske postavbe od 17. marca 1849 št. 170 drž. zak. zastran domovnega prava stopile so v veljavo še le takrat, ko so se na podlagi iste postavbe ustanovile dotične županije.

Te določbe se glasè tako: Kdor drugače kakor po dedinskem pravu pridobi posestvo v kateri občini, more izvrševati občinarske pravice še le tedaj, kedar ga je občina sprejela v svojo zvezo (§. 9.) — Občinarji so tisti, kateri so po rojstvu ali po sprejetji v občinsko zvezo občini pristojni (§. 10.) — Rojstvo vtemeljuje pristojnost k tisti občini, v kateri sta pri zakonskih otrocih roditelja občinska uda, pri nezakonskih pa se ravna to po materi (§. 11.) — Sprejet je v občinsko zvezo tisti, *a.* katerega je starešinstvo po rednem sklepu sprejelo; *b.* kdor je skozi štiri leta nepretrgoma brez domovnice ali pa z razveljavljeno domovnico v občini prebival, če je bil avstrijsk državljan in slednjič *c.* ženska po omožitvi z občinskim udom (§. 12.) — Državni služabniki, častniki, ali pa s častniškim dostojanstvom nameščeni, duhovniki in javni učitelji so pristojni tisti občini, v katerej vsled svoje službe stalno stanujejo. (§. 13.) — Pri domovnih spremembah sledè maloletni v družinski zvezi živeči otroci lastnosti roditeljev, nezakonski otroci materi, žena pa možu (§. 14.) — Očetova ali materina smrt ne prouzročuje nobene premembe v pristojnosti sirot (§. 15.) — Občinski pristojenec (občinar) je možno biti v eni sami občini (§. 16.) — Tujci v občini se imenujejo tisti, kateri v občini prebivajo, ne da bi bili občinski udje (§. 17.) — Za tiste osebe, katerih pristojnost se ne dá izkazati, mora, če obožajo ter postanejo nezmožne za delo, skrbeti tista občina, v kateri so zadnjič prebivali (§. 18.) — Sirote v §. 18 omenjenih oseb so pristojne tistim občinam, v katerih se nahajajo o smrti starišev; najdenci pa so pristojni tisti občini, kder so jih našli. Pristojnost najdencev v državnih in deželnih najdenišnicah bi se imela določiti po posebni postavi. (§. 19.)

Kako je kedo zadobil domovno pravico v mestih, katera so imela posebne občinske rede, o tem je trebalo

razsojati po teh mestnih občinskih redih. Take posebne določbe nahajamo v začasnih občinskih redih za Dunaj, Prago, Liberec, Brno, Olomuc, Opavo, Gradec, Ljubljano in Trident.

Občinska postava od 24. aprila 1859 drž. zak. št. 58, po kateri so se razveljavile vse določbe poprejšnjih postav zastran domovja, za kolikor se niso strinjale ž njo, ni posebne važnosti, ker je uže leta 1863. obveljala nova domovinska postava.

§. 50. S pričujočo postavo ne spreminjajo se v ničemur tiste postavne odločbe, katere zadevajo pravico od domovne vezi nezavisno, prebivati v kateri občini (Postava od 5. marca 1862, Drž. Zak. št. 18. člen III), kakor tudi pečati se s kako obrtnijo v njih (§§. 9, 45-48 obrtnijske postave od 20. decembra 1859, Drž. zak. št. 227).

Državnemu ministru je naročena zvršba te postave.

V Schönbrun-u, 3. decembra 1863.

Franc Jožef s. r.

Nadvojvoda Rajner s. r.

Schmerling s. r. **Lasser** s. r.

Po najvišem povelju:

Baron **Ransonnet** s. r.

Obrazec

Dežela

Politični okraj

DOMOVNICA (domovni list),

s katero občina I. I. potrjuje, da

Ime

Značaj, kaj je ali s čim se peča

Leta starosti

Stan (samski ali zakonski)

ima v ti občini domovno pravico

dne

18

*Lastnoročni podpis tega, komur se
je domovnica dala :*

*Za občino
(Tu stojè podpisi)*

Postava dne 3. novembra 1863,

dana za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,

zastran povračevanja prehranilnin, ki jih je deželni zalog Goriški in Gradiški javnim (očitnim) občnim bolnišnicam predplačno pobotil.

(štev. 9. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje od l. 1864).

Zvidelo se Mi je po nasvetu deželnega zbora poknežene grofije Moje Goriške in Gradiške ukazati tako le:

Prvič. Stroške, ki se javnim bolnišnicam bodi si domačim, bodi unim iz drugih kronovin, za prehranjenje bolnikov pobotiti imajo, bode, kakor doslej, deželni zalog predplačno opravljal.

Drugič: Te prehranitnine morajo občine za svoje domačine v iznesku, ki ga deželna računarija na čisto dene, in kateri se bode županstvom vsakikrat posebej ali pa vsako četrletje na znanje dajal, deželnemu zalogu povrniti.

Tretjič: Deželna ta postava ima veljati od 1. novembra 1863 naprej.

V Schönbrunn-u dne 3. novembra 1863.

Frane Jožef s. r.

Nadvojvoda Rajner s. r. *Schmerling* s. r.

Po najvišem povelji:

Baron žl. Ransonnet s. r.

Postava od 14 novemb. 1868,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško razen mesta Gorice in nje okoliša zastran vpeljave davka na psé.

(štev. 14 zakonika in ukaznika za avstr. ilir. Primorje)

Na predlog in s privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje-grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako le:

§. 1. Občine poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške imajo oblast, od vsakega psa brez razločka vrste in spola, kateri je dotekel starost

štirih mesecev, in je nad štiri tedne v občinskem okoliši, davek do dva gold. avstr. velj. na leto od dotičnih posestnikov pobirati.

§. 2. Davek se ima od leta do leta naprej plačevati, in se v nobenem primerljaji ne vrača, tedaj tudi takrat ne, ako obdačen pes pred iztekom leta pogine, ali se iz občine odstrani.

§. 3. Vsaka občina določi v spolnovanji te postave, kar je potreba, da se zagotovi davek, kontrola ali nadgled zavezancev in da se obvaruje ali zatara vsaka napaka.

§. 4. Ta postava zadobi moč v posameznih občinah, da le na zadevno prošnjo deželni odbor to dovoli.

Na Dunaji 14. novembra 1868.

Franc Jožef I. r.

Giskra I. r.

Postava od 20. novemb. 1868,

*veljavna za mesto Gorico z okolišem zastran vpeljave
davka na pse v mestu Gorici.*

(števil. 15. zakonika in ukaznika za avstr. ilir. Primorje).

Na predlog in s privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako le:

§. 1. Goriško mestno svetovalstvo ima pravico, od vsakega psa brez razločka sorte in spola, ki je spolnil 4 mesece, in se nahaja saj 4 tedne v mestu Gorici, ali njegovem okoliši, pobirati davek štirih goldinarjev na leto od dotičnih posestnikov.

§. 2. Ta davek se ima od leta do leta naprej plačevati in se v nobenem primerljaji ne povračuje, tečaj tudi takrat ne, ako je pes pred pretekom leta poginil, ali se odstranil iz mesta ali okoliša.

§. 3. V spolnovanji te postave ustanovi mestno svetovalstvo določbe za zavarščino davka, nadgledovanje zavezanih in zato, da se vsaka napaka obvaruje in zatre.

V Gödöli 20. novembra 1868.

Franc Jožef I. r.

Giskra I. r.

Postava dne 29. novemb. 1863,

dana za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,

zastran opravljanja stroškov pri zidanji in vzdrževanju katoliških cerkev in duhovnijskih poslopij, pa pri omišljevanji cerkvene oprave, sprave in drugih potrebščin.

(Štv. 2. dež. zak. za l. 1864),

S privoljenjem deželnega zbora poknežene grofije Moje Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Stroške za zidanje in vzdrževanje cerkvenih in duhovnijskih poslopij, pa za omišljevanje cerkvene oprave, sprave in drugih potrebščin imajo opravljati taisti, ki so na to po kaki zadušbini, kaki pogodbi ali po drugem kakem pravnem naslovu zavezani. V čem in v kateri meri pridonašati imajo, to se po posebnem naslovu njih dolžnosti ravná.

§. 2. Če se pa in na kolikor se taka dolžnost izkazati ne dá, ima se najpoprej razpoložljivi, drugam ne namenjeni dohodek dotične veže Božje poprijeti.

Sme se verh tega, toda spolnovaje postavne predpise zastran oddaje in zadolženja cerkvenega blaga, zakladno premoženje dotične cerkve popritegniti, na kolikor bi isto kacega družega na-

mena ne imelo, in vsi drugi redni stroški cerkve same založeni bili.

Če bi še ne bilo zadosti, naj se tudi razpoložljivi dohodek in zakladno premoženje pripadajočih cerkev podružnic, ki pa niso kuracije, pod gori omenjenimi utesnityami upotrebi, če bi kak poseben dogovor temu ne bil nasproti.

§. 3. Pri farovžih in farnih gospodarskih suhotah mora cerkveni prebendar vse tiste popravke, ki so po njegovi ali njega službe krivnosti, nemarnosti ali zapuščenju potrebni postali, sam iz svojega pobotiti.

§. 4. Manje potroške, kakoršne je vsak najemnik iz svojega plačevati dolžan, n. pr. za dimničarino, za povtiko nekaterih stekel pri oknih, nekaterih plošč pri pečéh, za popravo duri in ključavnic i. t. d. mora cerkveni prebendar pri farovžih in gospodarskih suhotah farnih ravno tako sam nositi.

§. 5. K drugim, gori še ne naštetim stroškom pri teh posloppjih imajo cerkveni prebendarji le takrat doprinašati, kedar čisti dohodek prebende po načelih ustanovljenih za določevanje dopolnitve kongruie iz verskega zaloga, oziroma iz državnega zaklada, presega normalno kongruo. *)

*) Postava od dne 20. aprila 1890 štv. 13 dež. zak.

§. 6. Po tem, kakor ta dohodni presežek izpod 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700 ali 800 f. avstr. velj. ostaja, ali pa polnih 800 f. dosega, naj oni dese'i, deveti, osmi, sedmi, šesti, peti, četrti, tretji del ali pa polovico stroškov opravijo, kateri po odbitku izneskov za ročno delo in vožnje preostanejo in se po §§. 1.-4 založiti ne dajo; veči prinesek pa se jim nikakor ne more naložiti.

Cerkveni prebendarji uživajo pravico, dolžnost, ki jih zadene, v letnih odrajtovilih (ratah) opravljati; toda ta odrajtovila manjša od tretjine v §. 6 omenjenega dohodnega presežka biti ne smejo. Da se doprinesek zagotovi, se v tem primerljeju pismo napravi, v katerem se bo na premenitev, ki bi se v osebi prebendarja zgoditi mogla, pa na interkalarne dohodke ozir jemal, kateri poslednji se v prvi vrsti in kolikor mogoče na založbo dotičnih odrajtovil obrniti imajo.

§. 8. Če se stroški po predstoječih odločbah (§§. 1-7) ne zagrnejo, naj dalje zavetnik (patron) doprinaša.

Na kolikor posebni privatnopravni naslovi družega ne odločujo, ima on tretji del potroška, kar ga po odbitju v §§. 1-7 ustanovljenih izneskov še ostane, na-se vzeti.

§. 9. Kdor ima posestvo kako, na katerem zavetništvo (patronstvo) tiči, vezan je, katere koli vere si bodi, spolnovati dolžnosti, ki po tej postavi zavetnika zadevajo.

Iz tega samega, da imajo škofije (ordinariati) pravico, kako duhovnijo svobodno podeljevati, ne sledi še, da bi one na zavetniška plačila zavezane bile.

§. 10. Kar se stroškov s prineski v predstojećih ustanovah zaznamljenimi ne zagrne, naj se po odločbah V. poglavja občinske postave pravilno kakor druga katera potreba občinska namaga. Če bi za to posebnega naklada treba bilo, ima se isti po méri neposrednih davkov na tiste, kí v okolišu kuracije davek plačújo, razdeliti, z ozirom vendar na postavno oprostbo, ki bi jo spoznovavci nekatoliške vere po občnih postavah uživati utegnili.

§. 11. Kjer je kaki cerkvi več občin ali občinskih delov odkazano, ima se med-nje potreščina po razmerju neposrednega davka in odločbah poprejšnega paragrafa porazdeliti.

V tem primerljeju se za opravljanje skladovnih (konkurencialnih) zadev občine poseben odbor postaviti ima.

§. 12. Le-ta odbor obstoji iz 5 udov, kateri se po zastopstvih skladovnih občin izmed njihovih občinarjev, toda izjemaje mudne dolžnike pa tiste, ki so v kaki pravdi s cerkvijo, po nadpolovični (absolutni) večini glasov na 6 let izberó. Vsi udje oskrbljujejo to opravilo brez plače; gotovi strošek, ki ga pri tem imajo, se jim povrne.

§. 13. Odbor je za cerkveno-skladovne zadeve sklepajoči in nadgledni organ. On ustanovljuje preudarek in rešuje letni račun, njegovi sklepi se dokončujejo po nadpolovični večini glasov in imajo zavezno moč za udeležene občine.

§. 14. Odbor si izsred sebe izbere odbornika prvaka. Ta je izvršujoči organ; on naj preudarek nareja, vsako leto račun predlaga in denarnico

s še enim odbornikom vred pod ključem drži in vodi. Vsaka skladovna občina, kakor tudi vsaki skladovnik (konkurent) sploh ima pravico, rešen račun pregledati.

§. 15. Potožbe občin ali posamnih skladovnikov proti odborovim odredbam gredó na deželni odbor. Zastran obroka, v katerem se morajo pritožbe podati, zastran nadgledne pravice, ki jo ima državno upravstvo nad odborom, kakor tudi zastran razpuščanja odbora veljajo odločbe občinske postave.

§. 16. Cerkve podružnice, ki so kuracije, in stanja pa gospodarske subote pri istih postavljenih duhovnikov, morajo se, če kake druge pravne dolžnosti ne obstojè, po gore razloženih odločbah po tistih zidati in vzdržavati, za katere te cerkve in stanja obstojè. Za to so pa oni oproščeni od vsakega pridonašanja k stroškom za mater cerkvo in faro. Ravno to velja tudi za podružnice, ki niso kuracije, z razločkom, da imajo ti, za katere obstojè, po §. 2 pridonašati.

§. 17. Če se službe cerkovnika (mežnarja) drži pravica do stanja, naj se isto po predpisih le-te postave zida in vzdržuje.

Če je cerkovnik ob enem tudi šolski učenik, naj se stroški za gredoče mu stanje, na kolikor bi še medsebojna dolžnost med šolsko in cerkveno skladbo (konkurencijo) ustanovljena ne bila in če se ni moči dogovoriti, v enaka dela med obojne skladovnike razdelé.

§. 18. Pri zidanju cerkev in duhovnjiskih poslopij ima politična gosposka le takrat vrhovno

vodstvo prevzeti, kedar to cerkovna oblast in skladovniki želé.

§. 19. Skladovniki bodo dogovorno med sabo pretresovali potrebo in znesek potroška, ki ga ta postava v misel jemlje, kakor tudi način, kako da se dotična dela izpeljejo.

Vsi predpisi, ki se tičejo reči le-te postave, ostanejo, na kolikor jih pričujoča postava ne spreminja, v polni veljavi.

V Schoenbrunn-u dne 29. novembra 1863.

Franc Jožef s. r.

Nadvojvoda Rajner s. r.

Schmerling s. r.

Po najvišem povelju :

Vitez žl. **Ransonnet** s. r.

Postava dana 29. aprila 1864,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,

*zastran narejanja in vzdržavanja javnih (vesoljnih)
cest in poti nedržavnih.*

(št. 11 zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.)

Zvidelo se Mi je s privoljenjem deželnega zbora poknežene grofije Moje Goriške in Gradiške zaukazati tako-le :

I. Od cest in poti sploh.

Razvrstje cest in poti.

§. 1. Javne (vesoljne) ceste in poti, ki se na stroške državnega zaklada ne delajo in vzdržujejo, so

ceste deželne,
ceste predelne in
ceste pa poti občinske (komunske).

Ceste deželne.

§. 2. Deželne ceste so tiste ceste, katere se zavolj svoje znamenitosti za deželno občenje (komunikacijo) z deželno postavo za take okličejo.

Ceste predelne ali skladovne.

§. 3. Predelne ali skladovne ceste so tiste ceste, ki ne gredó v vrsto deželnih in kí se za-

volj svoje znamenitosti za občenje (komunikacijo) večih predelov kake dežele z deželno postavo za take izrekó.

Ceste in poti občinske (komunske.)

§. 4. Občinske so tiste javne (vesoljne) ceste in poti, katere kako občino (sosesko) samo v sebi ali pa s sosednimi občinami strinjajo, če bi v poslednem primerljeju ne šle v eno ali drugo vrsto cest, katere poprejšna paragrafa v misel jemljeta.

Mostovi.

§. 5. Z mostovi in drugimi umetnimi zidovinami ima se sploh kakor z deli dotične ceste ravnati.

Izjemno pa se podobne zidovine z ozirom na svojo znamenitost in dragocenost ko zasebni zidovni predmeti izločiti in v drugo kako kategorijo, v katero dotična cesta ne spada, uvrstiti smejo.

Snovanje cest.

§. 6. Deželne in predelne ceste imajo se sploh po zgledu velikih cest snovati take, da jim utrвина (vozilišče) saj 15, širokosti doseže in 18, ne preseže. Občinske vozne poti morajo se tako narejati in vzdržavati, da bodo za vozila, kakor so v občini v navadi, prikladne.

II. Opravljanje stroškov za delanje, predelovanje (presukovanje) in pa vzdržavanje cest in poti.

Opravljanje stroškov pri cestah deželnih.

§. 7. Stroške za narejanje in vzdržavanje cest deželnih nosi deželni zalog, na kolikor niso

založeni s tem, kar se na mitnicah (štrangah) vbere, in z dajatvami, ki jih udeležene občine v naravi (v delu) doprinašajo.

Opravljanje stroškov pri cestah predelnih.

§. 8. Pri narejanju, in če to, kar se na mitnicah (štrangah) vbere, ne doteče, tudi pri vzdrževanju cest predelnih naj skladajo tiste udeležene občine, ki se na to z deželno postavo zavežejo.

§. 9. Če deželna postava z ozirom na veči ali manji prid, ki ga ta ali una občina ima, kaj drugega ne odločuje, naj se stroški med posamne občine razdelijo po meri izravnega (neposrednjega) davka, kar ga je vsaki posebej predpisano.

Cestno upravstvo (cestni odbor) določuje posamnim občinam z ozirom na njih okoliščine in želje, ali bodo za predelno cesto v gotovem denarju ali pa v naravi (v delu) doprinašale.

§. 10. V področju posamnih občin se davščine za deželne in predelne ceste namagujejo tako, kakor vsaka druga potrebščina občinska. Pri posebno znamenitih in dragocenih predelnih cestah se smejo dotičnim občinam za njih napravo ali vzdržanje pripomoči iz deželnega zaloga dovoliti.

§. 11. Kjer deželna ali predelna cesta kak kraj prehaja, zadeva občino samo za-se in izklepno tisti del stroškov, ki ga prizadeva dražejši snov, po katerem se take cestne proge le zavolj ondešnjih prebivalcev s tlakom, odtoki (kanali) in drugimi napravami i. t. d. delajo, in katerega stroška bi ne bilo treba, če bi se cesta zunaj na planu in ne v kraju samem nahajala.

Če taka občina tlakovino pobira, mora ona prehodno progo vso na svoj strošek vzdržavati.

Kidanje snega.

§. 12. Kidanje snega na deželnih in predelnih cestah morajo brez plačila oskrbljevati tiste občine, katerih okoliš ni od ceste eno miljo oddaljen. Katere občine po tem in za katere cestne proge doprinašati imajo, to se bo za vsako cesto posebej z ozirom na razne kraje in druga razmerja pozvedelo in določilo.

Opravljanje stroškov pri cestah in potéh občinskih.

§. 13. Vsaka občina je dolžna v svojem okolišu potrebne občinske ceste in poti narejati, vzdržavati in z njih sneg kidati.

§. 14. Narejanje in vzdržavanje cest in poti občinskih je notranja občinska zadeva, ter se potrebni doprineski v denarju ali delu po odločbah občinske postave namagujejo.

Privatno-pravne dolžnosti.

§. 15. Dolžnosti, ki so utrjene v posebnih privatno-pravnih naslojih, ostajajo v svoji polni veljavi.

III. Oblastnost v cestnih zadevah.

Delanje, upravljanje in opuščanje cest deželnih in predelnih.

§. 16. Da se uže obstoječa kaka cesta med deželne ali predelne ceste uvrstí, — če gre za napravek nove kake ceste te vrste, kedar se ima določiti skladovna dolžnost (konkurencija) ali pa delo, v katerem morebiti udeležene občine za pla-

čilo ali brezplačno pridonašati imajo (§§. 7, 8, 9); kakor tudi če se katera uže obstoječa cesta opustiti ima, treba je vsakrat deželne postave.

Preden se deželna postava taka predloži, naj se reč po potrebi z udeleženci zmeni in kar se tiče javnih in vojaških ozirov, dotične gospodske zaslišijo.

§. 17. Zidovine izpeljevati, kakor tudi vsa tehnična in gospodarstvena uprava, spada pri deželnih cestah k opravilstvu deželnega odbora.

§. 18. Pri predelnih cestah se za vsako posebej postavi cestni odbor, katerega dolžnost je, zidovine izpeljevati, vso upravo tehnično in gospodarstveno oskrbljevati in stanje dotične ceste nadgledovati.

§. 19. Cestni ta odbor obstoji iz petih do največ sedmih udov, katere županstva skladovnih občin po nadpolovični (absolutni) večini glasov na šest let izberó.

Vrh tega ima ta, ki v skladovnem predelu največ izravnega (neposrednjega) davka plačuje, tudi če ni izvoljen, pravico, da sam ali po pooblastencu v odbor s pravico glasovanja stopi, kakor je tudi pri cestah, za katerih vzdržavanje se iz deželnega zaloga kak pripomoček daje, deželnemu odboru na voljo dano, še enega uda v odbor imenovati.

Vsi udje opravljajo njih dela brezplačno. Gotovi potrošek, ki bi ga pri tem imeli, se jim iz skladovnega zaloga povrne.

§. 20. Cestni odbor sklepa in prigleduje v zadevah predelnih cest (§. 18).

On ustanovljuje tudi preudarek (proračun) in rešuje letni obračun (rajtengo.) Njegovi sklepi se dokončujejo po nadpolovični večini glasov, in imajo zavezno moč za udeležene občine.

§. 21. Odbor si izsred sebe izbere načelnika, ki bo izvršujoči organ. Ta naj preudarek sestavlja, račun predlaga in denarnico sè še enim odbornikom vred pod ključem drži. Kedar je račun rešen, ima vsaka udeležena občina pravico, pregledati ga.

§. 22. Potožbe občin proti odborovim naredbam gredo na deželni odbor.

Deželno poglavarstvo ima oblast, če mu se potrebno zvidi, odbor razpustiti in novo volitev zankazati.

Cestnina in mostnina.

§. 23. Oblast, pobiranje cestnin in mostnin dovoljevati kakor tudi prepire zastran oprostbe od mitnine (pristojbine za šrango) zastran postavljanja in prestavljanja mitnic (šrang) i. t. d. razsojevati, ostane pri cestah katere koli vrste pridržana državnemu upravstvu.

Razlastba.

§. 24. O razlastbah (exproprijacijah) sodijo politične upravne gosposke po postavah in ukazih na to stran obstoječih.

Nadgledna pravica političnih gosposk.

§. 25. Politične gosposke imajo pravico in dolžnost, na to držati, da se javne (vesoljne) ceste v postavno predpisanem stanju vzdržujejo in da se v njih porabi nihče ne moti.

Če bi zapazile na cesti kako napako, ki občenju (komunikacijo) ovira ali pa osebi ali lastnini z nevarnostjo preti, dolžne so, se za potrebno odpomoč na organe, katerih se reč najpöprej tiče, obrniti, in če bi bilo nevarno odlašati ali če bi se za časa ne pomoglo, kar treba, na stroške tistih, katere dolžnost zadeva, narediti dati.

Končna odločba.

Š. 26. Prehodne odločbe, ki jih bo pri vpe-ljavi te postave sploh in posebno zastran tega potreba, da se tu zapopadene ceste in sedanji cestni zalogi izročijo organom, ki bodo v prihod-njič ž njimi upravljali, naj se posebej med dežel-nim odborom in primorskim namestništvom zmenijo.

Na Dunaju dne 29. aprila 1864.

Franc Jožef s. r.

Nadvojvoda Rajner s. r.

Schmerling s. r.

Po najvišem povelju :

Baron žl. **Ranssonet** s. r.

Postava od 24. novemb. 1868,

*veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,
zastran razreditve nedržavnih cest v grofiji Goriški
in Gradiški.*

(štef. 18. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.)

Na predlog in s privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške in dodatno k postavi od 29. aprila 1864 (dež. zak. zvezek VIII št. 11) ukazujem tako le :

I. Za konkurenčne ceste se izrekajo naslednje:

1. Cesta od Gorice skozi Rifenberg v Kobjdil,
2. cesta, katera drži od velike (državne) ceste pri Vertovinu v Zalovše in Sinigoj.
3. cesta od sv. Križa skozi Šmarije, sv. Danijel, do Komna,
4. cesta od meje Ipavske pri Trevižanih v Kobjdil do tržaške meje proti Občini,
5. cesta od Ajdovščine do Nabrežine,
6. od Komna v Sežano,
7. od Sežane skozi Povir, Divačo v Škoflje,*)
8. od Bazovice skozi Lokvo v Naklo,
9. od Kobjdila skozi Avber, Kazlje v Štorje.**)

*) Kos ceste od Divače skozi Ležeče proti Naklemu do skladovne ceste Škoflje-Naklo-Lokvi je nehal biti skladoven vsled dež. postave od 18. januarja 1881 št. 3.

***) Ta cesta je izbrisana izmed skladovnih vsled dež. postave od 18. januarja 1881 št. 3.

10. cesta od Komna skozi Velikidol na Prosek
11. cesta od Dola (Valona) do Devina,
12. od Podgore do Bračana,
13. od Pevme skozi Kviško, Dobravo, Medano do Kormina,
14. od Dobrave v Jenkovo,
15. od Bračana v Dolenje,
16. od Gunjač skozi Vrhovlje do Plavi na desnem bregu Soče,
17. od Tržiča do Pradiciola,
18. od sv. Valentina di Fiumicello v Monaster,
19. od Ronkov, Vileš, Kampolongo, Kavenzano, Ajel, do Ioaniza,
20. cesta od Ajela skozi Kraulj do državne ceste, ki drži do mosta reke Ter,
21. cesta od Viška do Strassolda,
22. od Cervinjana do Belvedera,
23. od mosta reke Ter skozi Topoljan v Červinjan,
24. od Gradiške v Oglej,
25. od Kormina v Borujan, Medejo, Frato, Romans,
26. od Kormina v Morar in Gradiško,
27. od Solkana v Čepovan,
28. od državne ceste skozi Kozarišče, sv. Lucijo do Planine,
29. cesta, ki drži od državne ceste pri Volčah skozi Tolmin in Grahovo v Podbrdo,
30. cesta od sv. Lucije skozi Tolmin in Ladri do mosta čez Sočo pri Kobaridu in
31. cesta od Robiča do Logev. *)

*) Vsled postave od 10. julija 1883 št. 10. dež. zak. je ta cesta skladovna od Starosela skozi Potoke do Logev.

Opazka: (Druge skladovne ceste glej spodej: Dostavek.)

II. Vse druge, v tej kronovini speljane necesarske ceste in pota, izrekujejo se za občinske ceste.

III. Konkurenčni dolžnosti podvržene občine se odkazujejo naslednjim cestnim okrajem:

1. k cestemu okraju v Ajdovščini spadajo vse dačne občine ajdovskega sodniškega okraja;

2. k cestnemu okraju kanalskemu vse dačne občine tega sodniškega okraja.

občine tega sodniškega okraja.

3. k cerkljanskemu tiste, ki spadajo pod cerkljanski sodniški okraj:

4. k bovškemu vse občine bovškega sodniškega okraja,

5. h komenskemu vse občine komenskega sodniškega okraja,

6. k sežanskemu vse občine sežanskega sodniškega okraja,

7. h gradiškemu vse občine gradiškega sodniškega okraja,

8. k červinjanskemu vse občine červinjskega sodniškega okraja,

9. h korminskemu vse občine korminskega sodniškega okraja,

10. k tržiškemu vse občine tržiškega sodniškega okraja,

11. k tolminskemu vse občine tolminskega sodniškega okraja,

12. k cestnemu okraju goriškega okoliša vse dačne občine tega sodniškega okraja,

13. k cestnemu okraju mesta Gorice, mesto Gorica z mestnim delom (obmestjem)

IV. Za vse konkurenčne ceste enega cestnega okraja postavi se po določbah §. 19. postave od 29. aprila 1864 izvoljeni cestni odbor v glavnem kraji cestnega okraja.

Ta odbor ima obstati iz sedem udov, privzete pa niso tiste osebe, katere imajo po drugem odstavku zgornjega paragrafa pravico, vdeleževati se.

V. Vse občine enega cestnega okraja so dolžne po razmeri neposrednjih dačnih predpisov za ohranitev in delanje v cestnem okraji speljanih konkurenčnih cest plačevati, kolikor je teh v okraji.

VI. Cestni odbor ima pravico, povišati konkurenčno plačilo občinam s pridržkom pritožbe, katero imajo zadevajoči v štirinajstih dneh od dneva, ko se je dotični sklep razglasil, podati pri deželnem odboru, kateri končno razsoja.

VII. Iz deželnega zaloga dovoljeni pripomočki za delanje in ohranitev konkurenčnih cest ne smejo presegati tretjine zadevajočih skupnih stroškov in ne smejo se dovoljevati takim cestnim okrajem, kateri poleg naturalnih dajatev ne prikladajo k cestam nad 12 odstotkov dačne priklade.

VIII. Vsak poseben pripomoček se sme dati le na poseben sklep deželnega zbora.

IX. Ako nastane posebna potreba, škode, katere so napravile posebne dogodbe, naglo popraviti, smo deželni odbor cestnim odborom potrebni denar kakor predplačilo odkazati, [to pa se ima le za posojilo, ako ne spozna deželni zbor kaj družega skleniti.

X. Da se le cestni odbori napravijo, izročiti se jim imajo sedanji cestni zalogi.

XI. Vse tiste določbe postave od 29. aprila 1864, katere se s pričujočo ne vjemajo, devajo se ob veljavo.

VII. Ta postava zadobi moč tisti dan, ko se razglasi.

V Budi 24. novembra 1868.

Franc Jožef I. r.

Giskra I. r.

D o s t a v e k.

Vsled poznejih deželnih postav so se proglašile naslednje skladovne ceste:

vsled postave od 27. januarija 1870 štey. 7 dež. zak.:

1. *Cesta od Komna skozi Škerbino, Železna Vrata, Podtabor v Dornberg.*
2. *Cesta od Gorjanskega skozi Ivanjigrad. Vojščico, Kostanjevico in Opatjeselo do erarske ceste pri Dolu (dež. post. od 7. januarja 1882 štv. 2).*
3. *Cesta od Šempolaja do Tržaške meje blizo Proseka.*

Vsled postave od 25. januarja 1873 štv. 6 dež. zak.

Cesta, katera drži iz Medeje v Verso.

Vsled postave od 23. avgusta 1875. št. 20 dež. zak.:

Cesta od Bovca do Soče in Trente.

Vsled postave od 5. novembra 1874 št. 27 dež. zak.:

Cesta od razpotja pri Delneri-jevi hiši med številčkama 103 in 158 Fiumičelske dačne mape skozi razpotje pri Ruspini hiši do meje Morozinskega otoka.

Vsled postave od 11. oktobra 1875 št. 24 dež. zak.:

Kos ceste držič od mosta pri Želinu ob reki Idriji v Cerkljanskem skladovnem okraji do Kranjske meje.

Vsled postave od 8. decembra 1880 št. 24 dež. zak.:

Cesta držiča od Medane po Prevalu do Moše.

Vsled postave od 8. decembra 1880 št. 25 dež. zak.:

Cesta držiča od Zagraje skozi Rubije, Sovodnje, Štandrež do Gorice.

Vsled postave od 18. januarija 1881 št. 3 dež. zak.:

Cesta držiča od Divače naravnost v Lokev.

Vsled postave od 6. junija 1882 št. 17 dež. zak.:

Most čez reko Sočo med Bovcem in Čez Sočo.

Vsled postave od 3. junija 1884 št. 18 dež. zak.:

a. Cesta od Planine (v Cerkljanskem okraji) do Kranjske meje proti Kopačniški dolini;

b. cesta od Podbrda po Petrovem Brdu do Kranjske meje;

c. cesta od sv. Martina v Brdih skozi Kozano in Vipovže do skladovne ceste Moša-Medana;

d. cesta od Kranjske meje pri „Jeserih“ do Štorij.

Vsled postave od 12. aprila 1885 št. 13 dež. zak. :

Most čez Vipavo pri Renčah.

Vsled postave od 18. septemb. 1886 št. 15 dež. zak. :

1. *cesta Pieris-Turjak-Kaseljan-Šempeter na Soči-Foljan ;*

2. *cesta od mosta pri mlinu v Tercu do trga Skodovaške cerkve.*

Vsled postave od 21. julija 1887 št. 19 dež. zak. :

a. *cesta od Kozarišča do državne ceste nad Volčami na mestu imenovanem „Vrh melu“ ;*

b. *cesta od Volčjedrage skozi Bukovico, Bilje, doljenjo in gorenjo Vertojbo do skladovne ceste v Šempetru ;*

c. *cestni kos držeč od poprejšnje ceste do Renškega mosta čez Vipavo.*

Vsled postave od 29. julija 1888 št. 23 dež. zak. :

Cestni kos med Romansom in Vilesom.

Vsled postave od 15. avgusta 1888 št. 25 dež. zak. :

Cesta od Kormina skozi Angoris-Villaorba-Mariano, predmestji Viola in Biasol v Brumi do državne ceste pri Zagrajskem mostu.

Vsled postave od 29. avgusta 1888 št. 26 drž. zak. :

Cesta, katera drži od palače v Belvederu do pristajališča na laguni pri tamkajšnji ribarnici.

Vsled postave od 14. aprila 1889 št. 14 dež. zak. :

Cesta, katera drži iz Marjana v Frato.

Vsled postave od 26. aprila 1890 št. 14 dež. zak. :

Most čez Idrijeo pri Tribuši.

Vsled postave od 22. aprila 1890 št. 15 dež. zak. :

Kos občinske ceste imenovane „Via della Stazione“, katera od državne v Trst vodeče ceste drži do železnične postaje v Tržiču, in nova cesta, katera pelje od poštne ceste v Ronkah do tamkajšnje postaje.

Postava od 20. januarja 1870,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško zastran pomoči iz zaloga skladovnih cest pri narejanji in predelavanji občinskih cest in potov.

(št. 6. zakonika in ukaznika za avstr. ilir. Primorje).

Po nasvetu in s privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriške in Gradiške ukazujem sledeče :

Pri narejanji in predelavanji občinskih cest in potov sme cestni odbor dovoljevati posamnim občinam za posilno odkupovanje zemljišč, za razstreljavanje pečin in bolj draga podzidja, kakor tudi za moste in druge umetne zidarije pomoči iz zaloga skladovnih cest, ako skladajo te občine same za svoje ceste in pota nar manj 50 odstotkov izravnih davkov.

Budim, 20. januarja 1870,

Frane Jožef I. r.

Giskra I. r.

Postava od 16. maja 1874,

*veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško
zastran vrejenja in vzdrževanja družbinih poti.*

(štev. 15 zakonika in ukaznika za avstr. ilir. Primorje).

S privoljenjem deželnega zbora poknežene
Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le :

§. 1. Družbine poti so tiste, po katerih prihaja več lastnikov skupaj do svojih hiš in zemljišč, katere poti pa niso tudi drugim neobhodno potrebne za občevanje od enega kraja do drugega.

§. 2. V enem letu po tem, ko bode ta postava razglašena, mora starešinstvo odločiti in svoj sklep razglasiti, katere poti v dotični županiji se imajo uvrstiti mej družbine.

§. 3. Za popravlanje in vzdrževanje družbinih poti morajo skrbeti vsi tisti lastniki, kateri jih rabijo za vhod v svoje hiše in v svoja zemljišča.

§. 4. Stroške za popravlanje in vzdrževanje družbinih poti in za preskrbljevanje v ta namen potrebnega materijala, voznih in ročnih služeb, imajo skladati lastniki po meri izravnih davkov dotičnih površij, katera so po teh potéh zvezana z javnimi cestami, toda vsak lastnik je dolžan skladati samo za tiste kose poti, katere dejansko rabi.

§. 5. Družbine poti se morajo pripraviti v dobro stanje in v njem stanovitno ohraniti; v policijskem oziru so izročene neposrednjemu nadzorstvu istih postavljenecv, kateri imajo nadzorovati občinske poti.

§. 6. Kedarkoli naznani kak policijski postavljenec ali tudi deležnik, da se po družbinski poti ne more občevati, ali da je v slabem stanji, ima sklicati župan dotičnega kraja vse sosede, kateri jo rabijo, da sklenejo, s kakim in kolikim delom se ima pot popraviti, in kako se ima delo dovršiti.

§. 7. Ako se napovedanega dne zbere polovica ali nadpolovica povabljenih sosedov, ima župan ali njegov namestnik predsedovati skupščini in zapisati, kar večina sklene, v poseben zapisnik.

§. 8. Če pride napovedanega dne manje nego polovica deležnikov, skliče župan v kratkem obroku še enkrat vse deležnike in pri drugi skupščini razpravljajo stvar navzočni sosedge in sklepajo z večino glasov.

§. 9. Sklep je pa samo tedaj veljaven, kedar ga potrdi toliko deležnikov, kolikor jih plačuje nadpolovico vsega izravnega davka, ki se plačuje od površij, zastopanih po navzočnih sosedih.

Pritožbe se imajo podati v neprestopni dobi 14 dnij županstvu, da jih izroči občinskemu stavešinstvu; one ustavljajo izvršitev sklepov.

§. 10. Županova naloga je, da izvršuje skle-

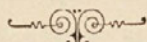
pe. V ta namen pobira on stroške, ki so razdeljeni v denarju, enako občinskim prikladom, ukazuje opravljanje ročnega dela in voženj in preskrbljevanje materijala. Če bi kateri deležnik ne hotel opraviti tega, kar se mu naloži, se ima delo na njegove stroške dognati, od njega pa potirjati odškodovanje tako, kakor občinske priklade.

§. 11. Proti županovim in starešinstvenim določbam se podajajo pritožbe po določbah občinskega reda.

V Budapeštu, 16. maja 1874.

Frane Jožef l. r.

Lasser s. r.

Postava od 6. julija 1886,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,
*s katero se izdaje cestni policijski red za javne
nedržavne ceste.*

(št. 7 dež. zakonika in ukaznika za avst. ilir. Primorje).

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako:

I. Določbe zoper cestne poškodbe.

§. 1. Vsaka nalašč ali po zakrivljeni nemarnosti prizadeta poškodba ceste in k njej spa

dajočih stvari, kakor cestnih robov, stranskih in podpornih zidov, pobočij in drugih zidovin v obrambo ob cestah in mostih visečega sveta, brambenih kamnov (paračajev), tlaka za pešce, cestnih jarkov in vablenc, mostov, kažipotov, znamenj vsake vrste, krajepisnih tabel, mitniških zavór (šrang), mitnic in na njih obešenih predpisov in tarif, dreves v drevoredih na cestah nasajenih in dotičnih podpornih kolcev, itd. zmatra se, za kolikor ne spada pod določbe občnega kazenskega zakonika, kot prestopok cestne policije in se kaznuje po §. 19 pričujoče postave. Vrh tega je krivec dolžan povrniti prizadeto škodo, katero določi občinski načelnik, če treba, z vdeležbo zvedencev in plačati odškodnino koj, ali pa plačilo kako drugače zagotoviti.

§. 2. Prepovedano je na cestnih in na k njim spadajočih prostorih pasti živino, nastavljati zapreke in nesnago, vtešnjevati in zatapljati ceste, ali zavirati na njih prost odtok vode.

Vse, kar se potrosi v namen, da se odstranijo navêdene neprilicnosti, in stvari postavijo zopet v pöprejšnje stanje, pojde na račun krivca.

§. 3. Kedar se orjejo njive tik ceste, ne sme se na cesti obračati oralo in vanj vprežena živina.

§. 4. Drevesa, čoki, orala in druge enake stvari ne smejo se vlačiti po cestah, razun kedar so te sé snegom pokrite.

§. 5. Prepovedano je naglo voziti po mostih, kateri niso narejeni iz samega zidu.

§. 6. Koles ni drugače zapirati, nego s coklo

ali zavornico (žlajfom); zavornice pa ni nikdar tako trdo pritisniti, da se popolnoma zapró kolesa.

Kolesa se smejo samo takrat zapirati z verigami ali z lesenimi zavorji, vtaknjenimi med kolesne kline, kedar je poledica na cesti.

§. 7. Kolesni obroč mora biti pritrjen na platišča z opiljenimi žebli, ali z ne molečimi vitmi.

II. Določbe za varnost občevanja.

§. 8. Občevanje po cestah ne sme biti nikdar zavirano ni po dnevi ni po noči.

Vsaka zavira se ima odstraniti na stroške onega, ki jo je zakrivil.

§. 9. Vozovi, v katere ni vprežena živina, ne smejo se puščati na cestnem tiru. Kder ne more biti vsled kake neprilike drugače, ima se priskrbeti potrebno nadzorstvo in po noči svečava.

Pri gostilnicah imajo se postaviti vozovi v stran cestnega tira in po noči razsvetiti.

Tudi vozovi, kateri so po noči na potu, morajo imeti prižgano luč.

§. 10. V vozove se ne sme vprezati več živali vštric kakor dve, če je dotična cesta manj nego 6 metrov široka.

§. 11. Ni dopuščeno, da en sam vodnik spremlja dva ali več vozov z vpreženo živino, niti ni dopuščeno, da se vozita po cesti dva voza, ali da se jih vozi več privezanih drug k drugemu. Za tovarne vozove se pa lahko obešajo ročni vozovi in taki, ki se pošiljajo kot blago, in tako

se smesta tudi voziti v zvezi med seboj dva prazna tovorna voza in dva prazna kmetijska voza.

Občinske oblastnije smejo dovoliti za določene vrste vozov nadaljne izjeme, ako jih zahtevajo krajne razmere.

§. 12. Vklad na vozu ne sme biti nikdar širša od 2.85 metrov razun primerljajev, kedar se naložene stvari ne dajo razložiti. V takem slučaju pa mora priskrbeti voznik, da pozvedó proti njemu napotjeni vozovi o pravem času, da se jim bliža njegov voz.

Sedeži ne smejo na nobenem vozu segati čez voz ali čez naloženo blago.

§. 13. V sene vprežena živina mora biti prevedena s kraguljami ali sé zvončki.

§. 14. Praviloma se imajo vozovi, ko se srečajo, na desno umikati drug drugemu.

Kedar kateri voz družega doteče, mora se sprednji na zahtevo tako ogniti, da gre uni lahko na levi strani naprej.

§. 15. Vodnik ne sme zapustiti svojega voza, niti spati na njem, dokler so živali vprežene.

Vprežene živali, ki so brez vajeti, mora vedno na strani spremljati voznik.

§. 16. V obljudenih krajih je prepovedano pokati z bičem; to je prepovedano tudi, ko se srečajo drugi vozovi ali črede in tako tudi prižigati ognje, streljati in pokati z movžnarji, postavljati plesišča na cestah ali tako blizo njih, da se mimo gredoči konji lahko splašijo.

§. 17. Kupci cestnega grušča naj se tako postavljajo, da ne zavirajo svobodnega občevanja.

§. 18. Dotičnim občinskim načelnikom je za to skrbeti, da vredé s posebnimi določbami, kako se bodo smele črede in kako razvezana živina sprehajati po cestah.

III. Oskrbovanje cestne policije in kazenske določbe.

§. 19. Prestopki tega policijskega reda, kolikor jih ne obsega občni kazenski zakonik, kaznujejo se z globo 1 do 10 goldinarjev, ali, kedar prestopnik ne more plačati, sé zaporom od 6 do 48 ur.

Globa se mora koj plačati ali pa zagotoviti.

§. 20. V slučajih omenjenih v §§. 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13 ni dovoljeno, da se po načinu, ki je nasproten dotičnim določbam, dalje potuje, nego do tistega najbližega kraja, kder se zamore odpraviti neprilika.

§. 21. Cestno policijo so dolžni oskrbovati županijski načelniki na vseh cestah in potih v dotični županiji.

§. 22. Občinski načelnik ima oblast izdavat take posebne cestno-policijske določbe, ki bi se kazale v katerem kraji sem ter tija potrebne, n. pr. prepovedati, da se ne sme po kakem v slabem stanji nahajajočem se mostu voziti s tovornimi vozovi, koji so više naloženi nego z določeno težo. Če zadevajo take določbe ne občinske

ceste, more jih izdati občinski načelnik samo v prav nujnih in neodložljivih slučajih; potem pa ima stvar naznaniti tisti gosposki, kateri pristojna varstvo dotične ceste ali mosta, za nadaljnje primerne naredbe.

Kazni, ki se zažugajo prestopnikom teh določeb, ne smejo presegati po §. 19 ustanovljene mere.

Pritožbe proti tem določbam ne ustavljajo izvršitve.

§. 23. Prestopniki določeb tega policijskega reda in cestno-policijskih določeb, ki jih izdaje občinski načelnik (§. 22), imajo se ovajati ali oziroma izročevati najbližemu županstvu na kazensko ravnavo.

Kedar občinski načelnik v glavnih stvareh pozvé prestopnik in poglavitne okoliščine — naj se je godil prestopnik tudi v kaki drugi občini — razglasi in izvrši sodbo, in če se zahteva, potrdi to pismeno stranki.

Pritožbe proti sodbam občinskega glavarja rozsojuje okrajna politiška gosposka..

§. 24. Nadzorstvo in varstvo cest. (§. 1.) in občevanja po njih (§. 8.), sta izročena posebno organom cestne uprave, onim krajne in poljske policije in c. k. žandarmeriji.

Kogar ti organi ustavijo zastran kacega prestopka cestne policije, ta se mora nepogojno vdati njihovim poveljem.

Služabniške organe cestne uprave in krajne policije ima politiška gosposka za njihovo službovanje v prisego vzeti. — Oni morajo nositi kako znamenje in so, kedar opravljajo svojo

službo, enakovrstni organom postaljenim za javno varnost v zmislu državne postave od 16. junija 1872 št. 84.

§. 25. Globe stekajo se v zalog za vbogote županije, v kateri se je naredila sodba.

Končne določbe.

§. 26. Zgorej navêdene določbe za občinske ceste le, za kolikor so potrebne z ozirom na načelo, da se imajo občinske poti tako narejati in vzdrževati, da bodo za vozove, kakor so v občini navadni, prikladne.

Po tem takem imajo občinski zastopi oblast, določati z ozirom na krajne razmere za vse ali za nekatere občinske ceste, nahajajoče se v dotičnih županijah, še druge izjeme od pričujočega reda, da le v to poprej privoli deželni odbor.

§. 27. Določbe tega cestno-policijskega reda veljajo tudi zastran občevanja na državnih cestah, da se le s tem ne nalaga nobena dolžnost državnemu cestnemu erarju in za kolikor ne obstojé, ali se pozneje ne izdajo različne določbe za varstvo državnih cest in za občevanje na njih.

V Işlu, dné 6. julija 1886.

Franc Jožef s. r.

Taaffe s. r.

Postava od 13. aprila 1874,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,

zastran dolžnosti plačevati stroške za uradno ravnanje sé zapoznelimi naznanili pravic, katere so podvržene po §. 6 cesarskega patenta od 5. julija 1853 (drž. zak. št. 130) uradoma odkupu ali uredbi.

(števil. 12 zakonika in ukaznika za avst. ilir. Primorje.)

Po predlogu deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le :

Pravice, katere so podvržene po §. 6 cesarskega patenta od 5. julija 1853 uradoma odkupu ali uredbi, morajo se c. k. deželni komisiji v šestih mesecih po razglasitvi te postave naznaniti tako, kakor velewa edikt od 18. septembra 1855.

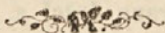
Po preteku te dobe zadenejo stroški za uradna opravila, katera opravi c. k. deželna ali krajna komisija, ono stranko, ki je dolžna podati dotično naznanilo, pa ga nij vložila v pravem času; plačati pa jih mora nasprotna stranka, kadar se razsodi, da pravica, ki jo zahteva, nij taka, da bi se morala odkupiti ali urediti, temuč da so ima zgolj odpraviti, ali kadar je nasprotna stranka uzročila obravnavo, v kateri pa je propala, bodi si da jej zahtevana pravica nij bila prisojena, bodi si da se je izreklo, da se ne more obravnovati po omenjenem patentu.

V razsodbi se ima izreči, koliko znašajo stroški, in katera stranka jih mora povrniti.

Na Dunaji, dne 13. aprila 1874.

Franz Jožef s. r.

Lasser s. r.

Postava od 5. decemb. 1874,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,

s katero se veleva, da se na dohodninski davek od poslopij, začasno prostih hišnega davka, ne smejo nalagati deželni, okrajni in občinski prikladi.

(štef. 32. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.)

S privoljenjem deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

ČLEN I.

Na davek, katerega morajo posestniki poslopij, začasno popolnoma ali deloma prostih razrednega ali najemninskega davka, plačevati od letnih dohodkov takih poslopij, ne morejo se nalagati deželni, okrajni in občinski prikladi.

ČLEN II.

Ta postava zadobi veljavo 1. januarija 1875.

ČLEN III.

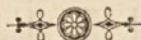
Mojima ministroma za notranja opravila in za finance je naročeno, da to postavo izvršita.

Na Dunaji, dne 5. decembra 1874.

Franc Jožef s. r.

Lasser s. r.

Pretis s. r.

Dež. postava od 21. julija 1875,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, zastran pobiranja iz deželnega zaloga občinam ali drugim postavnim družbam danih predplačil.

(štev. 16. zakonika in ukaznika za avstr. ilir. Primorje.)

Po nasvetu deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako :

§. 1. Zastop katere občine, ali postavne skladovne družbe (cestni odbor in druge), ki je za javne obče koristne, v svojem področji ležeče namene prejel predplačilo iz deželnega zaloga,

ali za katere je deželni zalog troške naprej plačal, dolžen je, zapisati to v letni proračun, oziroma postaviti primerno naklado na javne davke in skrbeti za točno povračilo v določenih obrokih, tedaj ima deželnemu odboru ta proračun še poprej predložiti, nego se je v zadevajoči občini razglasil in nabil, če to postava določa.

§. 2. Če se v proračunu ni poskrbelo za določeno povračilo, ali pa ne zadostno, ima deželni odbor zaukazati zadevajočemu zastopu, naj naloži doklade na javne davke, da bo mogoče nabrati znesek, kateri se ima vrniti v teku leta, za katero je proračun sestavljen.

§. 3. Če zastop opusti naklado, ali se brani jo naložiti, ali določenih zneskov prejetega predplačila ne vrne, ima deželni odbor pravico, dogovorno z deželnim namestništvom potrebno naklado na javne davke naložiti in zaukazati, da se pobere, ali vpeljati druge naredbe, ki so potrebne za zagotovljenje dolžnega povračila deželnemu zalogu, na troške in nevarnost mudečega zastopa.

§. 4. Za povračila predplačil iz deželnega zaloga občinam, ali drugim postavnim skladovnim družbam potrebne naklade na javne davke naj se nalože v katerej koli meri, nikoli ne potrebujejo določila z deželno postavo.

V Išču, 21. julija 1875.

Franz Jožef s. r.

Auersperg s. r.

Postava od 20. maja 1882,

*veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško
zastran posilnega nalaganja doklad za plačilo občin-
skih dolgov izvirajočih iz ne javnih naslovov.*

(št. 14 dež. zak. za aystr. ilir. Primorje.)

Po predlogu deželnega zbora poknežene Mo-
je grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako :

§. 1. Ako kateri občinski zastop zanemari
ali se brani priskrbeti potrebne zaloge v porav-
navo občinskega, na kak privatno pravni naslov
opirajočega se dolga, kateri je za ugotovljenega
pripoznan po sodnijski razsodbi, ali se naslanja
na pismo imajoče eksekutivno moč, v takih slu-
čajih ima deželni odbor, izvrševaje svojo nadzo-
rovalno pravico nad občinami, oblast naložiti v
dotični občini dogovorno z namestništvom pri-
merno doklado k izravnim davkom in česar treba
učiniti, da se potirja in da se z njenimi dohodki
poplača dotični dolg.

§. 2. Za vpeljavo doklad po določbi §. 1.
te postave ni treba deželne postave, naj doseza
doklada kakoršno koli mero.

V Schönbrunnu, 20. maja 1882.

Franc Jožef s. r.

Taaffe s. r.

Postava od 2. septembra 1875.

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,

zadevajoča spremembo mere in vage navêdene v obstoječih deželnih postavah v metrično mero in vago.

(štev. 22 zakonika in ukaznika za avstr. ilir. Primorje.)

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako :

§. 1. Vlada je pooblaščena, da izvrševaje red o vagah in merah od 23. julija 1871. (drž. zak. št. 16 zv. VI. leta 1872) dožene po ukaznem potu spremembo v metrično mero in vago vseh v obstoječih deželnih postavah navedenih mer in vag, ki so bile do zdaj postavno veljavne in da pri tem izmere tako poravna, kakor to zahtevajo dotične postavne določbe ali potrebe občevanja.

§. 2. Če je katera enota pri meri in vagi po doslej obstoječem sistemu določena kakor enota za obdačevanje, to je kot podlaga določenemu davkovskemu ali obložnemu postavku, je dalje pooblaščena vlada, da odloči namesto te enote drugo primerno enoto, del mer in vag navedenih v omenjenem redu ali njih množnost in da pre-računi primeren davkovski postavek.

Izvrševaje te premembe, ki imajo obveljati v dobi določeni z ozirom na naravo dotičnih davščin, sme se davkovski postavek, poravnovaje ga, samo za toliko povikšati, da se drobci presegajoči

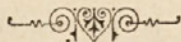
pol krajcarja vzemó za cel krajcar, drobci pa, ki ne dosejajo pol krajcarja, ampak znašajo samo četrtno krajcarja ali več, za pol krajcarja.

§. 3. Mojima ministroma za trgovstvo in finance je zaukazano, da izvršita to postavo dogovorno z drugimi vdeleženimi ministri.

V Brucku na Litavi, dne 2. septembra 1875.

Franc Jožef s. r.

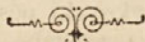
Auersperg s. r. *Clumecky* s. r. *Pretis* s. r.

POPRAVEK.

V cestni postavi od 29. aprila 1864 štv. 11 naj se bere na strani 103 — v §. 6: „da jim utrvina (vozilišče saj 15 čevljev v širokosti doseže in 18 čevljev ne preseže.

Vsled ukaza c. kr. deželnega namestništva za Primorsko od 30. januarja 1876 štv. 5 dež. zak. je pa namesto navédene mere postaviti: „5 metrov in k večemu 6 metrov“.

II. DEL.

GOSPODARSTVENE POSTAVE.

Postava od 28. avgusta 1870,

zastran rabe, napeljevanja in odvracanja vôd.

(števil. 41. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.)

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške in na podlagi določeb, zapopadenih v državni postavi od 30. maja 1869 št. 93 drž. zak. zastran vodnega prava, ukazujem tako le :

ČLEN I.

Z dnevom, ko stopi v moč ta postava o rabi, napeljevanji in odvracanju vôd razen morja, izgubé moč vse postave in vsi ukazi, ki se nanašajo na predmete te postave, in niso z njenimi določbami v soglasji.

ČLEN II.

Po prejšnjih postavah pridobljene zasebne pravice o rabi vôd ali druge takošne pravice ostanejo veljavne.

Obstoj in obsežek tacihih pravic se ima soditi po prejšnjih postavah, njih raba in ravnanje pa se godi po tej postavi.

ČLEN III.

Izvršiti to postavo je ukazano ministrom poljedelstva, pravosodja, notranjih uprav in kupčijstva.

Prvi razdelek.

O pravni lastnosti vód.

§. 1. Pravna lastnost vód se ima soditi po pravilih obénega državlanskega prava in vzlasti po določbah §§. 2 do 7 te postave (§. 1. državne postave.)

§. 2. Reke so od tistega kraja dalje, kder se začenjajo rabiti za vožnjo z ladijami ali vezanimi plavicami, s postranskimi vodotoci vred, javno dobro in obdržujejo to lastnost tudi potem še, če se taka raba začasno pretrga, ali popolnoma neha (§. 2 državne postave).

§. 3. Tudi za vožnjo z ladijami ali zvezanimi plavicami nerabljeni deli rek in vód, kakor tudi potokov in jezer in drugih tekočih in stoječih vód so javno dobro, ako vsled postavnih določeb ali posebnih pravnih imen niso katerega lastnina. S tem se ne tikajo predpisi obénega državlanskega prava, ki varujejo posest (§. 3 državne postave).

§. 4. Naslednje vode so lastnina zemljišnega posestnika, ako temu ne nasprotvajo od drugih pridobljene pravice :

- a) podzemeljska voda v njegovih zemljiščih, ali iz njih izvirajoča razen državni samoprodaji podvrženih solnih vód in v rudarsko veličanstveno pravico spadajočih cementnih vód.
- b) Vodé, ki se na njegovem zemljišči nabirajo iz podnebja.

- c) V studencih, vodnjakih (ribnikih) ali drugih na posestnikovih zemljiščih ležečih posodjih, ali v vodotocih, cevéh itd. zaprte vodé, ki so bili napravljeni za zasebne namene.
- d) Odtoki iz poprej imenovanih vôd, dokler se niso stekli v tujo zasebno ali javno vodo in niso zapustili posestnikove zemljiščne lastnine (§. 4 državne postave).

§. 5. Zasebni potoki in druge tekoče zasebne vôdé imajo se, ako se kaj družega ne dokaže, za pritiklino tistih zemljišč smatrati, po katerih ali med katerimi teké, in sicer po razmerji dolgosti bregov vsacega zemljišča (§. 5 državne postave).

§. 6. Vlada sme tekoče zasebne vode, ki se morejo rabiti za vožnjo z ladijami ali sklenenimi plavicami, za ta namen posluževaje se predpisa §. 365 obč. drž. zak. za javno dobro izreči (§. 6 državne postave).

Drugi razdelek.

O rabi vôd.

§. 7. Raba javnih vôd za vožnje s plavicami in ladijami se vredi po posebnih postavah in ukazih o tej zadevi danih s plavičnimi in vožnjimi pismi in pogodbami, potem po posebnih plavičnih voženskih, rečnih policijskih in vodotočnih redih.

Naprava zasebnih prevozov kakor obrt je dopuščena na zasebnih in javnih vodah, naprava takih prevozov na voznih vodah pa, tudi če ne

služijo za obrt, samo če gosposka dovoli (§. 7 državne postave).

§. 8. Pobrežni posestniki so dolžni dopuščati h kraju ladije in plavice in da se privezujejo na krajih, katere določi gosposka, tudi še vprihodnje brez plačila, ako doslej niso dobivali odškodnine.

Ako se za pristan ali privezovanje ladije ali plavice porabi kateri del zemljišnega posestva, kateri se doslej še ni rabil, imajo lastniki pravico do odškodnine.

Pobrežni posestniki so dalje dolžni, dovoliti, da hodijo ob bregovih osebe, postavljene za vodno policijo, kakor tudi vže obstoječa vlačugarska pota brez odškodnine trpeti, in smejo samo izjemno le tedaj odškodnino zahtevati:

- a) ako se tako zahtevanje opira na posebno pravno ime, ali.
- b) če se za vzdržanje obstoječega vlačugarskega pota še ne porabljen del njihovega zemljišča porabi.

Pridobitev za pristane in privezovanje ladij in plavic ali za napravo novih vlačugarskih potov potrebnih zemljišč se ima soditi po občnem pravu (§. 8 državne postave).

§. 9. V silnih primerljajih je dovoljeno na vsakem pripravnem kraji postati, in naklad plavic in ladij in če je potreba tudi vozila sama, dokler ni mogoče dalje z njimi iti, na bregove iznesti, oziroma potegniti; pobrežni posestnik ima v tem primerljaji pravico, ako se mu je škoda zgodila, zahtevati od lastnika plavice ali ladije

primerno odškodnino, pri tem pa poslednjemu ostane pravica, od tretjih oseb zahtevati odškodbo, ako mu to pristoji (§. 9 državne postave.)

§. 10. Tisti, kateri je lastnik katere zasebne vode, sme to brez škode po posebnih pravnih imenih vtrjenih izjem zase in za druge po volji rabiti in porabljati.

Pri tekočih vodah je omejena poraba po pravicah drugih za vodo opravičenih, kakor tudi po javnih ozirih na stekanje in neogibno potrebo vode danih postav.

Vzlasti ne sme s porabo zasebni lastnik vode onesnažiti tako, da se drugemu kratijo pravice, in voda se ne sme zapirati drugim opravičenim na škodo in tako, da poplavi ali močvirje dela na tujem zemljišči (§. 10 državne postave.)

§. 11. Lastnik katerega zemljišča ne sme naravnega odtoka skoz zemljišče tekočih vód v škodo spodnjega zemljišča po svojej volji premeniti. Temu nasproti pa tudi lastnik spodnjega zemljišča nima pravice, zavirati naravnega odtoka v škodo zgornjega zemljišča (§. 11 državne postave).

§. 12. Od lastnika katerega zemljišča iz zasebnih vód odpeljana in ne porabljena voda, predno pride na tuje zemljišče, ina se v poprejšnjo strugo vpeljati, ako se z drugim odtokom drugim do vode opravičenim ne dela nobena škoda. (§. 12 državne postave.)

§. 13. Ako se združijo lastniki več sosednih pobrežnih delov za občno porabo ali napeljavo vode, imajo se njihova zemljišča tretjim nasproti v tej zadevi za celoto (§. 13 državne postave).

§. 14. Ako so lastniki nasprotnih bregov tekoče zasebne vode razni posestniki, imajo, če ni nobene druge dokazane pravne razmere, posestniki obeh nasprotnih bregov po dolgosti porabnega posestva pravico do porabe polovice mimo tekoče vode (§. 14 državne postave.)

§. 15. V javnih vodah je vsacemu dopuščeno rabiti vodo po navadi, brez posebnih priprav za kopve, pranje, napajanje, plavljenje in zajemanje, potem pridobivati si rastline, blato, prst, pesek, prod, kamenje in led, ako s tem ne pride v nevarnost vodni tók in bregovi, in se tuja pravica ne krati, pa tudi komu škoda ne dela proti temu, da se spolnujejo policijski predpisi in da se to dela na takih krajih, ki od te porabe ali tega pridobivanja niso izključeni.

§. 16. Vsaka druga, nego v §. 15 navedena poraba javnih vod, kakor tudi naprava ali prememba za to potrebnih priprav ali nastav, ki imajo upliv na kakovost vode, na nje tek, ali na njeno visokost, ali pripravljajo brege v nevarnost, potrebuje dovolitve za to poklicane politične gosposke.

Ta dovolitev je potrebna tudi pri zasebnih vodah, ako so z njihovo rabo tuje pravice, kakovost, tek, ali visokost vode v javnih vodah v zvezi.

§. 17. Med vodne naprave, za katere po §. 16 treba dovolitve pristojne politiške gosposke, spadajo vzlasti mašinske in jezne.

Tudi za vsako njih premembo, ako ima upliv na tek, slape ali porabo vode, mora se poprej dobiti dovolitev pristojne politiške gosposke.

§. 18. V pismu, katero ima izdati politična gosposka o dovoljenji, ima se določiti kraj, mera in način vodne rabe. Pri tem se smejo po potrebi razmer posebni pogoji, ki splošno vodno rabo vredujejo in zagotavljajo, določiti in dovolitev se sme dati le za omejen čas ali pa na preklic.

§. 19. Od političke gosposke določiti se imajoča mera vodne porabe se ravna po potrebi prošilca in po vodnem ostanku, ki ostaja z ozirom na menjajočo vodno mero za daljo porabo. Ta mera ne sme v nobenem primerljaji do tega segati, da bi soseskam pri požarni nevarnosti ali za gospodarske namere svojih prebivalcev vode pomanjkovalo.

§. 20. Dovoljene naprave in nastave ima lastnik tako napraviti in vzdrževati, da vodo in led kolikor najmanj mogoče zadržuje, da ribštvu in drugim pridobitvam ne delajo nepotrebnih težav ali kvarov in da se voda po nepotrebnem ne zapravlja.

Ako dotičnik dokaže, da se tej naredbi ni zadostilo, ima na njegovo prošnjo politična gosposka zankazati, da se napake v primernej dobi odpravijo in če doba brez vspeha preteče, ima jih odpraviti na stroške zamudnikov.

§. 21. Ako se voda zavoljo take zagatne (zajezne) naprave gati (zastaja), ali če nastajajo po nji močvirji, da se tuji lastnini škoda godi, mora lastnik take naprave to neprilичnost odpraviti ali sam s tem, da zapor (jez) zniža ali popravi n. pr. tako, da se mu naredé na dnu spuščaji (zapornice), ali pa mora dovoliti, da se (nepriličnost) odpravi, samo da njemu še večja škoda ne nastane.

Ali je tako zahtevanje dopustljivo ali ne, in kaj in kako je storiti, razsodi politiška gosposka. Odškodnino, ki gre eni ali drugi stranki, določi sodnik, ako se niste stranki sami z lepa pogodili.

§. 22. Pri vseh mašinskih in zapornih napravah se ima najvišje dovoljeno vodno stanje in pri zavezi, vodo držati v nekeje gotovej visokosti, tudi dovoljeno najnižje vodno stanje zaznamovati sé zapornimi koli, (normalnimi znamenji, saki) ali z drugimi stanovitnimi vodnimi merami na stroške lastnikov teh naprav. To zaznamovanje se ima napraviti pri mašinskih in zapornih napravah, ki se napravijo na podlagi te postave precej, ko se naredé, pri uže obstoječih takih napravah pa, katere jih še nimajo, v dobi dveh let, ko začne ta postava veljati. Vodna mera se mora napraviti in vzdrževati na takem kraji, da se lahko opazuje in da je vdeležnim lahko do nje hoditi, natanjko po pravilih umetnosti in tako, da je varna zoper nalaščne uplive in zoper poškodovanje časa in pripetljajev.

§. 23. Kadar se voda naraste nad visokost določeno po vodni meri, mora jej dajati odtok lastnik, ki jo jezi s tem, da odpre zatvornice in da odpravi vse zadržke, zavolj katerih se zadržuje, tako dolgo, da pade na normalno visokost.

Ako on to opusti, smejo tisti, katerim s tem nevarnost preti ali se jim škoda dela s pridržkom pravice do odškodovanja zahtevati, da za ta odtok stori potrebno krajna policijska gosposka na stroške in nevarnost odlašajočega lastnika zajeznih naprav.

§. 24. Kaki morajo biti jezi in po katerih previdnostih se je ravnati, ko se oni delajo, to določijo ukazi.*)

§. 25. Pravice vodne rabe, katere se v pismu gosposkinega dovoljenja niso izrečeno omejile na prosilčevo osebo, prenašajo se na vsakočasnega lastnika tiste naprave ali posestva, za katero se je dalo dovoljenje.

Ločitev takih pravic od prvotnih in njih prenos na druge naprave ali posestva sme se storiti samo z dovoljenjem tiste gosposke, katera sploh daje dovoljenje.

§. 26. Ako se iz javnih vôd vpeljuje voda v vodotoke, ribnike ali cevi, ki so napravljeni za zasebne namene, merodajni so pri rabi ali porabi te vode pogoji, pod katerimi se je dovoljenje dalo. Pri tem se ima pri dvomih za pravilo imeti, da je dovoljenje in pridobitev pravice na vodno rabo omejena samo na potrebo naprave opravičenega in da ima državna uprava pravico z vodo gospodariti, ako jo je več od potrebe.

§. 27. Tudi če ne nastopijo razlastitve po §. 365. obč. drž. zak., sme se, da se koristna raba vode pospeši in škodljivi uplivi odpravijo, po upravnem potu zaukazati:

- a) da pri tekočih zasebnih (privatnih) vodah tisti, katerega je voda, kolikor je ne potrebuje in v dobi, katero mu določi gosposka in je razmeram primerna, tudi ne porabi, prepusti proti primernemu odškodovanju vodo drugim, ki jo lahko koristno porabijo;

*) Glej ukaz ministerstva za poljedelstvo tiskan neposrednje za to postavo!

b) da lastniki posestev na svojih posestvih dopuščajo služnosti proti primernemu odškodovanju v ta namen, da se voda drugih iz enega v drug kraj skoz njih zemljišče napelje in tu napravijo za to napeljanje potrebne naprave. Od take služnosti pa se lahko oprosté zemljiščni posestniki s tem, da proti primernemu odškodovanju odstopijo zemljo, po kateri se napeljuje voda na take naprave.

Ako bi zavoljo napeljanja vode katero zemljišče za posestnika izgubilo primerno porabnost, mora se, če on to zahteva, vse zemljišče odkupiti (§. 15 državne postave).

§. 28. Ako se na podlagi poprejšnega paragrafa lastniku nepotrebna voda kateremu družemu za porabo da, ima se v dovolitvi, katero ima državna uprava dati in po predpisu §. 18 narediti, tudi pogoj izreči, da se mora dana dovolitev, da sicer ne ugasne, v primerni določeni dobi porabiti.

Porabna pravica se sme tudi tedaj za ugasneno izreči, ako se določena odškodnina ne odraja tuje redno za prejemanje opravičenemu.

§. 29. Doklej se raztezajo pravice rudarskih podvzetnikov na odtekajoče vode iz rudarij, in katere posebne pravice njim sploh pristvajo, to določa rudarska postava.

§. 30. Rabo vod za plavljenje derv se vredeje po gozdni postavi in plavnih redih, raba vod za ribarstvo po ribarstvenih redih.

§. 31. Podvzetniki močilnih, potem mašinskih in zagatnih (zaježnih) naprav, katere obetajo zdatne koristi za ljudsko gospodarstvo, smejo po

§. 27. črka b, (§. 15 državne postave) zahtevati, da se jim za vodni pritok in odtok, kakor tudi za napravo potrebnih jezov, zatvornic in drugih naprav proti primernemu odškodovanju na tujej zemlji dovoli primerna služnost, ali po volji zemljiščnega lastnika potreben kos zemlje odstopi.

Ta posilna pravica se vendar ne razteza na poslopja s pritličnimi dvori in hišnimi vrta.

Ako bi z napravo zemljišče za lastnika izgubilo pripravno rabo, sme zahtevati, da se mu vse zemljišče odkupi.

§. 32. Pri napravi odprtih rovov (grabnov) in vodotokov imajo podvzetniki poleg dolžnosti, katere jim nalaga §. 491 obč. drž. zak. tudi še dolžnost, narediti in vzdrževati za zvezo obeh bregov potrebne mostove in brvi, pri visoko zidanih vodotocih in vodnih napeljavah pa tudi skrbeti za potrebne prelaze in naprave, katere so potrebne za varstvo oseb in lastnine.

§. 33. Lastnik zemljišča, kateri se v prid katerega započetja sé služnostjo obteži, dobi pravico, sé započetniki vred rabiti napravo proti razmernemu, od množine rabljene vode odvisnemu donesku k stroškom za napravo in vzdržanje in sicer v takej razmeri, da se s tem namen naprave ne ovira in v nevarnost ne stavi.

Ako se skupna raba še le pozačetku ali dokončanju naprave zahteva, ima zemljiščni posestnik, ki zahteva sorabo, razen tega še tiste večje stroške nositi, ki spadajo na potrebne preuredbe.

Ako se vdeležniki zastran doneskov za stroške ne morejo zediniti, stori določbo pristojna politiška gosposka.

§. 34. Pri požarni nevarnosti ali silni vodni sili ima pravico krajna policijska gosposka, oziroma prvostojnik dotičnega občinskega kraja zastran začasne rabe zasebnih in javnih vod dati ukaze, katere zahteva javna korist ter jih nemudoma izvršiti.

§. 35. Kjer traja pomanjkanje pitne vode in vode za kuhanje, pranje, napajanje in za druge gospodarske namene ali za gašenje ognja, in pri-skrbovanje presega moči posameznih občinskih udov, tam je skrb za vodo po občinski postavi reč občin ali sosesk.

§. 36. Soseske in občine, ki nimajo zadosti vode, imajo po primeri potrebe in proti primernemu po §. 37 (§. 17 državne postave) določiti se imajočemu odškodovanju pravico do razlastitve zasebnih vod in vodorabnih pravic, kolikor se morejo pogrešati za enake namene do vode opravičenih (§. 16 državne postave).

§. 37. V primerljajih §§. 27 in 36 (§. 15 državne postave) se ima odškodnina, ako se za to vdeležniki ne morejo pogoditi, po upravnem potu pozvedeti in določiti, in če se vdeležniki pri tem ne umiré, ima se po sodniškem izreku s poklicanjem obeh strank po pravilih razlastitne obravnave določiti (§. 17 državne postave.)

§. 38. Določbe §§. 27, 28, 31 do 33 in 37 (§. 17 državne postave) so veljavne za naprave

vodo preskrbovajoče tako za občine in soseske, kakor tudi za posamezne naselitve, če se te poslednje po svojej legi ne morejo vdeleževati močilnih naprav sosesk in občin.

§. 39. Tisti, ki imajo pravico, ribe loviti, se ne morejo vpirati zoper rabo drugih pravic, ampak imajo samo pravico na primerno odškodovanje, katero izreče upravna gosposka, in če ni dotičnik s tem zadovoljen, ima odškodnino določiti sodnik (§. 10 državne postave).

Tretji razdelek

O odpeljavi in obrambi vód.

§. 40. Za vsuševanjske naprave velja po analogiji vse tisto, kar je predpisano v §§. 27, 28, 31 do 33 in 37 (§. 17 državne postave) za močilne naprave.

§. 41. Za vse varstvene in uredovanske povodne stavbe v javnih vodah, katerih ne izvršuje država, mora se poprej dobiti dovoljenje pristojne politične gosposke.

Ta dovolitev za taka dela v zasebnih vodah je takrat potrebna, ako imajo upliv na tuje pravice, ali na kakovost, tek ali visokost vode v javnih vodah.

§. 42. Bregovi, jezi, korita, vodnjaki, kakor tudi naprave na tekočih vodah in v njih se imajo po §. 413 obč. drž. zak. tako storiti in vzdrževati, da ne škodujejo tujim pravicam in ne napravljajo povodenj. (§. 16 in 20.)

§. 43. Da vzdržujejo in čistijo vodotoke in umetne rake (žlebe), kakor tudi, da vzdržujejo naprave za vodno porabo sploh, zavezani so naprav lastniki tako, da se pridržujejo pravnoveljavne dolžnosti drugih. Ako se ne more pozvedeti, kdo je lastnik, imajo to dolžnost tiste osebe, ki rabijo napravo in sicer če ni druge pravnoveljavne razdelitne mere, po razmeri koristi.

§. 44. Napravljati in popravljati imajo priprave in stavbe, potem skrbeti za varnost bregov, zemljišč, poslopij, cest, železnic in drugih naprav na rekah, vodah in potokih zoper škodljive vodne uplive, ali da se odvrne uže nastopivša vodna škoda, ako sicer nimajo drugi pravnoveljavnih dolžnosti, najpoprej tisti, katerih lastnina so posestva ali naprave, katere so v nevarnosti ali poškodovane.

Ako zavolj opuščanja tega varstva za tujo lastnino nastane nevarnost, morajo zamudniki vsekakor potrebne varstvene naprave storiti na stroške tistih, od katerih se ima nevarnost obrniti, ali sami, ali pa dovoliti, da se storé in po §§. 65 in 66 sami doplačevati.

§. 45. Ali se ima v primerljajih, kodar so soseske in polja podvržena večkratnim povodnjim in drugim vodnim nadlogam, brez ozira na ne dodeljeno dovolitev zadevajočih napraviti društvo, ali pa se ima skrbeti na drug način za izpeljavo tacih stavb po doneskih in predplačilih iz deželnih ali občinskih pripomočkov, to določi v vsakem primerljaji posebe deželno postavodajstvo.

§. 46. Pri zemljiščih, ki so se opustila in nimajo več gospodarja, imajo, dokler so brez go-

spodarja, dolžnost napravljati varstvena in uredovalna dela varstvena in uredovalna društva, ako so taka zemljišča v okoliši take družbe.

§. 47. Po uredovalnih delih v njih okoliši dobljeni svét spada v last tistemu, ki nosi započeta stroške, mora se vendar, ako ga započetak ne potrebuje za boljši pristan ali vtrditev brega, odstopiti mejašem, ako to tirjajo in njegovo vrednost plačajo.

§. 48. Ako se delajo varstvene, pobrežje uredovalne, sušilne ali druge vodne stavbe za javne koristi, morajo se proti primernemu odškodovanju odstopiti potrebna zemljišča in druga ležišča, dela in naprave, ali pa se dovoliti potrebna zemljiščna služnost.

Tudi se smejo vodotoki in vodne napeljave, ako javne koristi zahtevajo, in če ne more to storiti brez nevarnosti za namen vodne naprave, brez dovoljenja lastnikov in za vodo opravičenih preložiti. Stroške imajo nositi započetakni preložbe.

Gradivo, katero je za napravo takih za javne koristi započetakih vodnih stavb potrebno in se dobiva na svetu, ki se zavaruje, morajo prepuščati lastniki proti primernemu odškodovanju.

§. 49. Za izpeljavo in vzdržanje varstvenih, uredovalnih, ali drugih povodnih stavb morajo lastniki bregov proti primernemu, po §. 87 določiti se imajočemu odškodovanju, ako ne obstaja pravica brezplačnega dopuščenja, dopuščati, da se sme ob bregovih hoditi in jih rabiti za dovožnjo in odvožnjo, potem za razkladanje in pripravljanje gradiva.

Po nasvetu pobrežnega posestnika sme politiška gosposka stavbenemu voditelju za dokončanje del in odpravo gradiva določiti primerni odlog.

§. 50. Ako se imajo storiti nagle naredbe, da se odvrne naglo žugajoča velika nevarnost, ker so se jezi ali bregi podrli, dolžne so sosedne občine tistega občinskega kraja, kateremu nevarnost žuga, po zahtevanji politične gosposke, ali če take ni v kraji, kateremu žuga nevarnost, po zahtevanji predstojnika tega kraja, pomagati proti primerni odškodbi.

Ako se za tako pripomoč zahteva odškodnina, ima jo politiška gosposka v denarji določiti in spadajočo odškodnino primerno razdeliti na občine, katerim se je dala pripomoč.

§. 51. Ako se stavbe za rabo, napeljavo ali obrambo vod iz državnega ali deželnega zaloga delajo in so lastnikom sosednih vodnih naprav s tem, da se jim kaka korist nakloni ali kaka škoda odvrne, v večjo korist, smejo se omenjeni lastniki, tudi če se ne obračajo na to vodilo razlastitve po §. 365 obč. drž. zak. po upravnem potu primorati, da priložé primeren znesek k stavbenim stroškom.

Ali je stavba omenjenim osebam v zdatno korist in ali jim odvräca zdatno škodo, potem koliko doneska imajo donašati, to se ima po upravnem potu določiti in izreči, in če se zadevajoči pri tem ne vmirijo, ima to določiti sodnik (§. 26 drž. postave).

Četrty razdelek.

O vodnih družbah.

§. 52. Za izvrševanje vodnih stavb, ki imajo namen zavarovati ležeča posestva, ali pa vrediti strugo katere vode, potem za vsušilne in močilne naprave smejo se po določbi pristojne upravne gosposke po vzajemnem dogovoru ali na podlagi sklepov večine vdeležencev napravljati vodne družbe (§. 20 državne postave.)

§. 53. Ako se po upravnem potu spozna, da je stavba ali naprava, ki jo katera večina vdeležencev misli napraviti, brezdvomno koristna, in da se naprava brez razširjenja na zemljišča manjšine ne da koristno izvršiti, sme se manjšina primorati, da stopi v društvo, ki hoče izvršiti in rabiti delo.

Razmera glasov se nima šteti po številu glav, ampak po vdeleženi zemljiščnem posestvu.

Vendar se ne morejo siliti lastniki zemljišč, katerih raba jim je bila doslej koristniša, kakor bode ta, katera se po napravi namerja, da bi pristopili kakor vdeležniki v društvo, ampak samo, da dovolé služnost, ali da svét odstopijo na podlagi §§. 27, 36 in 37 (§. 16, 17 in 21 drž. post.)

§. 54. Ta dolžnost manjšine pa nastopi le takrat, ako je pri započetjih močilnih del najmanj dve tretjine, in pri započetjih šušilnih, varstvenih in vredovalnih del nad polovico vdeležnikov dovolilo napravo društva.

§. 55. Za ustanovitev takih društev potrebna večina glasov se računni pri započetjih za sušilna in močilna dela po razprostanosti zadevajočih zemljišč; pri varstvenih in vredovalnih stavbah pa po vrednosti lastnine, katera se ima zavarovati.

Pri cenitvi zadnje se ima tudi všteti zvišana vrednost, katera se sé stavbo pričakuje.

§. 56. Vsaka vodna družba mora imeti pravila, družbeno vodstvo in načelnika, kateri jo zastopa nazvunaj. Pravnoveljavni obstoj katere vodne družbe za javno in državljansko občenje je pogojen s tem, da ga pripozna pristojna upravna gosposka. Priznansko pismo, pravila, imenik družabnikov in podpis oseb, ki podpisujejo za vodstvo, morajo se v posebnem zaznamku (vodni knjigi) vpisati, in vsaka o tej zadevi nastopivša prememba zaznamovati. To vodno knjigo ima gosposka držati in vsakemu dopuščati, da vanjo pogleda (§. 22 državne postave.)

§. 57. Za društveno vodstvo in oskrbovanje družbenih zadev volijo družabniki izmed svoje srede po absolutni večini glasov, ki se imajo po §. 55 sešteti, odbor.

§. 58. Odbor izvoli iz svoje srede po absolutni, po glavah računiti se imajoči večini glasov načelnika, ki ima družbo navzunaj zastopati, ki se ima politiški gosposki naznaniti in v vodno knjigo (§. 56) (§. 22 državne) vpisati.

Ako se v tem primerljaji in v §. 57 povedanem ne doseže absolutna večina glasov, določi oža volitev in pri enakem številu glasov ždreb.

§. 59. Razsodba pri reklamacijah, ki zadevajo volilno pravico, gre politiški gosposki.

Pregled volitev nasproti pa je zadeva družbenega odbora in zoper njegovo razsodbo ni pritožbe.

§. 60. Družba ima na enak način (§. 57.) na podvzetje se nanašajoče pravice in dolžnosti svojih udov, vzlasti mero razdeljevanja stroškov, kakor tudi svoje oskrbovanje vrediti po pravilih, katera se imajo, kakor tudi vsaka njihova pre naredba, politiški gosposki naznaniti.

§. 61. Kedor pridobi v družabno zvezo spadajoče zemljišče, postane ud družbe in je zavezan za dajatve, ki izvirajo iz te razmere. Taka zaveza je zemljiščno breme, ima do znežka triletnih zastankov predpravo pred drugimi stvarnimi bremenmi neposrednje za cesarskimi davki in javnimi dajatvami in ugasne samo po redni izločitvi obremenjenega zemljišča iz družbe ali, ako se družba razdere (§. 23 državne postave.)

§. 62. Družba je zavezana, sosedna zemljišča na zahtevanje lastnikov proti razmernemu donesku k napravnim in vzdrževanskim stroškom pozneje v svojo zvezo vzeti, če:

- a) se za taka zemljišča osušilo ali namaka, oziroma varstvena ali uredovanska stavba, potem načinu najpripravniše doseže; in
- b) obstoječa naprava ali izvršena stavba brez škode dozdanjih vdeležnikov zadostuje splošnim potrebam.

Če je le po posebnih uredbah ali pre naredbah naprave ali stavbe mogoče vzeti sosedno

zemljišče v družbeno zvezo, ima tisti, ki se ima vzeti vanjo, poleg tega vse stroške nove uredbe nositi.

§. 63. Izločiti se smejo posamezna zemljišča iz družbene zveze zoper voljo drugih vdeležnikov, ako se za izločiti se imajoče zemljišče zaseben namen ni spolnil v primernej dobi po končani napravi, v katerej dobi bi se moral pokazati uspeh.

Ako hoče družabnik izstopiti, ki je po poznejem sprejetji uzrokaval posebne uredbe in preuredbe (§. 62), katere se vsled njegovega izstopa primerni dosegi občnega namena za škodljive pokažejo, zavezan je na zahtevanje družbe, napravo na lastne stroške v prejšnji stan postaviti, ali potrebne naredbe storiti, da se škoda odvrne.

Če je bil izstopajoči zemljiščni posestnik prisiljen družabnik, sme od družbe zahtevati, da se mu povrnejo vplačani doneski in odstranijo po njegovem svetu storjene naprave, in če se o tem ne doseže zedinjenje, razsodi politična gospodarska. Temu nasproti sme zahtevati tudi po §. 55 šteti se imajoča večina izločitev posameznih zemljišč proti primernemu odškodovanju izločiti se imajočih udov, ako je to v prid skupni napravi in njenemu namenu.

§. 64. Razvezati se sme družba, ko je spolnila dolžnosti do tretjih oseb po sklepu absolutne večine (§. 24 državne postave).

Za to potrebna večina glasov se ima šteti po določbi §. 55.

§. 65. Stroški za napravo in vzdrževanje

občnih sušilišč in močilišč se imajo razdeliti na ude po razmeri, kakor je v pravilih določeno, ali pa posebe z lepa dogovorjeno.

Ako se ne more z lepa doseči edinost v razmeri razdelitve stroškov, rzsodi o tem politična gosposka na podlagi pozvedeb po zvedencih.

Pri tej rzsodbi ima za vodilo biti velikost zemljišča v vodno napravo vzetega, in če zemljiščem iz naprave izvira bistveno razločen dobiček, njih razdelitev v razrede s primernimi večimi ali manjšimi prineski.

§. 66. Stroške občnih varstvenih in uredovalnih vodnih stavb nosijo, če po posebnih postavah, pravilih ali dogovorih ni ustanovljena druga razmera, vdeležniki po razmeri koristi, ali po razmeri nevarnosti, ki se ima odvrniti, ali, če se razdelitev po teh podlogah ne da pozvedeti, po vrednosti vdeleženih ležišč in naprav. Ako se vdeležniki o tem ne morejo zediniti, razloči politična gosposka na podlagi pozvedeb po zvedencih.

§. 67. Ako so občine in soseske med vdeležniki, tedaj je občinska zadeva, da se po §§. 65. in 66. na nje spadajoči donesek odrajta.

§. 68. Zastali doneski za občne sušilne in močilne naprave, za varstvene in uredovalne stavbe se na prošnjo družbe od politiške gosposke posilno iztirjujejo na škodo dotičnih zemljišč (§. 61).

Peti razdelek

O prestopkih in kaznih.

§. 69. Vsa kakoršna koli poškodovanja in kvarjenja vodnih naprav, ako ne spadajo pod

občno kazensko postavo, obravnujejo se kakor poljski kvari po predpisih, danih za varstvo poljskih pridelkov. Pri tem pristuje poljskemu varstvenemu osebju po postavi dano prodročje pod predpisanimi pogoji in previdnostimi tudi tistemu osebju, ki je posebe postavljeno za čuvanje vod in naprav, njih rabe, napeljavanja in obrambe.

§. 70. Prestopki vodno pravico uredovajočih postav, kakor tudi za njih izvršitev danih ukazov in naredeb, zlasti naprava vodnih, varstvenih ali koristnih stavb in raba vod brez potrebnega gosposkinega dovoljenja, preložitvev ali samovlastna prenaredba nabirajoče vode, kakor tudi zdravju škodljivo onesnaženje vod, imajo se ako ti prestopki ne spadajo pod občno kazensko postavo, od pristojne politične gosposke kaznovati z globo od 5 do 150 gld. ali z zaporom od enega dne do enega meseca.

§. 71. Ako se katera globa ne more iztirjati, ker za krivega spoznan ne more plačati, ima se v zapor premeniti, in pri tem se ima za vsacih 5 gld. en dan zapora izreči.

§. 72. V vseh primerljajih, kjer se je zoper to postavo z dejanjem ali nehanjem grešilo, mora krivec, brez ozira na kazen in dolžnost, poškodovanim škodo povrniti, samovlastno storjeno prenaredbo odstraniti, ali opuščeno delo pozneje storiti, ako zavolj tega poškodovani ali pokvarjeni to zahteva, ali javni prid tirja.

Gosposka ima zadevo kar najhitrejše mogoče razsoditi in razsodbo, če je potreba, po politiški prisilni poti izvršiti.

§. 73. Globe, ki se pri rabi te postave nalagajo, stekajo se v zalog za deželno obdelovanje.

§. 74. Preiskovanje in kaznovanje prestopkov te postave neha po zastaranji, če se prestopnik glede na dejanja v §. 70 povedana v šestih mesecih od dneva storjenega prestopka ni v preiskavo poklical.

Nastopivše zastaranje pa se ne dotika dolžnosti, ki jo ima prestopnik po §. 72 zastran odškodovanja.

Šesti razdelek.

O gosposkah in rarnavi.

§. 75. Vse zadeve, ki se nanašajo na rabo, napeljavo in obrambo vôd po tej postavi, spadajo v okrožje politiških gosposk.

§. 76. Pristojna po tej postavi je politiška gosposka tistega okraja, v katerem je naprava, ali se ima storiti. Dovolitev naprav in brodišč na tekočih vodah, po katerih se vozijo plavice in ladije, pridržana je politični deželni gosposki.

Ako je občina, katerej je politiška uprava izročena, sama začetnica kake vodne naprave, tedaj ima brez razločka vôd prva viša politična gosposka voditi obravnavo in rarsoditi, ali se naprava sme dopustiti.

Ako se raztezajo naprave po več upravnih okrajih dežele ali po več deželah, ima gosposka, v katere okraji je več del naprave, po dogovoru in, če je potreba sé sodelovanjem sicer vdeležene gosposke obravnavo voditi in rarsodbo storiti;

ako se udeležene gosposke ne zedinijo, ima se obravnava predstoječi viši gosposki podati, da ona razsodi.

§. 77. Ako so za izvršitev vodnih naprav potrebna naprejna dela na tujih zemljiščih, in ako zemljiščni posestnik teh neče dopustiti, ima započetnik dovoljenje za to pri politični gosposki prositi, katera ima primerno dobo za nja določiti in dovoljenje lahko naveže na poprejšno zagotovljenje povračila morebitne škode.

§. 78. Prošnje za podelitev vodorabnih pravic in za dovoljenje naprav za rabo, napeljanje in obrambo rek se imajo pri politični gosposki, ki je po §. 76 pristojna, podajati in morajo, ako se ena ali druga potreba po natori započetja ali po preudarku gosposke, pri katerej se prošnja vloži, ne spozna za odveč, poleg pojasnenih, po zvedencu napravljenih načrtov in narisov zapopadati :

- a) namen in obsežek naprave ali započetja s povedbo vode, na katerej se ima izvršiti naprava ali započetje in potrebno mero vode;
- b) način izvršitve na podlagi storjenega načrta;
- c) popis od tega pričakovanega prida, ali v primerljaji, če se opusti, škod, katerih se je bati;
- d) povedbo vseh do vode opravičenih in drugih vdeleženev, katerih pravice se z omenjenim započetjem dotikajo, z njihovimi razjasnili, če so jih podali;
- e) povedbo zemljišč in vodnih del, katera bi se morala odstopiti ali sé služnostjo obtežiti, in njih lastnikov.

Pri družbenih započetjih sicer še :

- f) imena tistih, ki imajo k tacemu započetju pristopiti, pri sušilnih in močilnih napravah s povedbo razprostranosti zadevajočih zemljišč, pri varstvenih in vredovalnih stavbah pa s povedbo vrednosti lastnine, ki se ima zavarovati;
- g) po zvedencu poverjeni preudarek stroškov za dovršitev in vzdrževanje naprave, in
- h) povedbo pripomočkov za pobiranje potrebnih stroškov.

§. 79. Ako se uže iz zapopadka prošnje nedvomno ne razvidi, da se iz javnih ozirov ne sme dopustiti započetje, v katerem primerljaji se ima prošnja brez dalje obravnave odbiti, tedaj ima politiška gosposka namenjeno započetje po zvedencih, če je potreba, na samem mestu preiskati in pri tem vzlasti naslednja vprašanja rešiti :

- a) ali in na kak koristen način se da namenjeno započetje izvršiti;
- b) kateri dobički in škode se imajo od njega pričakovati;
- c) ali je dosti zahtevane vode brez prikratbe vže obštoječih vodorabnih pravic in se more za izrečeni namen brez nevarnosti javnega prida rabiti;
- d) ali ne bi namenjena vodna naprava, če je namenjena za obrtsko započetje, napravljala kmetijstvu pri vodni rabi nezmagljivih zadržkov in ali se ne dá odpraviti to nasprotje s tem, da se drug kraj izbere za obrtsko započetje na zadevajoči vodi brez škode za kmetijstvo;

- e) ali je pri tem potreba, da se tuja lastnina odstopi ali obteži, in ali se morajo za započetje še druga tuja zemljišča porabiti, potem, koliko odškodnine se ima za nja dajati.

§. 80. Ako nastanejo pomisleki, ali se namen more sploh doseči, ali vsaj po povedanem načinu, imajo se ti pomisleki naznaniti započetnikom, da jih razjasnijo.

§. 81. Ako ni takih pomislekov ali javnih vdeležtev, ki bi prošnji bila nasprotna, ali če prosilci pri vsem tem, da so se jim naznanili pomisleki, ostajajo pri svojem načrtu, ima se začeti dalja ravnava, ki je ali oklična ali okrajšana ravnava.

§. 82. Pri oklični ravnavi ima gosposka kratak popis započetja z ozirom na načrt, ki je na pogled vsacemu odprt, nabiti v zadevajočih in v neposrednje sosednih občinah, kakor tudi s trikratnim natiskom v deželne časnike, ki so namenjeni za javna oznanila, oznaniti in pri tem tudi določiti dobo od štiri do šest tednov za komisij-sko obravnavo, pri kateri se imajo ugovori, kateri se niso uže poprej podali, storiti, ker sicer se ima vzemati, da so vdeležniki namenjenega započetja in za to odstopiti in obtežiti se imajočega zemljiščnega posestva zadovoljni, in se ne-gledé na pozneje ugovore rabsodba da.

Prosilcu in gosposki znanim vdeležnikom, kakor tudi zastavnim upnikom in poprejšnjim opravičencem do služnosti odstopiti se imajočim ali takim zemljiščem, ki se imajo sé služnostjo

obremeniti, ima se ta razglas posebe dostaviti, vendar se ne more dalja ravnava ustavljati, če se to ni naznanilo.

§. 83. Ako prosilec za dovolitev okličnega ravnanja ni zahteval in če gosposka v oziru manjše važnosti započetja nima vzroka, te ravnave zaukazati, nastopi okrajšana ravnava, pri katerej se ima javni razglas v deželnih časnikih opustiti in samo kratek razglas nabiti v zadevajočih občinah, potem se ima povabiti započetnik, kakor tudi drugi znani vdeležniki h komisijski obravnavi, ki ima biti najdalj v štirih tednih z nasledki, ki so v §. 82 povedani.

V tem primerljaji ostaja tistim vdeležencem, ki niso bili povabljeni h komisijski obravnavi, ali katerim vabilo še osmega dne pred obravnavnim dnevom, kateri se nima všteti, ni došlo in niso prišli k obravnavi za morebitne zasebne pravice, pravna pot, da vtrdijo svoje ugovore, tudi še potem, če se ti ugovori pri obravnavi niso navedli.

§. 84. Pri komisijski obravnavi se ima pred vsem na to delati, da se z lepa poravnajo ugovori in pogodba med vdeležniki sklene, vzlasti zastran odškodbe.

Ako se pogodba ne doseže z lepa, imajo se ugovori zoper započetje, način njegove izvršitve, vdeležstvo vsacega posebe in zahtevanje razlastitve ali služnosti popolnoma pretresti.

Če so dalje pozvedbe o prepirnih stvareh potrebne, imajo se te nemudoma, če je potreba, po zvedencih napraviti.

Vse obravnave sé strankami o teh zadevah

so praviloma ustmene in se imajo obravnovati tako, da se k njim uradoma pokličejo pravdoznanski zagovorniki, ako je potreba.

V manj važnih primerljajih se smejo za izvršitev posameznih uradskih del poklicati od politične gosposke zadevajoči občinski prvostojniki.

Vsa obravnava se ima zapisati v zapisnik, ki ima zapopadati izid doseženega dogovora, ali, če se ni dosegel, izid ustmenega pretresa z razjasnili ugovornikov in njih dokazovanje, potem z morebitnimi ugovori prosilcev.

§. 85. Ako so započeta z vodno rabo združena z obrtskimi napravami, imajo se po tej postavi potrebna uredska opravila, kolikor mogoče, h krati z obravnavami, katere so predpisane po obrtskem redu, goditi.

§. 86. Po dovršitvi vseh potrebnih pozvedeb in uredskih obravnav ima politična gosposka storiti razsodbo o dopuščenji, obsežku, načinu in pogojih podvzetja, kakor tudi o potrebi in meri služnosti in zemljiščnem odstopu, katera razsodba se ima opirati na uzroke, ali če taka zadeva spada v više okrožje (§. 76), ima jo predložiti viši gosposki, da ona razsodi.

Pri danej dovolitvi se ima vsekakor določiti doba, v katerej se mora izvršiti dovoljena naprava, da sicer ne ugasne dovoljena pravica. Ta doba se sme iz ozira vrednih uzrokov podaljšati.

§. 87. V spoznanji politične gosposke, ako nastopi v §. 37 (§. 17 drž. post.) omenjeni pogoj, ima se tudi določba zastran načina in kolikosti plačevati se imajoče odškodnine navesti, katera

poslednja se ima, ako morebitni tabularni upniki niso dali dovoljenja, pri tabularni gosposki vlagati.

Če se vdeleženci pri tem ne pomirijo, ima se odškodnina po sodniškem izreku po poklicanji obeh strank določiti.

Vendar se ne sme raba služnosti ali razlastitev ovirati, da je le sodniški izrek pravno moč zadobil in začasno pozvedena odškodnina ali odkupnina pri sodnji vložena ali letna odškodnina zagotovljena bila.

§. 88. Ako se je zoper tako započetje, zoper katero v javnem oziru ni nobenega pomisleka, podal na zasebno pravno ime oprt ugovor, o katerem na podlagi te postave nima pravice razsoditi politična gosposka, ima ona poskusiti, poravnati to z lepa. Ako tega ne doseže, ima ona samo sklep storiti, da je započetje v javnem oziru dopuščeno.

Za poravnanje zasebnih pravnih ugovorov je odprta pravna pot.

§. 89. Ako se zastran namena, obsežka in izvršitve družbinskega započetja za osušitev ali namako zemljišč ali varstvenih in uredovalnih stavb niso mogli zediniti vdeležniki, sme zahtevati vsak posamezni vdeleženec, kakor tudi vsaka občina, v kateri se ima započetje izvršiti, da pristojna politična gosposka razsodi, ali in glede katerih posestev ugovarjajoči morajo pristopiti v družbo.

Temu nasvetu se mora priložiti od zvedencev izdelan načrt in stroškovnik započetja in nasvet mora zadostiti drugim zahtevam §. 78.

Stroške, katere so nasvetovalci zavolj vloge

in ravnave imeli, mora jim na zahtevanje, kolikor politiška gosposka za potrebno spozna, povrniti družba.

§. 90. Gosposka ima določiti, katera posestva in v katerem obsežku se imajo imeti za vdeležena pri ustanovitvi družbe (§. 53), potem ima pregledati načrt in stroškovnik v zmyslu §. 79. in če najde, da načrt nobenemu javnemu pridu ni škodljiv, ima povabiti vse vdeležnike in katere potrebne ali koristne preuredbe v načrtu storiti, in po popolnem razjasnjenji vseh dotičnih razmer obsežek započetja določiti.

§. 91. Po dokončani določbi družbenega započetja se ima pozvedeti razmera glasov za in zoper započetje, in pri tem se imajo tisti, ki ali celo niso, ali vsaj ne jasno izrekli, šteti med tiste, ki glasujejo zoper započetje, ali če se niso sprejeli v družbo, nima se nanje gledati.

§. 92. Ako se za družbeno započetje ne dobi po postavi potrebne večine glasov, ali če se pokaže, da tudi pri postavni večini glasov niso spolnjeni pogoji (§. 21 državne postave), in tedaj prisilna sredstva zoper manjšino niso opravičena, ima se daljša ravnava ustaviti, in rzsodba gosposke se vmejiti na utrjen izrek, da se tisti, ki se branijo vstopiti, ne morejo k vstopu siliti.

Ako se pa pokaže pri postavni večini glasov za podvzetje, da je prisiljenje manjšine po postavi opravičeno, ima gosposka ravnanje po §§. 81, 82, 83 in 84 nadaljevati in po §§. 86, 87, in 91 storiti rzsodbo, h krati pa tudi zastran dolžnosti vstopa v družbo rzsoditi.

§. 93. Ako so pravice započetaknikov v nasprotji, ureduje se ne krateč predpisa §§. 340 in 341 obč. drž. zak. vodno vdeležstvo tako le :

a) če se razpró nova podvzetja z uže obstoječimi, imajo se najpoprej prvoveljavne pravice gledé na uže obstoječe naprave ugotoviti in še le potem se ima novim zahtevam po mogočosti ustreči :

b) če se razpró nova započetja sploh, ali obstoječa započetja zavolj presežka vode med sabo, ima najprej tisto započetje predstvo, katero je večé važnosti za narodno gospodarstvo.

Ako nastane dvomba o tem, ima se gotova voda po vésti, vzlasti s tem, da se določijo gotovi rabni časi ali drugi pogoji, ki vodno rabo primerno uredujejo, tako razdeliti, da se vsaki zahtevi pri zadevi primernej in varčnej uredbi naprav kolikor mogoče ustreže.

Če se pa ne morejo vsi prosijci podeliti, ima se vzlasti ozir jemati na one zahteve, pri katerih se vidi, da popolnoma dosežejo svoj namen in najmanj obtežujejo druge.

Po teh pravilih se je enako tudi v primerljajih ravnati, kjer se zavolj pomanjkanja vode ne more več uže obstoječim vodorabnim zahtevam popolnoma ustreči; pri tem pa se imajo obstoječi dogovori in pridobljene posebne pravice pred vsem varovati in pri zaporih ima storiti rzsodbo redni sodnik.

§. 94. Pritožba zoper rzsodbo politiške okrajne gosposke gre na politiško deželno gosposko, pritožba zoper rzsodbo te na ministerstvo

za poljedelstvo, če se je pa podala pritožba zoper kazensko razsodbo, na ministerstvo notranjih uprav.

Vsaka pritožba se ima pri politiški gospodski, ki je na prvi stopnji vodila ravnavo, v 14. dneh po razglašeni razsodbi pismeno ali ustmeno podati.

§. 95. Pravočasna pritožba ima odlašajočo moč.

Ako je nevarnost zavolj zamude, sme vendar politična gosposka, če tudi se je podala pritožba, storiti to, kar je neogibno potrebno, da se odvrne nevarnost.

§. 96. Nadgledstvo vseh naprav, ki potrebujejo po tej postavi dovoljenja, imajo politične gosposke.

One se imajo po dovršenji naprav prepričati, da se vjemajo z danim dovoljenjem, pri mašinskih in zajeznih delih, da se je zajezba prav in koristno napravila, ter imajo odstraniti pomanjkljivosti in premembe, ako so katere našli.

§. 97. Neposrednje čuvanje nad vsemi napravami za rabo, napeljavo in obrambo vód imajo krajne policijske gosposke, katere imajo v nujnih zadevah brez odloga, kar je potreba za javno varnost, storiti, kjer pa ni nevarnosti, imajo poprej prositi za ukaz pristojne politiške gosposke.

Ako zavezanci ne spolnijo od krajne policijske gosposke danega ukaza v določenem času, tedaj ima ona pravico, potrebna dela na stroške zamudnikov zaukazati.

§. 98. Stroške za komisijne pozvedbe in obravnave v zasebnih zadevah ima tista stranka nositi, katera je za vpeljavo ravnjanja prosila ali

ga zadolžila in zlasti po svojeglavnih ugovorih vzrokovala.

Politiška gosposka ima razsoditi, kako se imajo ti stroški pri občni vdeležbi na stranke primerno razdeliti in koliko ima tisti, ki je pravdo zgubil, nasprotniku vzrokovanih obravnavnih stroškov povrniti.

Stroške preiskave zavolj postavnih prestopkov ima nositi tisti, ki se je obsodil.

§. 99. Vsaka politična gosposka mora imeti zaznamek (vodno knjigo) in vodne črteže, v katerih se imajo vse v okraji uže obstoječe in na podlagi te postave na novo pridobljene vodorabne pravice, kakor tudi določbe zastran visokosti zajezov in prenaredb z ozirom na podlago danih razsodeb v razvidu imeti.

Zastran vpisavanja vodnih družeb se je razen tega po določbah §. 55 (§. 22. državne postave) ravnati.

Vsakdo ima pravico, vodno knjigo in vse obravnave, na katere se ona nanaša, kakor tudi vodne črteže pregledati in proti odrajtanju predpisanega plačila prepise iz njih vzeti.

§. 100. Naprava in vodstvo vodne knjige in vodnih črtežev se po ukaznem potu uredi. *)

V Schönbrunnu 28. avgusta 1870.

Frane Jožef l. r.

Petrino l. r. *Taafe* l. r. *Tschabuschnigg* l. r.

Pretis l. r.

*) Glej ukaz ministerstva za poljedelstvo od 20. sept. 1872 št. 26 dež. zak.

Ukaz ministerstva za poljedelstvo po dogovoru z
ministerstvi notranjih uprav, pravosodja in
trgovine od 20. septembra 1872,

*zastran oblike vodomerov pri zajezbah in predpisov
pri postavljanju taistih. Veljaven za pokneženo
grofijo goriško in gradiščansko.*

(Štev. 23. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje od l. 1873).

Izvrševaje §. 24 deželne postave o rabi, napeljavanju in odvracanju vôd od 28. avgusta 1870 ukazuje se tako :

§. 1. Vsled določbe §. 22 omenjene deželne postave mora se pri vseh mašinskih napravah in zajezbah dovoljeni najviši, in če se kdo zaveže, vode na gotovi visokosti ohraniti, tudi dopuščeni najnižji vodni stan na posestnikove stroške naprav in del zaznamovati z stanovitim zajezbinim vodomerom, ki ga ima po pravilih umetnosti natanjko tako napraviti in ohranjati zadevajoči, da se vsaki naklučeni ali nalašnji premembi svoje visokosti po mogočosti ustavlja, in da je vzlasti tudi zoper poškodbe po lednih priplayih, plavljenju, pobrežnih melinah (udorih) in enacih prigodkih kolikor mogoče zavarovan.

Postaviti se ima vodomer na mestu, za katero je dopuščena vodna visokost določena, tako, da ga voda neposrednje pere, da zadevajoči morejo do njega in da se vselej lahko opazuje.

Poleg tega se mora ustanoviti visokost zajeznega vodmera najmanj z enim bližnjim nepremakljivim predmetom, ki ima biti za kontrolo visokosti vseh bistvenih zajeznih in stavbenih naprav.

§. 2 Napraviti se ima zajezni vodomer za zaznamovanje dovoljene najvišje vodne visokosti na kateri izmed z dolaj omenjenih štirih načinov:

1. Kjer so bregovi iz sklanate stene, ali pa postavljeni iz štirivoglatih skal, sme se napraviti vodomer na teh s tem, da se nanje dobro pritrudi najmanj 5 decimetrov dolga, vodoravno položena ploščnata kljupa, ali z globoko vsekanim in s črno barvo namazanim grabenčkom enake dolgosti tako, da zgornja kljupna ali grabenčkova poteza kaže dopuščeno vodno visokost.

Navpik na sredo ploščnate kljupe ali grabenčka se ima metrična mera napraviti, ki se sme zaznamovati na navpično postavljeni kljupi, ali pa v pobožne stene vsekati in ki ima namen kazati, ali se dopuščena vodna visokost ne presega.

2. Če za zajezni vodomer ni nepremakljivih reči omenjene vrste, tedaj se ima narediti:

a) na izvoljenem pobožnem kraju kakor pobožni zakop jama, ktera mora biti najmanj en meter globokejša nego zaznambe o stanu vode, v to jamo se ima z ovnom zobiti kol, dolg po primernosti zemeljne kakovosti, iz hrastovega ali družega enako trdnega lesa z debelim in železnim čevljem okovanim koncem, tako trdno, da ne gre več v tla; ta kol se potem vodoravno tako odžaga, da je površje kovinske plošče, katera,

se ima na njem pritrditi (črka *b*) prav na pristojni vodni visokosti.

Na površji kola v primerno globocih zarezah napravita se navskriž dva oboda iz železnih zatek, kateri se vpognite po podobi kola in imate vsaka dve najmanj 3 centimetre dolgi vodoravni kljupi na spodnjem konci. Ta oboda se pritrdita z močnimi žebli na kol in imata segati do dna zravnanane jame.

Pod *a* omenjena plošča se ima narediti močna iz bakra, medi, cinka, ali železa, mora z obodom previdjeno površje kola popolnoma pokriti in imeti štiri proti tlom viseče kljupe, ki se imajo pritrditi po tem, iz česar je kovana plošča, na kolovih straneh z bakrenimi, ali zacinjjenimi železnimi žebli, ali pa pri železu z nezacinjjenimi železnimi žebli.

c) Za vtrjenje obodov se položi na vsako izmed štirih na dnu jame ležečih obodnih kljup na spodnji strani gladko obdelan težek kamen, ki ima obsegati na štiri vogle najmanj 4 decimetre, ali se pa na kolu iz štirih močnih kolov napravljene dvojnati križ tako postavi v jamo, da kol iz srednje križeve odprtije kviško moli, križ pa na obodnih kljupah leži.

d) Jama se potem do enega decimetra pod kovinsko ploščo zasuje z betonom, ali pri manj važnih napravah s težkim kamenjem, na vodni strani se pa napravi primerna zaloga (šija).

e) Da se precej opazi, če se dovoljena vodna visokost preseže, ima se s ploščnato šino, katera se na kol pritrdi, napraviti metrična mera tako, da nekoliko decimetrov nad kovinsko ploščo kviško navpik moli.

3. Na trdi zemlji, kjer se kol ne da v tla zabiti, sme se rabiti za zajezni vodomer kol iz hrastovega, ali družega enako trdnega lesa, ali trden kameniti steber, ali oplankana cev iz vli-tega železa primerne dolgosti.

Vtrditi treba take vodomere po splošnih pogojih §. 1.

Leseni kol se ima prevideti s kovinsko ploščo, kameneni steber se ima na površji vodoravno obsekati. Zgornja plošča oplankane cevi, kakor tudi spodnje planke se morajo priliti na cev.

4. Kjer bi prizadevalo postavljenje zajeznega vodomera glede na namen ali majhne zasluzke zadevajočih fabrik in zajeznih naprav po načinih, ki so bili omenjeni pod 2 in 3, neprimerne stroške, ali če se sploh tujih pravic ali javnih interesov zajez le malo dotika, sme se napravljati zajezni vodomer, natanjko ravnaje se po določbah § 1 s tem, da se naredé grabenčki ali pribijejo plošč-nate šine, kakor je bilo omenjeno pod 1, na koz-liče ali druge trdno stoječe dele vodne naprave.

Iz pridetega narisa se vidi, kaki morajo biti zajezni vodomeri.

§. 3. V §. 1 omenjeni nepremakljivi pred-met mora se tako voliti, da je blizu vodne na-prave popolnoma varen, da ga voda ne vzame, ali spodkoplje in da se lahko izniveluje on in zajezni vodomer kakor tudi vsi drugi važnejši deli naprave, namreč zavora, stopnice k zatvor-nicam, mlinska branišča, obzidni deli in prazne ráke, kakor tudi struge itd., če le mogoče, z enega samega stališča.

Za nepremakljive predmete se smejo voliti:

1. ali blizu goneče naprave ležeče skale, ali zidanja iz obsekanih skal, ki niso podvržena premembi, na katere se mora zaznamovati nepremakljiva črta z stanovitnimi znamenji, kakor: z vsekanjem globocih vodoravnih potez, na katerih leže na ost postavljeni večji trivogelniki ali pa z napravo vodoravnih planot.

2. Če ni taci h nepremakljivih predmetov, tedaj se ima stalni kol takole postaviti:

a) Na katerem mestu, katero je po zgornjih splošnih pogojih za to pripravno, izkoplje se jama 2 metra globoka, ki ima na dnu 1.3 metrov na štiri vogle, dno se dobro zravná in potem s kameneno ploščo (mlinskim kamenom) pokrije, ali se pa 3 decimetre visok zid napravi.

Na sredo kamenite plošče ali dobro zravnane zida se postavi stalni kol, ki ima biti iz hrastovega ali družega enako trdnega lesa, ali se pa postavi kamenit steber.

Ta naj bo 1.3 metrov dolg in ima na štiri vogle 0.25 metra meriti.

Na njegovih dveh straneh, kateri ste si navpik nasproti, imata se dva 1 meter dolga in 0.15 metra na štiri vogle imajoča lesena kola al kamena počez vložiti tako, da se križ napravi.

Tako v podobi dvojnatga križa postavljeno stalno znamenje se potem v jami počez dobro zazida ali z betonovim zidanjem obdá, da njegovo površje sega 2 decimetra iz zidanja na kviško.

b) Potem se napravi na vodoravno odrezano površje stalnega znamenja močna plošča iz ko-

vine z 4 proti tlom visečimi klapami, ki se pritrdijo na površje stalnega znamenja s zadosti dolgimi in močnimi žebli.

V sredi plošče se zabije močen kljukast žebelj z gladko glavo, ktera ima na štiri vogle 2 centimetra, v stalno znamenje, če je ono iz lesa, do površja plošče, in če je stalno znamenje iz kamna, zaseka se vanje in zalije z svincem ali žepom.

Na površji tega žeblja je kontrolna črta, od katere se lahko visokost zajeznega vodomera in drugih zgoraj omenjenih delov vodnih naprav natanjko izniveluje.

c) Da se stalno znamenje laže najde, zažnamova se njegova lega od več bližnjih predmetov.

Potem se jama še dalje in sicer 1 decimeter nad glavico stalnega žeblja tako zazida, da ostane zgornjo površje stalnega znamenja prosto.

Prostor nad površjem stalnega znamenja se pokrije s kamenenim pokrovom, in zasuje se vsa jama do površja zemlje.

d) Če se najde za postavljenje stalnega znamenja tak prostor, na katerem je varen nalasčnega ali naključnega poškodovanja, in če tudi sicer ni nobenega pomislika zoper to, da je površje stalnega znamenja prosto, sme se to dopustiti. V takem primerljaju naj se izvoli globokosti jame primerno dolg stalni kol.

Prideti narís predočuje stalne črte.

§. 4. Če ima posestnik ktere goneče ali zajezne naprave dolžnost, dà ne sme puščati, da bi voda padla pod gotovo visokost, mora se do-

puščeni najnižji vodni stan na zajeznem vodomeru, ki je morda že postavljen za dopuščeni najvišji vodni stan §§. 2. in 3. primerno zaznamovati, ali ako bi to ne bilo mogoče, na posebnem zajeznem vodomeru.

Metrična mera se ima tako napraviti, da je obrnena od zaznamovanja visokosti navzdoli.

§. 5. Pri vsakem zajeznem vodomeru, kakor tudi pri vsakem stalnem znamenju ali stalnem kolu ima se na primernem mestu, pri kolih na površju glavne plošče, zapisati letna številka postavljena in če je treba tudi prve črke posestnikovega imena.

§. 6. Če je goneča naprava blizu jeza, ima se zajezni vodomer napraviti prav blizo goneče naprave. Če je goneča naprava od jeza nad 600 metrov oddaljena, ali če je niveliranje na zemlji med gonečo napravo in jezom zelo težko, ima se blizo jeza napraviti posebno stalno znamenje.

§. 7. Pri stavbah s trdimi zajezi, čez katere se voda valí, mora zajezni vodomer kazati dopuščeno visokost zavore in tedaj z zavoro enako visok biti.

Pri zajezih s zatvornicami, ali pri trdnih zajezih, čez katere se voda valí, s zatvornicami ali istoki ima se postaviti površje zajeznega vodmera na tisto vodno visokost, pri kateri, če se preseže, morajo se odpreti zatvornice ali istoki.

§. 8. Posestniki že obstoječih gonitnih in zajeznih stavb, pri katerih je dopuščeni najvišji, ali dovoljeni najnižji vodni stan sicer že pravilno

določen, pa s zajeznim vodomero še ne zaznamovan, morajo ga zaznamovati po določbah tega ukaza najdalj do konca leta 1873 (§. 10).

Če pri obstoječih gonitnih in zajeznih stavbah gosposka še ni določila dopuščene vodne visokosti, za to pa so zadevajoči že prosili, ali je v javnem interesu potrebno, mora politična okrajna gosposka to zadevo obravnati po določbah postave od 28. avgusta 1870, in pri tem določiti vse to, kar se tiče zajeznega vodomera, vzlasti kraj, kamor se ima postaviti vodomer z stalnim znamenjem, in kako se ima napraviti, in z določbo dopuščene vodne visokosti tudi dati potrebne ukaze zastran postavljenja zajeznega vodomera.

§. 9. Pri gonitnih in zajeznih stavbah, katere je na novo napraviti in za katere je določiti gotovo vodno visokost, mora se zajezni vodomer precej pri napravi teh stavb postaviti.

Politična okrajna gosposka ima tedaj dolžnost, že pri obravnavi, izvirajoči iz naprošene dovolitve za napravo tacihi stavbi preudariti, kje in kako se ima zajezni vodomer postaviti in določbe zastran tega že v dotičnem uredovnem odloku dati.

§. 10. Posestniki gonitnih in zajeznih stavb imajo politični okrajni gosposki o pravem času naznanjati, kedaj mislijo zajezni vodomer napraviti, katera poslednja ima okrajni policijski gosposki zaukazati, da se pri tem vdeleži, če si sama ne pridržuje vodstva pri postavljanju zavolj važnih interesov. V tem primerljaju se ima na vsak način poklicati od gosposke potrjen civilni inženir k postavljanju zajeznega vodomera, da

natanjko popiše vodomer glede na podobo in stanje in potem, ko se je postavil, tehnično s potrebno zvedenostjo in natančnostjo določi, kako visokost imajo vodomer, stalno znamenje in vsi važnejši deli stavbenih naprav, ali njihova gotova mesta med sabo, če te naprave nimajo enake visokosti (§. 3), potem kako visoki in koliko vsak-sebi so morda že obstoječi vodomeri drug od drugega, naposled tudi, če je mogoče, v kaki razmeri leže druge neposrednje sosednje stavbe.

§. 11. Krajna politična gosposka je po določbah §§. 23 in 97 postave dolžna čuti nad tem, da se določbe, predpisane za napravo zajeznega vodomera, natanjko izvrše, o dovršenem postavljenju narediti kratek zapisnik, kateri imajo tudi vdeleženci podpisati, in ga s priloženo, v §. 10 omenjeno tehnično pozvedbo vreč nemudoma poslati politični okrajni gosposki, da ga porabi, ko se prepričuje vsled §. 96 postave, ali se je zajezni vodomer prav in primerno postavil.

§. 12. Politična okrajna gosposka ima sploh nad tem čuti, da se zajezni vodomer v vseh primerljajih, kjer se ima po postavi napraviti, po določbah tega ukaza napravi.

Pri zgoraj omenjenem prepričavanju bode popisavala politična okrajna gosposka vzlasti zadevajoča stalna znamenja, kje leže in koliko so oziroma visokosti različna od zajeznega vodomera, kakor tudi zaznamovala vse reči, ki imajo upliv na vodno napeljavo, odtok in visokost, kakor tudi na raznerje med njimi: kako dolgi so jezi, kako široke so odprte zatvornice in kako visoke. Temu zapisniku je priložiti potrebne narise po

legi, stavi in po strani, in v njem se imajo znamenovati vzlasti vsa stalna znamenja, kakor tudi druge v hidrotehničnem oziru važne reči, kako so visoke in koliko oddaljene od zajeznega vodomera.

Ako bi se pri tem uredovnem opravilu našlo, da so se zgodile pri postavljanju zajeznega vodomera pomanjkljivosti ali nepravilnosti, mora politična gosposka potrebno storiti, da se odpravi.

Zapisniki in načrti se imajo vsled ukaza o uravnavi in vpisavanju v vodne bukve, potem ko se je dotična vodna pravica vanje zapisala, priložiti zadevajoči pisemski, oziroma zbirki vodovidov.

§. 13. Če je v teku časa potreba zajezne vodomere premeniti, ponoviti ali popraviti, ravna se enako, kakor se je to določilo za njihovo postavljanje v pričujočem ukazu.

§. 14. Posestnik zajezne ali gonitne stavbe, pri kateri so napravljeni zajezni vodomeri, dolžen je, vsako, kakoršno koli si bodi poškodovanje ali premaknenje zajeznega vodomera ali stalnega znamenja v osmih dneh, ko je tako zapazil, politični gosposki naznaniti.

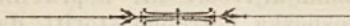
Krajna policijska gosposka mora, če zve za poškodovanje ali premaknenje postavljenih zajeznih vodomerov, precej pozvedeti to zadevo in jo politični okrajni gosposki sporočiti.

V silnih primerljajih mora krajna policijska gosposka brez odloga storiti, kar zahteva javna varnost (§. 97 postave) in precej politični gosposki o tem sporočiti.

§. 15. Z dnevom, ko zadobi moč ta ukaz, razveljavijo se vse poprejšnje naredbe, ki se nanašajo na obliko zajeznih vodomerov in na to, kako se imajo postavljati.

Chlumecky s. r. Lasser s. r. Banhans s. r.

Stremayr s. r.

U K A Z

ministerstva za poljedelstvo po dogovoru z ministerstvi notranjih uprav, pravosodja in trgovine od 20. septembra 1872 št. 26 dež. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje določuje, kako se imajo uravnati in voditi vódne bukve s zbirko vodovidov in pravnih listin.

Tega ukaza nismo sprejeli v svojo zbirko, ker daja vodila samo političnim gosposkam. Za stranke je važna samo določba §. 14., katera se tako glasi:

Pogled v vodne bukve in uredska opravila, v njih zapisana, kakor tudi v vodovide in zbirko pravnih listin je pod nadgledstvom enega uradnika vsacemu v uredskih urah dopuščen.

Politična okrajna gosposka ima to, kedar se vpisanje obstoječih vódnih pravic po določbah tega ukaza izvrši (§. 13), v okraju sploh naznaniti.

Strankam je dopuščeno, uredske spise in prepise iz vodnih bukev, kakor tudi kopije načrtov in narisov pod potrebno previdnostjo v uredu napravljati in jemati proti tem, da se plača predpisani kolek.

Postava od 13. februarja 1882,

obsegajoča nekatere naredbe v pospeševanje ribštva po sladkih vodah.

(št. 5 zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.)

S privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako:

§. 1. Za bolj čislane vrste rib, ki se nahajajo v medzemskih vodah te dežele (§ 24), ima politična deželna oblast z ozirom na njih drstitve določiti in razglasiti varstvene dobe.

§. 2. Ribič mora ribe, katere prihajajo v njih varstveni dobi žive v njegovo oblast, koj zopet kolikor treba pazljivo v vodo spustiti.

§. 3. Politična deželna oblast more za določene sladke vode z ozirom na drstitve onih čislanih vrst, katere se v njih naj bolj nahajajo, ali katere se imajo v njih izgojiti, določiti dobe, v kojih mora ribji lov sploh prenehati v dotičnih vodah, za kolikor je namreč -- pri mešanem ribjem zarodu -- mogoče odločiti take čase, da se s prepovedjo lova tudi ne drstečih rib znatno ne okraji peraba vode.

§. 4. V dobah določenih in razglašanih vsled §. 3 je prepovedan ribji lov v dotičnem vodovju.

Posebno se ne smejo v vodo devati mreže, vrše (cajne), koši, zanke, ribške skrinje in enake ribške priprave, ter ako bi bile že poprej nastay-

ljene, morajo se pred začetkom prepovedanega časa odstraniti, ali pa za ribji lov nerabljive napraviti.

§. 5. V svrhu umetne riboreje ali za znanstvene preiskave more politična okrajna oblast sama onemu, ki ima ribolovsko pravico, ali pa z njegovim privoljenjem tudi drugim osebam dovoliti izjeme prepovedi §§. 2 in 4.

Tudi ne gledé namena more politična okrajna oblast imenovanim osebam dovoliti ribji lov s trnkom po dnevu med časom prepovedanim po §. 3, kolikor so taka dovoljenja dopuščena od oblasti, katera je poklicana določiti prepovedano dobo.

V vseh teh slučajih ima politična okrajna oblast izdati na ime posebno dopustnico, v kateri so voda in druge bistvene točke dovoljenja izražene.

§. 6. Dinamit in druge razpokljive tvarine, potem trovilo, trovni orešci (*nux vomica*) in enaka mamila se ne smejo rabiti za ribji lov.

V slučajih dokazane potrebe sme dovoliti politična deželna oblast rabo razpokljivih tvarin.

§. 7. Pri vratih na jezovih in pri zatvornicah ne smejo se nastavljati vrši, kôši in druge priprave, s katerimi bi se ribe same lovile.

§. 8. Gledé posebnih, ribjemu zarodu škodljivih načinov, pripomočkov ali priprav v ribji lov sme politična oblast še druge prepovedi izdati za posamezne vode ali rečja.

Ko bi se pa vsled teh določeb izdala prepoved, s katero bi bila daljna raba do sedaj obi-

čajnih mrež izključena, dovoliti se ima primeren, vsaj dveletni obrok za daljno rabo takih mrež, ki se že rabijo.

§. 9. Za vode raztezajoče se čez ozemlje veljavnosti te postave, gledé katerih bi bilo potrebno ali primerno dogovorno ravnanje z drugimi deželami ali državnimi upravami, razglasi kmetijsko ministerstvo v §§. 1, 3 in 8 omenjene določbe, oziroma prepovedi.

§. 10. Na ribujake in druge enake vodnjake, ki so napravljeni za riborejo, in sicer brez izjeme, ali so v zvesi z naravnimi vodami ali ne, ne nanašajo se določbe §§. 1—9.

§. 11. Kdor ni preskrbljen z „ribarskim listom“, v katerem je njegova ribolovska pravica potrjena, ne sme se pečati z ribjim lovom.

Samo za ribji lov v ribujakih, ki so popolnoma v zaprtih ali ograjenih prostorih, kakor n. pr. v vrtilih ali parkih, ni potreba „ribarskega lista“.

Ribarski list se izda vedno na ime in sicer:

1.) od politične okrajne oblasti za lastnika ali zakupnika ribolovskega prava;

2.) od lastnikov ali zakupnikov ribolovskega prava za tretje osebe;

3.) od predstojnika pobrežne občine za vode, v katerih je smel do zdaj vsakdo, slehern ud prebivalec katere občine ribariti; s tem se pa ne smejo kratiti postavne določbe, ki se imajo izdati ob svojem času gledé odkazanja ribolovskega prava v takih vodah.

Obrazce za „ribarske liste“ določi in razglasi politična deželna oblast.

§. 12. Ribarski listi in dopustnice omenjene v §. 5. morajo se na zahtevanje brez ugovora pokazati javnim varnostnim organom in čuvajem postavljenim v nadzorovanje ribjih vod.

§. 13. Ribške priprave, nastavljene v ne navzočnosti ribiča morajo biti zaznamovane sè znamenjem naznanjenim pri uradu pobrežne občine, da je po njem lahko pozvedeti ribiča.

§. 14. Da se ohrani primeren ribji zarod, ima politična deželna oblast določiti, katere vrste ribe se ne smejo pod določeno velikostjo ne prodajati, ne v gostilnah predlagati.

§. 15. Kdor ima pravico ribe loviti, sme tudi loviti in ubijati vidre, sive čaplje in drugo ribam škodljivo divjačino v svojih ribjih vodah ali blizo njih vsaki čas in na kakoršen koli način, vendar brez rabe strelnega orožja; lovec nima pravice temu ugovarjati, vendar je pa v takih slučajih on gospodar ujetih živali.

To oblast imajo tudi osebe, katere je oni, kdor ima ribolovsko pravico, za čuvaje svojih ribjih vod postavil in katere je politična oblast kot take potrdila, potem osebe, katere ribič s posebnim privoljenjem politične oblasti včasih ali katerikrat pooblasti loviti in ubijati ribštvu škodljive živali.

§. 16. Politična oblast ima učiniti, da se z vodorabo, za katero vsled vodopravnih postav ni treba posebnega dovoljenja, ne škoduje ribštvu, če se je tega lakko ogniti.

To naj se določi uradno, ko se izdajo v zgoraj navêdenih postavah omenjene policijske na-

redhe, po katerih se splošno vredi izvrševanje take vođorabe; drugace pa na prošnjo onega, koji ima ribolovsko pravico; pri tem je pa posebno ozir jemati na to, da se zavarujejo drstišća zoper škodljivo motenje.

§. 17. Prestopke te postave, kolikor se ne da na nje obrniti občni kazenski zakon, kakor tudi prestopke zapovedi določenih na podlagi te postave, kaznuje politična oblast z globo od petih do petdesetih goldinarjev; ta kazen se v slučaju ponovljenega prestopka, kakor tudi takrat, če se je ribjemu zarodu zelo škodovalo, poviša do sto goldinarjev.

Ako bi kaznenec ne mogel plačati, se ima globa spremeniti v kazen zopora ter za vsakih 5 goldinarjev en dan zopora odločiti.

Pri predstopkih proti določbam §§. 2. 4, 6 in 7, potem pri prestopkih proti prepovedim danim na podlagi § 8 in 14 obsoditi se ima na zgubo rib ujetih nasproti predpisom in prepovedanega ribarskega orodja.

Globe in dohodki od prodanega zaplenjenega ribarskega orodja in rib stekajo se v poseben zalog za pospeševanje ribštva.

Prepovedano zaplenjeno ribarsko orodje mora se pa pred prodajo za daljno rabo nesposobno narediti.

§. 18. Občinski predstojniki, c. kr. žendarmerija in organi reške policije so dolžni nadzorovati, da se spolnujejo določbe te postave in nanzanjati vse prestopke, katere bi opazili, politični oblasti.

Enako dolžnost imajo tudi organi tržne policije gledé prepovedi danih v § 14.

§. 19. Kdor ima ribolovsko pravico in občine izročé lahko svojim čuvajem, kateri so že postavljeni za polja in gozde, kakor tudi za lov, nadzorovanje in čustvo gledé ribštva in jih v ta namen po okrajni gosposki zaprisežejo po predpisani obliki prisege, ki jo določi deželna oblast.

Tudi se lahko čuvaji za ribštvo posebej postavijo in v to zaprisežejo, ako imajo sposobnosti predpisane za poljske čuvaje.

Splošne določbe obstoječe za poljske čuvaje veljajo tudi za čuvaje in nadzornike ribjega lova in gledé njih službene vrste merodajna so določila državne postave od 16. junija 1872 (št. 84 drž. zak.)

§. 20. Osebe, katerim je vsled §§. 18 in 19 naročeno neposredno varstvo ribjega lova, imajo posebno oblast in dolžnost,

a) nadzorovati ribje vode v svojem službenem okraju, jezove, zatvornice, vodobrane, kolesnice i. t. d., kolikor se te naprave tičejo ribjega lova;

b) preiskavati ribarske čolne, ribnjake, kakor tudi ribarsko orodje;

c) zaplenjati ribe in ribarsko orodje, kakor tudi v zapor devati po postavi od 16. junija 1872 (št. 84 drž. zak.)

§. 21. Politične okrajne gosposke imajo skrbeti, da se vsako leto ob času za to ugodnem v pobrežnih občinah na v teh krajih navaden način razglasijo določbe § 2. 4, 7, 11, 13 in 17 te postave in predpisi izdani vsled § 1, 3, 8, 14.

§. 22. Določbe te postave se ne nanašajo samo na ribštvo v ožjem pomenu, temveč veljajo tudi gledé reje in lova koristnih in k navadnemu lovu ne spadajočih povodnih živali.

§. 23. Politična deželna oblast, oziroma ministerstvo za poljedelstvo (§. 9) mora se dogovoriti sè zvedenci in deželnim odborom gledé naredeb in predpisov, ki se imajo določiti vsled §. 1, 2, 3, 8.

Gledé omejitve vodorabe po politični okrajni oblasti v zmislu §. 16. mora tudi ta oblast dogovorno se zvedenci ravnati.

§. 24. Za namene te postave ima se smatrati, da se medzemske vode in ribji lov v njih ločijo od morja in morskega ribolova na tistem mestu, kjer se začne mešana voda.

To mejo določi na mestu, ako je potreba, politična okrajna oblast dogovorno s poglavarstvom pristanišča in morskega zdravstva.

§. 25. Izvršitev te postave je naročena ministru za poljedelstvo in ministroma za notranje zadeve in trgovino.

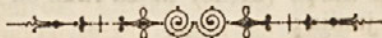
Na Dunaju 13. februarja 1882.

Franz Jožef s. r.

Taaffe s. r.

Falkenhayn s. r.

Pino s. r.

Ukaz deželnega namestništva za Primorsko od 9. februarja 1883, št. 1536

k deželnej postavi za Goriško in Gradiško od 13. februarja 1882 (dež. zak. 1883 št. 5), zastran nekaterih naredeb za povzdigo ribištva v sladkih vodah.

Izvrševaje §§. 1, 3, 4, 5, 8, 11, 14 in 19 deželne postave za Goriško in Gradiško od 13. februarja 1882, zastran nekaterih naredeb za povzdigo ribištva v sladkih vodah, razglša se ta le od visocega c. k. ministerstva za poljedelstvo z razpisom od 24. januarja 1883 št. $\frac{8}{3}$ potrjeni ukaz :

ČLEN I.

(k §. 1 postave).

Z ozirom na dobo drstenja se za spodaj omenjena plemena rib prepoveduje ribarenje v teh le časih, in sicer :

1. za postrvi od 1. novembra do konca januarja ;

2. za karpe (klene) in za rake od 15. aprila do konca junija ;

3. za tenke (tinje) in jegulje od 1. junija do konca septembra.

ČLEN II.

(k §. 3 postave).

Da se ohranijo in množe tista ribja plemena, ki so najboljša in jim je narava dotične vode najugodniša in z ozirom na to, da večjidel ribjih plemen leže ikre v manj globokih krajih, v potokih in studencih, prepovedano je ribarenje sploh :

- a. Z ozirom na ikre postrv (člen 1 točka 1) od 1. novembra do konca januarja ;
 1. v Avši mej vasmi Ioaniz, Ajelo, Cavenzano, Saciletto in Strassoldo do Črvinjana ;
 2. v vodovji Terzo mej vasmi Terzo, Črvinjan, Saciletto, Perteole in Villa Vicentina ;
 3. v vodovji Tiel mej vasmi S. Valentino in S. Lorenzo di Finmicello ;
 4. v Soči od nje izvira v znožji Triglava pri Trenti in v vseh njenih pritokih do Isola Morosini ;
 5. v Idrijci od kranjske meje pri Spodnji Idriji in v vseh njenih pritokih od obeh strani do Sv. Lucije, kder teče v Sočo ;
 6. v Ipavi od kranjske meje pri Ajdovščini in v vseh njenih pritokih od obeh strani do mlina v Prvačini.
- b) Z ozirom na ikre karpov in rakov (člen I točka 2) od 15. aprila do konca junija v Avši od Črvinjana do Praticiola.
- c) Z ozirom na ikre tenk in jegulj (člen I točka 3) od 1. junija do konca septembra v Ipavi od mlina v Prvačini do nje iztoka v Sočo pri Rubiji in v dobrdobskem jezeru.

ČLEN III.

(k § 5 postave).

V namen umeteljne ribje zareje in znanstvenih preiskav sme politiška okrajna gosposka za ribarenje opravičenim in z njih privolitvijo tudi drugim osobam izjeme dovoljevati od prepovedi v §§ 2 in 4 oziroma v členu II tega ukaza.

Tudi sme politična okrajna gosposka poprej omenjenim osobam dovoliti ribarenje s trnikom po dnevi brez ozira na namen mej prepovedano dobo po § 3 postave, oziroma členu II tega ukaza, vendar le za eno samo tako prepovedano dobo.

Ta dovolitev pa opravičuje lov samo tacihih ribjih plemen, ki po členu I niso v varstvu.

ČLEN IV.

(k § 8 postave).

Razen lovil, ki so prepovedana v § 6 in 7 postave, prepovedujejo se dalje dve, tri in večzobnate vilice in take mreže, katerih očesa so poprečno pod 4 centimetre široka. Le za lov jegulj so dovoljene mreže, katerih očesa so manj široka, vendar pa ne manj od 2 centimetrov.

Uže narejene mreže, ki niso take, kakeršne ukazuje ta določba, smejo se rabiti le še dve leti po razglašenju tega ukaza.

ČLEN V.

(k § 11 postave).

Dovolilnice za ribarenje „ribarski listi“, imajo se narejati po obrazcu, ki je naveden v

dostavku tega ukaza, in sicer za posestnika in zakupnika ribiške pravice po obrazcu št. I, za tretje osebe, katerim ti dopuščajo ali ukazujejo ribarenje, pa po obrazcu št. II; za ribarenje v prostih ali občinskih vodah, t. j. v taci, kder je doslej smel vsak ali vsi udje prebivalci ene občine ali nje oddelka ribariti, po obrazcu št. III.

Ribarski listi po obrazcu št. I se imajo izdajati za šest let, ako se zakup ni pogodil za krajši čas; oni po obrazcu št. II na dobo, katero je lastnik ali zakupnik dovolil ali določil, vendar ne nad tri leta; oni po obrazcu št. III najdalj na dve leti.

Ribarski listi so podvrženi koleku, in sicer: Oni po obrazcu I vsled tarifnega postavka 116 a a) z 1 goldinarjem; oni po obrazcih II in III vsled tarifnega postavka 116 b b) s 50 krajcarji. Ako pa izdajajo posestniki ali zakupniki ribiške liste po obrazcu II svojim ribiškim osobam, tedaj so podvrženi po tarifnem postavku 116 b) koleku s 15 krajcarji.

Pismene pri političnih okrajnih gosposkah in občinskih načelnikih vložene ali v zapisnik narekovane prošnje za ribarske liste po obrazcu I in III so podvržene vsled tarifnega postavka 43 a), oziroma 79 a) koleku 50 krajcarjev.

Politiške okrajne gosposke in občinska načelništva pa imajo vendar pravico, samo na ustmeno prošnjo ribarske liste po obrazcu I in III izdajati, in v taci primerljajih ni odrajtovati druge kolečne pristojbine razen one, ki je predpisana za ribarski list.

V primerljajih nasprotujočih pravicam raznih

strank gledé izdajanja ribarskega lista za določeno vodo od strani gosposke, ali glede pravice izdaje ribarskega lista, imajo se ravnati gosposke po določenih razpisa c. k. ministerstva za poljedelstvo od 17. marcija 1882 št. 3055 po teh le ozirih in tako le:

1. Izdaja ribarskega lista daje opravičenje prostega ribarenja ter ima za tako veljati, oziroma — pri vodah, na katerih je zdaj še prosto ribarenje sploh, ali imajo do tega pravico vsi občinarji — naslanja se ona na to prosto ribarenje.

2. Dokler je kdo v nemotenej ribiškej pravici, ne more se po splošnih načelih od njega zahtevati, naj dokaže svojo pravico.

3. Politiška gosposka bo v dvomljivih primerljajih, to se ve da, stvar morala preiskavati, vendar le v ta namen, da se prepriča, kdo nemoteno ribari, in ona se tudi ne bo dala motiti pri ugovoru zoper izdajo ribarskega lista, in ta list tistemu dala, oziroma pripoznala njemu pravico za izdaje lista, kdor se s zadevajočim ribarenjem nemoteno peča.

4. Ako pa dotična preiskava dokaže, da je pečanje s zadevajočim ribarenjem dvomljivo, ali da so ugovori zoper to, potem naj politiška gosposka pred vsem skuša doseči porazumljenje mej zadevajočimi gledé začasnega ribarenja, dokler se ta zadeva po sodniškej poti ne vredí.

5. Ako se tako porazumljenje doseže, tedaj se imajo izdati ribarski listi na podlogi tega porazumljenja in izrečnim nanašanjem na to; ako se pa ne doseže porazumljenje, potem se

imajo stranke ravnati po določbah §§ 344—348 občnega drž. zak. tudi glede začasnih naredeb na pristojno sodnijo, in smejo se dajati ribarski listi sploh gledé zadevajočega ribarenja, še le na podlogi sodniških naredeb in v soglasji s temi.

ČLEN VI.

(k § 14 postave).

Ne smejo se javno, pa tudi ne v krčmah prodajati:

1. v členu I imenovana ribja plemena mej določeno varstveno dobo;

2. v nobenem letnem času:

a) postrvi, katere niso najmanj 26 centimetrov dolge,

b) karpi, kateri niso najmanj 24 centimetrov dolgi;

c) tenke, katere niso najmanj 20 centimetrov dolge;

d) raki, ki niso najmanj 18 centimetrov dolgi;

e) jegulje, ki niso najmanj 40 centimetrov dolge; dolgost se računi od gobčnega konca do konca repne plavute.

ČLEN VII.

(k § 19 postave).

V primerljajih, ko se osebe zaprisezajo za poljsko, lovske in gozdno varstvo in poleg tega tudi za nadzorovanje in varstvo ribištva, ima se za prvo imenovane službe v prisegi, katera se

je določila s ces. patentom od 3. decembra 1852 drž. zak. št. 250 v obrazcu A, oziroma z minister-
skim ukazom od 2. januarja 1854 drž. zak. št. 4
in z deželno postavo od 18. marcija 1876 dež.
zak. in ukaza št. 11, pristaviti za besedami:
„gozdna lastnina“, „lovska pravica“ ali „poljsko
blago“ besede „ribarska pravica.“

Za čuvaje, ki se imajo za službo nadzoro-
vanja ribarstva posebe zapriseči, ima veljati v
zgoraj omenjeni deželni postavi za poljsko var-
stveno osebje predpisani zaprisežni obrazec s to
predrugačbo, da se ima nadomestiti beseda „polj-
sko blago“ z besedo „ribarska pravica“.

Pretis s. r.

OBRAZEC I.

(na trdem belem papirju).

Št.

Ribarski list

veljaven do 188 . . .

za I I . . .

Posestnik }
Zakupnik } ribarske pravice v vodah
Podzakupnik }

Stanovanje

Hišna številka

Starost

Postava

Lasjé

Posebna znamenja

Lastnoročni podpis posestnika ribarskega lista.

V dne 188

C. k. okrajni glavar.

OBRAZEC II.

(na trdem rudečem papirju)

Št. . . .

Ribarski list

veljaven do . . . , . . . 188 . . .
za I.
za ribarenje v vodah
s tem le orodjem
Stanovanje
Hišna št.
Starost
Postava
Lasjé ,
Posebna znamenja

Lastnoročni podpis posestnika ribarskega lista

V dne 188

Podpis za ribarenje opravičenega

OBRAZEC III.

(na trdnem plavem papirju).

Ribarski list

veljaven do	188 . . .
za I.	I.
za ribarenje v vodah
v katerih smejo ribariti vsi
Stanovanje ;
Hišna številka
Starost
Postava
Lasjé
Posebna znamenja

Podpis posestnika ribarskega lista

V. 188

Občinski načelnik.

Zadnja stran k obrazcem I, II in III.

Ribajoči mora ta list vedno pri sebi imeti ter ga na zahtevanje brez ugovora pokazati varstvenim organom, kakor tudi osobam, ki so postavljene za nadzrovanje ribarenja.

Dobe, v katerih je prepovedano ribarenje

z ozirom na dobo drstenja je prepovedano ribarjenje teh le ribjih plemen

- a) postrvi od 1. novembra do konca januarja;
- b) karpov (klenov) in rakov od 15. aprila do konca junija;
- c) tenk (tinj) in jegulj od 1. junija do konca septembra (Člen I. namestništvenega ukaza od 9. februarja 1883 st. 1536).

Ne smejo se javno, pa tudi ne v krčmah prodajati:

1. v členu 1 imenovana ribja plemena mej določeno varstveno dobo;

2. v nobenem letnem času:

- a) postrvi, katere niso najmanj 26 centimetrov dolge;
- b) karpi, kateri niso najmanj 24 centimetrov dolgi;
- c) tenke, katere niso najmanj 20 centimetrov dolge;
- d) raki, ki niso najmanj 18 centimetrov dolgi;
- e) jegulje, ki niso najmanj 40 centimetrov dolge; dolgost se računi od gobčnega konca do konca repne plavute.

Postava od 30. aprila 1870,

zastran obvarovanja obdelane zemlje zoper poškodbe po gosenicah, hroščih in drugih škodljivih žužkih.

(šte. 34. zakonika in ukaznika za avst ilir. Primorje.)

S privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le :

§. 1. Vsi posestniki, uživalci, zakupniki (najemniki) so dolžni do konca meseca marcija vsakega leta, ali če jim občinski prvostojnik (župan) dovoli odlog, do konca meseca aprila očistiti svoja sadna ali lepotična drevesa, svoje grme, meje, lesene plote in hišne stene v vrtih in vinogradih, na poljih in travnikih zapredenih gosenic, žužkinih zaleg in mešičkov, in pobrana gosenična gujezda sežgati ali sicer pokončati.

Enako se imajo tudi gosenice, brž ko se spomladi opazijo na sadonosnih in tistih drevesih, ki podpirajo trte (po plantah), na grmih ali na obdelanih rastlinah, otrebiti v dobi, katero občinski prvostojnik (župan) vsako leto po javnem razglasu (§. 10) določi.

§. 2. Taiste osebe (§. 1) so dolžne gosenice, zapredke in mešičke tudi drugih škodljivih žužkov neomenjenih v. §. 1, kakor tudi te same, naj se v katerem koli letnem času pomnožijo na njivah in travnikih tako, da veliko škodo delajo, pokon-

čati v dobi, katero je po javnem razglasu določil občinski prvostojnik (župan).

V takih primerljajih ima občinski prvostojnik dolžnost, pri tem potrebne naredbe in ukaze za časa dati; h kratu ima on pravico zahtevati, da se opravljajo vsake vrste posilna dela, katera so potrebna, da se odvrne v tem hipu žugajoča nevarnost in k temu prisiliti vsakega sposobnega človeka v občini in celo tujce.

V vseh tistih primerljajih pak, ko občinske moči niso zadostne, da se nevarnost odvrne, ima občinski predstojnik to nemudoma oznaniti okrajni politiški gosposki.

§. 3. Takisto imajo te osebe (§. 1) dolžnost, hrošče (kebre) navadne (*Melolontha vulgaris*), poljske (*Melolontha agricola* ali *Anisophia agricola*), vrtno (*Melolontha* ali *Phylopertha horticola*), trtne (*Melolontha vitis* ali *Anomala vitis*), tertijone (*Rhynchites Bachus*), v dobi, katero občinski prvostojnik določi, otresati z sadnih, lepotečnih in tistih drevov, ki so trtam v podporo, z lepotečnih grmov in drevoredov, potem z žitnega klasovja, če so ga zasedli. To se mora zgoditi vsak dan vzlasti zgodaj zjutraj, in se imajo hrošči pokončati.

Kadar se njive preoravajo ali prekopavajo, imajo se črvi (od hroščev) ali gosenice družih žužkov za plugom, matiko ali lopato pobrati in tudi pokončati.

§. 4. Občinski prvostojnik ima čuti nad tem, da vsi posestniki, uživalci in zakupniki (najemniki) (§. 1—3) to dolžnost storé.

Če ni poljskega čuvaja, ima občinski predstojnik za čas potrebe vdinjati enega čuvaja ali

njih več, kateri se imajo plačati iz občinske blagajnice, če je to potreba.

Ako se natančno izpolnovanje dolžnosti, v §§. 1—3 omenjenih, zanemari, bo treba poskrbeti, da se to zgodi na stroške zanikarnežev.

§. 5. Razen tega imajo občinski predstojnik in dva občinska podžupana nemarnežem naložiti kazen do 5 gld. avst., v. in pri ponavljanji do 10 gld. a. v., ki se ima stekati v zalog za deželno poljedelstvo, ali če zadeti ne more plačati, zapor od 6 ur do 2 dni.

§. 6. Obsodba v kazen se ima stranki pisмено proti potrdilu izročiti, ali v pričo dveh prič v občinski pisarnici ustmeno naznaniti. V tem primerljaji imate opravljeno naznanilo in dan, kdaj se je izvršilo, priči na kazenski obsodbi potrditi.

§. 7. Zoper kazensko obsodbo občinskega predstojnika in obeh občinskih podžupanov gre pritožba, ki se ima v štirinajstih dneh po naznanilu ali vročbi kazenske obsodbe pri občinskem prvostojniku pisмено ali ustmeno podati, na politično okrajno gosposko. Zoper dve enaki obsodbi ni več pritožbe.

§. 8. Drevesa, germovje in ploti, ki so v občinskih posestvih, katera občina sama obdeluje, ali na javnih poteh in kraj njih, se imajo na občinske stroške očistiti gosenic in hroščev (kebrov).

§. 9. To postavo ima dvakrat v letu, in sicer prve dni meseca oktobra in meseca februa-

rija občinski prvostojnik razglasiti, in ima on bodi si pri tej priliki ali posebe, čas za posamezna opravila uatanjko naznaniti.

§. 10. Politične okrajne gosposke imajo dolžnost, čuti nad tem in se prepričevati, da se določbe v občinah njih okraja natanjko spolnujejo.

§. 11. Če dopolnitev te postave občina zanemarja, ali če ona ne spolnuje dolžnosti, katere je dolžna kakor zemljiščna posestnica spolnovati (§. 8), ima politična gosposka na občinske stroške potrebno storiti.

Če občinski prvostojnik v tej postavi omenjene dolžnosti zanemarja, ima ga politična okrajna gosposka kaznovati z globo do 20 gld. a. v. v prid zaloga za deželno obdelovanje.

§. 12. C. k. žendarmerija, osebje cestnega nadgledstva in poljskega varstva imajo dolžnost, naznaniti vsak opažen prestop te postave občinskemu, predstojniku in če zadeva njega samega, politični okrajni gosposki.

§. 13. Vse poprejšnje naredbam te postave nasprotne postave, vsi nasprotni ukazi in predpisi nimajo več veljave.

§. 14. Da to postavo izvršita, je naročeno Mojima ministroma za notranjstvo in poljedelstvo.

V Schönbrunnu 30. aprila 1870.

Frane Jožef l. r.

Taaffe l. r.

Petrino l. r.

Postava od dne 30. aprila 1870,

zastran varstva kmetijstvu koristnih tičev.

(štev. 37 zakonika in ukaznika za avstr. ilir. Primorje.)

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Jemati jajca in razdirati gnjezda narturna ali umetna ali gnjezdne tružice vseh divjih prosto živečih tičev, razen v prilogi *A* navedenih škodljivih vrst in plemen, je prepovedano.

§. 2. Loviti in pokončavati se smejo v prilogi *A* omenjene tice v vsakem času.

Vsi drugi tiči pa se od 1. februarja do konca avgusta vsacega leta, to je med valjenjem, ne smejo ne loviti, ne moriti.

§. 3. V prilogi *B* omenjena tičja plemena, ki živé le nekoliko ob žužkih, smejo se od 1. septembra do konca januarija, to je, razen časa valjenja, po pismeno dani privolitvi zemljišnega gospodarja in po pismeni, za eno leto veljavni dovolitvi občinskega predstojnika loviti in moriti.

Za dovolitev se plača taksa dveh goldinarjev a. v.

§. 4. Izjemno se smejo tudi v prilogi *C* navedena tičja plemena, ki živé večidel ob žužkih, miših in drugih kmetijstvu škodljivih živalih, od 1. septembra do 31. januarja s privolitvijo zem-

ljiščnega posestnika, omenjeno v §. 3 in z dovoljenjem, danim za eno leto od politične okrajne gosposke, loviti in moriti. Za to dovoljenje se plača taksa 10 (desetih) goldinarjev.

Pri tem privoljenji se ima natanjko preudariti, ali kaže tičji lov z ozirom na kmetijske razmere dopustiti.

Prošnja se ima vložiti po županstvu, katero ima o dopuščenji svoj svet dati.

Vsako dovoljenje se ima dotičnemu županstvu naznaniti.

§. 6. Kdor hoče streljati tiče, mora imeti razen v §§. 3 in 4 predpisanega dovoljenja zemljiščnega posestnika tudi dovoljenje tistega, ki ima pravico lova.

§. 6. Prepoveduje se tičji lov

- a) z rabo oslepljenih vabnikov,
- b) z mrežami, kakoršnimi koli in kakor si bodi narejenimi, zatikalnimi i. t. d. in
- c) sé zanjkami (žimo) in kambami, bodi pri ploteh (mejah) in grmih, bodi na gumnih (tezah).

§. 7. Občinski predstojnik v primerljaji §. 3 in politična okrajna gosposka v primerljaji §. 4 dá po podeljenem dovoljenji spričbo z uradnim pečatom na njej. Ta spričba ima zapopadati ime, osebni popis vpravičenca, okraj in dobo, za katero se je dovolitev dala, kakor tudi morebitne pogoje, katere gosposka v vsakem primerljaji za potrebno spozna, pristaviti.

Tičji lovec se ima, kadar lovi, spričati z dotičnim dovoljenjem.

§. 8. Kupčija s tiči, omenjenimi v prilogah *B* in *C*, mrtvimi ali živimi, ki so bili vzeti v času po §. 2 prepovedanem, je prepovedana.

V prilogi *C* omenjeni tiči pa se mrtvi ne smejo nikoli prodajati brez ozira na čas, kdaj so bili vjeti.

§. 9. Prestopke zoper to postavo imajo župani in dva občinska podžupana z globo od 1 do 10 gold. in pri ponavljanji do 20 gold. a. v., ali če dotični ne more plačati, sé zaporom od 12 ur do 4 dni kaznovati. Razen tega se imajo vzeti lovila in vjeti tiči, izmed katerih se imajo živi precej izpustiti.

Globe, takse (§§. 3. 4.) in skupilo za odvzete reči se stekajo v zalog za deželno gospodarstvo (obdelovanje).

§. 10. Kazenska obsodba se ima stranki pismeno proti potrdilu izročiti, ali v pričo dveh prič v občinski pisarnici ustmeno naznaniti.

V tem primerljaji imate opravljeno naznanilo in dan, kdaj se je izvršilo, priči na kazenski obsodbi potrditi.

§. 11. Pritožbe zoper zavrnjene prošnje za tičji lov ali zoper pogoje z dovolitvijo sklenjene (§§. 4 in 7) gredo na politično deželno gosposko in pri daljši pritožbi na ministerstvo poljedelstva; pritožbe zoper odrek dovolitve (§. 3) in kazenske obsodbe (§. 9) pa na politično okrajno gosposko in se imajo v prvem primerljaji ustmeno ali pismeno podati politični okrajni gosposki, v družih primerljajih pa županu v 14 dneh od dneva naznanila ali vročenja obsodbe.

§. 12. Politična okrajna gosposka ima dolžnost, čuti nad tem, da župani natanjko izpolnjujejo določbe te postave.

Politična okrajna gosposka ima vzlasti za to skrbeti, da se ta postava vsako leto meseca decembra po županih v občinah po navadni poti razglasi.

§. 13. Opuščanja v tej postavi županstvom naloženih dolžnosti kaznuje politična okrajna gosposka s kaznijo od 10 do 20 gold. v prid zaloga za deželno gospodarstvo (obdelovanje).

§. 14. C. k. žendarmerija, gozdno, lovsko in osebje poljskega varstva, potem vsi javni ogledni organi so dolžni, vsak zapaženi prestopek te postave županu ovaditi.

§. 15. Za znanstvene namene sme politična deželna gosposka izjeme od te postave dovoliti.

§. 16. Učitelji ljudskih šol so dolžni, podučevati šolsko mladino o škodi, katera se dela s pokončevanjem gnjezd, z lovom in z moritvijo koristnih tičev, in ji vzlasti pred začetkom valjenja za varstvo teh tičev dane določbe te postave omenjati in prestopke, kolikor je v njih področji, zavirati.

§. 17. Vse druge naredbam te postave nasprotne postave in vsi ukazi in predpisi, ki se ž njo ne vjemajo, nimajo več veljave.

§. 18. Da to postavo izvršita, naročuje se Mojima ministroma za notranjstvo in poljedelstvo.

V Schönbrunnu 30. aprila 1870.

Franc Jožef s. r.

Taaffe s. r.

Petrino s. r.

Priloga A.

Postojne vsake vrste (orel)	Aquila L.
Sokol selec	Falco peregrinus L.
Modri sokol	" lanarius L.
Ostriž	" subbuteo L.
Mali sokol (tičar)	" aesalon Gm.
Škarnjek	" milvus L.
Sivi jastreb (kostanjevi škar- njek)	" ater L.
Kanja (skopec kokošar, kragulj)	" palumbarius L.
Kragulj (kragulj mali) (kobec)	" nisus L.
Brkasti ser (postovka)	Circus Lac.
Sovjak (hostna sova) (bubuj)	Strix Bubo L.
Sraka roparka velika (sivi srakoper)	Lanius excu- bitor L.
Sraka roparka mala (črnočelni srakoper)	Lanius minor L.
Sraka	Corvus pica L.
Krokar (veliki vran)	" corax L.
Črna vrana	" corone L.
Siva vrana	" cornix L.

Priloga B.

Mokosevka (postovka)	Falco tinunculus L.
Lun sršenar (kostanjevi sr- šenar)	" apivorus L.
Drškač	Turdus viscivorus L.
Brinjevka (smolnica)	" pilaris L.
Srakoper (rujavi srakoper)	Lanius culluris L.
Leščnikar (šoga, šoja)	Garulus glandarius L.
Orehar (grahasti lešnikar)	Nucifraga caryoca- tactes L.

Zelenc (glavač)	Coccyzus vulgaris Briss.
Pinož (gorski ščinkovec, ček, nikovec)	Fringilla montefringilla L.
Lisec	„ carduelis L.
Konopnica (čižek)	„ spinus L.
Strnad rumeni	„ serinus L.
Zeleni dlesk	„ chlorus L.
Konopljenka, (repnik)	„ cannabina L.
Morska konopljenka	„ linaria L.
Domači vrabec	„ domestica L.
Poljski vrabec	„ montana L.
Strnad	Emberiza L.
Kalin (brstnik, popkar)	Loxia pyrrhula L.
Krumpež	Loxia curvirostra L.
Kos	Turdus merula L.
Škorec	Sturnus vulgaris L.*)

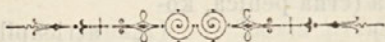
Priloga C.

Mišar (mišja kanja)	Falco buteo L.
Beli šer (kocasta kanja)	„ lagopus L.
Sove (brez hostne sove)	Strix L.
Mravljinčar (podkujka)	Caprimulgus europaeus L.
Zidna lastavica (hudournica)	Capselus III.
Lastavica	Hirundo L.
Zelenka (zelena vrana)	Coracias garrula L.

*) Vsled postave z dnè 21. februarja 1890 št. 9 dež. zak. in ukaz. za avst. ilir. Primorje sta se kos in škorec preložila iz priloge C v prilogo B.

Plezovec	<i>Certhia familiaris</i> L.
Udod (butovec, smrdokavra, čopasti odep, vutač)	<i>Upupa epops</i> L.
Brlez	<i>Sitta europaea</i> L.
Stržek (palček, kraljič)	<i>Troglodites parvulus</i> L.
Povodnjak	<i>Sylvia fluviatilis</i> M. W.
Kobilčar	" <i>locustella</i> L.
Povodna penica	" <i>aquatica</i> L.
Trstnica	" <i>arundinacea</i> L.
Slavec	" <i>luscinia</i> L.
Potočni slavec (slavec veliki)	" <i>philomela</i> Bon.
Mlinarička	" <i>curruca</i> Lath.
Črnoglavka (črna penica, ko- vaček)	" <i>atricapilla</i> L.
Sečna penica (siva penica)	" <i>cinerea</i> L.
Vrtna penica	" <i>hortensis</i>
Oskuršna penica	" <i>nisoria</i> Bechst.
Rumeni spakovalec	" <i>hypolais</i> L.
Zelena vrana (zelena penica)	" <i>sibilatrix</i> Bechst.
Jamar	<i>trohilus</i> L.
Vrtna šmarnica (rujava taščica)	<i>phoenicurus</i> L.
Hišna šmarnica (črna taščica)	<i>tithys</i> Scop.
Taščica	<i>Sylvia rubecula</i> L.
Plava taščica	" <i>suecica</i> L.
Palček	<i>Regulus</i> Cuv.
Beloritka	<i>Laxicola</i> Bechst.
Pliska (pevka mala)	<i>Accentor modularis</i> L.
Senice	<i>Parus</i> L.
Pasterice (pliska)	<i>Motacilla</i> L.
Kaščarice (cipa)	<i>Anthus</i> Bechst.
Drozeg cikast	<i>Turdus musicus</i> L.
Beli drozeg	" <i>iliacus</i> L.

Komatar (komatni drozeg)	„ torquatus L.
Plavi drozeg	„ cyanus L.
Slegur (kanjuh)	„ saxatilis L.
Kobilar (vuga)	„ Oriolus galbula L.
Muhar (muhovček)	„ Musicapa L.
Navadna vrana (poljska vrana)	Corvus frugilegus L.
Kavka	„ monedula L.
Ščinkovec (pinoža)	Fringilla coelebs L.
Škrjanci	Alauda L.
Detalji (žolna)	Picus L.
Čudež (vijoglavka)	Yunx torquilla L.
Kukavica	Cuculus canorus L.

Postava od 18. marcija 1876,

*o varstvu poljskega blaga, veljavna
za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško.*

(štev. 11. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje).

S privolitvijo deželnega zbora poknežene
Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem
tako-le:

I. O poljskem blagu in o poljskih pregreških.

§. 1. Poljsko blago je pod posebnim var-
stvom te postave.

Kedar gre za izvrševanje te postave, pri-

števajo se poljskemu blagu vse tiste stvari, katere so s kmetovalstvom in poljedelstvom v najširšem pomenu v neposrednji ali posrednji zvezi, dokler so te stvari še na polji.

Prištevajo se torej poljskemu blagu zemljišča sama, kakor: njive, travniki, pašniki, vrtili, vinogradi, potem sadno drevje in vsakoršni zasedaji, stiskalnice (prešalnice), poljske kočice, plotovi in seči (žive graje), ribniki, ribarnice in druge naredbe za ribstvo, priprave za svilorejo in čebelarstvo, seniki, naprave za dotok in odtok vode, jezovi, vodne naprave in vodovodi, poljski vodnjaki in napajališča, poljske poti in steze i. t. d., tudi vsi še ne spravljene pridelki in setve, dalje seno, slama in pridelki v kopah, na polji puščena kmetijska priprava in orodje, vprežna in pašna živina, gnoj itd.

§. Kot poljski pregreški se imajo kaznovati vse poškodbe poljskega blaga (§ 1.) in vsi prestopki tistih prepovedi, katere ali so že v tej postavi, ali jih je na podlagi te postave politična oblastnija (okrajna oblastnija, občinsko starešinstvo) posebe razglasila v brambo poljskega blaga, kolikor te poškodbe ali prestopki teh prepovedi ne spadajo pod občni kazenski zakon ali pod posebne postave in ukaze razglašene v brambo drugih oddelkov zemljedelstva, posebno v brambo vodnih pravic ali za oskrbovanje cestne policije.

§. 3. Posebno se zoper to postavo pregreši, kedor brez pravice

a) hodi, se polega, jezdari, vozi po vrtilih, sploh po obdelanih ali za obdelovanje že pripravljenih njivah, po travnikih in po vsa-

katerem zemljišči, ako kažejo graje, table ali druga vidna svarila, da je občinstvu prepovedano po njem hoditi;

- b) hodi po poteh, katere so po ukazu občinskega glavarja zaprte tedaj, kedar zori grozdje ali druga poljščina ali sadje, in so po prepovednih tablah ali drugih vidnih svarilih zaznamljene kot prepovedane poti;
- c) odpravlja graje, nagajivo odpira dotične lese ter odstranja prepovedne table in svarila, ali jih tako pokazi, da se potem ne dajo več spoznati;
- d) nareja na polji steze ali poti;
- e) razorava, razkopava ali kako drugače poškoduje skupne poljske poti ali steze, prestavlja ali odpravlja mejnike ter odorava tujo zemljo;
- f) odlamlja ali odrezuje debla, veje, mladike, trga cvetje ali sadje, smuka listje z dreves ali koristnega grmovja ali izdira podporne kole;
- g) odrezuje, lomi ali trga z obdelanih njiv žitno klasje, stročje ali kakoršne koli rastline, potem kosi, žanje ali muli travo ob poteh ali po grivah kraj polja;
- h) pobira ali izkopava kosti, cunje ali gnojila po vrtilih ali njivah, po travnikih ali pašnikih, koplje prst, pesek, prod, kamenje, grabi listje in pobira zrelo ali nezrelo sadje na tuji zemlji;
- i) poklada ali meče kamenje, razsip, črepinje, nesnago ali plevel na tujo zemljo ali na poti;

- k) rabi tuje senike, poljske kočee ali na polji puščeno pripravo in orodje, ali kedor to pripravo in orodje skriva, raznaša ali kazi;
- l) nagajivo prevrača ali raztresa na polji tujo prst ali gnoj v gomilah, žito v lonicah, steljo v kupih, seno, slamo ali pridelke v kopah, in kedor poškoduje priprave na tujem polji, v katerih se klaja ali žito suši;
- m) zažiga močvirje, ki ima sušek (šoto) v sebi.

§. 4. Zunaj zaprtih ali ograjenih prostorov ne sme nobeno živinče ostati prosto brez varha.

Če je zarad krajnih razmer treba izjemkov od te prepovedi, sme jih dovoliti občinsko starešinstvo.

§. 5. Zunaj zaprtih ali ograjenih prostorov sme se živina pasti le pod pažnjo pripravnega pastirja.

Na pašnikih, ki so tako malo obširni ali tako ležé, da se je po pravici bati, da prestopi živina na tuja tla, ali sploh da pokvari tuje poljsko blago, mora se živina z vervmi primerno privezati h kaki trdno stoječi stvari ali voditi s povodcem (paša na povodci).

§. 6. Na zemljiščih, katera niso od vseh strani tako ograjena, da ne bi mogla živina z njih stopiti, prepovedana je vsaka paša po noči, tudi na povodci.

Z ozirom na posebne razmere sme občinsko starešinstvo izjemke od te prepovedi dovoljevati za odločene pašnike.

§. 7. Živina se sme na pašo in s paše goniti samo po dnevih.

Po namenu te postave se začne dan eno uro pred solnčnim vzhodom in neha eno uro po zahodu.

§. 8. Če so poti na pašo take, da se je po pravici bati, da na pašo gnana živina tuje poljsko blago pokvari, sme občinsko starešinstvo izreči, da se po določenih koseh poti živina ne sme goniti na pašo drugače, razun če je živinče k živinčetu privezano, ali pa na povodcih.

§. 9. Politična okrajna oblastnija sme z ozirom na krajne razmere poljskemu blagu v brambo izreči, da se tuje črede po cestah in poteh med neograjenimi njivami ali travniki ponoči ne smejo goniti drugače, nego le pod pažnjo posebnega od župana postavljenega spremljavca, katerega plača živinski gonjač po ceni, ki jo je določila omenjena oblastnija.

§. 10. Živina se sme po tujem zemljišči goniti, varovati ali pasti—če nima deležnik posebnih pravic — le tedaj, kedar dotični gospodar v to privoli.

To velja posebno tudi gledè paše po tujih ledinah in strniščih ter ob poteh in po grivah kraj polja.

§. 11. Pobirkovati po vrtih, sadovnjakih, vinogradih ali po njivah in travnikih je le s privolitvijo dotičnega gospodarja dopuščeno, po noči (§. 7) pa brez izjemka prepovedano.

§. 12. V tistih občinah, ki imajo dokaj zemljišč s trtami, ima starešinstvo, potem ko je njih posestnike zaslišalo, določiti in razglasiti o pravem času dan, pred katerim ne sme biti trgatev.

Izjemek od tega sme župan dovoliti posameznim posestnikom gledé takega grozdja, ki zgodaj zori, ali zaradi nastale uime (škode po vremenu), ali pa kedar se ni bati, da bi se s tem izjemkom poljsko blago pripravilo v nevarnost.

II. O kaznih zastran poljskih pregreškov.

§. 13. Poljski pregreški se kaznujejo z globo od 1 do 40 gold. ali z zaporom od 6 ur do 8 dni.

Ta določba pa ima izjemke, zapopadene v naslednjih dveh §§. 14 in 15.

§. 14. Prestopek v §§. 4—10 omenjenih ukazov in prepovedi, katerih namen je obvarovati poljsko blago poškodob po živini, zapade globi praviloma po tej meri:

od goveda, konja, mezga, osla ali koze po 1 gld.—kr.	
od prasca po	— " 30 "
od ovce po	— " 20 "
od purana, race in gosi po	— " 10 "
od druge kuretine po	— " 5 "

Dvakrat toliko globe se ima odmeriti, ako se živina nalašč zastran paše žene na tuja tla, ali če se je pregrešek storil po noči (§. 7).

Dvojna globa se tudi odloči, kedar se je pregrešek storil na obdelanih njivah, vrtih, vinogradih, na mokrih ali vgreznih travnikih ali na takih zemljiščih, gledé katerih ograje, prepovedne table ali drugačna v tistem kraju navadna svarila kažejo, da so zaperta.

Prestopek §. 3 pod *a* in *b* zapade, če ga je kedo storil s tem, da je brez pravice hodil ali ležal, globi 50 kr. za vsakega človeka; če je pa

brez pravice jezdil ali vozil, globi po goldinarji od jezdnega ali vprežnega živinčeta; v §. 3 pod *f* omenjena poškodba dreves na deblu ali koristnega grmovja na steblih zapade globi dveh goldinarjev od vsakega drevesa ali grma; če je kódo smukal tistje ali pa odlomil ali kakò drugače poškodil veje, mladike, cvetje ali sadje, zapade globi enega goldinarja za vsakko drevo ali vsak grm; tako tudi globi enega goldinarja za vsak podporni kol, ki ga je izdrl.

Pri razmerah vrednih posebnega ozira sme se vsaka globa za-se tudi znižati, vendar nikoli ne pod polovico po tej postavi odmerjenega zneska.

Nikdar pa ne smejo vsi posamezni zneski globe presegati za isti pregrešek skupnega zneska 40 gold.

§. 15. Ako prestopijo to postavo otroci, posli ali pastirji, zapadejo globi do 10 goldinarjev tudi starši ali postavni zastopniki otrok, ali dotični gospodarji, kedar se more pregrešek tudi tem osebam zarad opuščene dolžne skrbi v krivico šteti, in to brez razločka, ali so bili kaznovani ali ne tisti, ki so pregrešek storili.

Ne sme se pa odmeriti večja globa od tiste, kj je v tej postavi določena za pregrešek sam.

Omenjene osebe morajo verli tega biti dobre za odškodbo po namenu §. 1315 obč. drž. zakonika.

§. 16. Kedor je poljskega pregreška kriv, ima, ne gledé na zasluženó kazen, vselej storjeno škodo povrniti.

Pri poljskih pregreških storjenih od več oseb skupaj je za škodo vsaka odgovorna v zmislu §§. 1301 in 1302 obč. drž. zakonika.

*III. Ob osebah, katerim je izročeno
poljsko varstvo.*

§. 17. Da se poljsko blago obvaruje poljskih pregreškov, imajo se postaviti poljski čuvaji in kakor taki vzeti v prisego.

Praviloma je vsaka občina dolžna postaviti v primernem številu skupne zaprisežene čuvaje za tista zemljišča ležeča v njeni okolici in spadajoča k poljskemu blagu, katerim niso posamezni gospodarji po §. 18 postavili posebnih čuvajev.

Stroški za poljske čuvaje, katere postavi občina, razdelijo se med deležne posestnike po namenu občinske postave.

S privolitvijo politične okrajne oblastnije smeste dve občini, ali sme tudi več občin za tista zemljišča v njih okolici, katera treba nadgledovati, postaviti enega skupnega čuvaja, če se kaže, da bode s tem poljsko blago dovolj obvarovano.

Politična deželna oblastnija sme, potem ko je zaslišala deželni odbor, gledé tistih občin, pri katerih se po krajnih in drugih razmerah pokaže, da ni treba za varnost poljščine postavljati občinskih poljskih čuvajev, izreči, da so oproščene dolžnosti, postaviti jih, bodi za odločen, bodi neodločen čas, za vso občinsko okolico, ali za odločen nje del.

§. 18. Posamezni gospodarji ali njih več, ki imajo vsi skupaj vsaj petdeset hektarov ($86\frac{9}{10}$ dol. avst. oralov) k poljskemu blagu spadajočih zemljišč, smejo za nje postaviti posebne zaprisežene poljske čuvaje, in to brez razločka, ali leže dotična zemljišča v isti občini ali ne, samo da ni po krajnih razmerah nobenega zadržka, da se skupaj, kakor je treba, nadgledujejo.

Ako bi se hoteli posebni v prisego vzeti poljski čuvaji postaviti za taka zemljišča, katera nimajo gori omenjene mere, treba je, da to prej posebe dovoli politična okrajna oblastnija, katera pa sme dovolitev odreči samo tedaj, kedar bi tehtni uzroki branili take čuvaje postaviti.

§. 19. Postavljenega poljskega čuvaja ima politična okrajna oblastnija potrditi in v prisego vzeti. Potem se šteje za javnega stražnika v zmislu postave od 16. junija 1872 (drž. zak št. 84).

Potrditi in v prisego vzeti poljskega čuvaja zamore omenjena oblastnija le tedaj, kedar to zahteva, kedor ga je postavil.

Prisegovati se ima po besedah tu priložene prisege.

§. 20. Politična okrajna oblastnija sme potrditev in zaprisežbo poljskega čuvaja odreči, če ni telesno sposoben ali če ni zanesljiv.

§. 21. Kot poljski čuvaji se smejo potrjevati in v prisego jemati samo take osebe, ki so dovršile dvajseto leto in znajo postave in ukaze zadevajoče njih službo.

Tudi taki, ki so kot gojzdni in lovski čuvaji zapriseženi, smejo se ob enem postaviti in v prisego vzeti za poljsko varstvo.

§. 22. Vsakemu, ki je prisegel kot poljski čuvaj, ima politična okrajna oblastnija vročiti izkaznico, da je res za službo potrjen in v prisego vzet (§. 19); na tej izkaznici ima biti tudi imé tistega, ki je čuvaja postavil, z natančno omenbo okolice vred, katera mu je v varstvo odkazana.

Vsako spremembo te le okolice ima njegov gospodar nemudoma naznaniti politični okrajni oblastniji, da omenjeno izkaznico popravi.

Ako nastopi zaprisežen poljski čuvaj enako službo pri kakem drugem gospodarji, ima izkaznico izročiti politični okrajni oblastniji svojega novega stanovišča, in ta oblastnija mu ima, sklicevaje se na prisego, s katero je bil že ob nastopu poprejšnje službe zavezan, izdati novo izkaznico primerno spremenjenim razmeram.

Obrazec te izkaznice ustanovi politična deželna oblastnija.

§. 23. Ako se pri že zapriseženem poljskem čuvaji primeri kaj tacega, zaradi česar ne bi bil po §. 20 smel priseči, ima politična okrajna oblastnija razsoditi, ali se ima morda njegova potrditev v službi preklicati (§ 19) ter mu v § 22 omenjena izkaznica odvzeti, če ni čuvaj že izgubil svoje službe vsled sodniške obsodbe po kazenski postavi.

§. 24. V službi potrjeni in zapriseženi čuvaj je dolžen, kedar opravlja svojo službo, nositi

službno znamenje, katero ima politična okrajna oblastnija določiti ter primerno razglasiti.

On ima tudi pravico, v službi nositi kratko sabljo, katero pa sme rabiti le v sili pravične brambe.

§. 25. Kar se tiče uradne lastnosti zapriseženega čuvaja in posebno verjetnosti njegovega spričevanja in tudi njegove oblasti, prijemanja in zasledovati take ljudi, katere zasači v pregrešku zoper varnost poljskega blaga, ali kateri so takega pregreška očitno sumljivi, potem kar se tiče njegove pravice, odvzemati take stvari, ki prihajajo od kaznjivega dejanja, ali s katerimi se je imelo to dejanje zvršiti, naposled kar se tiče njegove dolžnosti, vse te stvari in tudi prijete ljudi izročevati pristojni oblastniji, — veljajo določila postave od 16. junija 1872 (drž. zak. št. 84). *)

§. 26. Kedar je zemljišče poškodovala živina, ima poljski čuvaj brez poškodovanca sam zarubiti zanj toliko živinčet, kolikor jih je dovolj, da se škoda povrne (§. 1321 obč. drž. zak.), če ni tega že storil poškodovanec sam.

Od občine postavljeni poljski čuvaj pa ne sme rubati tedaj, kedar je škodo storila živina od občinske črede, katero pase občinski pastir.

§. 27. Čuvaj ima dolžnost, da vsak poljski pregrešek, katerega zapazi, brez razločka, ali je storivec znan ali ne, nemudoma naznani onemu,

*) Glej stran 226 naše zbirke.

ki ga je postavil, in sicer občinski čuvaj županu, po §. 18 postavljeni čuvaj pa svojemu gospodarju in ob enem tudi županu.

§. 28. Čuvaj ima po namenu §§. 5 in 6 postave 16. junija 1872 (drž. zak. št. 84) zaradi poljskega pregreška odvzete stvari in orodje precej županu izročiti.

Kedar je od občine postavljen poljski čuvaj zarubil živino, mora jo nemudoma izročiti županu.

Po namenu §. 18 postavljeni čuvaj ima zarubljeno živino nemudoma izročiti svojemu gospodarju, ob enem pa zarubitev naznaniti županu.

§. 29. Politična okrajna oblastnija ima vse zaprisežene poljske čuvaje v svojem okraju zapisovati v posebno knjigo, katero mora imeti vedno v razvidnosti.

Župani, oziroma zemljiški posestniki (§. 18) so dolžni vsako spremembo v osebji od njih postavljenih zapriseženih čuvajev najpozneje v 14 dneh naznaniti politični okrajni oblastniji, da jih ne zadene globa zastran reda od 2 do 10 goldinarjev.

IV. O kazenski obravnavi in o pristojnih oblastnijah.

§. 30. Preiskava zastran poljskih pregreškov gre županu tiste občine, v okolici katere se je postava prelomila.

Pravico kaznovati te pregreške izvršujejo v izročenem področji tisti občinski postavljenici, kateri jo izvršujejo v druglh zadevah krajne policije.

Kedar so pa ti postavljeni sami obdolženi poljskega pregreška storjenega kaki drugi občini v škodo, ali kedar gre sploh za kak poljski pregrešek, gledé katerega so omenjeni postavljeni pristranski, ima stvar obravnavati in razsoditi na prvi stopinji politična okrajna oblastnija.

§. 31. Župan je dolžen vse pregreške zoper varnost poljskega blaga, ki jih zvé, nemudoma naznaniti poškodovancem ter sosebno pregreške spadajoče pod občni kazenski zakon brez odloga ovaditi kazenski oblastniji.

§. 32. Župan ima stvari prihajajoče od poljskega pregreška, katere mu je poljski čuvaj izročil po namen §. 28, vrniti poškodovanemu gospodarju.

Če pa poškodovanec ni znan, ima župan storiti vse, česar je treba, da ga izvé, omenjene stvari ima med tem hraniti, če so pa take, da se lahko skazijo, ima jih prodati po dražbi ali kako drugače primerno obrniti neznanemu poškodovancu v prid.

Če se poškodovanec pri vsem pozvedovanji vendar v enem letu od dne doprinešenega poljskega pregreška ni oglasil, da bi stvari, oziroma njih vrednost prevzel, oddá se po dražbi pridobljeni znesek, če po odbitih stroških ne presega 5 goldinarjev, zakladu za uboge dotičnega kraja, vendar je občina lastniku teh stvari dobra za njegove znabitne pravice, dokler niso zastarele; znesek pa, ki 5 goldinarjev presega, pošlje se politični okrajni oblastniji, da ž njim dalje po postavi ravna.

§. 33. Ako se je zarubljena živina po namenu §. 28 izročila županu, ima on to nemudoma naznaniti njenemu gospodarju, če je znan, pa tudi poškodovancu, katerega ima še posebno opomniti, naj začne najpozneje v osmih dneh po ru-bežni poganjati se za odškodbo, sicer bi se morala zarubljena živina nazaj dati gospodarju, ko bi se za njo oglasil.

Če je poškodovanec v določenem času to storil, ima župan prizadevati si, da se poškodovanec in gospodar zarubljene živine o znesku odškodbe z lepa pogodita, in če se to ne zgodi, pa je poškodovanec po namenu §. 1321 obč. drž. zak. tožbo sodnji podal, ima župan v zavarovanje odškodbe določiti, koliko se mora denarja vložiti, da se zarubljena živina gospodarju izroči še prej, ko se je obravnava zaradi poljskega pregreška pravoveljavno končala (§. 1322 obč. drž. zak.)

§. 34. Kar je v §. 33 določeno, velja tudi tedaj, kedar je za kakega poškodovanega gospodarja zarubil živino njegov zapriseženi poljski čuvaj (§. 28).

§. 35. Kedar se kak poljski pogrešek ovadi, ima župan nemudoma resnični dogodek pozvedeti ter ima, če se nista poškodovanec in obdolženec gledé odškodbe pogodila, ob enem znesek te odškodbe po cenitvi ustanoviti, in to z ozirom na stvari, ki so se poškodovancu vrnila po namenu §. 32.

§. 36. Iz poljskega pregreška izvirajočo škodo ceniti so pooblaščeni najprej zapriseženi poljski čuvaji.

Ako meni poljski čuvaj, da znaša škoda več ko 5 goldinarjev, dá jo župan brez odloga ceniti po zapriseženem cenivcu.

Razun tega sme tudi pri vsakem poljskem pregrešku kolikor poškodovanec, toliko kedor je dolžen škodo povrniti, zahtevati pri županu cenitev po zapriseženem cenivcu.

§. 37. Kedar se škoda ne ceni v zmislu §. 36 po zapriseženem poljskem čuvaji, ima župan to opravilo izročiti zapriseženim sodnijskim cenivcem; če pa takih cenivcev ni, ima politična okrajna oblastnija na prošnjo občine za taka opravila postaviti posebne cenivce, katere ali sama ali po svojem namestniku vzame v prisego.

§. 38. V kazenski razsodbi se ima tudi izreči, koliko znaša odškodba, katera gre poškodovancu, bodisi po njegovi dotični poravnavi z obdolžencem, bodisi po cenitvi, če ta (cenitev) ne presega zneska 15 goldinarjev, ali če jo obsojenec za dobro spozna.

Če se pa cenitev, ki presega znesek 15 goldinarjev, izpodbija, mora se v kazenski razsodbi odškodba prisoditi le do zneska 15 goldinarjev ter izreči, naj toži poškodovanec pri civilni sodnji, če hoče kaj več imeti.

Ob enem se ima razsoditi, katera oseba je po besedah §§. 15 in 16 dolžna škodo povrniti; če so pa druge osebe, ki niso poljskega pregreška sokrive, vendar iz njega imele kak dobiček, kakor n. pr. pri poškodbah po pašnji i. t. d., ima se tudi izreči, v kateri meri so te osebe, in sicer le do zneska določenega v prvem odstavku, dolžne, poškodovancu škodo povrniti.

§. 39. V kazenski razsodbi se ima krivcu naložiti tudi povračilo stroškov, kar se jih je nabralo za rubež, za rejo zarubljene živine in za cenitev škode po zapriseženih cenivcih.

§. 40. Tisto obsojenčevo orodje, katero je pri kaznjivem dejanji rabil, in ki se mu je zastran poljskega pregreška odvzelo, ima se potem, ko je razsodba zadobila pravno moč, gospodarju nazaj dati, če je poškodovanec dobil povračilo storjene mu škode in so tudi stroški kazenske obravnave založeni.

V nasprotnem slučaju pa ima župan orodje po javni dražbi prodati in pridobljeni znesek po odbitku stroškov in povračilu škode izročiti lastniku poškodovanega poljskega blaga, ali pa, če ta ni znan in se ne oglasi v treh mesecih, za logu za uboge dotičnega kraja.

§. 41. Pritožba zoper županovo kazensko razsodbo gre pred tisto politično oblastnijo, pod katero je neposrednje dotična občina gledé izročenege področja (pred okrajno, oziroma deželno oblastnijo).

Pritožba se županu ali ustno naznani, ali pismeno podá v 8 dneh od dneva, katerega se je izpodbijana razsodba proglasila, ali pa od dneva, katerega se je vročila, če se je namreč vročba pri proglašenji razsodbe zahtevala, ali vsled kontumacije uradno naročila.

Zoper dve soglasni razsodbi ni dopuščeno dalje pritoževati se.

Ako gre kazenska obravnava v prvi sto-

pinji politični okrajni oblastniji, veljajo gledé pritožeb pred višo oblastnijo dotična splošna določila.

§. 42. Globe gredó v zaklad za uboge tiste občine, v okolici katere se je storil poljski pregrešek.

Globa, ki se ne dá iztérjati, spremeni se v zapor ali v delo tolikih dni za občekoristne namene.

Sme se namreč namesto globe do petih goldinarjev odmeriti do 24 ur, nikdar pa manj od 6 ur zapora.

Dnina, kakoršna je v dotičnem kraji navadna, šteje se za en dan dela.

§. 43. Ne smejo se poljski pregreški več preiskovati, ne kaznovati zarad zastare, če ni bil obdolženec v treh mesecih od dneva storjenega pregreška podvržen preiskavi.

Vendar pa se zamore odškodba zarad poljskega pregreška, ki ni bil preiskovan vsled zastare, terjati s tožbo na civilni pravdni poti.

*V. Kedaj nehajo veljati poprejšnji ukazi
in kedo ima izvršiti to postavo.*

§. 44. Tisti dan, katerega zadobí ta postava moč, nehajo veljati vsi dozdanji ukazi zadevajoči poljsko brambo, kolikor so ti ukazi uravnani po tej postavi, in posebno ukaz ministerstev notranjih opravil in pravosodja od 30. januarija 1860 (drž. zak. šte. 28).

§. 45. Izvršiti to postavo je naročeno ministroma kmetijstva in notranjih opravil.

Na Dunaji, dne 18. marcija 1876.

Franč Jožef I. r.

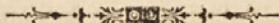
Lasser I. r.

Mannsfeld I. r.

Besede prisege za poljske čuvaje.

Prisegam, da hočem poljsko blago moji paznji zaupano, karkoli bom mogel, skrbno in zvesto nadgledovati in varovati, da hočem vse tiste, kateri bi to poljsko blago kakorkoli poškodovati hoteli ali je zares poškodili, ali sploh doprinesli kak poljski pregrešek, ne gledé na to, kedó so, vestno naznanjati, in ako bi bilo treba, po postavi jih rubati ali prijemati, da ne bom nikoli nedolžnega po krivem tožil ali v sumnjo pripravljaj, da hočem vsako škodo, karkoli mi bo mogoče, odvracati in storjene poškodbe po svoji najboljši vednosti in vesti na znanje dajati in ceniti, tudi siliti na to, da se po postavi odpravijo, da se svojim službnim dolžnostim brez vedi in dovolitve svojih vikših ali brez neogibnega zadržka nikoli ne odtegnem, in da hočem za blago, katero mi bo izročeno, vselej, kakor gre, odgovor dajati.

Tako mi Bog pomagaj!

Postava od 16. junija 1872,

o uradnem stanju stražarskega osebja, postavljenega v obrambo posameznim oddelkom zemljedelstva.

(Štev. 84 državnega zakonika za l. 1872).

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem tako :

§. 1. Ako se na podlogi deželnih zakonov posebno stražarsko osebje postavi v obrambo posameznim oddelkom zemljedelstva, kakor so : poljedelstvo, gozdárstvo, rudárstvo, lovstvo, ribarstvo ali drugačne pravice na vodah, naj, kar se tiče uradnega stanja semkaj spadajočih stražnikov (paznikov, čuvajev i. t. d.), ako jih je politično okrajno oblastvo potrdilo v njih uradu in vzelo v prisego, brez kacega razložka, ali so v javnih ali v zasebnih (privatnih) službah, naslednja določila toliko veljajo, kolikor o tem ni utesnjenih naredeb v tistih ukazih, kateri stražnikom v red devajo področje.

§. 2. Stražnike je, kadar delajo svojo službo opravljáje, in imajo poleg tega na sebi svojo propisano služno obleko ali služno znamenje, treba smatrati za javne straže, ter oni uživajo v zakonih utrjene pravice, katere pristoje načelstvenim osebam in civilnim stražam.

Zakonita določila o svedočenji državnih, v prisego vzetih služabnikov o tem, kar so v ka-

zenskih stvaréh zapazili v svoji službi, raztezajo se tudi na te vrste svedočenje stražnikov.

§. 3. Stražnik sme človeka prijati samo v to namero, da ga potem izroči tacemu oblastvu, katero je nadstojno, z njim dalje postopati, in to edino tedaj :

1. če tist, katerega je zasáčil v kaznilnem dejanji na takih stvaréh, ki so izročene njegovemu nadzoru,

- a) stražniku ni znan, ali če nema stanovitnega prebivališča v občini ali v občinah, v katerih je okrožje njegovega nadzora, ali
- b) če se ustavlja njegovemu služnemu opominu, če ga psuje ali roko nanj vrže, ali
- c) če je naredil precéj veliko kvaro ali delal s posebno hudobnostjo.

2. Če neznanca na tuji zemlji ali blizu takih stvari, katere so izročene stražnikovemu nadzoru, najde tako, da je sumnja očitna, kakor bi na teh stvaréh kaznilno dejanje bil storil ali storiti poskušal.

§. 4. Ako človek, kateri se po §. 3 sme deti pod stražo, iz nje pobegne, upravičen je stražnik, tega človeka loviti tudi dalje čez svoje nadzorno okrožje ter ga prijati zunaj tega okrožja.

§. 5. Ljudém, zasáčenim v samem dejanji, smejo se odvzemati vse stvari, kar jih izvira iz kaznilnega dejanja, in kar je namenjenih v zvršilo tega dejanja.

§. 6. Tudi razen tedaj, kadar se kdo zasáči v samem dejanji, ima stražnik pravico, takim

ljudém, o katerih je sumnja očitna, da so kaznilno dejanje storili na stvaréh njegovega nadzora, ali da k tacemu dejanju delajo priprave, odvzemati tiste stvari, kar jih po vsej podobnosti izvira iz storjenega takega kaznilnega dejanja, ali kar jih je namenjenih vánje, ako se ne bi opravičilo, zakaj so te stvari s saboj prinesene.

§. 7. Ljudi, katere stražnik dene pod stražo, in tudi odvzete stvari naj takój izroči oblastvu, nadstojnemu, sprejemati jih, kolikor o tem posebni zakoni kako drugače ne velevalo.

Kar se tiče ljudij, pod stražo devênih, ne sme se nikoli prekoračiti 48 ur roka, v §. 4 zakona od 27. oktobra 1862 (Drž. zak. št. 87) odločenega v izročevanje oblastvu, nadstojnemu, z njimi dalje postopati.

§. 8. Ta zakon ne predružača že zdaj veljavnih ukazov o stražárskem osebji, postavljenem v obrambo posameznim oddelkom zemljedelstva.

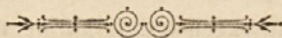
§. 9. Ministrom notranjih stvari, pravosodja in poljedelstva se naroča, ta zakon zvršiti.

V Schönbrunn-u, dne 16. junija 1872.

Frane Jožef s. r.

Auersperg s. r. *Lasser* s. r. *Glaser* s. r.

Chlumecky s. r.

Postava od 18. junija 1879,

*veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško
zadevajoča čbelarstvo.*

(št. 13 dež. zak. za avstr. ilir. Primorje.)

S privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriško-Gradiške sem spoznal za dobro, zapovedati to-le :

§. 1. S čbelarstvom sme pečati se, kdor hoče, da le se drži zapovedi te-le postave.

§. 2. Navadno ni pripuščeno postavljati čbele manj, ko 10 metrov, daleč od kake javne poti, koder navadno ljudje hodijo ali živina, ali od katerega leškega (tujega) stanovališča, hleva (štale), dvorišča ali hišnega vrta ; smejo se pa postaviti, če letajo naj manj tri metre nad omenjenimi prostori, ali pa, če je med temi prostori in čbelnjakom kak zid, kak gost zasad ali kaka enaka pregraja naj manj tri metre viša od imenovanih prostorov.

Župan sme z ozirom na posebne razmere dotičnega kraja omenjeno daljavo tudi zmanjšati, pa ne pod tri metre, in mora to v občini naznati.

§. 3. Čbelar sme postaviti čbele na raznih mestih katastralne (davkovske) občine, če je dokazal, da je to potrebno, in če mu je župan dovolil. Župan mora v občini to sklicati.

§. 4. Župan mora na zahtevanje deležnikov, potem ko je prašal izvedence za menjenje, znižati število domačih panjev, ko bi to število bilo čbelarstvu ali poljedelstvu v škodo.

§. 5. Čbele, ki se iz vnanjih krajev pripeljejo v katero katastralno občino samo na začasno (medonosno) spomladansko, poletno ali jesensko pašo, pa da jih čbelar ne misli stalno tam pustiti (vnanje—tuje—čbele), morajo z županovo dovolitvijo postaviti se na takem mestu, da so na vse strani od domačih ali od čbel sosedne katastralne občine, pa tudi od tujih čbel, v to ali uno občino že popred pripeljanih, oddaljene naj manj 1200 metrov v ravnini, na gričih (brdih) pa naj manj 1800 metrov.

Izjemno sme župan omenjeno daljavo za tretjino zmanjšati, ako se — gledè na to, ali je že v občini več ali manj domačih ali vnanjih čbel — ni bati, da bi tem čbelam bilo to na škodo, ali, ako k temu pritrldijo čbelarji, katere to zadeva.

Kar je župan na podlagi tega paragrafa določil, mora v občini naznaniti.

§. 6. Ako so katero leto take izjemne razmere v občini, da se je bati, da vtegne vinoreji ali sadjereji tiste ali katere sosedne občine nastati znamenita škoda, in, ako poljedelci s tem zadeti, zahtevajo, mora župan prepovedati, vnanje čbele pripeljati tje na začasno pašo.

Ako pa nastane ta skrb še le potem, ko so vnanje čbele že pripeljane, ker je namreč cvetje, ki jim je za pašo potrebno, znabiti že pokončano, ali, ako je škoda že storjena, moral bode župan

na zahtevanje deležnikov zapovedati, da se tuje čebele brž prestavijo, ali, če je treba, iz občine spravijo, in sicer, kakor je nevarnost večja ali manjša, ali vse, ali nekaj teh čbel; naj popred pa tiste, ki so bile pozneje, ko druge, tje pripeljane.

§. 7. Za vnanje čebele, postavljene v okolici kake občine (§. 5.), ima dotična občina pravico, določiti in pobirati naklado, pa ne više od 8 sol-dov za vsak panj in za vsako pašno dobo. Ta naklada se mora, ako čbelar to zahteva, primerno znižati, oziroma, povrniti, ko bi se bila po §. 6. zapovedala odprava vnanjih čbel pred koncem pašne dobe.

§. 8. V varstvo lastnih čbel proti čbelam roparicam družih čbelarjev je dano posestniku unih prvih na voljo, da uzroke ropanja, če so ti uzroki v njegovih panjih, sam odpravi, in povrh tega, če je treba, tudi še kar bodi primernega v ta namen napravi; nikakor pa mu ni pripuščeno, čebele roparice poloviti, poškodovati ali pomoriti.

§. 9. Ko bi kak čbelar imel opravičen sum, da njegove čebele na rop létajo in da jih o tej priložnosti kdo lovi, zavdaja jim, ali kakor koli jih mori, sme zahtevati, da vpričo njega župan s kakim izvedencem vred panje, katere čbelar pokaže in kjer mu po njegovem menjenji čebele lovijo ali moré, po dnevu, preišče, in to brez vsacega ogibnega odloga, pa ne, da bi se dalo to dotičnemu čbelarju pred časom na znanje.

Posestnik tistih panjev, ki se imajo preiskati, mora navadno tudi biti povabljen, da pride

k preiskavi. Ko bi so pa, ker bi to ne bilo mogoče, morala preiskava odložiti, ali, ko bi bila kaka nevarnost, da se preiskava ne opravi, mora župan poklicati koga družega iz njegove družine, ali kogar boji, ki je sposoben, varovati njegovo korist.

Posestnik preiskanih panjev, oziroma, zastopnik njegov, mora, če je potrebno, da se iz vè, kako stvar stoji, pustiti, da se čbele, ko gredó iz panjev, potrosijo s krednim prahom, in če so se v preiskanih panjih ali blizo njih našle odprte posode z medom ali kako drugo sladkarijo, mora dovoliti, da se vzame, ako nasprotna stranka zahteva, od teh reči toliko, kolikor je zadosti, da se dajo preiskati, ali je v njih kaj strupa, ali ne.

Nadaljno postopanje v tem primerljeji, kolikor se ne da na-nj obrniti občni kazenski zakonik, vrši se po določbah veljajočih za preiskovanje in kaznovanje poljskih pregreškov (§. 14).

§. 10. Okrajna politična oblastnija ima v svojem okraji, potem ko je zaslišala v zbor sklicana županstva, postaviti in v prisego vzeti potrebno število izvedencev, da povedó svoje mnenje v uradnih obravnavah po pravilih te postave.

V važnih primerljejih se pokličeta dva izvedenca, v manj važnih pa en sam.

§. 11. Pritožba zoper razsodbe in odločbe županove gre pred tisto politično oblastnijo, pod katero je neposrednje dotična občina gledé izročenege področja (pred okrajno, oziroma, deželno oblastnijo), in se v županstveni uradnji ali pisмено izroči, ali pa ustno dá na zapisnik, in to

v štirih dneh od dneva, katerega se je razsodba, ali odločba vročila, ali pa od dneva, katerega se je v občini razglasila.

Kedaj ima pritožba imeti odloživno moč, določujejo dotična občna pravila.

Okrajna oblastnija sme, predno pritožbo razsodi, če je treba, dati prašati ali pa sama prašati za menjenje druge izvedence.

§. 12. Razsodbe in naredbe po tej postavi se morajo pospešiti in, ako gre za kaj nujnega, če je le mogoče, koj tisti hip storiti.

§. 13. Zapovedi in prepovedi dane na podlagi te postave izvršuje župan s tistimi postavnimi pomočki, katerih se poslužujejo politične oblastnije, kedar rabijo izvrševalno oblast.

§. 14. Prestopki te postave, kakor tudi prestopki posebnih zapovedi in prepovedi danih na podlagi te postave, dalje poškodovanje čbelarskih priprav, čbel, njih rojev, njihovih izdelkov — ne gledé na to, ali so te stvari na polji, ali ne — sodijo se po postavi od 18. marcija 1876 (števil. 11 dežel. zakonika) zadevajoči varstvo poljskega blaga, kolikor se ne dá na-nje obrniti občni kazenski zakonik.

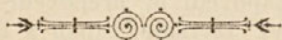
§. 15. Če se kdo polasti tujega prostora, da postavi tje domače ali vnanje čbele, če roje domačih čbel po tuji zemlji zasleduje, ali če se tujega roja polasti, obrnejo se na-nj določbe občnega državljanskega zakonika, kateri velja tudi za vse privatno-pravne razmere zadevajoče čbelarstvo sploh.

§. 16. Tisti dan, ko zadobi ta postava moč, neha veljavnost vseh zapovedi zadevajočih čbelarstvo, kolikor so te zapovedi uravnane po tej postavi.

§. 17. Ministroma za poljedelstvo in za notranja opravila je naročeno, da imata to postavo izvršiti.

Bruck na L. 18. junija 1879.

Frane Jožef s. r.

Postava od 15. julija 1879,

*zastran varstva divjačine, veljavna za pokneženo
grofijo Goriško in Gradiško.*

(Štev. 18 dež. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.)

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako:

V spodej navêdenih varstvenih dobah se ne smejo ni streljati, ni loviti, ni ubijati naslednje vrste divjačine:

Divji kozel in divja koza od 15. decembra do 1. avgusta,

Srnjak od 1. februarja do 1. junija,
Srna od 1. januarja do 1. oktobra,
Zajec od 15. januarja do 15. septembra,
Divji petelin in ruševcec (škarjevec) od 1.
junija do 1. aprila,

Lešcerke, fazani, skalni jerebi (kotorni), bele
jerebice od 1. februarja do 14. septembra,

Jerebice od 15. januarja do 1. septembra,

Prepelice od 1. januarja do 1. avgusta,

Kljunači, golobi in močvirni tiči od 1. maja
do 1. avgusta,

Divje race od 1. marca do 1. avgusta.

Vsak čas je prepovedano ubijati na kateri-
koli način divje kokoši in ruševke, pa tudi divje
kozličce in kozice, srnjačke in srnice.

Za divje kozličce, kozice, srnjačke in srnice
se ima divjad do 1. julija po rojstvenem letu.*)

§. 2. Prepoveduje se loviti divjačino v zanj-
ke, pasti ali skopce, kakor tudi pokončavati
jajca in jemati mlado divjačino iz gnjezd.

Dalje je prepovedan lov s psi na zemljiščih
s trtami zasajenih od 1. junija do končane trgatve.

Strup za pokončevanje lisic in volkov se
sme rabiti samo s posebnim dovoljenjem okrajne
politične gosposke.

*) Ta paragraf je uvêden vsled postave od 16. ju-
nija 1888 dež. zak. štv. 21.

§. 3. Ta postava nema veljave za lov divjačine v zagrajenih zverinjakih, med dobo za varovanje postavljeno.

§. 4. Politična okrajna gosposka sme zaukazati, da se tudi med dobo, ko je lov prepovedan, primerno iztrebi divjačina, če se je preveč zaredi in je škodljiva kmetijstvu.

Če se divjačina ubije v tem primerljaji, mora se izkazati prodajalec, ali tisti, ki prodajo posreduje, sé spričalom politične gosposke, da ima pravico prodajati, sicer se bo ravnalo ž njim po določbah naslednjega paragrafa.

§. 5. Kdor prestopi §§. 1. in 2., kaznuje se z globo od 5 do 25 gld., katera se sme povikšati do 50 gld., če se prestopek ponovi in s tem divjačini zgodi znamenita škoda, ali če se ubije mnogo divjačine.

§. 6. Kdor 10 dni po preteku dobe, odločene za varovanje, na prodaj nosi celo, ali razrezano, pa ne še za jed pripravljeno divjačino, glede katere je lov v tem času prepovedan, ali jo razpostavlja na prodaj v prodajalnicah, na trgih, ali kakor si boji drugače, ali kdor posreduje prodajo, zapade globam, omenjenim v §. 5. ter se mu pobere divjačina.

Enake kazenske določbe poleg odveztja divjačine veljajo tudi gledé prodaje tiste divjačine, katera se sploh nikakor ne sme ubijati ali iste, katera je bila njeta v zanjke, skopce in pasti, potem glede jajc in mlade divje perutnine.

Tisti, ki prodajejo divjačino med dobo, postavljeno za varovanje, ali posredujejo prodajo

divjačine, katera izhaja zunaj okoliša, v katerem velja ta postava, morajo to natanjko dokazati, in če je divjačina iz okoliša v državnem zboru zastopanih kraljestev in dežel, spričati, da divjačina ni bila ubita proti postavam in ukazom, obstoječim zastran varstva divjačine. V nasprotnem primerljaji bo tudi te osebe zadela ista kazenska določba.

§. 7. Dotični občinski načelnik ima na javni dražbi prodati pobrano divjačino. Kar se za njo skupi in dotične naložene globe, stekajo se v zalog za uboge tiste občine, v kateri se je prestopok zasačil.

Če se globa ne more iztirjati, premeni naj se v kazen na prostosti s zaporom enega dne za vsacih 5. gold.

Za preiskovanje in kaznovanje so pristojne politiške oblastnije.

§. 8. Mojemu ministru za kmetijstvo in Mojemu ministru za notranjo upravo je naročeno, da izvršita to postavo.

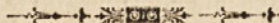
V Schönbrunnu 15. julija 1879.

Frane Jožef s. r.

Namesto kmetijskega
ministra :

Ziemialkowsky s. r.

Tuaffe s. r.

Postava od dne 9. decembra 1883,

*o pogozdovanji Krasa v pokneženi grofiji Goriški
in Gradiški.*

(št. 13 dež. zak. in ukaz za avstr. ilir. Primorje).

S pritrditvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriške in Gradiške ukazujem to-le:

§. 1. Za izvršitev pogozdovanja Krasa v pokneženi grofiji Goriški in Gradiški se ustanovi posebna komisija obstoječa iz prvosednika, imenovanega od ministra za kmetijstvo, iz zastopnikov, ki jih postavijo vsaka po ednega politične okrajne oblastnije v Gorici, Gradiški in Sežani, iz deželnega gozdnega nadzornika, iz ednega poslanca deželnega odbora in iz treh zaupnih mož, katere izvolijo županstva onih Kraških občin, ki spadajo v politične okraje Gorica, Gradiška in Sežana, po ednega v vsakem okraji.

Za prvosednika in za druge ravno imenovane komisijske ude imajo se imenovati namestniki, ki bodo nadomestovali dotične ude, kedar bodo zadržani.

Vsi komisijski udje opravljajo svoj posel brezplačno, imajo pa, razun gozdnega nadzornika in njegovega namestnika, pravico do povračila potnih troškov.

Kot Kraške občine v zmislu te postave zmatrajo se sledeče:

1. Vse občine političnega okraja Sežanskega.
2. Te-le občine političnega okraja Goriškega:
 - a. v sodnijskem okraji okolice Goriške županije Čepovan, Dornberg, Grgar, Miren, Opatjeselo, Renče, Solkan, Sovodnje, Sempas, Trnovo, Goranja Tribuša in davkarska občina Sv. Mavr v Pevmski županiji:
 - b. v sodnijskem okraji Ajdovskem županije Črniče, Gabrije, Gojače, Kamnje, Lokavec, Rifenberg, Skrilje, Šmarje in Vertovin.
3. V policičnem okraji Gradiškem:
 - a. Županija Zagradom v sodnijskem okraji Gradiškem:
 - b. županije Doberdob, Devin, Foljan, Tržič in Ronke v sodnijskem okraji Tržiškem;
 - c. županija Medeja v sodnijskem okraji Korminskem.*)

§. 2. Pogozdovalna komisija ima svoj sedež v Gorici. Cela komisija (§. 1.) se le takrat sklicuje, ko gre za opravila zadevajoča ves pogozdovalni okoliš. Ako bi se pa imela obravnavati opravila samo ednega dela pogozdovalnega okoliša, naj prvosednik povabi zraven poslanca deželnega odbora in deželnega gozdnega nadzornika le tiste zastopnike političnih okrajnih oblastnij in one zaupne može, ki so bili iz dotičnih okrajev v komisijo poslani.

§. 3. Pogozdovalna komisija razpravlja in sklepa zborovaje ob opravilih, ki so jej odkazana po tej postavi. Opravila pa zadevajoča samo

*) (Postava od 9. novembra 1886 šte. 3 zak. in ukaz. za avst. ilir. Primorje od 1 1887).

izvršitev kacega sklepa oskrbuje v imenu komisije predsednik z deželnim gozdnim nadzornikom.

Komisija more veljavno sklepati, ako je navzočih razun predsednika in deželnega gozdnega nadzornika vsaj polovica k dotični seji povabljenih komisijskih udov.

Sklepa se z absolutno večino glasov navzočih udov.

Predsednik glasuje le pri enakosti glasov, in potem velja ono menenje za sklep, kojemu je on pristopil.

Proti sklepu komisije smejo se dotične stranke pritožiti pri ministru za kmetijstvo in sicer v 4 tednih od tistega dne, ko se jim je vročil dotični odlok.

§. 4. Za izvrševanje komisiji s to postavo odkazanih nalog, kakor tudi za upravne troške komisije, ustanovi se pogozdovalni zalog, kojega letni proračun odobruje minister za kmetijstvo in deželni odbor. Letna potrebščina pa se ima pokrivati z doneski, katere odkazuje za vsak primerljej posebej državna uprava dogovorno z deželo iz zalogov v ta namen ustavno dovoljenih, kakor tudi z drugimi morebitnimi dohodki. Ta zalog oskrbuje pogozdovalna komisija.

Pripuščale se bodo komisiji brezplačno za pogozdovanje potrebne rastline iz državnih Primorskih drevesnic, kolikor jih bode na razpolago.

§. 5. Komisija ima pozvedeti in doiočiti one parcele gozdnih zemljišč, pašnikov in nerodovitnih prostorov v političnih okrajih Goriškem, Gradiškem in Sežanskem, o kojih meni, da bi vtegnilo to, da se stalno oskrbujejo kot gozdi, zabra-

niti ali vsaj zmanjšati elementarne in obče škodljive neprilike, kakoršne so na Krasu. Pri določitvi teh zemljišč se ima posebno ozir jemati na pogozdovanje vrhov in strmih reber Kraške planote in ne smejo se tedaj pogozdovati ona zemljišča na Krasu, katera bi bila pripravna tudi za poljedelstvo, kedarkoli se to lahko opusti brez škode glavnega namena pogozdovanja Krasa.

Komisija naj dalje pozve in določi ona zemljišča ob črti c. k. priv. južne železnice v političnem okraji Gradiškem in Sežanskem, o kojih meni, da zahteva občna korist njih vstrajno gozdno oskrbovanje.

Vsa zemljišča, ki se v zmislu predstojećih določeb odmenijo za pogozdenje, je treba, ko zadobé dotični odloki pravno moč, vpisati v poseben kataster in jih po določbah te postave v dobi, ki jo odloči minister za kmetijstvo po zaslišanji deželnega odbora, kot gozde srednje ali visoke rasti pogozditi ter jih tudi pozneje po določbah tadajšnje gozdne postave oskrbovati.

§. 6. Kjer bi ne bilo z ozirom na obstoječe okoliščine uže poprej opravičene dvombe, da bi posestniki dotičnih zemljišč pogozdovanje pravilno izvrševali, ali pa da bi posestniki sami, ali drugi opravičenci na omenjenih zemljiščih skrbeli za ohranitev gozdnih zasadob, mora komisija prizadevati, si, da se porazumi z vdeleženci, na kak način se ima pogozdenje izvršiti in kako v prihodnje gozd oskrbovati, in ravno tako tudi o tem, kako se imajo v ta namen deliti podpore, bodi da se dajejo rastline brezplačno, ali pa denarni doneski iz pogozdovalnega zaloga.

§. 7. Ako bi komisija zaradi omenjenih dvomb ne spoznala za primerno, postopati v zmislu § 6., ali pa ako bi bolj kazalo, da se pridobi zemljišče v last gozdnega zaloga, bodi zaradi tega, ker ni bilo mogoče po namenu § 6. porazumljenja doseči, bodi iz drugih razlogov, ima ona prizadevati si, da se kupi zemljišče z denarjem imenovanega zaloga.

Ako je zemljišče obremenjeno s tujimi pravicami, ki bi ovirale pogozdovanje, ima komisija na to delati, da se odkupijo take pravice z denarjem gozdnega zaloga, in sicer v prvi vrsti po prostovoljnem porazumljenju.

§. 8. V slučajih, v kojih bi posestniki ali opravičenci po določbi § 6. sklenjeno pogodbo na kak namenu pogozdovanja očitno nasproten način prelomili, ali ko bi se ne dala doseči nameravana pridobitev ali pa odkup v zmislu § 7., ima komisija naprositi namestništvo, da se dotična zemljišča razlasté v prid pogozdovalnega zaloga.

§. 9. Ako namestništvo spoznava za opravičeno po določbah te postave zahtevo komisije zaradi razlastitve zemljišča ali pa pravic, jo ima sprejeti in ob enem po zaslišanju dveh v ta namen poklicanih zvedencev določiti znesek, ki se mora izplačati za razlastitev iz pogozdovalnega zaloga.

Zoper ta odlok se sme vsak udeleženec pritožiti pri ministru za kmetijstvo in sicer v 4 tednih od tistega dne, ko se mu je vročil odlok.

Pritožbe se imajo vložiti pri namestništvu.

Zraven tega ostaja prosto vsakemu, ki bi ne bil zadovoljen z zneskom, katerega je odločil

minister za kmetijstvo za razlastitev zemljišča ali kake pravice, v 30 dneh potem, ko se mu je vročil dotični odlok, zahtevati od one okrajne sodnije, v katere okrožji leži zemljišče, ki se ima razlastiti, oziroma ono, katero je obremenjeno s pravicami tretjih oseb, da se mu po sodnijski poti odmeri in določi odškodnina.

Sodnijsko odmerjenje in določevanje odškodnine naj se v tem slučaju dožene z analogično porabo določb državnega zakona od dne 18. februarja 1878 (št. 30 drž. zak.) „o razlastitvi v napravo železnih cest in za vzdrževanje vožnje po njih“, ako ne določi ta-le postava kaj drugega.

Kedarkoli se v tem oziru vpelje sodnijska obravnava, ima se izvršitev razlastitve odložiti, dokler ne konča ona obravnava in dokler se ne izplača, ali pa vloži pri sodnji v tej obravnavi odločeni znesek.

§. 11. Denarne kazni, ki se nalagajo po ob-
čnem gozdnem zakonu za take gozdne prestopke, ki so se vršili na zemljiščih zaznamovanih, kakor veleva § 5, v pogozdovanjskem katastru in enako tudi povračila, ki se odločijo na podlagi gozdne postave za poškodovanje zemljišč, ki so prešla v last gozdnega zaloga, pripadajo temu zalogu.

Opravitnik, ki ga napravi minister za kmetijstvo dogovorno z deželnim odborom, bo določeval meje, v katerih sme pogozdovalna komisija v lastnem delokrogu sklepati o stroških iz pogozdovalnega zaloga, oziroma slučaje, v katerih bo treba poprejšnjega privoljenja ministra za kmetijstvo in deželnega odbora, te stroške, in

slednjič vodila za upravo tega zaloga in zaračunovanje sploh.

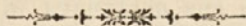
§ 13. Izvršitev te postave naročena je ministru za kmetijstvo, ministru notranjih zadev, finančnemu ministru in ministru pravosodja

Gödöllö dne 9. decembra 1883.

Frane Jožef s. r.

Taaffe s. r. Falkenhayn s. r. Dunajewski s. r.

Pražak s. r.

**Razglas ces. kr. namestništva za Primorje
od dne 11. junija 1884,**

*zastran opravilnika komisije za pogozdovanje Krasa
poknežene grofije Goriške in Gradiške.*

(št. 14 dež. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.)

Po ukazu ces. kr. ministra za kmetijstvo od dne 26. marcija 1884 št. 1189 razglašajo se sledeči opravilnik komisije za pogozdovanje Krasa poknežene grofije Goriške in Gradiške, sestavljen dogovorno z deželnim zborom Goriškim na podlagi

§. 12 deželne postave od dne 9. decembra 1883
dež. zak. štv. 3 za leto 1884.

Pretis s. r.

Opravilnik

komisije za pogozdovanje Krasa poknežene grofije Goriške in Gradiške sestavljen na podlagi §. 12 deželne postave od dne 9. decembra 1883 dež. zak. štev. 13 za leto 1884.

§. 1. Za izvršitev pogozdovanja Krasa v pokneženi grofiji Goriški in Gradiški se ustanovi posebna komisija obstoječa iz prvosednika, imenovanega od ministra za kmetijstvo, iz zastopnikov, ki jih postavijo vsaka po jednega politične okrajne oblastnije v Gorici, Gradiški in Sežani, iz deželnega gozdnega nadzornika, iz ednega poslanca deželnega odbora in iz treh zaupnih mož, katere izvolijo županstva onih Kraških občin, ki spadajo v politične okraje Gorica, Gradiška in Sežana, po ednega v vsakem okraji.

Za prvosednika in za čruge ravno imenovane komisijske ude imajo se imenovati namestniki, ki bodo nadomestovali dotične ude, kedar bodo zadržani (§. 1. post.).

Vse dolžnosti spadajoče po postavi ali temle poslovnem redu v področje predsednikovo oskrbljuje zanj, ako je zadržan, njegov namestnik.

Prvosednik zastopa komisijo pred prestojnimi gosposkami in strankami.

§. 2. Gozdna komisija ima svoj sedež v Gorici. Cela komisija (§. 1) (širja komisija) se le takrat sklicuje, ko gre za opravila zadevajoča ves pogozdovalni okoliš (§. 13.) Ako bi se pa imela obravnavati opravila samo ednega dela pogozdovalnega okoliša, naj prvosednik povabi zraven poslanca deželnega odbora in deželnega gozdnega nadzornika le tiste zastopnike političnih okrajnih oblastnij in one zaupne može, ki so bili iz dotičnih okrajev v komisijo poslani (ožja komisija) (§. 2 post.).

§. 3. Širja komisija zbira se vsaj po edenkrak vsako četrto leta k rednim sejam, katerih dneve določuje predsednik, ki sklicuje komisijo po vsem tem k izvanrednim sejam, ako bi nujna opravila to velevala, ali pa na zahtevanje treh udov.

Ožja komisija se snide, kedar bi se predsedniku potrebno dozdevalo, ali na zahtevanje dveh udov.

H krati s povabilom ima predsednik naznaniti tudi dotični dnevni red.

K sejam smejo se i namestniki povabljeni, da so zavedni o teku opravil; kot taki imajo posvetovalen, odločilen glas pa tedaj, ako stopajo namesto pravih udov.

§. 4. Predsednika podpira pri upravi pogozdovalnega zaloga v gozdno-tehničnih zadevah ces. kr. deželni gozdni nadzornik, in v gospodarskih in denarstvenih opravilih oni ud, katerega imenuje blagajnikom komisija. On razdeli posle mej posamezne ude komisije, določi dneve preis-

kav na mestu, ter naznani to udeleženiim strankam zastran eventualne intervencije.

Predsednik sme k takim preiskavam kakor tudi k sejam i druge veščake pozivljati, kojih sodelovanje bi vtegnilo biti koristno. Vendar jim v teh primerljajih ne pristojaja odločilen glas.

§. 5. Po otvorenji seje in prečitanji zapisnika zadnje seje naznani predsednik tekoče posle, ter povabi poročevalce, naj stavijo svoje predloge v opravlilih njim odkazanih;

Komisija obravnava zadeve izročene jej v postavi v skupnem posvetovanji in sklepovanji.

Po dokončanej debati ukaže predsednik, naj se o vsakem posameznem predlogu glasuje, ter daja prednost onim, kateri bi nameravali dotične predloge zboljšati.

Da je komisija sklepčna, je treba, razun predsednika in deželnega gozdnega nadzornika vsaj polovice onih udov komisije, ki so bili pozvani k dotičnej seji.

Sklepa se z absolutno večino navzočih glasov. Predsednik glasuje le pri enakosti glasov, ter velja potem ono menenje za sklep, kateremu je on pristopil.

Opravila, kojih namen je le izvrševanje kacega sklepa, oskrbljuje predsednik v imenu komisije sporazumevši se z deželnim gozdnim nadzornikom (§. 3. post).

Službene spise, kateri ne zahtevajo komisijonelne obravnave rešuje predsednik po navadnej poti.

§. 6. Pri sejah ima vsak ud pravico predlagati ter popraševati v zadevah področja komisije.

Taki predlogi se morajo obravnovati po sklepu komisije kar precej ali pa po navadnem potu.

Na vprašanja odgovarja predsednik precej ali v prihodnji seji.

§. 7. Za preiskave in dotična poročila sme komisija ustanoviti podobore.

§. 8. Pri vsaki seji širje in ožje komisije naj se piše zapisnik. V ta zapisnik se zapisujejo imena navzočih udov ali namestnikov, kakor tudi to, kar se je v seji poročevalo, predlagalo in sklenilo.

Na zahtevanje vsakega soglasovalca, kojega glas ni obveljal, mora se ta zapisati v zapisnik ter dostaviti bistvene razloge, katere ima sam navesti. Ta zapisnik se ima prebrati v prihodnji seji, eventualno popraviti ter od predsednika in jednega uda kakor tudi od perovodje podpisati.

Zapisniki sej ožje komisije se preberejo v prihodnji seji širje komisije.

Komisija določuje, kedo ima opravljati posel perovodje.

§. 9. Zapisovanje tekočih spisov nalaga se ces. kr. gozdnemu komisarju v Gorici, kateri oskrbljuje tudi njih hranitev.

Ces. kr. okrajno glavarstvo v Gorici skrbi v obče zato, da se spisi na čisto prepisujejo in razpošiljajo.

§. 10. Za izdelovanje potrebnih obrisov in értežev, kolikor jih ne more prevzeti tehnično osebje okrajnega glavarstva, sme predsednik najeti posebne vešče osebe za plačilo, katero dolo-

čuje komisija; takisto velja gledé eventualno potrebnih geodetnih del.

Z vodstvom gozdnega katastra omenjenega v §. 5. postave se peča deželni gozdni nadzornik, kateri skrbi tudi za natančni pregled že izvršenih, kakor tudi onih del, katera se v izvršitvi nahajajo,

§. 11. Spisi komisije morajo imeti predsednikov podpis.

§. 12. Rekurzi proti sklepom komisije naj se predlagajo z njenim menenjem vred ces. kr. ministerstvu za kmetijstvo.

§. 13. Sklepovanju širje komisije za pogozdovanje so sledeče zadeve podvržene:

1. Določba splošnega pogozdovalnega načrta, kateri služi ožjej komisiji za podlago, da na tanko poizve vse parcele namenjene pogozdovanju.

2. Določba primerljejev, v katerih se sme zahtevati razsvojitev.

3. Volitev blagajnika in knjigovodje.

4. Odobravanje računskih sklepov in proračunov.

5. Število in razpostava čuvajev, ki se morajo nastaviti za varstvo del, katerih se je komisija lotila in izvršila, njih plača, imenovanje in odpust kakor tudi odobrenje predpisane njim službene instrukcije.

6. Sprememba poslovnega reda s pridržkom višjega odobrenja.

§. 14. Vsi predmeti, katerih si ne pridržuje širja komisija, so pripuščeni sklepovanju ožje komisije, zlasti mora ta:

1. Določevati, v katerih primerljajih naj se

po §. 6. postave skuša doseči porazumljenje s strankami glede izvršitve pogozdovanja in delitve eventualnih podpor in odškodnin, ali kedaj naj se po §. 7 na to dela, da se pridobé dotična zemljišča v prid gozdnega zaloga.

2. Skrbeti za eventualne priprave, ki bi vtegnile varovati pogozdovanje, kakor n. pr. za sezidanje ograj, za naprave namenjene braniti spiranju podvržena zemljišča in druge enake, kakor tudi za dotične troške.

§. 15. Komisija sestavlja vsako leto za raznovrstna dela in troške zaloga podroben proračun, kateri predlaga deželnemu odboru in ministertvu za kmetijstvo, da dovoljuje dotično svoto za pogozdovalni zalog.

§. 16. Ces. kr. deželnega gozdnega nadzornika dolžnost je, da vodi gozdno-tehnična dela zapovedana od komisije ter da pazi na delovanje čuvajev.

Taisti mora tudi vsako leto o pravem času sestaviti in komisiji predložiti na podlagi gori omenjenega proračuna proračune o potrebnem številu rastlin in o troških posameznih v prihodnjem letu na troške pogozdovalnega zaloga izvršujočih del ter itak skrbeti, da so obstoječe kakor tudi one drevesnice, katere se imajo ustanoviti, previde ne z rastlinami zahtevane baže in v potrebnem številu.

§. 17. V mejah vsakoletno dovoljene dotacije ima komisija pravico uporabljati potrebne doneske za različna dela in troške v namen pogozdovanja. Kar se tiče troškov, ki niso zapopa-

deni v gori omenjenem proračunu, je treba komisiji za vsaki slučaj poprejšnje pritrditve deželnega odbora in ministerstva za kmetijstvo (§. 12. post.)

§. 18. Upravo pogozdovalnega zaloga oskrbljuje predsednik v društvu z udom, ki ga imenuje komisija.

Doneski, ki so bili komisiji iz državnih in deželnih pripomočkov odmerjeni, naj se položé na obresti pri kreditnem zavodu določenem od komisije, izimši oni znesek, o katerem se da že naprej videti, da se mora v kratkem potrositi.

Ta znesek naj se deponuje z drugimi morebitnimi manjšimi dohodki pogozdovalnega zaloga vred pri blagajniku.

Vsakrat, ko znesek shranjen na tak način, pojde, zaukaže predsednik, naj se za bližnjo dobo potrebne svote vzamejo iz glavnice položene na obresti.

Izplačevanja strankam, katera se po sklepu komisije vršé, oskrbljuje ud komisije imenovan blagajnikom; a vselej še le potem, ko je dobil dotično naročilo predsednika, kateri je tudi pooblaščen, da odkazuje one zneske, ki se nanašajo na pisarnične, popotne in enake troške, kolikor ne sežejo čez znesek, v ta namen proračunjen.

§. 19. Za izvršitev tehničnih del deli predsednik ces. kr. gozdnemu nadzorniku predplačilno primerne zneske proti poznejšemu porajtanju, ki se ima izročiti v teku meseca za mesecem, v katerem so se dotična dela izvršila h krati z imenikom uporabljenih delavcev in s potrjenimi računi strank.

§. 20. Da se troški in dohodki pogodovalnega zaloga v račun jemljejo, je treba denarničnega dnevnika in glavne knjige po predpisih veljavnih za javne denarnice.

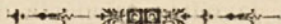
Vodstvo denarničnega dnevnika oskrbljuje blagajnik (§ 18.). Vodstvo glavne knjige, sestava vsak letnih obračunov kakor tudi pregledovanje računov ces. kr. gozdnega nadzornika (§. 19) izročuje komisija računskemu uradniku, s katerim se zastran plačila prej dogovori.

§. 21. Upravno leto začenja s 1. januarjem in končuje z zadnjim decembrom.

Proračun naj predlaga upravništvo zaloga komisiji v mesecu juliju vsakega leta. Ta ga pošlje, dovršivši svoja sklepanja, deželnemu odboru in ministerstvu (§ 15.).

Vsakoletni sklep računov se ima predlagati komisiji v pretres in odobrenje v sledečem mesecu februarju, ter potem naznaniti deželnemu odboru in ministerstvu za kmetijstvo.

§. 22. Spremembe tega-le poslovnega reda, katere ukrene komisija potrebujejo odobrenja deželnega odbora in poljedelnega ministerstva.

Ukaz ces. kr. namestništva za Primorsko od dne 11. junija 1884.

*gledé volitve zaupnih môž in njih namestnikov, ka-
tere odpošljejo po § 1. deželne postave od dne 9.
decembra, dež. zak. št. 13. za leto 1884 v komisijo
za pogozdovanje Krasa županstva onih Kraških ob-
čin, ki spadajo v politične okraje Gorica,
Gradiška in Sežana.*

(Štev. 15 dež. zak. in ukaz za avstr. ilir Primorje.).

Na podlagi § 13. postave od dne 9. decem-
bra 1883 dež. zak. 13. za leto 1884 zadevajoče
pogozdovanje Krasa v pokneženej grofiji Goriškej
in Gradiškej se razglša pooblastilom visokega
ces. kr. ministerstva za kmetijstvo (ukaz od dne
26. marcija t. l. štev. 1189) in dogovorno z dežel-
nim odborom Gorice in Gradiške ta-le ukaz:

§ 1. Kot občine nahajajoče se na Krasu, ka-
tere pošljejo v zmislu § 1. gori navedene deželne
postave zaupne može v komisijo za pogozdovanje,
določujejo se te-le:

1. Vse občine političnega okraja Sežanskega.
2. Te-le občine političnega okraja okolice
Goriške:
 - a) krajne občine Dornberg, Renče, Miren, So-
vodnje in Opatjeselo sodnijskega okraja Gori-
škega;
 - b) v sodnijskem okraju Ajdovščina krajna ob-
čina Rihenberg.
3. V političnem okraju Gradiškem:

- a) krajna občina Zagradom sodnijskega okraja Gradiškega,
- b) krajne občine Tržič, Doberdob, Devin, Foljan in Ronki sodnijskega okraja Tržiškega.

(Glej: Dostavek §. 1. postave od 9. decembra 1888 števil. 13. dež. zak. o pogozdovanji Krasa!)

§ 2. Volitev zaupnega moža in njega namestnika, katero izvedejo za posamezne politične okraje županstva dotičnih občin omenjenih v prejšnjem §, veleva politična okrajna oblastnija ter se vrši v kraju njenega urada. V ta namen se skličejo dotični župani določivši dan in uro volitve.

§ 3. Volitev vodi predstojnik okrajne oblasti ali njegov namestnik in dva uda imajoča pravico glasovati voljena od navzočih iz svoje sredine z relativno večino glasov.

Volitev zaupnega moža oziroma namestnika se vrši z volilnim listom in z absolutno večino glasov navzočih.

Ako se izvolitve pri prvem preštevanju glasov ne doseže, se preide k ožjej volitvi po določbah občinskega volilnega reda. Pri enakosti glasov odločuje potem predsednikovo skrečkanje.

Pooblastila niso pripuščena. Da so volitve veljavne, mora biti vsaj polovica udov imajočih pravico glasovati navzočih.

Pravico glasovati ima vsak posamezni ud županstva. Voliti se morejo le tisti udje občine, kateri imajo aktivno in pasivno volilno pravico v občinsko namestovalstvo ter imajo v enej Kraških občin zemljiška posestva.

§ 4. Ugovori proti volitvi naj se vlagajo

pri političnej okrajnej oblastniji v zapadnem obroku 8. dni. Ta jih predlaga namestništvu, katero o tem končno veljavno razsodi.

Zadobivši volitev pravno moč, mora okrajna oblastnija vročiti voljenemu spričalo, kakor hitro tega ne zabranuje kak izločevalen razlog ter naznaniti predsedniku komisije za pogozdovanje Krasa volitveni rezultat.

§ 5. Opravila voljenega zaupnega moža in namestnika trajajo 6 let.

Namestnik stopa na mesto zaupnega moža, ako je ta začasno zadržan. Ko bi kak zaupni mož ali namestnik umrl, se odpovedal ali zgubil volilnost v komisijo, ali pa stanovitno zadržan bil svoj mandat izvrševati, razpiše okrajna gospodarska dotično novo volitev.

Ta ukaz zadobi svojo moč z dnevom označila; nalaga se tedaj kompetentnim oblastnijam, da neutegoma ukrenejo na njega podlagi dotične volitve.

Pretis s. r.

Razglas ces. kr. namestništva za Primorje
od dne 22. maja 1884,

*s katerim se uvede novi volilni red kupčijske in
obrtnijske zbornice v Gorici.*

(Štev. 16 dež. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.)

Pretis s. r.

Volilni red

*kupčijske in obrtnijske zbornice v Gorici potrjen z
razpisom kupčijskega ministerstva od dne 23. aprila
1884 št. 13008.*

Opiraje se na postavo od dne 29. junija 1868 (št. 85 drž. zak.) gledé uravnave trgovskih in obrtnijskih zbornic, določi se sledeči volilni red trgovske in obrtnijske zbornice v Gorici.

§ 1. Trgovska in obrtnijska zbornica v Gorici ima 22 pravih udov, kateri se dele v dva oddelka, namreč:

I. trgovski oddelek,

II. obrtnijski oddelek.

V oddelku I. je 8 udov, v oddelku II. pa 14. udov.

Od udov zbornice mora na mestu zbornice bivati:

I. iz trgovskega oddelka 6, II. iz obrtnijskega 6.

§ 2. I. Trgovski oddelek obsega vse velikokupce in kupčevalce na drobno, menjače, razpošiljavce (spediterje) in mešetarje.

Volitev tega oddelka se vrši v dveh volilnih kategorijah (volilnih razredih).

Kategorije so sestavljene:

- a) iz trgovcev, kateri plačujejo od svoje kupčije erarne pridobnine brez doklad vsaj 100 gold. na leto (kupčija na debelo) (§. 7, odst. 2 postave od 29. junija 1868, št. 85 drž. zak.);
- b) iz ostalih trgovcev, kateri odrajujejo od svoje kupčije erarne pridobnine vsaj 5 gold. v Gorici in 3 gld. v družih krajih na leto. Vsekako zadostuje za pridobitev volilne pravice v tej volilni kategoriji (volilnem razredu *b* trgovskega oddelka) odrajevanje letne erarne pridobnine od kupčije v dotičnej občini v znesku enakem najnižjemu določenemu za volilno pravico v deželni zbor. (§ 7. odst. 2 postave za trgovske zbornice).

Dokler manjka potrebno število onih, kateri imajo pravico voliti za samostalno ustanovljenje prve volilne kategorije (I. a), volijo volilci spadajoči v to kategorijo z onimi druge kategorije (I. b) skupno 8 udov.

II. Obrtnijski oddelek obsega vse tovarne, obrte, lekarje, civilne inženirje, arhitekta, zemljemerce, krčmarje i. t. d.

Ta oddelek volijo tri volilne kategorije (volilni razredi).

Te kategorije so sestavljene:

- a) iz obrtnikov, kateri plačujejo od svojega obrta erarne pridobnine brez doklad vsaj 100 gold. na leto. (Obrtnija na debelo). (§ 7, odst. 2 postavave za trgovske zbornice);
- b) iz obrtnikov, kateri odrajujejo od svojega obrta erarne pridobnine brez doklad vsaj 20 gold. na leto in ne spadajo v kategorijo a);
- c) iz ostalih obrtnikov, kateri plačujejo od svojega obrta erarne pridobnine brez doklad na leto vsaj 5 gold. v Gorici in 3 gold. v drugih krajih. Vsekako zadostuje za pridobitev volilne pravice v tej volilnej kategoriji: (volilnem razredu c obrtnijskega oddelka) odrajevanje letne erarne pridobnine od obrta v dotičnej občini v znesku enakem najnižjemu določenemu za volilno pravico v deželni zbor. (§ 7, odst. 2 postavave za trgovske zbornice.

Prva volilna kategorija (II a) voli 4, druga volilna kategorija (II b) voli 4 in tretja volilna kategorija (II c) voli 6 pravih udov.

§. 3. Očitni družbeniki razdelè se v ono volilno kategorijo, v katero spada njih podjetje po cenitvi davka.

Osebe, katere vodijo kot predstojniki ali ravnatelji trgovska ali obrtnijska podjetja na delnice, imajo volilno pravico v kategoriji, v katero spada dotično podjetje.

§. 4. Vsak, kedor ima pravico voliti, voli le v volilnej kategoriji (volilnem razredu), v katero spada (§. 2).

Kedor ima pravico voliti v več volilnih kategorijah (volilnih razredih), sme samo v enej

glasovati; tak volilec sme pa izreči, v kateri volilni kategoriji (volilnem razredu) hoče voliti (§ 7, al. 5 postave za trgovske zbornice).

Kedor ima pravico voliti v več volilnih kategorijah, pa se ne izreče ni za eno ni za drugo, stavi se v ono kategorijo, v kateri plača več davka.

Vsaka volilna kategorija (volilni razred) voli posebej število pravih udov, ki pride na njo. (§ 9, al. 2 postave za trgovske zbornice).

Glasovi različnih volilnih kategorij se ne smejo kopičiti (§ 9, al. 3 postave za trgovske zbornice).

§. 5. Aktivno volilno pravico imajo oni udi trgovstva in obrtnijstva, kateri uživajo neomejene državljanske pravice ter se pečajo v okraju zbornice samostalno ali kot očitni družbeniki (po člen. 85 in 99 trgovskega zakonika) s kako kupčijo, obrtnijo ali z rudarijo; dalje one osebe, katere stoje na čelu trgovskim ali obrtnijskim podjetjem na delnice kot predstojniki ali ravnatelji (§ 7, odst. 1 postave od 29. junija 1868, št. 85 drž. zak.), ako omenjena podjetja odrajujejo toliko davka, kolikor zahteva § 7, odst. 2 navedene postave, oziroma § 2 tega volilnega reda.

Ako bi žene ali osebe, katere stoje pod varstvom ali skrbstvom, imele same kako kupčijo, voli v njih imenu njih opravniki (§. 7, al. 4, postave za trgovske zbornice).

Rudarska društva, obrtnijske in gospodarske zadruge, društva, skupni lastniki privilegij in vse take kolektivne osebe, smejo samo po en glas oddati.

Voliti mora ona oseba, katera zastopa podjetje po postavi ali štatutih.

Pasivno volilno pravico imajo oni udi trgovstva in obrtnijstva, ki so avstrijski državljani in so dovršili trideseto leto svoje starosti, imajo vsaj že tri leta potrebne lastnosti za aktivno volilno pravico ter bivajo navadno v okraju zbornice.

Izključene od aktivne in pasivne volilne pravice so one osebe, katere so izključene po veljavnih postavah od aktivne in pasivne volilne pravice v občini (§ 7, al. 10 postave za trgovske zbornice).

Vrh teh se ne smejo voliti trgovci, ki so prišli v konkurs, dokler se ne spoznajo kot zopet zmožni (§§. 246 in 253 konk. red. od 25. decembra 1868 drž. zak. št. 1 ex 1869).

§. 6. Pravi udi zbornice se imenujejo potom neposredne volitve. Pravi udi volijo se na 6 let. Konec treh let na dan 31. decembra odstopi polovica udov po vrsti, kakor so si v službi sledili ter se nadomesti z novimi volitvami. V primerljaju enakih službenih let, odloči žrebanje. Odstopivši udje se smejo zopet voliti.

Ako bi se izpraznilo v teku volilne dobe eno ali več mest, bode zbornica one kot prave ude poklicala, kateri so pri zadnji volitvi dobili največ glasov v dotični kategoriji za prvimi izvoljenimi.

Taki udi opravljajo svoj posel samo do prihodnje volilne dobe (§ 6. postave za trgovske zbornice).

§. 7. Za pripravljajanje in izvrševanje volitev

imenuje politična deželna oblastnija ob enem z razpisom volitev volilno komisijo.

Volilnej komisiji predseduje komisar imenovan od trgovskega ministra.

Volilna komisija sestaja iz enega uda občinskega sveta v Gorici in iz 4 zastopnikov zbornice, kojih dva spadata trgovskemu, dva pa obrtnijskemu oddelku in iz perovodje (§. 8. postave za trgovske zbornice).

Uda občinskega sveta, kokor tudi zastopnike zbornice imenuje udom volilne komisije politična deželna oblastnija. Občinski svet in zbornica imata pravico staviti dotične predloge političnej oblastniji.

Ako bi se morala zbornica razpustiti (§. 23, postave za trgovske zbornice) pokliče politična deželna gosposka v volilno komisijo nekoliko zapunih mož trgovstva in obrtnijstva okraja zbornice.

Komisija ima naslof: ces. kr. volilna komisija za trgovsko in obrtnijsko zbornico v Gorici.

Odloki, ki pristojé tej komisiji so končno veljavni.

Politične upravne oblastnije in županstva okraja zbornice so dolžna, komisijo pri izvrševanju volilnih opravil zdatno podpirati.

Komisija opravlja svoje zadeve v prostorih trgovske in obrtnijske zbornice v Gorici.

Zbornica mora prepustiti potrebno pomočno osobje.

Volitveni troški se plačujejo iz prevdarka zbornice.

§ 8. Volilna komisija sestavi imenike onih

kateri imajo pravico voliti na podlagi zapisov zbornice, in če je zbornica razpuščena (§ 23. postave za trgovske zbornice) eventualno na podlagi pripravljenih službenih pripomočkov in sicer po posamnih volilnih kategorijah (volilnih razredih). Imeniki volilcev morajo zapopasti ime in preimek, obrt, sedež podjetja in znesek njih davka; volilna komisija jih očitno razgrne in sicer v prostorih zbornice in uradih ces. kr. davkarij določivši zapadni rok 14 dni za eventualne ugovore.

O takih ugovorih razsodi volilna komisija ter naznani svojo razsodbo reklamantom.

Držeč se popravljenih volilnih imenikov napravi volilna komisija za voljenje izkaznice z glasovnicami vred ter jih razpošlje h krati z razpisom volitve onim, kateri imajo pravico voliti (§. 8 postave za trgovske zbornice).

V razpisu volitve mora biti naznanjeno število udov, kolikor se jih mora voliti po posamnih volilnih kategorijah (volilnih razredih), kakor tudi dan in ura, kedaj se ima volitev pred volilno komisijo vršiti, naj si bo po ustmenem glasovanju ali po osebнем oddanju izpolnenih glasovnic (§. 9, postave za trgovske zbornice), ter ob kakej uri se glasovanje zaključi.

Razpis volitve ima vrh tega tudi naznaniti dan, do katerega se smejo izpolnene in podpisane glasovnice z izkaznicami vred obrtniškeje oblasti prvi instance (okrajnemu glavarstvu, oziroma magistratu in občinskemu uradu mest z lastnim statutom), kraja, kjer se nahaja podjetje, predlo-

žiti, ako bi volilci pošiljaje podpisane glasovnice volili (§. 9 postave za trgovske zbornice).

Volitve trgovskega in obrtnijskega oddelka, oziroma njih posamnih kategorij (volilnih razredov) morejo se vršiti v primernih presledkih, določenih od volilne komisije (§. 9, al. 3 postave za trgovske zbornice.)

Volitveni rok naj se tako določi, da se v odmerjenem času do preštevanja glasov, glasovnice lahko oddade ter pošljejo volilni komisiji (§. 9.)

Volilni razpis z glasovnicami in izkaznicami vred razpošilja volilna komisija potom obrtnijske oblasti prve instance in sicer tako, da se gori omenjene tiskovine gledé na kraj, kjer se podjetje onih nahaja, ki imajo pravico voliti, urejene po občinah in s pridjanimi popisi, izdelanimi itak po občinah imenovanim obrtnijskim oblastnijam pošljejo, katere jih izročé onim, ki imajo volilno pravico proti vročnem listu in sicer naravnost v mestih z lastnim štatutom, drugače pa potom občinskih uradov.

§. 9. Volitev je očitna, in sicer sme volilec po svoji volji glasovati, ali

- a) ustmeno, ali
- b) osebno oddati pred volilno komisijo napolneno glasovnico, ali pa
- c) podpisano poslati potom obrtnijske oblasti I. instance, izročivši, oziroma pridevši ob enem izkaznico.

Glasovnice morejo se izročiti ali poslati odprte ali zaprte. Na zaprtih glasovnicah mora biti napisano ime volilca.

Kdor bi onih, ki imajo pravico voliti, hotel voliti pošiljaje nepolneno in podpisano glasovnico (al. 1, pod c), mora glasovnico z izkaznico vred v določenem obroku izročiti ali poslati obrtnijski oblastniji I. instance onega kraja, v katerem ima svoje podjetje. Glasovnice se pošiljajo po ces. kr. pošti, s pomočjo ces. kr. davkarij ali po občinskih uradih, kakor tudi po lastnih poslancih.

Glasovnice, katere dojdejo obrtnijskej oblastniji po določenem obroku se ne sprejemajo več.

Obrtnijska oblastnija I. instance pošlje vložene glasovnice vkup z izkaznicami, uredjenimi po občinah volilnej komisiji v roke predsednika, priloživši v §. 8 omenjene popise.

Občinski uradi, kateri vračajo v §. 8 omenjene popise obrtnijskej oblastniji I. instance, morajo priložiti vročne izkaze ter vrniti tej oblastniji poslanja, katera niso bila oddana. Obrtnijska oblastnija I. instance je dolžna vrniti ne oddana poslanja volilni komisiji.

§.10. Gori imenovane tiskovine (izkaznice, glasovnice, volilni razpisi) kakor tudi vse vloge onih, kateri imajo pravico voliti, pošiljajo se po pošti brezplačno, ako ima naslov pristavek: „v volilnih zadevah trgovske in obrtnijske zbornice v Gorici (§ 22, al. 1 postave za trgovske zbornice).

§.11. V odločenem in volilcem naznanjenem dnevu se loti volilna komisija preštevanja glasov. Glasovnice, katere dojdejo mej tem preštevanjem se le takrat smejo v pošte jemati, ko bi bile o pravem času oddane obrtnijskej oblastniji (§ 8, odst. 5).

Poslane ali osebno oddane zaprte glasovnice

odpre volilna komisija še le po končanem osebnem glasovanju, prej ko se loti preštevanja glasov.

Mej volilnimi moži dotične volilne kategorije (volilnega razreda), odloči relativna večina glasov. Pri enakosti glasov odloči žrebanje uda volilne komisije.

§. 12. Volilna komisija preudari veljavnost volitev ter razglasi uradno končno veljavni izid voljenja.

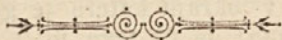
Ona naznani voljenim udom njih izvolitev.

Ako bi izvoljenčevo izustilo o sprejetji volitve v osmih dneh, začeni od dneva izkazanega osebnega naznanila, ne došlo volilnej komisiji, smatral se bode kot izvoljen oni, kateri je za njim v istej volilnej kategoriji (volilnem razredu) dobil največ glasov.

Volilna komisija naznani izvoljene ude trgovskemu ministru potom ces. kr. politične deželne oblastnije, imenovaje ob enem njih volilno kategorijo (volilni razred).

§. 13. Trgovski minister določi dan in uro odprtja, oziroma ustanovitve novoizvoljene zbornice.

Odprtje se vrši po pooblastencu tega ministra, kateri izroči potem predsedništvo po letih najstaršemu udu zbornice.

Postava od 5. aprila 1870,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, s katero se vsled postave od 6. februarja 1869, drž. zak. št. 18 določajo organi, kateri so poklicani za razsodbo, ali je zemljiščna zamena ugodna, da se zboljša gospodarstvo pri zemljiščih.

(Štv. 24 dež. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje).

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Politična okrajna gosposka (v občinah z lastno občinsko postavo občinska gosposka), v okrajih katere leži zboljšati se imajoče posestvo, poklicana je presojati in razsojati, če je zemljiščna zamena ugodna zboljšati gospodarsko obdelovanje menjajočih posestev (§§. 9 in 10 postave od 6. februarja 1869, drž. zak. št. 18).

Če leže posestveni deli v več nego enem političnem okraju, tedaj je pristojna tista politična gosposka, v okraju katere je gospodarstveno poslopje (suhota) in če tega ni, v okraju katere je glavni del posestva.

§. 2. Razsodbo po §. 1 sme zahtevati vsaka stranka, katere sklepajo zameno.

Stranka ima v prošnji natanjko zaznamovati predmet namenjene zamenjave, in tiste pripomočke navesti ali priložiti, po katerih se ima dokazati zboljšano obdelovanje.

Če ste pri zamenjavi po legi vdeleženih posestev dve politični gosposki pristojni, ali njih več, sme se prošnja vložiti ali pri vsaki posebe, ali po izvolji stranke samo pri eni. V poslednjem primerljaju ima gosposka, pri kateri se je vložila prošnja, po storjeni razsodbi obravnavne spise poslati drugi pristojni gosposki za uredsko obravnavo in razsodbo.

§. 3. Politična gosposka ima okoliščine in dejanske razmere, katere so važne za razsodbo, uredoma pretresti, in če je potreba, te zadeve po gospodarskih zvedencih preiskati. K tem delom se morajo tudi menjači klicati.

§. 4. Samo stranke se smejo pritožiti v štirinajstih dneh zoper razsodbo političnih okrajnih gosposk deželnemu namestništvu, katero po dogovoru z deželnim odborom razsoja. — Če se deželno namestništvo in deželni odbor ne moreta porazumeti, tedaj se ima pritožba zavrniti.

§. 5 Če je v primerljaji poprejšnjega paragrafa spoznal deželni odbor, da se more s zamenjo poboljšati gospodarstvo, ima se to omeniti v razsodnih vzrokih zavrnene rešitve, in samó v tem primerljaji je dovoljena pritožba zoper razsodbo druge stopinje na ministerstvo za poljedelstvo, in sicer v štirih tednih.

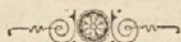
§. 6. Ministroma notranjih uprav in poljedelstva se naroča to postavo izvršiti.

Na Dunaji 5. aprila 1870.

Franč Jožef I. r.

Giskra I. r.

Banhans I. r.

Postava dne 8. januarija 1889

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, s katero se ustanavljajo posamezne premembene določbe, kako ravnati s pravicami, ki se imajo odkupiti ali vrediti po ces. patentu dne 5. julija 1853 št. 130 drž. zak.

(Štev. 5 dež. zak. in ukaz. za avstr. ilir. Primorje.*)

S privoljenjem deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Od dneva, ko se objavi pričujoča postava, mora jenjati delovanje zemljiščno-odveznih

*) Vsled te postave je razveljavljena ona od 13. aprila 1874 št. 12 dež. zak., ki se je po pomoti vrnila v našo zbirko str 126.

in vredilnih oblastnij gledé vseh pravic navêdenih v §§. 1. in 2. ces. patenta dne 5. julija 1853 št. 130 drž. zak., katere se do tega dneva niso prijavile oziroma napovedale (provocirale) (§. 6. patenta) pri deželni zemljiščno-odvezni in vredilni oblastniji.

§. 2. Prepiri, ali obstojijo ali ne v predstojemem §. zaznamovane pravice, ki se niso do sedaj prijavile oziroma napovedale, kakor čez v §. 7 ces. patenta 5. julija 1853 pod *a.* do všttevno *f.* imenovane točke, se toraj nimajo več razsojevati po vsled §. 34. tega patenta postavljenih zemljiščno-odveznih in vredilnih oblastnijah, ampak se zamorejo doganjati odsihdob le pred sodnijami po okrajšanem postopanju.

§. 3. Razsodbe, katere izdajajo zemljiščno-odvezne in vredilne oblastnije na podlagi §. 34. imenovanega patenta, in za katere ostanejo po §. 1 pričujoče postave te oblastnije še pristojne, ne morejo se tudi odsihdob spodbijati po pravdni poti.

§. 4. Odvezo ali vredbo v §. 1. zaznamovanih, do zdaj še ne prijavljenih oziroma napovedanih pravic imajo, če so neprepirne ali po sodnijski poti uže dognane, na prošnjo vpravičenca ali obteženca, namesto zemljiščno-odveznih in vredilnih oblastnij izvajati politične oblastnije.

§. 5. Odkupno ali vredilno razsodbo izdaja na prvi stopnji c. kr. namestništvo.

Kar potreba v ta namen poizvedovati, zgodi se po nalogu c. k. namestništva praviloma po onem glavarstvu, v katerega okoliši je obtežena nepremakljina. Ono mora opravljati vsa službena

djanja, katera pripadajo lokalni komisiji v zmislu poduka objavljenega z ministerskim ukazom: dné 31. oktobra 1877 št. 218 drž. zak. o zemljiščno-odvezni in vredilni zadevi.

§. 6. Proti namestništveni razsodbi se more podati rekurs (ali vtok) v neprestopni dobi šestih tednov na ministerstvo znotranjih zadev, katero razsodi v porazumljenju s c. kr. poljedeljskim ministerstvom.

§. 7. Stroški, kateri narastejo vsled razprav o odkupu ali vredenji, morajo se plačevati po dotičnih za politično postopanje veljavnih določbah ter mora se razsoditi zarad njih plačila po instancijah.

§. 8. Pričujoče določbe veljajo tudi za pravice uvedene v §§. 1 in 2 ces. patenta dne 5. julija 1853, katere so se zadobile še le potem, ko se je ta patent objavil (§. 43), za kolikor se niso te pravice pri deželni zemljiščno-odvezni in vredilni oblasti že poprej prijavile, oziroma napovedale, kakor se je pričujoča postava objavila.

§. 9. Kar zadeva v §. 1 odstavek 4 ad *a* in *b*. patenta 5. julija 1853 imenovane vkupne posestne in porabne pravice na zemljišča, katere obstojijo med bivšimi gosposkami in obćmami, kakor tudi nekdanjimi podložniki ali med dvema ali več obćin, ostanejo določbe državne postave dne 7. junija 1883 št. 92 in 94 drž. zak. o zlaganji kmetijskih in o razdelbi vkupnih zemljišč, katera zadevajo te pravice, s pričujočo postavo nedotaknjene.

§. 10. Določbe ces. patenta 5. julija 1853 in z ministersko naredbo dne 31. oktobra 1857

št. 218 drž. zak. objavljenega poduka, ki se s pričujočo postavo ne spreminjajo, ostanejo v veljavi in sicer toliko za sodnijo, kolikor za upravne oblasti.

Kar zadeva pa pravice spadajoče pod §. 1 pričujoče postave, izgubijo moč ali veljavo določbe ministerske naredbe dne 3. septembra 1885 št. 161 drž. zak. v odstavkih 1 in 2.

§. 11. Mojim ministrom za znotranje zadeve, pravosodje, poljedelstvo in finance je naročeno, da izvršijo to postavo.

Na Dunaji dné 8. januarija 1889

Franc Jožef s. r.

Taaffe s. r. *Falkenhayn* s. r. *Dunajewsky* s. r.

Schönborn s. r.

III. DEL.

ŠOLSKE POSTAVE.

Postava od 25. maja 1868,

s katero se izdajó načelne določbe o razmerju med šolo in cerkvijo.

Veljavna za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane.

(Štev. 48, kos XIX. državnega zakonika, dan na svetlo 26. maja 1868).

Vzvidelo Mi se je, s privolitvijo obeh zbornic državnega zbora izdati to-le postavo:

§. 1. Najviša voditev in najviši nadzor glede vsega šolstva in odgojstva gre državi ter se zvršuje po organih postavno za to poklicanih.

§. 2. Brez škode za to nadzorno pravico prepuščeno je dotični cerkvi ali verski družbi, da verski poduk in pa bogoslužje za različne vernike v ljudskih in srednjih šolah oskrbuje, vodi in neposrednje nadgleduje.

Učitev ostalih učnih predmetov v teh šolah je nezavisna od vpliva katere bodi cerkve ali verske družbe.

§. 3. Šole in vzrejevalnice, ki jih država, katera dežela ali katera občina po vsem ali po nekem delu napravlja ali vzdržuje, pristopne so vsem državljanom brez razločka, so li te ali óne vere.

§. 4. Vsaki cerkvi ali verski družbi je na voljo, ob svojih sredstvih napravljati in vrdrževati učilnice za mladino katere določene vere.

Tiste so pá podvržene postavam za šolstvo ter morejo samo tedaj zahtevati, da bi se jim pripoznale pravice javnega učilišča, če se je zadovoljilo vsem postavnim pogojem, pod katerimi se te pravice pridobivajo.

§. 5. Poraba učilnic za določene vernike ni inovernikom s postavo prepovedana.

§. 6. Učiteljske službe v šolah in vzrejevalnicah, omenjenih v §. 3, enako so dosežne vsem državljanom, kateri so po postavnem načinu izkazali, da so za to.

Za učitelje verstva smejo se v službo postaviti samo tisti, o katerih je dotična verska (konfesionalna) viša oblast izrekla, da so za tako službo.

Pri drugih učilnicah in vzrejevalnicah (§. 4) razločuje na to stran ustanovno pismo (ustanovni statut).

Volitev vzrejalcev ali odgojiteljev in učiteljev za privatni poduk ni omejena z nikakim oziranjem na vero.

§. 7. Šolske bukve za porabo v ljudskih in srednjih šolah, kakor tudi v izobraževališčih za učitelje potrebujejo samo odobrenja tistih organov, ki so po ti postavi poklicani, da šolstvo vodijo in nadzirajo.

Bukve za verski poduk pa smejo to odobrenje še le dobiti, če je dotična verska viša oblast izgovorila, da se dopuščajo.

§. 8. Dohodki zalogov za normalne šole, učnega zaloga (Studienfond) in drugih ustanov za učne namene naj se rabijo ne gledé na vero, na kolikor se ne dá izkazati, da so namenjeni za neke vernike.

§. 9. Država zvršuje najviše ravnanje in nadziranje vsega šolstva in odgojstva po ministertvu za uk.

§. 10. Da bodo odgojstvo, po tem ljudske šole in izobraževalnice za učitelje vödila in nadzirala, postavijo se v vsaki kraljevini in deželi

- a) eno deželno šolsko svetovavstvo (deželni šolski svet) kakor najviša deželna šolska gosposka,
- b) po eno okrajno šolsko svetovavstvo za vsak šolski okraj,
- c) po eno okrajno (krajevno) šolsko svetovavstvo za vsako šolsko občino.

Dežela se razdeljuje na šolske okraje po deželnem postavodavstvu.

§. 11. Dozdaje področje duhovskih in svetnih šolskih oblasti, in tó:

- a) deželne gosposke, cerkvenih viših oblasti in viših šolskih nadzornikov;
- b) politične okrajne gosposke in okrajnih šolskih nadzornikov;
- c) dušnih pastirjev in šolskih nadzornikov v posamnih krajih naj prejde na organe v §. 10 omenjene, ne krateč tega, kar določuje §. 2.

§. 12. V deželno šolsko svetovavstvo je treba pod predsedstvom mestodržca (deželnega po-

glavarja) ali pa njegovega namestnika poklicati udov politične deželne gosposke, poslancev deželnega odbora, duhovnikov tistih ver, katere bivajo v dotični deželi, in pa zvedencev (veščakov) v učiteljstvu.

Kako bodo sestavljena v §. 10 pod b) in c) omenjena okrajna in občinska šolska svetovavstva, to se ustanovi po deželnem postavodavstvu.

§. 13. Po deželnem postavodavstvu naj se ustanové tanjše določbe zastran tega, kako bodo sestavljena in uravnana šolska svetovavstva deželna, okrajna in občinska, naj se ustanovi, kako jim bode področje vzajemno omejeno, in dalje naj se določi tanje, kako prejdejo opravila dozdanjih duhovskih in svetnih šolskih oblasti na deželno, okrajno in občinsko šolsko svetovavstvo.

Isto tako bode deželna postava določila, ali in na koliko imajo v deželno šolsko svetovavstvo izjemno stopiti tudi poslanci imenitnih občin.

§. 14. Paragrafi 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 in 9 začno veljati ta dan, katerega se razglasi le-ta postava, ter se preklicujejo vse doslej veljavne postave in vsi ukazi, kar bi jih bilo navskriž s temi paragrafi. Pravilnik, odobren z najvišjo odloko od 25. junija 1867, zastran deželnega svetovavstva, postavljenega za kraljestvi Galicijo in Vladimirijsko in veliko vojvodino Krakovsko, ostaja nespremenjen.

§. 15. Mojemu ministru za uk naroča se zvršiti to postavo.

Na Dunaju, dne 25. maja 1868.

Franz Josef l. r.

Auersperg l. r.

Hasner l. r.

Postava od 14 maja 1869,

s katero se ustanovljujejo načela (vòdila za podučevanje v ljudskih šolah (učilnicah).

(Štev. 62, kos XXIX. državnega zakonika. Dan izdatbe 20. maja 1869).

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora izdajem sledečo postavo :

A. O javnih ljudskih šolah.

I. Namen in uredba šol.

§. 1. Ljudski šoli je naloga, odrejati otroke, da bodo nravni in pobožni, razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih z znanostmi in zvedenostmi potrebnimi, da se lahko dalje omikajo za življenje, in postavljati jim pravo dno, da bodo enkrat prida ljudje in državljani.

§. 2. Vsaka ljudska šola, katera se je ustanovila ali se vzdržuje do dobrega ali po nekem delu ob državnem, deželnem ali občinskem trošku, šteje se za javno napravo ter sme va-njo kakor takošno hoditi mladina katere bodi vere.

Ljudske šole, drugači ustanovljene in vzdrževane, so privatne naprave (privatni zavodi).

1. Splošna ali občna ljudska šola.

§. 3. V vsaki ljudski šoli naj se učé vsaj ti le predmeti, namreč :

vera,

jezik,

računstvo (številjenje),

najmenitnejše, kar je vredno vedeti iz prirodoznanstva, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirom na domovino in nje ustavo,

pisanje,

geometrično oblikoslovje,

petje,

telesne vadbe.

Dekleta naj se podučujejo še tudi v ženskih ročnih delih in v gospodinjstvu.

Kakor bo imela katera šola več ali manj učiteljev, bodo se tudi učni predmeti z večo ali manjšo obširnostjo učili. Od le-tega je tudi zavisno, ali se bo poduk razširil še na katere druge, tukaj ne naštete učne predmete.

§. 4. Učne osnove ali črteže za ljudske šole, kakor tudi vse, kar se tiče njih notranjega reda, ustanovljuje minister za bogočastje in uk, zaslišavši o tem deželske šolske oblasti, ali pa na podlogi njihovih nasvetov.

§. 5. Za poduk v veri skrbé in ga v prvi vrsti nadzirajo dotične cerkvene oblasti (starešinstva izraelskih ali židovskih občin).

Koliko ur se bo dalo podučevanju v veri, to določuje učni črtež.

Kako da se ta uk razdeli na posamezne letne tečaje, to ustanovljujejo cerkvene oblasti.

Učitelji vere, cerkvene oblasti in verske družbe imajo zadovoljevati šolskim postavam in pa tistim zaukazom, ki jih po teh postavah izdajejo šolske oblasti.

Kar cerkvene oblasti zaukažejo zastran podučevanja v veri in zastran bogoslužnih vaj, ima se šolskemu vodniku (§. 12) oznanjati po okrajnem šolskem nadzorstvu. Takim zaukazom, ki se ne vjemajo z občnim šolskim redom, odrekuje se oznanitev.

V takih krajih, kjer ni duhovna, kateri bi pravilno (redoma) mogli otroke v veri učiti, sme se s privolitvijo cerkvene oblasti naložiti učitelju, da bo on otroke, kateri so ž njim ene vere, podučeval o tem, držeč se žaukazov izdanih po šolskih oblastih.

Ako katera cerkev ali verska družba neče poskrbeti za podučevanje v veri, naj deželna šolska oblast, zaslišavši dotičnike, napravi, kar je potreba.

§. 6. O učnem jeziku in o podučevanju v katerem drugem deželskem jeziku določnje, zaslišavši tiste, kateri šolo vzdržujejo, deželna šolska oblast, držeč se pri tem mej, ustanovljenih v postavah.

§. 7. Nauki ljudske šole naj se na tista leta, v katerih mora vsak otrok v šolo hoditi, kolikor je mogoče tako razdelé, da bo vsako od teh let po ena učna stopinja.

Ali se ima šolska mladina razvrstiti v razdele ali razrede ali ne, to se ravná po številu učencev in po številu učiteljev, ki jih ima katera šola.

Ali in koliko je treba otroke odločiti po spolu, to določuje okrajno šolsko nadzorstvo, zaslišavši kraju (občinsko) šolsko nadzorstvo.

§. 8. Katere učne knjige in berila se smejo rabiti, to določuje minister za bogočastje in uk, po tem, ko je zaslišal deželno šolsko gosposko.

Izmed dopuščenih knjig in beril, katere naj se rabijo, izbira in določuje okrajno šolsko nadzorstvo, zaslišavši okrajno učiteljsko konferencijo.

§. 9. Učni črtež določuje, koliko ur se ima v različnih letnih tečajih javne ljudske šole na teden podučevati.

V fabriških šolah (§. 60) se mora najmanj dvanajst ur na teden podučevati, ter se imajo te ure kolikor je mogoče po enakem razdeliti na posamezne dneve v tednu.

Učae ure se smejo odločiti samo med sedmo uro zajutra in šesto uro zvečer, vendar ne o poldne.

§. 10. S posebnim ozirom na potrebe katerega kraja moči je zediniti s posamnimi učilnicami tudi naprave ali zavode za njegovanje, odgojo in podučevanje otrok, kateri še niso dolžni v šolo hoditi, kakor tudi strokovne tečaje, namenjene za posebno izomiko v kmetijstvu ali obrtih.

§. 11. Število učiteljev v vsaki šoli ravná se po številu učencev.

Ako bo za tri leta zapored v kateri šoli, — poprek vzevši — po 80 učencev, mora se brezpogojno poskrbeti še za drugega učitelja, in tako tudi za tretjega, če to število naraste na

160, in tako je treba po tem razmerju še dalje pomnoževati število učiteljev.

Učiteljska mesta, enkrat ustanovljena, smejo se samo z dovoljenjem deželne šolske oblasti zopet odpraviti in sicer samo takrat, ako se kje po petletnem poprečnem računu ni doseglo gori določeno število učencev.

Deželnemu postavodavstvu je pridržano, še dalje znižati skrajno (maksimalno) število učencev, kateri se imajo dati enemu učitelju.

§. 12. Odgovorni vodnik ljudske šole je učitelj, in kjer je več učiteljev, določeni za to nadučitelj.

§. 13. Za šole z enim učiteljskim mestom ima se odločiti učitelj; če ima šola dve ali tri učiteljska mesta, sme se za eno mesto odločiti podučitelj.

Ako ima katera šola štiri ali pet učiteljskih mest, smeta se postaviti dva podučitelja.

Kjer je še več učiteljskih mest, sme se tretjina njih podeliti podučiteljem.

§. 14. Določbe §§fov 3—13 veljajo tudi za samostojne dekliške šole zastran tega, kako se v njih odbirajo in odločujejo učni predmeti, koliko da naj bo učiteljsko osebje in kako naj se postavljajo učiteljice in podučiteljice.

Če je v kateri dekliški šoli več učiteljic, ima ravnajoča naslov „nadučiteljice“.

§. 15. Učiteljice in podučiteljice v dekliških šolah naj praviloma podučujejo deklice tudi v ženskih ročnih delih in v gospodinjstvu, za kar se ima napraviti poseben šolski razdel.

Kjer je dekliška šola izročena moškim, mora se za podučevanje v ženskih ročnih delih postaviti posebna učiteljica.

Kjer ni samostojnih dekliških šol, naj se za dekleta, ki so dolžna v šolo hoditi, napravijo posebne delovne šole, ki so same za se ali pa združene z ljudsko šolo.

§. 16. Ali se v nižjih razredih ljudske šole sme tudi podučevanje dečkov izročiti učiteljicam, to določuje deželno postavodavstvo.

2. Meščanska šola.

§. 17. Meščanski šoli je naloga, tistim, ki ne hodijo v nikako srednjo šolo, podeliti večo omiko, kakor jo po svojem namenu daje občna ljudska šola.

Učni predmeti teh šol so:

vera,

jezik in nauk o pismenih sestavkih,

zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom

na domovino ali očetnjo in njeno ustavo,

prirodopis,

prirodoslovje ali fizika,

aritmetika (računstvo),

geometrija,

knjigovodstvo,

risanje s prosto roko,

geometrično risanje,

lepopisje,

petje in telovadstvo;

za dekleta: ženska ročna dela in nauk o gospodinjstvu.

V nenemških meščanskih šolah ima se dati tudi prilika, da se otroci naučé nemškega jezika.

Če deželna šolska oblast pritrdi, sme se v meščanski šoli deliti tudi nezapovedan poduk v katerem tujem živem jeziku.

§. 18. Tistim, kateri šolo vzdržujejo, prepušča se, da smejo splošno ljudsko šolo urediti tako, da lahko ob enem zadovoljuje nalogam meščauske šole.

V tem primeru bo šola imela osem razredov. Toda lahko se napravijo tudi samostojne meščauske šole s tremi razredi, katere se sklepajo s petim letnim tečajem ljudske šole.

§. 19. Določbe §§. 4—8 in 10—14 veljajo tudi za meščauske šole, toda s temi razločki:

1. V meščauski šoli s tremi razredi morajo se moški otroci od ženskih odločiti skoz in skoz, v meščauski šoli z osem nazredi pa v treh višjih razredih.

2. Kolikor je mogoče, naj se za vero postavijo posebni učitelji.

3. Učiteljska konferencija izbira izmed dopuščenih učnih knjig in beril, katere naj se rabijo; ta konferencija sme tudi deželni šolski oblasti nasvetovati, da se vpeljejo nove učne knjige in berila ali čitanke.

4. Odgovorni šolski vodnik imenuje se: „ravnatelj“ (direktor).

II. Dolžnost, v šolo hoditi.

§. 20. Starši (roditelji) ali njih namestniki ne smejo svojih ali svoji skrbi izročeni otrok puščati brez poduka, kateri je zapovedan za občne ljudske šole.

§. 21. Dolžnost, hoditi v šolo, začenja se otroku, kadar izpolni šesto, in mu trpi, dokler ne izpolni štirinajstega leta svojega življenja.

Toda izstopiti iz šole sme otrok samo takrat, ako ima za ljudsko šolo zapovedane najpotrebniše znanosti, t. j. ako zna brati (čitati), pisati in računati ali številiti.

Na koncu šolskega leta sme okrajno šolsko nadzorstvo takim učencem, kateri sicer še niso prestopili štirinajstega leta, pa ga prestopijo v prvem prihodnjem polletju, in kateri so se popolnoma naučili predmetov ljudske šole, iz važnih razlogov dovoliti, da se odpusté iz šole.

§. 22. V šole se sprejemljejo otroci samo o začetku šolskega leta, toda izvzeti so taki primerljaji, kader se stariši drugam preselé.

Okrajno šolsko nadzorstvo in v silnih primerih tudi krajno šolsko nadzorstvo sme izjemno dopustiti, da se kateri otrok tudi med šolskim letom v šolo sprejme.

§. 23. Dolžnosti, hoditi v javno šolo, odvezani so časno ali za vselej: dečki, ki hodijo v katero višjo šolo, po tem otroci, katerim kaka duševna ali teška telesna skaza ali napaka brani učiti se ali v šolo hoditi, zadnjič taki otroci, kateri se podučujejo domá ali v katerem privatnem zavodu.

V tem poslednjem primeru odgovorni so starši ali njih namestniki za to, da se bodo otroki zadostno podučevali vsaj v vsem tem, kar je zapovedano za ljudsko šolo.

Ako je dvomba na to stran, ima okrajno

šolsko nadzorstvo dolžnost, po primernem načinu prepričati se o tem, ali je dvomba utrjena ali ni.

Temu, kar se v ta namen zaukaže, dolžni so starši ali njihovi namestniki udati se.

§. 24. Starši ali njih namestniki, kakor tudi lastniki fabrik in obrtov odgovorni so za to, da otroci, kateri so dolžni v šolo hoditi, redoma vanje hodijo, ter se smejo tudi s posilnimi sredstvi primoravati, da zadovoljujejo svoji dolžnosti. Tane določbe o tem ustanovljuje deželno postavodavstvo.

§. 25. Starši in njih namestniki so dolžni, priskrbovati otrokom potrebne šolske knjige in druge učilne pomočke ali učila.

III. Kako se učitelji izučujejo in kako postajajo zmožni ali sposobni za učiteljstvo.

§. 26. Potrebni učitelji in učiteljice se izučujejo v učiteljskih izobraževaliških, razločenih po spolu.

§. 27. Da se zrejaneci lahko praktično izomikajo, bode pri vsakem učiteljskem izobraževališču po ena ljudska šola kakor šola vadnica in vzornica, in pri izobraževaliških za učiteljice še tudi po en vrt za otroke.

Za podučevanje in za vajo v kmetijskih delih bode se vsakemu učiteljskemu izobraževališču odkazal tudi po kos zemlje na pripravnem mestu in primerne velikosti.

§. 28. Obraževalni tečaj traja štiri leta.

§. 29. V izobraževališčih za učitelje se uči:
vera,
nauk o odrejanju ali odgojevanju in podučevanju, zgodovina in pomočne znanosti tega nauka,
slovnica, nauk o pismenih sestavkih in slovstvo ali književnost,
matematika (računstvo, algebra in geometrija),
popisovalna prirodoznanstva (živalstvo, rastlinstvo in rudninstvo),
prirodoslovje (fizika in početnica kemijska),
zemljepis in zgodovina,
nauk o ustavi domovine ali očetnjave,
nauk o kmetovanju s posebnim ozirom na razmerja kmetijstva v domači deželi,
pisanje,
risanje (geometrično in s prosto roko),
muzika,
telovadstvo.

Razen tega je treba ondi, kjer bo prilika k temu, zrejanke seznaniti z načinom, kako se podučujejo gluhonemi in slepi, kakor tudi s tem, kako se ima urediti hranilišče za male otroke (vrt za otroke), da bo prav.

§. 30. Učni predmeti v izobraževalnicah za učiteljice so:

vera,
nauk o zrejanju ali odgojevanju, in o podučevanju in pa zgodovina tega nauka,
slovnica, nauk o pismenih sestavkih in slovstvo ali književnost,
zemljepis in zgodovina,
aritmetika (računstvo),

prirodoznanstvo (prirodopis in prirodoslovje ali fizika),
pisanje,
risanje,
petje,
nauk o gospodinjstvu,
tuji jeziki,
ženska ročna dela,
telesne vaje.

Še je treba ondi, kjer bo prilika za to, zrejanke seznaniti s tem, kako se mora dobro napravljeno hranilišče za male otroke (vrt za otroke) urediti.

Učiteljice ženskih ročnih del bodo se izobraževale ali v izobraževaliških za učiteljice ali pa v posebnih učnih tečajih.

§. 31. Učni jezik, na kolikor deželna postava ne določuje drugače, ustanovljuje po nasvetu deželne šolske oblasti minister za uk.

Kjer bo potrebno, naj se zrejancem dá tudi prilika, da se izobrazijo v katerem drugem deželskem jeziku, da bodo zmožni, ako bi prišlo do tega, podučevati tudi v tem jeziku.

§. 32. Da bo kdo sprejet v prvi letni tečaj, hoče se, da je izpolnil 15. leto svojega življenja, da je zdravega, trdnega telesa, da je v nravnem oziru brez madeža in da je že temu primerno izobražen.

Da ima pitomec res tako izomiko, mora dokazati pri ostri preskušnji pred sprejetjem.

Ta preskušnja obsega sploh tiste učne predmete, kateri se učé v nižji realki ali v nižjem gimnaziju, samo tujih jezikov ne.

Javna učiteljska izobraževališča so odprta brez razločka vere vsem pitomcem ali zrejancem, kateri imajo takšen izkaz.

§. 33. V nobenem letnem tečaju ne sme biti čez 40 zrejanecv ali pitomcev.

§. 34. Dovršivši popolnoma podučni tečaj bodo se pitomci učiteljstva podvrgli iz vseh predmetov, kateri so se učili na učiteljskem obraževališču, preskušnji pod predsedstvom poslanca deželne šolske oblasti, in če zadostijo predpisanim zahtevam, dobé s p r i č e v a l o z r e l o s t i.

§. 35. Učiteljsko osebje v učiteljskem izobraževališču obstoji iz ravnatelja, ki vodi ob enem šolo vadnico, iz dveh do štirih glavnih učiteljev, iz učiteljev vere in iz pomočnikov, kolikor jih bo treba. To osebje imenuje minister za bogočastje in uk, po tem ko je zaslišal deželno šolsko oblast.

Učitelji šole vadnice so dolžni, pri omikovanju zrejanecv za učiteljstvo kakor pomočniki sodelovati.

§. 36. Plače naj se ravnateljem ustanové na 1200 do 1800 gld., glavnim učiteljem pa na 1000 do 1200 gld. Onim in tem se pa bo vrh tega poviševala plača za 100 gld. od pet do pet let, počenši od časa, ko zadobé prvo definitivno (trdno) službo na katerem državnem učiteljskem obraževališču, tje do izpolnjenega 20. leta v ti službi.

Na Dunaju in v Trstu dobivajo ravnatelji še stanovine po 300, glavni učitelji po 150 gld.

§. 37. Za podučevanje v izobraževališčih za učitelje in učiteljice se ne plačuje nič.

Nepremožni, pa dobre glave zrejanzi lahko dobé štípendije, ako se zavežejo, da bodo najmanj šest let učiteljevali.

§. 38. Kdor ima spričevalo zrelosti (§. 34), zmožen je samo, da zadobi službo kakor podučitelj, ali pa da se začasno postavi za učitelja.

Da se kdo za trdno postavi kakor učitelj, potrebno mu je spričevalo učiteljske zmožnosti ali sposobnosti. To spričevalo pa zadobi zrejanec, dovršivši vsaj dve leti v dejanski (praktični) šolski službi, s preskušnjo zastran učiteljske pripravnosti.

Za te preskušnje določuje minister bogočastja in uka posebne komisije; tu pa veljá za načelo, da imajo udje take komisije biti poglavitno ravnateljji in učitelji učiteljskih izobraževališč, šolski nadzorniki in dobri ljudski učitelji.

Zastopniki cerkveni in verskih družb poklicani so, da izprašujejo kandidate zastran tega, ali so zmožni za podučevanje v veri (§. 5. odstavek 6).

V spričevalu o učiteljski zmožnosti se izrekuje zmožnost, biti učitelj ali za občne ljudske in za meščanke šole, ali pa samo za prve.

§. 39. Ponoviti preskušnjo dopuščeno je praviloma samo enkrat.

Izjemo od tega pravila sme po nasvetu preskuševalne komisije dovoliti minister za bogočastje in uk.

§. 40. Kandidati učiteljstva, kateri po stor-

jeni preskušnji o učiteljski zmožnosti čez tri leta niso opravljali šolske službe na kateri s pravico javnosti oskrbljeni šoli, morajo se novič podvreči preskušnji, predno zadobè trdno službo v kateri javni šoli (§. 2).

V primerih posebnega ozira vrednih sme minister za bogočastje in uk dodeliti spregled ali oprost.

§. 41. Taki, kateri niso na učiteljskem obraževališču, previdenem s pravico javnosti, dovršili podučnega tečaja, smejo, kadar so izpolnili 19. leto svojega življenja, zadobiti spričevalo zrelosti, če opravijo preskušnjo na katerem državnem učiteljskem obraževališču (§. 38, odstavek 1).

§. 42. Na vseučiliščih in tehničnih visokih šolah naj se napravijo posebni učiteljski tečaji (pedagogična semenišča), kjer bo moči popolneje in obširneje izobraziti se za učiteljstvo.

Tanje določbe o tem izdaje minister za bogočastje in uk.

IV. Kako se izobraževanje učiteljev nadaljuje.

§. 43. Učitelji naj se dalje v pedagogičnem in znanstvenem oziru omikujejo s šolskimi časopisi, učiteljskimi knjižnicami, periodičnimi konferencijami in s tečaji omiko nadaljujočimi.

§. 44. V vsakem šolskem okraju naj se napravi učiteljska knjižnica.

Upravljanje te knjižnice se izroči komisiji, katero izbere okrajna učiteljska konferencija (§.45).

§. 45. V vsakem šolskem okraju ima biti

vsaj enkrat na leto učiteljska konferencija pod napeljevanjem okrajnega šolskega nadzornika.

Naloga konferencije je, da se zbrani učitelji posvetujejo in pogovarjajo o rečeh, ki se tičejo šolstva, seosebno o učnih predmetih ljudske šole, o načinih poučevanja, o učilih, o vpeljatvi novih učnih knjig in beril, o šolskem redu in strahu (disciplini) i. t. d.

Vsi učitelji javnih ljudskih šol in učiteljskih izobraževališč v dotičnem okraju dolžni so, udeleževati se okrajne konferencije. Učiteljem privatnih zavodov je prost, udeležiti se konferencije ali ne udeležiti se.

§. 46. V vsaki deželi bivajo vsaka tri leta konferencije poslancev okrajnih konferencij pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika (deželne konferencije).

§. 47. Tečaji izobraževanje nadaljujoči za učitelje bivajo na učiteljskih izobraževališčih, praviloma ob jesenskih šolskih praznikih (ferijah).

Učitelji so dolžni, udeležiti se teh nadaljuočih tečajev, kadar jim deželna šolska oblast tako ukaže.

V. Pravna razmerja učiteljev.

§. 48. Služba v javnih šolah je javna služba in zadobiti jo more po enakem vsak avstrijski državljan, brez razločka, naj bo katere koli vere.

Da kdo zadobi službo kakor učitelj ali podučitelj, ni mu dovolj avstrijsko državljanstvo, temuč mora izkazati tudi primerno zmožnost ali pripravnost (§. 38).

Učiteljstvo je zaprto tistim, kateri so bili obsojeni od kazenskega sodišča ter se za to ne morejo voliti v občinsko zastopstvo.

§. 49. Provizorno ali časno sme izpraznjena službena mesta v ljudskih šolah podeljevati okrajno šolsko nadzorstvo, a pri učiteljskih obraževališčih in pri šolah vadnicah, združenih z njimi, deželna šolska oblast.

§. 50. Za trdno ali definitivno pa postavlja v službo ravnatelje, učitelje in podučitelje v javnih ljudskih šolah deželna šolska oblast s sodelovanjem teh, kateri vzdržujejo šolo.

To sodelovanje obstoji v tem, da dotičniki zvršujejo bodi pravico predlaganja ali pa pravico prezentacije (imenovanja).

Tanje določbe o tem, kakor tudi o pomikanju z nižje na višjo plačo ustanovljuje deželno postavodavstvo.

Predloženemu, kateri je zadovoljil zahtevam v §. 48 povedanim, more se namenjeno mu mesto samo takrat ukratiti, kadar mu se v greh štejejo znatne нравne napake ali taka djanja, zavoljo katerih bi se smel odstaviti tudi že trdno postavljen učitelj.

§. 51. Koliko časa je učitelj dolžan podučevati, to se ravná po potrebi dotične šole. Ako učitelj podučuje čez 30 ur na teden, mora mu se ta trud posebej plačati.

§. 52. Katera postranska dela se ne smejo opravljati z učiteljstvom vred, to določuje deželno postavodavstvo.

§, 53. Učitelje, za katere se najde, da ne delajo zadosti, in o katerih tudi po tem, ko se dado v tečaj, namenjen za nadaljno izobraževanje (§. 47), zbor učiteljski tega zavoda izreče, da niso za to, da bi dalje učiteljevali, sme deželna šolska oblast primorati, da se še enkrat podvržejo preskušnji o učiteljski pripravnosti. Če bode tu nasledek preskušnje še zopet nezadosten, izgubi po le-tem tisti učitelj spričevalo, katero je bil pred zastran učiteljske pripravnosti prejel, ter se ravná po rešenju deželne šolske oblasti, ali se mu dovoli, da služi kakor podučitelj, ali se pa izreče, da naj bo odstranjen od učiteljstva.

Podučitelji, kateri za pet let, odkar so začeli svojo djanjsko službo, ne opravijo preskušnje o učiteljski pripravnosti, in pa taki, katerim se več ne dopusti, da bi ponovili preskušnjo (§. 39), naj se odpravijo od učiteljstva, in naj se jim vzame spričevalo zrelosti.

§. 54. Učitelji in podučitelji, kateri se vladajo svoji dolžnosti nasprotno, kaznujejo se z disciplinarnimi sredstvi, katera se rabijo sama za se, naj nastopi tudi kazensko-pravno preganjanje ali ne.

Bolj na tanko o tem ustanovljuje deželno postavodavstvo, pri čemur veljá za načelo, da se ravnatelji in učitelji iz službe odpustiti in od šolstva odstraniti (to drugo veljá tudi zastran podučiteljev) smejo samo na podlogi prejšnjega redno opravljenega disciplinarnega postopka.

§. 55. Kakšne bodo učitelji imeli postavne dohodke in kako jih bodo dobivali, to naj uredi

deželno postavodavstvo, zastran česar veljajo take načela :

1. Najmanjši (minimalni) prejemki, izpod katerih ne sme nobena šolska občina na niže iti, naj bodo odmerjeni tako, da učitelji in podučitelji, ne primorani truditi se s postranskimi deli, lahko vso svojo moč na svoj poklic obračajo, in da je učiteljem še tudi mogoče, svojo rodovino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja.

2. Učitelji naj dobivajo svoj službeni dohodek neposrednje od šolske gosposke, ter se jim ne sme izročati, da bi šolnino (učnino) pobirali.

3. Da se učiteljem za časa in do dobrega daje, kar jim gre, zastran tega skrbé in določujejo šolske oblasti.

§. 56. Vsi za trdno postavljeni učitelji, in pa podučitelji, ki imajo spričevalo o učiteljski pripravnosti, in tako tudi njih vdove in sirote imajo pravico do penzije ter naj se na to stran z njimi sploh ravná po tistih pravilih, katera veljajo za uradnike državne, in pri tem je treba šteti tudi tisti čas, v katerem je kdo, opravivši preskušnjo o učiteljski pripravnosti, v kateri javni šoli začasno postavljen služil.

§. 57. Na založbo penzij imajo se v kraljevinah in deželah s pripomočjo učiteljev, občin in dežele, kakor tudi z odkazom primernih prihodkov napraviti penzijski zalogi (fondovi), s katerimi bo deželna šolska oblast gospodarila.

Take občine, katere po primernem načinu same skrbé za penzije svojih učiteljev, odvezane so dolžnosti, plačevati kaj v vkupni penzijski zalog.

Tanje določbe ustanovljuje deželno postavodavstvo.

§. 58. Učitelji, kateri se plačujejo iz državne blagajnice, kakor tudi njih žene in otroci, dobivajo iz nje tudi primerno preskrbnino.

VI. Napravljanje šol.

§. 59. Dolžnost, napravljati šole, uravnjuje se po deželnem postavodavstvu, pri čemur se je držati tega načela, da je vsakakor treba napraviti šolo povsod, kjer biva eno uro naokoli po petletnem poprečnem računu čez 40tero otrok, ki morajo čez pol milje daleč hoditi v šolo.

§. 60. Za otroke, ki delajo v fabrikah ali v večih obrtnijskih zavodih ter za to ne morejo hoditi v občinsko šolo, imajo gospodarji od fabrik po pravilih, ki veljajo zastran napravljanja javnih šol, ustanoviti samostojne šole bodi vsak za se ali pa v društvu z drugimi lastniki od fabrik.

§. 61. Kje in s katerimi sredstvi naj se napravljajo meščanske šole, to določuje deželno postavodavstvo.

VII. Trošek za ljudsko šolstvo in kako se zalaga.

§. 62. Za potrebne ljudske šole skrbi v prvi vrsti občina dotičnega kraja, pri čemer se pa v moči vzdržujejo pravno obstoječe dolžnosti in dajatve ali oprave tretjih oseb ali korporacij.

Koliko se imajo tega udeleževati okraji, določuje deželno postavodavstvo.

§. 63. Vsaka šola mora imeti potrebne šolske prostore, tako narejene, kakor zahteva poduk in ozir na zdravje.

Posebne deželne postave določujejo vse, kar se tiče zidanja, vzdrževanja, pohošne oprave, najma in segrevanja šolskih prostorij ali izb, kakor tudi naprave stanišč za učitelje.

Pri vsaki šoli je treba tudi napraviti telovadnico, in v kmečkih šolah, če je mogoče, vrt za učitelja in zemljišče za kmetijske poskušnje. Koliko bo kdo dolžan plačevati za to, kakor tudi za učila in za druge potrebščine pri podučevanju, kjer ni za to že drugače poskrbljeno, bode določilo deželno postavodavstvo.

§. 64. Prepušča se deželnemu postavodavstvu, da ustanovi nalašč deželske ali okrajne založbe (fonde), s katerimi se zaklada trošek za javne ljudske šole, kolikor posamezne od njih nimajo ali ne dobé posebnih prihodkov.

V zvezi s tem ima deželno postavodavstvo odloko izreči tudi o tem, ali se bo še dalje plačevala šolnina in ali bodo še v moči ostale pravice imenovanja (prezentacije).

§. 65. Stariši, kateri svoje otroke dajo ali domá ali v katerem privatnem zavodu podučevati, prosti so šolnine, niso pa prosti drugih postavnih dolžnosti ali bremen za šolo.

§. 66. Kolikor sredstva posamnih občin (oziroma okrajev) za potrebščine ljudskega šolstva ne zadostijo, zaklada jih dežela.

Zalogi normalnih šol, kakor zdaj v resnici obstojé, z vsemi dolžnostmi, katere na njih ležé

glede njih obračanja za šolske namembe ali iz posebnih privatnopravnih imen (naslovov), in z izključnim namenom za javno ljudsko šolstvo, prehajajo v upravo dotičnih dežel tako, da bo deželni odbor hranil in upravljal glavno premoženje, deželna šolska oblast pa nakazovala troške ali izdatke, držeč se preudarka, katerega ustanovi deželni zbor.

K šolskemu zalogu tistih dežel, katere so do zdaj dobivale pomoč ali doplačo od države, dajala se bo taka tudi v prihodnje po srednjem znesku tistih doplačil, katera je dotični zalog normalnih šol v letih 1866, 1867 in 1868 iz občnih državnih dohodkov prejel.

Pri računu te pripomoči morajo se pa najpred odbiti tisti zneski, ki so se rabili za take namene, za katere bo v prihodnje državna blagajnica neposrednje skrbeti dolžna (§§. 58 in 67).

§. 67. Založne potrebščine za učiteljska izobraževališča in za združene z njimi šole vadnice, po tem za štipendije, omenjene v §. 37, kakor tudi za višje učiteljske tečaje, zaukazane v §. 42, plačujejo se iz državnih dohodkov.

Kjer šola vadnica zadovoljuje ob enem nalogi potrebne občinske šole, bode država k založnemu trošku za-njo dajala prineske, ki se ustanové v vsakem primeru s posebnim dogovorom, toda nasproti se bo vlada tudi primerno udeleževala podelitve učiteljskih služeb.

Troški za tečaje omiko nadaljujoče (§. 47) zakladajo se iz državnih dohodkov.

B. 0 privatnih učiliščih.

§. 68. Napravljati privatna obraževališča za učitelje in učiteljice dopuščeno je pod sledečimi pogoji:

1. Pravila in učni črtež, kakor tudi vsako predružačbo v njih je treba, da odobri minister za bogočastje in uk.

2. Kakor ravnatelj in učitelji (učiteljice) smejo služiti samo takšne osebe, katere so dokazale, da so popolnoma zmožne, izobraževati vzrejance učiteljstva. Zahteva se za to najmanj izkaz spričevala o učiteljski pripravnosti za meščanske šole in triletne djanjske službe v šoli. Kako izjemo od tega pravila sme minister za bogočastje in uk dovoliti v primerih, kjer je kako drugače popolnoma dokazano, da je kdo dovolj pripraven za učitelja.

Pod istimi pogoji dopuščeno je napravljati učiteljska semenišča, v katerih pitomci učiteljstva zraven poduka imajo še tudi stan in hrano.

§. 69. Privatna obraževališča in semenišča smejo zadobiti od ministra za bogosčastje in uk pravico izdajanja državnoveljavnih spričeval (pravico javnosti) pod tem daljim pogojem, da učni črtež ne bo bistveno različen od črteža, ki je vpeljan v državnih učiteljskih izobraževališčih, da se pri imenovanju ravnatelja in učiteljev izprosi potrdba deželne šolske oblasti, in da glavna (končna) preskušnja biva pod napeljevanjem njenega poslanca, katerega privolitev je potrebna, da se komu sme izdati spričevalo zrelosti.

§. 70. Napravljati privatna učilišča, v katera se sprejemajo otroci, dolžni v šolo hoditi, po tem zavode, v katerih takošni otroci dobivajo tudi stanovanje in hrano (hranilišča, odrejališča), dopuščeno je pod sledečimi pogoji :

1. Načelniki in učitelji morajo izkazati tako učiteljsko pripravnost, kakoršna se zahteva od učiteljev javnih šol enake vrste. Kako izjemo od tega pravila sme minister za bogačastje in uk dovoliti v primerih, kjer je potrebna učiteljska zmožnost kako drugače popolnoma dokazana.

2. Nravno obnašanje načelnikov in učiteljev mora biti brez madeža.

3. Učni črtež mora zadovoljevati vsaj temu, kar se zahteva od javne šole.

4. Uredba šole mora biti takšna, da se ni nič bati za zdravje otrok.

5. Vsaka premena v učiteljskem osebju, vsaka preuredba v učnem črtežu in vsaka predrugačba glede šolskih prostorij mora se, predno bo speljana, naznaniti šolskim gosposkam.

Taki zavodi se ne morejo odpreti brez privolitve deželne šolske oblasti; privolitev pa se ne more odreči, brž kakor so izpolnjeni pogoji, pod 1—4 naštetimi.

§. 71. Privatna učilišča smejo od ministra za bogačastje in uk dobiti pravico, izdajati državnoveljavna spričevala, ako imajo tako uredbo in učno namembo, kakoršno ima javna šola, katero hočejo nadomestiti.

Ako katero tako učilišče zadostuje potrebi zastran šol v kateri občini, moči bo odvezati jo, da ne mora napravljati nove šole.

Takim privatnim učiliščem vzame se pravica javnosti, kakor ne bi več zadostila temu, kar se zahteva od ljudske šole.

§. 73. Privatna učilišča, v katerih se ne izpolnjujejo postave, ali v katerih se prikažejo npravne napake, ima deželna šolska gosposka zapreti.

Končne določbe.

§. 74. Določbe o pristojnosti, zapovedane v pričujoči postavi, veljajo samo tam, kjer one že niso ustanovljene z deželnim postavodavstvom. One se tudi ne dotikajo pravilnika z najvišjo odloko od 25. junija 1867 odobrenega, s katerim se je ustanovilo deželno šolsko svetovalstvo za kraljevini Galicijo in Vladimirijo in veliko vojvodino Krakovsko.

§. 75. Z ozirom na posebna razmerja kraljevin Dalmacije, Galicije in Vladimirje, velike vojvodine Krakovske, vojvodin Kranjske in Bukovine, mejne grofije Istre in poknežene grofije Goriške in Gradišćanske prosto bo v njih deželnemu postavodavstvu dopustiti, da se odstopi od načel, ki so ustanovljena v §. 21, odstavkih 1 in 3, v §. 22, odstavku 2, v §. 28 in v §. 38.

§. 76. Ta postava pride v moč, na kolikor je za nje izvršitev treba novih deželnih postav, ob enem s temi, v vseh njenih drugih določbah pa z začetkom prvega šolskega leta po razglasbi.

§. 77. Z začetkom moči pričujoče postave izgubé svojo veljavnost v dotični deželi vse do-

zdanje postave in vsi ukazi, ki se tičejo predmetov te postave, na kolikor so navskriž z določbami pričujoče postave, ali na kolikor jih le-te določbe nadomeščajo.

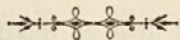
§. 78. Naroča se ministru za bogočastje in uk, zvršiti to postavo in izdati potrebne določbe.

Na Dunaju, 14. maja 1869.

Franc Jožef l. r.

Taaffe l. r.

Hasner l. r.

Postava od 2. maja 1883,

s katero se nekatera določila postave od 14. maja 1869 (Drž. zak. št. 62) izpreminjajo.

(Štv. 53, kos XIX. drž. zakonika. Dan izdatbe 5. maja 1883.)

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó :

ČLEN I.

Naslednji paragrafi postave od 14. maja 1869 (Drž. zak. št. 62), s katero se ustanavljajo načela za poučevanje v ljudskih šolah, v svoji zdanji besedi izgubé moč ter naj slovó v bodoče takó le :

§. 3. Učni predmeti občne ljudske šole so, namreč :

vera ;

branje (čitanje) in pisanje ;

učni jezik,

računstvo (številjenje), v zvezi z geometrijskim oblikoslovjem ;

učencem najdouxnejše in najimenitnejše, kar je vredno vedeti iz prirodopisa, prirodoslovja ali fizike, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirrom na domovino in nje ustavo ;

risanje ali črtanje ;

petje ;

dalje :

ženska ročna dela za deklice ;

telovadba za dečke zapovedana, za deklice nezapovedana.

Kakor bode imela katera šola več ali manj učiteljev, bodo se tudi učni predmeti z večo ali manjšo obširnostjo (razsežnostjo) učili. Od le-tega je tudi zavisno, ali se bode pouk razširil še na katere druge tukaj ne naštete učne predmete, sosebno v katerem drugem deželtnem jeziku (§. 6).

Učna tvarina ljudske šole naj se na tista leta, v katerih mora vsak otrok v šolo hoditi, kolikor je mogoče tako razdeli, da bode vsako od teh let po ena učna stopnja.

Ali se ima šolska mladina razvrstiti v razdele ali razrede, to se ravna po številu učencev in po številu učiteljev, ki jih ima katera šola, ter se sme po okolnostih, sosebno na kmetih, ta razvrstitev uravnati po načelih poludnevnega poučevanja.

§. 8. Katere učne knjige in berila se smejo rabiti, to določuje minister za bogočastje in uk po tem, ko je zaslišal deželno šolsko oblastvo.

Izmed dopuščenih knjig in beril izbira in določuje deželno šolsko oblastvo, zaslišavši okrajno učiteljsko konferencijo, te, katere naj se rabijo.

§. 10. S posebnim ozirom na potrebe katerega kraja moči je zidiniti s posamnimi učilnicami tudi naprave ali zavode za njegovanje, odgojo in poučevanje otrôk, kateri še niso dolžni v šolo hoditi, kakor tudi posebne tečaje, namenjene za nadaljšno splošno izomiko mladine šoli odrasle (§. 59, odstavek 2).

Tudi za deklice, ki so uže šoli odrasle, smejo se ustanoviti učni tečaji zarad nadaljšnjega obrazovanja (§. 59, odstavek 2).

§. 11. Število učiteljev v vsaki šoli ravna se po številu učencev.

Ako bode za tri leta zapored v kateri šoli, poprek vzevši, pri celodnevem poučevanju po 80 učencev, mora se brezuvetno (brezpogojno) poskrbeti še za drugega učitelja, in tako tudi za tretjega, če to število naraste na 160, ter je treba po tem razmerji še dalje pomnoževati število učiteljev.

Pri poludnevem poučevanju računati je po 100 učencev na enega učitelja.

Določujoč število učiteljev tistim občnim ljudskim šolam, katere se za otroke poslednjih dveh letnih stopinj uredijo drugače, nego veli pravilo (§. 21, odstavek 4), ni ozirati se na te otroke.

Učiteljska mesta, enkrat ustanovljena, smejo

se samo z dovoljenjem deželnega šolskega oblastva odpraviti.

Deželnemu postavodavstvu je pridržano, znižati maksimalno število učencev, kateri se imajo odkazati enemu učitelju.

§. 15. Učiteljice in podučiteljice v dekliških šolah naj praviloma poučujejo deklice tudi v ženskih ročnih delih, za kar se ima napraviti poseben šolski razdel.

Kjer je dekliška šola izročena moškim učiteljem, mora se za poučevanje v ženskih ročnih delih namestiti posebna učiteljica.

Kjer ni samostalnih dekliških šol, naj se za dekleta, ki so dolžna v šolo hoditi, napravijo posebne delovne šole, ki so same za se ali pa združene z ljudsko šolo.

§. 17. Meščanske šole namen je, učni smoter občne ljudske šole presezajočo izomiko dajati zlasti z ozirom na potrebe obrtnikov in kmetovalcev. Ista posreduje tudi izomiko pripravljajočo na učiteljska izobraževališča, na take strokovne šole, za katere ni treba poprejšnjega obrazovanja v kaki srednji šoli.

Učni predmeti meščanske šole so :

vera ;

učni jezik v zvezi z naukom o poslovnih sestavkih ;

zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom na domovino ali očetnjava in njeno ustavo ;

prirodopis ;

prirodoslovje ali fizika ;

računanje v zvezi z enovitim knjigovodstvom;
geometrija in geometrijsko risanje;
risanje ali črtanje s prosto roko;
lepopisje;

petje;

dalje:

ženska ročna dela za deklice;

telovadba za dečke zapovedana, za deklice
nezapovedana.

V nenemških šolah meščanskih ima se dati
tudi prilika, da se otroci naučé nemškega jezika.

Če deželno šolsko oblastvo pritrdi, sme se
v meščanski šoli deliti tudi nezapovedan pouk v
katerem drugem živem jeziku, v igranji na klavir
in na gosli.

§. 18. Meščanska šola šteje tri razrede, ka-
teri se stikajo s petim letnim tečajem občne ljud-
ske šole.

Tistim, kateri vzdržujejo šolo, prepušča se,
da smejo meščansko šolo skleniti s katero občno
ljudsko šolo pod enim vkupnim voditeljem. V tem
slučaji se imenuje „Občna ljudska in meščanska
šola“.

§. 19. Določila §§. 4 do 8, 10 do 14 veljajo
tudi za meščanske šole, vendar s temi le razločki:

1. Kadar se postavlja učni črtež, treba je
ozirati se na posebne potrebe šolskega mesta in
okraja.

2. V meščanski šoli morajo se vseskozi mo-
ški otroci od ženskih odločiti.

3. Učiteljska konferencija predlaga deželne-
mu šolskemu oblastvu, katere izmed učnih knjig
in beril ali čitank naj bi se izbrale; tudi sme

nasvetovati mu, da se uvedejo (vpeljejo) kake nove učne knjige in čitanke.

4. Odgovorni voditelj meščanske šole ima naslov: „ravnatelj ali direktor“.

5. Razven ravnatelja in veroučitelja naj bodo najmanj še trije učitelji.

§. 21. Dolžnost, hoditi v šolo, začenja se za otroka, kadar izpolni šesto, in traja ali trpi, dokler ne izpolni štirinajstega leta svojega življenja.

Izstopiti iz šole sme učenec vendar samo takrat, kadar zna najpotrebnejše, kar je zapovedano za ljudsko šolo, namreč: vero, čitati (brati), pisati in računati.

Na občnih ljudskih šolah naj se otrokom, ko izpolnijo šesto leto svojega šolanja, na kmetih in otrokom neimovitih ljudi po mestih in trgih, če njih roditelji ali roditeljev namestniki zaprosijo, iz ozira vrednih razlogov dopuščajo polakšice ali zljajšila gledé na mero, koliko jim je pravilno hoditi v šolo. Te polakšice naj bodo v tem, da se poučevanje skrči (stesni) na neki del leta, ali na pol dne ali na posamične dneve v tednu.

Le-te polakšice dodeljevati je tudi otrokom celih šolskih občin na deželi (na kmetih), kadar zastopi vseh všolanih občin vsled sklepa občinskih odborov za to proprosijo. V tem slučaju moči je učni črtež urediti takó, da se okrajšani pouk otrokom v posebnih oddelkih, ki so ločeni od drugih otrok, deli najmanj do izpolnjenega štirinajstega leta njihove dobe.

V vseh slučajih, kateri se v zgornjih dveh odstavkih na misli imajo, treba je otroke, v šolo

hoditi dolžne takó učiti, da jim bode moči s tem poukom sploh zapovedani učni smoter doseči.

Na koncu šolskega leta sme okrajno šolsko nadzorstvo takim učencem, kateri sicer še niso prestopili štirinajstega leta, pa ga prestopijo v prvem prihodnjem poluletji, in kateri so se popolnoma naučili predmetov ljudske šole, iz tehtovitih razlogov dovoliti, da se odpusté iz šole.

§. 23. Dolžnosti, hoditi v javno šolo, odvezani so časno ali za vselej :

Otroci, kateri hodijo v kako višjo šolo, ali v obrtniške ali kmetijske šole ali strokovne tečaje, ako le-ti po svoji uredbi morejo ljudsko-šolski pouk nadomeščati; po tem otroci, katerim kaka duševna ali teška telesna nakaznost ali napaka brani učiti se ali v šolo hoditi; naposled taki otroci, katere poučujejo domá ali v kakem privatnem zavoda.

V tem poslednjem primeru odgovorni so roditelji (starši) ali njih namestniki za to, da se bodo otroci zadostno poučevali vsaj v vsem tem, kar je zapovedano za ljudsko šolo.

Ako je kaka dvojba na to stran, ima okrajno šolsko nadzorstvo dolžnost, po primernem načinu prepričati se o tem, je li dvojba utrjena ali ni. Temu, kar se zastran tega zaukaže, dolžni so roditelji ali njihovi namestniki udati se.

§. 29. V izobraževališčih za učitelje se uči :

- vera ;
- odgojstvo. (pedagogika) s praktičnimi vajami;
- učni jezik ;
- zemljepis ;
- zgodovina in nauk o ustavi domovine ;

matematika in geometrijsko črtanje ;
prirodopis ;
prirodoslovje ;
nauk o kmetovanji s posebnim ozirom na
razmerja tal (zemlje) v domači deželi ;
lepopisje ;
risanje ali črtanje s prosto roko ;
muzika s posebnim ozirom na cerkveno muziko ;
telovadstvo.

Razen tega je treba ondi, kjer bode prilika
k temu, zrejance ali odgojence seznaniti z nači-
nom, kako se poučujejo gluhonemi in slepi, kakor
tudi s tem, kako je treba urediti detinj (otroški)
vrt in odgojilnice za npravno zapustele (zane-
marjene) otroke, da bo prav.

Z odobrenjem ministra za uk in bogočastje
smejo se kot nezapovedani predmeti učiti drugi
živi jeziki.

§. 30. Učni predmeti v izebraževalnicah za
učiteljice so :

vera ;
odgojstvo (pedagogika) s praktičnimi vajami ;
učni jezik ;
zemljepis ;
zgodovina ;
aritmetika (računstvo) in nauk o geometrij-
skih oblikah ;
prirodopis ;
prirodoslovje ;
lepopisje ;
črtanje z golo ali prosto roko ;
muzika ;
zenska ročna dela ;
telovadba.

Še je treba ondi, kjer bo prilika za to, zrejanke seznaniti s tem, kako se mora urediti detinj vrt.

Z odobrenjem ministra za uk in bogočastje smejo se kot nezapovedani predmeti učiti drugi živi, sosebn tuji jeziki.

Učiteljice ženskih ročnih del bodo se izobraževale ali v izobraževaliških za učiteljice ali pa v posebnih učnih tečajih.

§. 32. Da bode kdo vzprejet v prvi letni tečaj, hoče se, da je izpolnil 15. leto svojega življenja, in poleg tega, da je zdravega, trdnega telesa, da je v oziru na blagonravje brez madeža in da je že temu primerno izobražen. Minister sme iz razlogov posebnega ozira vrednih komu šest mesecev največ od dobe izpregledati.

Da ima pitomec res tako v pripravo potrebno izomiko, mora dokazati pri ostri preskušnji pred vzprijetjem.

Ta preskušnja obsega sploh tiste učne predmete, kateri se obligatno uče v meščanski šoli. Na take prositelje, ki so uže v muziki izobraženi, treba se je pri vzprijemanji predstveno ozirati.

Javna učiteljska izobraževališča odprta so brez razločka vere vsem prositeljem, kateri imajo takšne izkaze.

§. 36. Pravna razmerja učiteljskega osobja se uravnujejo s posebnimi propisi. Učitelji za vero, ako se zatrdno namestijo, naj bodo — kar se tiče pravic in dolžnosti — glavnim učiteljem enaki.

Kdor ima svedočbo (spričevalo) zrelosti (§. 34), sposoben je biti začasno nameščen za podučitelja ali učitelja.

Da bode kdo za trdno (definitivno) nameščen kot podučitelj ali učitelj na kateri občni ljudski šoli, potrebna mu je svedočba učiteljske sposobnosti za občne ljudske šole, katero zadobi s preskušnjo o učiteljski sposobnosti po tem, ko je najmanj dve leti v zadovoljstvo delal v praktični šolski službi na javni ali taki zasebni ljudski šoli, katera ima pravico javnosti.

Da bode kdo za trdno nameščen kot podučitelj ali učitelj na kateri meščanski šoli, potrebuje svedočbe o učiteljski sposobnosti za meščanske šole, katero zadobode s posebno preskušnjo po tem, ko je najmanj tri leta v polno zadovoljstvo delal na kaki ljudski šoli ali na katerem drugem učilišči. V učiteljstvo izkušene tehnične učitelje za posebne učne tečaje, ki so združeni s posamičnimi šolami (§. 10), sme ukovni minister od te preskušnje odvezati.

Za preskušnje o učiteljski sposobnosti postavlja minister za bogočastje in nek posebne komisije. Tu velja za načelo, da naj udje take komisije bodo sosebnno ravnatelji in učitelji učiteljskih izobraževališč, šolski nadzorniki in dobri ljudsko-šolski učitelji.

V preskuševanje kandidatov gledé njihove sposobnosti, poučevati otroke v veri, treba je pozivati zastopnike cerkvenih in verskih družeb (§. 5, odstavek 6).

§. 41. Taki, kateri niso na kakem učiteljskem izobraževališči, imajočem pravico javnosti,

dovršili poučnega tečaja, smejo, kadar so izpolnili devetnajsto leto svoje dobe, zadobiti svedočbo zrelosti (§. 38, odstavek 1) če — izkazavši ostale zakonite potrebnosti (§. 32, odstavek 1) — opravijo preskušnjo na katerem državnem učiteljskem izobraževališči.

Minister za bogočastje in uk določa uvete, pod katerimi je moči kandidatom — imajočim učiteljsko sposobnost za srednje šole — dobiti učiteljsko sposobnost in namestnost (sposobnost namestitve v službo) za ljudske šole.

Ali za trdno se taki kandidatje smejo v službo namestiti samo po tem, ko so najmanj eno leto v ljudsko-šolski službi delali (§. 38, odstavek 2 in 3).

§. 42. Da se kandidatje nadalje izobrazijo za učiteljstvo, sosebno v učnih predmetih meščanske šole, treba je ustanoviti posebne učne tečaje.

Tanja določila izdaje minister za bogočastje in uk.

§. 46. V vsaki deželi bivajo vsakih šest let konferencije poslancev okrajnih konferencij pod prvosedstvom katerega deželnega šolskega nadzornika (deželne konferencije).

§. 48. Služba v javnih šolah je javen urad in zadobiti jo more enakomerno vsak državljan, kateri je svojo sposobnost za to zakonito izkazal.

Kot odgovorni šolski voditelji (§§. 12, 14, odstavek 2, §. 19, točka 4 in 5) smejo se postaviti samo taki učitelji, kateri izkažejo tudi, da so sposobni učiti vero (§. 38, odstavek 5) onega

spoznavanja, kateremu pripada večina učencev dotične šole po srednjem številu, kakor je bilo v poprejšnjih petih letih. Pri ovedovanji tega srednjega števila šteje se, da vsi evangeljski učenci pripadajo enemu in istemu spoznavanju (veroizpovesti). Šolskega voditeljstva dolžnost je, nadziranja šolske mladine pri redno postavljenih bogovernih (pobožnih) vajah udeleževati se po učiteljih dotične veroizpovesti.

Učiteljstvo je zaprto takim, kateri vsled kazensko-sodne obsodbe ne morejo biti izvoljeni v občinski zastop.

§. 53. Če se pri kateri učiteljski osebi, ki ima svedočbo učiteljske sposobnosti za občne ljudske šole, najde, da njene storitve niso zadostne ali dovoljne, sme deželno šolsko oblastvo primorati jo, da se še enkrat podvrže preskušnji o učiteljski sposobnosti. Ako bode posledek te preskušnje zopet ne zadosten, izgubi dotičnik vsled tega prej zadobljeno svedočbo učiteljske sposobnosti, ter je zavisno od razloke deželnega šolskega oblastva, je li dovoliti mu, da začasno (provizorno) nadalje služi, ali pa izreči, da bodi odstranjen od učiteljstva.

§. 54. Ako se kateri učitelj v šoli zoper svojo dolžnost vlada, ali če se zunaj šole vede takó, da to krati ugled učiteljskega stanu ali izdatnost delovanja njegovega kot odgojitelja in učitelja, uporabiti je disciplinarna sredstva, brez razločka, ali nastopi morebiti tudi kazensko-sodno preganjanje.

Tanje to določuje deželno zakonodavstvo, pri čemer naj veljá to načelo, da se ravnatelji

in tako tudi dokončno nameščeni učitelji in podučitelji smejo iz službe odpustiti in od učiteljstva odpraviti samo na podlogi poprej opravljenega pravorednega disciplinarnega postopka.

§. 59. Dolžnost, napravljati šole, uravnjuje deželno zakonodavstvo, držeč se tega načela, da je vsekakor treba ustanoviti šolo povsod, kjer eno uro na okoli po petletnem poprečnem (srednjem) številu biva več nego 40-tero otrok, ki morajo čez štiri kilometre daleč v kako šolo hoditi.

Takisto pristoji tudi deželnemu zakonodavstvu izdati pripravna ukazila gledé ustanovitve za deželo potrebnih šol in odgojilnic otrokom nepolnočutnim (ne obdarjenim z vsemi čuti), dalje otrokom nravno zapustelim, kakor tudi gledé zavodov in učnih tečajev, ki jih omenja §. 10.

§. 62. Za potrebne ljudske šole skrbi v prvi vrsti občina dotičnega kraja ali selišča, pri čemer se v moči vzdržujejo pravno obstoječe dolžnosti in dajatve ali oprave tretjih oseb ali pa korporacij.

Koliko se tega udeležujejo okraji, po tem, kako se opravlja trošek za zavode in tečaje omenjene v §. 10 in §. 59, odstavek 2, to določa deželno zakonodavstvo.

§. 75. Z ozirom na posebne razmere kraljevin Dalmacije, Galicije in Vladimirije z veliko vojvodino Krakovsko, vojvodin Kranjske in Bukovinske, mejne grofovine Isterske in poknežene grofovine Goriške in Gradišćanske pridržava se ondokajšnjim deželnim zakonodavstvom, dopustiti kak odstop od načel, postavljenih v §. 21, od-

stavku 1, 3, 4, 5 in 6, v §. 22, odstavku 2, v §. 28 in v §. 38 in v kraljevini Galiciji in Vladimiriji z veliko vojvodino Krakovsko tudi od načel, ki so ustanovljena v §§. 17, 18 in 19.

Določila §. 48, odstavka 2 ne veljajo v kraljevinah Dalmaciji, Galiciji in Vladimiriji z veliko vojvodino Krakovsko vred.

ČLEN II.

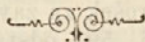
Ministru za bogočastje in uk naroča se izvršiti to postavo ter izdati potrebna prehodna določila.

Na Dunaji, dne 2. maja 1883.

Franc Jožef s. r.

Tuaffe s. r.

Conrad-Eybesfeld s. r.

Ukaz ministra za bogočastje in uk od 20. avgusta 1870,

*s katerim se občnim ljudskim učilnicam razpisuje
šolski in učni red.*

Veljaven deželam v državnem zboru zastopanim, razen kraljestva Galicije in Vladimirje z vélikim vojvodstvom Krakovskim in razen mejne grofovine Istre.

Na podlogi §.fa 78 državne postave od 14. maja 1869, drž. zak. št. 62, in po dogovoru z deželnimi šolskimi oblastmi zdí se mi potrebno, da začasno razpišem naslédnji šolski in učni red občnim ljudskim učilnicam, pridržujóč si prihodnje uredbe, katere se bodo po izkušnji in napredku ljudskega šolstva zdele potrebne, ter ozi-rajóč se tudi na to, da posamezne deželne postave o ljudskih učilnicah niso še dodélane.

Ta ukaz dobódi veljavo ob začetku šolskega leta 1870/1.

Stremayr s. r.

Šolski in učni red občnim ljudskim učilnicam.

I. O hoji v šolo.

§. 1. Krajna šolska oblast (krajno šolsko svetovalstvo) naj učilničnemu voditelju, da bode mogel paziti na redno hojo v šolo, osem dní pred

začetkom vsacega šolskega leta podá zapisek vseh otrok, katerim je v tistem kraji dolžnost, da v šolo hodijo. Deželna šolska oblast (deželno šolsko svetovalstvo) razglasi posebne ukaze, kako je otroke, katerim je dolžnost v šolo hoditi, treba vpisati ter na razvidu imeti.

Roditelji (starši) ali njihovi namestniki naj take otroke, ki jim je dolžnost v šolo hoditi, kateri dan izmej zadnjih treh dni pred začetkom šolskega leta privedó (pripeljájo) v šolo, da se vpišejo v list (zapisovalnik) šolskih otrok. Roditelji ali njihove namestnike, kateri bi tej dolžnosti bili nepokorni, naj voditelj šole naznani krajni šolski oblasti, da pridejo v postavno razpravo.

§. 2. Dolžnost v šolo hoditi se začinja z dopolnjenim šestim letom starosti. Otroci, kateri so ob začetku šolskega leta mej petim in šestim letom starosti, smejo se sprejeti samo tedaj, kadar dovoli krajna šolska oblast. To dovolitev je dati samo takim otrokom, kateri so zreli po duši in po telesu, ter gledati je tudi na to, da se s tem ne nabere več otrok, nego postava določuje.

§. 3. Brez veljavnih opravičenih izgovorov ne sme noben otrok zamujati posameznih ur ali dni ob postavnem šolskem času.

Zamude, katere se v osmih dneh do dobrega ne opravičijo, naj veljajo za neopravičene, ako nij sploh znano, zakaj so se zgodile.

§. 4. Za veljavne opravične izgovore veljá posebno to :

- a) če otrok izboli ;

- b) če izbolé otrokovi roditelji ali svojci, ako je dokazano, da ga potrebujejo v postréžbo ;
- c) slabo vreme, ako bi otroci v njem utegnili izboleti ;
- d) tako slabi potje, da se po njih ne more hoditi.

§. 5. Ako je uboštvo dokazano in otroci iz šole ostajejo zato, ker nemajo oblačila, naj krajna učilnična oblast skrbi, da to potrebščino pripravijo tisti, katere veže postava.

§. 6. Vsacega učitelja dolžnost je pomagati, da se morejo šolske zamude dokazati, in torej naj vse zamude, opravičene ter neopravičene, dan na dan na tanko zapisuje v razrednik. Zapisek teh šolskih zamud naj voditelj šole pred krajno učilnično oblast položi v tistej dobi, katero za pregled ukazuje postava. Kako se to polaga, določuje deželna učilnična oblast.

§. 7. Krajna učilnična oblast naj šolskih zamud uzroke, kateri bi se utegnili zdeti neveljavni, mahoma preišče, ter proti mudnim roditeljem ali njih naméstnikom začne postopati po zakonu (postavi.)

II. O učnem času.

§. 8. Šolsko leto trpi 46 tednov. Po navadi se šolsko leto začenja mej 1. dnevom septembra in mej 1. dnevom novembra meseca.

Ljudske učilnice po tacih krajih, koder so tudi srednje učilnice, naj uk prično tedaj, kadar je začetek uka zapovedan srednjim učilnicam.

Vsem drugim krajem naj začetek in konec uka postavi okrajna šolska oblast (okrajno šolsko svetovalstvo), katera naj gleda na to, kakšen je kraj ter kakšno delo imajo prebivalci, in katera z istih vzrokov tudi more, ako hoče, navadnih šest tednov vélicih počitnic (vakanec) razdeliti mej léto.

Izimke od teh zapóvedi o začetku šolskega leta more dovoliti deželna učilnična oblast.

§. 9. Dneve, ob katerih so mej letom počitnice, postavlja deželna učilnična oblast.

§. 10. Vsak dan šolskega leta, kateri nij odločen počitnicam, naj bode šola; krajna učilnična oblast smé samo ob kacic nenavadnih prílikah dovoliti še po vrhu največ edine tri dni počitnic mej enim šolskim letom.

(Dostavek za Tirolsko in Vorarlberško: Deželna učilnična oblast more, oziráje se na krajevne in druge posebne razmere, v poletnih mesecih otroke, katerim je hoditi v šolo, začasno oprostiti šole.)

§. 11. Po učilnicah, katere imajo po več razredov, naj bode celodnéven uk; poldnéven uk se sme napraviti samo po tistih učilnicah, katere imajo po en razred, če je stvar taka, kakor govori §. 45 tega šolskega reda.

Deželna učilnična oblast ima pravico, da po opravičenih nasvétih okrajnih učilničnih oblasti izimkoma tudi sicer dovoli poldnéven uk.

§. 12. Krajna učilnična oblast naj začetek in konec vsakdanjega šolskega uka po različnosti in potrebi, kakoršne so namreč razmere, postavi

na zgódnjejše ali poznejše ure, odločivši toliko ur, kolikor je zapovedanih.

§. 13. Dolžnost v šolo hoditi trpi do izpolnjenega štirinajstega leta starosti.

Zapovedano šolsko dobo okrajšati (s pomanjšilom učnih ur v tednu, z ogradihom nauka samo v zimsko polletje, z napravo večerne ali premenjevalne delovniške šole ali po kakšnem družem pripravnem poti), to je samo po kmetih časno dovoljeno tisti mladini, katera je prišla že v zadnji dve léti uka. Natančneje o tem določa deželna učilnična oblast, poslušáje primerne želje ter nasvete krajne in okrajne učilnične oblasti.

(Dostavek za Goriško-Gradiščansko: Po teh določbah naj deželno šolsko svétovalstvo osnuje potrebni red tistim šolskim okrájinam, koder dolžnost v šolo hoditi po §. 21 deželne postave o napravi učilnic trpi samo do izpolnjenega dvanajstega leta starosti).

III. Ob odpustu iz šole.

§. 14. Ko mine doba, v kateri je bilo v šolo hoditi, otroci, ki po sodbi šolskega voditelja (v taciš šolah, koder je po več razredov, po sodbi učiteljskega zbora) imajo najpotrebnejše zapovedane znanosti (§. 21, 2. odstavek državne postave o ljudskih učilnicah od 14. maja 1869) in katere je odpustiti iz šole, dobodo o d p u s t n o s p r i č e v a l o, za kar se ne odšteva nobeno kakor koli imenovano plačilo (taksa). Ako bi se to spričevalo ne hotelo dati, imajo roditelji ali njihovi

namestniki pravico, od okrajne učilnične oblasti prositi, da se napravi preskušnja.

Odpustno spričevalo dobodo tudi tisti otroci, katerim po §. ^{tu} 21, tretjem odstavku državne postave o ljudskih učilnicah, okrajna učilnična oblast dovoli, da se odpusté iz šole, predno jim po polnem mine dolžnost, v šolo hoditi.

§. 15. Otroke, kateri ne dobodo odpustnega spričevala, veže dolžnost v šolo hoditi čez navadno šolsko dôbo.

Otroci, kateri so na duši ali na telesu taki, da po dovršeni šolski dôbi dokazno več nij upati, da bi mogli ustreči namenu ljudske učilnice, dobodo o d h o d n o s p r i č e v a l o, v katerem se je izrekoma nasloniti na ta paragraf šolskega in učnega reda.

§. 16. Otroci, kateri so se učili domá ali v kateri taki zasobni (privatni) učilnici, ki nema pravice javnosti, naj se na konci šolske starosti udadé preskušnji na kaki javni učilnici, ter se o tem izkažejo okrajni učilnični oblasti tistega okoliša, v katerem so vpisani (§. 1.).

Za preskušnjo je vložiti pet goldinarjev avstrijske veljave takse, katera se v enaki meri razdeli mej preskuševalce in mej voditelja šole. Ako je uboštvo dokazano, more tista učilnična oblast, katera prva čuje nad to šolo, oprostiti ali vse ali nekoliko te takse.

§. 17. Od dolžnosti, dobiti si odpustno spričevalo, izvzeti so otroci, kateri v zaznamovani dobi hodijo v višjo učilnico, in tisti, kateri imajo kako dušno ali težko telesno bolezen, zaradi ka-

tere jih postava na menj ali več časa odvezuje, da jim nij treba hoditi v javno učilnico.

§. 18. Odpustno spričevalo daje voditelj šole, in po učilnicah, koder je po več razredov, podpisuje ga ob enem tudi učitelj najvišjega razreda.

Imena otrok, odpuščenih iz šole, vpisujejo se v odpustno knjigo, hranjeno pri krajni učilnični oblasti, ter dovršeni odpust se ob enem zaznamuje tudi v šolski imenik.

§. 19. V odpustnih spričevalih tistih otrok, kateri so hodili v kako javno ljudsko učilnico, bodi poleg polne rodovnice (nationale) tudi to:

- a) koliko časa je otrok hodil v šolo;
- b) sodba o njegovi nravnosti in pridnosti;
- c) sodba, koliko se je naučil posameznih učnih predmetov;
- d) izrek, da je iz šole bil odpuščen po tem, ko se je bilo ustreglo vsemu, kar ukazuje postava.

V spričevalih zasobnih učencev (§. 16) naj odpade; koliko časa je hodil v šolo, in ad b) oménjena sodba.

§. 20. Hoja v šolo se zaznamuje z besedami: prav pridna, pridna, menj pridna, lenobna; nravnost z besedami: po polnem primerna, primerna, menj primerna; napredek v posameznih predmetih z besedami: prav dober, dober, sredenj, nezadosten.

IV. O ustrahovanji v šoli.

§. 21. Namen vsemu odgojevanju mladine je odkrit, blag značaj. Da se mu pot pripravi, naj

pri mladini učitelj neprestano pazi na pravo нравno vedênje, na čut dolžnosti ter časti in poštenja, na skrb za občno korist, na ljudoljubje i ljubezen k domovini. Pravica in dolžnost mu je, v to namero porabiti vse postavno dovoljene in v odgojevanji potrjene pripomočke.

§. 22. Vsacega učenca je voditi posebno k snažnosti in redu, k tankejši pokornosti in k dostojnemu vedenju.

Snažno naj ne bode samo telo in oblačilo, nego tudi učila in samoučila, šolsko orodje, šolka soba in vsi učilnični prostori.

Otrokom z gnjusno telesno boleznijo, ali takim, pri katerih se je bati, da ne bi družih otrovali, naj se ne dá v šoli biti, dokler tega zadržka ne odpravijo.

§. 23. Učenci naj prihajajo o pravem času v šolo, in brez dovolitve ne smejo iti nikamor iz učne sobe.

Po prvih dveh urah vsacega poldnevne uka nastopi 15 minut počitka, mej katerim učenci, koder jim ne branijo razmere, smejo na učiteljevo dovolitev iz šolske sobe iti razredoma ali razdelkoma. To nadomestuje tudi gibanje udov, kakoršno je pri telovadstvu v sobi, kjer ali kadar se ne more iti iz sobe.

Otrokom obéh najnižjih vrst starosti naj se 5 minut počitka daje tudi že po prvi učni uri.

§. 24. Pri odgojnih pripomočkih se je posebno ozirati na otrokove lastnosti. Nikakor ne smejo kazni biti nevarne otročjemu нравnemu čutniti zdravju. Telesno pokorilo v šolo nikjer in nikdar ne sme priti.

Za odgojne pripomočke sploh veljá: hvala, nagrada (darilo) razen letnih premij; z druge strani: svarilo, karanje, stanje mej klopmi ali zunaj klopi, podržek v šoli s primernim nadzorom (o čemer je povedati roditeljem, ako se more), pozív pred učiteljski zbor (v šolah, katere imajo samo po en razred, pred prvosednika krajne učilnične oblasti), napósled začasno izločilo iz šole.

Izločilo more samo v izimnih primerih, kadar bi bilo zeló nevarno družih učencev mravnosti, če otrok ostane v šoli, ukreniti krajna učilnična oblast po nasvetu šolskega voditelja (v šolah, katere imajo po več razredov, po nasvetu učiteljskega zbora).

Kar se tiče otrok, izločenih iz šole, naj veljajo določila §. 20 državne postave o ljudskih učilnicah.

§. 25. Učitelj naj, kolikor more, tudi pazi, kako se otroci zunaj šole vladajo.

Če otroci samovoljno ostajajo iz šole, naj se precej oznani roditeljem, da to odpravijo.

V. O dolžnostih učiteljev.

§. 26. Učitelj je dolžan svoj važni posel vestno opravljati, vse naredbe, kar jih zapovedujejo postave in ukazi, ter vsa povelja nad njim stoječih oblasti na tanko izpolnjevati, a šole in svoje službe nikakor ne smé napak rabiti v politično, narodno ali vérsko vplétanje, ter z bistrim očesom mu je paziti na vse svoji skrbi izročene otroke.

Koder imajo šole po več učiteljev, naj si

bodo zložni in spoštujejo naj se mej seboj, da si pridobodo javno doverje (zaupanje) ter tako pospešujejo svoje učilnice napredek in korist. V uradnik stvaréh naj ostali učitelji bodo tenko pokorni šolskemu voditelju.

§. 27. Učitelju je prepovedano, učencem nakladati opravila in dela, katera se ne ujémajo sè šolsko odgojo ali se nikakor ne vežejo z učnim namenom.

§. 28. Kadar učitelj kaznuje, vedno si naj bode v svesi svoje dolžnosti in нравne odgovornosti. Kaznuje naj rajši po redkem in menj.

§. 29. Učitelj naj, uku in odgojevanju na potrebo u korist, bodè, kolikor more, v dogovoru z roditelji, s katerimi naj se zložno trudi. Posebno kadar kak učenec po večkrat prestopi zapovedi, naj se z roditelji ali njih namestniki poméni, kako bi ga bilo dalje kaznovati.

Učitelju je paziti, da je učilnično prostorje in šolsko orodje vedno snažno, a šolskih prostorov niti sam ne smé rabiti niti jih drugim dajati v rabo za kako stvar, katera bi se z namenom teh prostorov ne ujemala. Vsak je sam odgovoren za vse, kar poredno pokvari. Kadar je šolsko orodje treba popraviti ali pomnožiti, naj šolski voditelj pomoči prosi od krajne učilnične oblasti, in če je tukaj ne dobode, od okrajne šolske oblasti.

§. 30. V tacih šolah, koder je samo po en razred, naj učitelj četrt ure, predno se uk začne, pride v učno sobo ter naj tenko o pravem času začenja in končava zapovedane učne ure. V ta-

cih šolah, koder je po več razredov, naj šolski zbor ukrene, kako je učiteljem na učence paziti pred začetkom uka. Noben učitelj ne sme brez postavne opravičbe uka prekiniti (prenehati), odložiti ali okrajšati, niti učnega časa kako drugač prenarediti.

Kadar kak učitelj izboli, naj se o pravem času oznani krajni šolski oblasti, če je samo en razred v šoli, a če jih je več, šolskemu voditelju.

§. 31. Do tri dni dopusta sme po učilnicah, koder je samo po en razred, dajati krajna učilnična oblast, a koder je po več razredov, sme šolski voditelj, kar je vendar treba vselej oznaniti krajni učilnični oblasti. Daljše dopuste daje samo okrajna učilnična oblast.

§. 32. Kadar učitelj hoče stopiti iz službe, naj odpustno prošnjo, razen če je prestavljen v kako drugo učilnico, najmenj četrť leta poprej podá okrajni učilnični oblasti.

Ako bi učitelj hotel iz službe stopitii pred koncem šolskega leta, treba da mu dovolji deželna učilnična oblast.

Nikakor ne sme učitelj iti iz službe, dokler nij iz nje redno puščen.

§. 33. Vsake učilnice voditelj je odgovoren, da so ugotovljene potrebne uradne knjige in spisi, namreč: šolska kronika, šolski zapisovalni razredniki in imeniki, tednik o tem, kar se je učilo, zapísniki o učiteljskih zborih, spiski zastonj prejetih in razdarovanih knjig i. t. d. Tudi mu je uradni pečatnik hraniti. On ima tenek popis pripravljenih šolskih pripomočkov in šolskega orodja. Vsakoletne prirastke vselej konci leta

postavi na razvidnost, in to zaznamilo v prepisu podá krajni učilnični oblasti, dostavljáje, česa bi še bilo treba.

V šolski popis naj se zaznamuje tudi šolska postava ter uredbe in ukazi, razglašeni o ljudskih učilnicah.

Vse knjige in pisma naj se po létnikih razvrščene hranijo v šolskem arhivu, in če kdo stopi iz službe, nasledniku izročé sè zapisnikom.

§. 34. Šolski voditelj ima nadzor in voditeljstvo notranjih šolskih stvari. Posebno mu je skrbeti, da se šolski red na tanko izpolnjuje.

Dolžnost mu je, kolikor ne brani čas, hoditi poslušat v učne ure svojih součiteljev in součiteljic, ter odpravljati vsak neréd in vse napake, če so. Voditeljevim, na to stvar namerjenim naredbam naj bodo učitelji pokorni. Če se kacemu učitelju zdi, da se katera teh naredeb zadeva ob postavo ali šolski red, ali da je nevarna šolski koristi, pravica in dolžnost mu je, okrajni učilnični oblasti oznaniti.

§. 35. Od drugođ dobljene tožbe in želje šolski voditelj pové dotičnim učiteljem. Ako bi stvar utegnila biti šoli na kvar, naj jo ovadi krajni šolski oblasti.

§. 36. Ako bi kateri učitelj bil kako oviran, naj v šolah, koder je po več razredov, skrbi voditelj, da uk ne zastane, in ako se vidi že poprej, da bi ta ovira utegnila dalje časa trpeti, naj oznani okrajni učilnični oblasti.

V učilnicah, koder je samo po en razred, naj prvosednik krajne šolske oblasti precej oznani okrajni šolski oblasti.

VI. O učiteljskem zboru.

§. 37. Po učilnicah, koder je po več učiteljev, njih voditelj praviloma vsak mesec po enkrat skliče vse na učiteljski zbor ob taci urah, kadar nij uka. Preizreden zbor skliče, kolikorkrat se njemu sameu zdi silno potrebno, ali če ga nasvetujeta dva izmej učiteljstva.

Zborniki so vsi učitelji, potem nižji učitelji in pomočniki. Pomočniki samo tedaj morejo sklepčno glasovati, kadar je govor baš o njih predmetih ali učencih; sicer imajo samo svetovalno besedo.

§. 38. Učiteljskim zborom je v obče ta namera, da se učitelji razgovarjajo o načelih uka, o odgoji in šolski uredbi. — o tem, kak uspeh ima uk; kako se uravno vladajo in v znanostih napredujejo otroci, ter da se s takimi zbori dospeje tista vkupnost v delu, katere ne more pogrešati nobena učilnica.

V učiteljskih zborih je tudi na razgovor vzeti in ustanoviti posameznih razredov smotre (cilje), katere je zaradi krájevnih razmer treba morebiti kako premeniti, potem zvršitev splošnega učnega črteža, dalje, kako je vsak posamezen predmet učiti po vseh razredih, ter tudi ustrahovalna načela in težke kazni. Ako se pokaže, da bi kje bilo odstopiti od občnih, ljudskim učilnicam sploh postavljenih pravil, naj svoje sklepe zbor po okrajni učilnični oblasti položi pred deželno učilnično oblast na razsodbo.

§. 39. Prvosednik zboru je šolski voditelj, in

kadar on ne more, tist učitelj, katerega on odloči. Ako nikdo nij odločen, zbor vodi tist učitelj, kateri najdalje časa služi.

Vsacemu izmej učiteljstva je dolžnost, hoditi v zbor; vsako zapreko je oznaniti prvosedniku. Vsi učitelji se zaporedoma vrsté v sestavljanji zapisnika o razpravah, v kateri se zapišejo nasveti in sklepi, in podpišejo ga vsi zborujoči ter hrani se v arhivu.

§. 40. Skleplje se zgolj z večino glasov, kadar je na obeh stranéh enoliko glasov, določi prvosednikov glas.

Vsak izmej učiteljstva ima pravico dati svoj posebni glas, in če se mu treba zdi, zahtevati, naj se zapisnik pošlje okrajni šolski oblasti.

Prvosedniku je pravica, zvršitev vsacega sklepa ustaviti, ako misli, da se zadeva ob postavo, ali da je šolski koristi nevaren. A takrat je vselej dolžan precej zahtevati, naj to stvar razsodi okrajná učilnična oblast.

Vsacemu izmej učiteljstva je dolžnost, na tanko izpolnjevati sklepe, katere učiteljski zbor ukrepa v svojem področji.

VII. O razdelitvi v razrede.

§. 41. Ljudske učilnice se imenujejo po tem, po kolikor imajo razredov, kateri se štejejo brez vspórednih razredov: enorazredna ljudska učilnica, dvorazredna í. t. d.

§. 42. Vsi učenci se po številu učiteljev ali združijo samo v en razred, ali razdelé v več razredov.

Vsak razred, v katerem so otroci razne starosti in znanosti, razpada v več razdelkov.

§. 43. Po učilnicah, koder je po več razredov, štejejo se razredi od z dolaj gori: prvi, drugi, tretji razred i. t. d.

Enako se imenujejo tudi razni razdelki razreda.

§. 44. Učence je v razrede ali razdelke razdeliti po znanostih, a tudi na starost se je primerno ozirati.

Od izpolnjenega dvanajstega leta starosti je dečke (fante) in dekleta vsake posebej razločene učiti, ako se kolikaj more. Po četverorazrednih in večrazrednih šolah je ta ločitev vselej in povsod ukazana.

§. 45. Po enorazrednih šolah se morejo vsi učenci, ako jih je nad petdeseti, razdeliti v dve skupini, a vsaka se uči ob svojem posebnem času dneva. V družbi z dečki spodnjih stopinj starosti je učiti tudi dekleta obeh zadnjih stopinj starosti.

§. 46. Po večrazrednih šolah naj učiteljstvo (učiteljski zbor) otroke razkroji v razrede in razdelke tako, kakor vevajo razmere, o čemer naj précej ob začetku šolskega leta po krajni učilnični oblasti poroči okrajni učilnični oblasti.

§. 47. Otroci prvih štirih šolskih let naj se uče najmenj po 18 in največ po 24 ur na teden, a otroci naslednjih šolskih let praviloma (§. 13) najmenj po 24 in največ po 28 ur.

Po enorazrednih šolah s poldnevnim ukom ima prva skupina po 12, druga po 18 ur uka na teden.

§. 48. Otroci se iz razreda v razred in po razredih iz razdelka v razdelek predevajo praviloma konci šolskega leta.

Otroke, kateri se izimkoma sprejmó mej šolskim letom, naj šolski voditelj po njih preskušnji dene v tist razred ali razdelek, kateri je njihovim dozdanjim vednostim primeren.

§. 49. Kjer so v enem razredu učenci razne starosti in jih je zategadelj v razdelke razkrojiti, naj učitelj skrbi, da imajo primerna opravila tudi tisti razdelki, katerih takrat ne uči on. Dovoljeno je tudi stvar tako urediti, da se učenci ponavljáje vadijo v tem, kar jim je učitelj že razložil, ako se to pod učiteljevimi očmi takisto godi, da je baš na podporo posrednjemu uku.

VIII. O učnih smotrih (ciljih.)

§. 50. Ustanovilo o veroznanstvu se prepušča cerkveni oblasti, katera naj se trdno drži o tem razglašanih postavnih ukazov (§. 5 državne postave o ljudskih učilnicah); dokler tega ustanovila še nij, stvar ostane, kakor je bila do zdaj.

Naredbe cerkvene oblasti o bogoslužji naj okrajna učilnična oblast po krajni učilnični oblasti oznani šolskemu voditelju. Ako bi se okrajna šolska oblast razprla s cerkveno oblastjo zaradi tega, koliko naj bode bogoslužja, tedaj razsodi deželna šolska oblast.

Šoli je dolžnost po učiteljih dotične vere skrbeti, da se na učence ustrahovalno pazi pri bogoslužnostih, uvedênih (vpeljanih) po zmislu §. 5 državne postave o ljudskih učilnicah.

§. 51. S m o t e r j e z i k o v e g a u k a j e :
prav razumevati, kar se od družih sliši v mate-
rinem jeziku, potem tudi zmožnost, ustno in pis-
meno svoje misli dobro in gladko pripovedovati ;
gladkost v živoizraznem čitanji natisnenega in
pisanega berila ter tenek razum berila po njegovem
obsežku in po zvezi posameznih delov. Prizade-
vati si je, da se opazovalni dar ostri, misli bi-
strijo in spomin krepčá.

Tezikov uk je strinjati s kazalnim ukom.

Kazalni uk se začinja z gledanjem najznanej-
ših stvari v šoli, domá in po obližji. Posebno je
že od prvega začetka paziti, da učenec pravilno
in po polnem govori ter čisto izreka.

Po višjih stopinjah se te vaje nadaljavajo
in razširjajo. Kar je otroku blizu v naravi in živ-
ljenji in kar se mu približa z berilom, vse mu je
razbistriti s kazalnim ukom.

Po nižjih stopinjah je kazalnemu uku dru-
žiti oblikoslovne jezikove vaje, in učence seznan-
jati z najvažnejšimi razpoli besed. Slovnica se
sama zá-se ne uči teoretično, nego ona je že v
teh vajah.

Čitalni uk po nižjih stopinjah naj pot pri-
pravljá, da bode učenec čital po glasu čisto, po
črkah gladko in po razumu prav.

Po nižjih štopinjah se je učencu najprvo
treba naučiti nekoliko izurjenosti v pisanji, ter
potlej naj po metodičnem vodilu prepisuje samo
besede in stavke. Vajam v pisanji je tudi ta na-
men, da učenec trdno v glavi ohrani besedne o-
blike, katere mu v jezikovih vajah hodijo na
vrsto. Pri vseh pisnih vajah je paziti zlasti na

pravopis in prepone (interpunkcijo) ali odrezovanje stavka od stavka.

Tudi na srednjih in zgornjih učnih stopinjah mej najvažnejše naloge jezikovega uka spada to, da se učenci navadijo po glasu in zmislu prav ter gladko in z razumom čitati.

Oblikovne vaje v jeziku (slovnica), katere naj bodo ustne in pismene, po teh stopinjah obsežajo: oblike prostega stavka, znanje glavnih in neglavnih členov v stavku ter besedno preigibanje in besedni porod.

Vrhunec jezikovemu uku je, slovnično razbirati stavek v njegovih raznih podobah.

V pisnih vajah se na srednjih stopinjah ponarejajo čitane ali slišane povesti in popisi. Na gornjih stopinjah je od učencev po zmožnosti njihovoga razuma zahtevati pisma in proste sestavke, narejene po danih črtežih, ter seznaniti jih z obliko in potrebnimi deli najvažnejših poslovnih (opravnih) spisov.

Vaje v prostem proizrekanji prozajičnih in pesniških izbornih spisov, katere je že poprej bilo treba skrbljivo razbistriti, naj bodo po vseh učnih stopinjah.

(Dostavljeno določilo za Tirolsko, Česko, Moravsko, Sleško, Štajersko Koroško, Bukovino, Dalmacijo, Trst in Goriško-Gradiščansko:

Učilnicam, v katerih je mej uk treba sprejeti še drugi deželni jezik (§. 6 državne postave o ljudskih učilnicah), naj deželna učilnična oblast natančneje ukrene tega uka smoter in izvrševanje).

§. 52. S m o t e r r a č u n s k e g a u k a j e :
na samogléd oprt razum, kaj in v kakem razmerji

mej seboj so števila, kolikor jih rabi navadnemu življenju. Hitro iz ust in pismeno znati računati, česar je treba v navadnem življenji. Da-si je res mehanična jadernost računstvu malo ne prvi nálog, katerega računskemu uku nij pozabiti, vendar se je tukaj ozirati tudi na formalni izobraževalni namen.

Po vseh stopinjah naj se računstvo iz ust primerno druží s pismenim.

Na spodnjih stopinjah je učence seznaniti z vsemi prvotnimi računi mej števili od 1—100.

Na srednjih stopinjah naj sledé vaje sè števili dalje. Razbistriti je učencem desetno (deka-dno) številstvo ter vaditi jih v računstvu z mnogoimenimi števili in z desetičnimi (decimálnimi) delinami. Na zgornjih stopinjah se uči računati z navadnimi delinami ter dopové razložek mej domačo in francosko mero, vésjo (vago) in novčno štétvijo, vedno se obračáje po vsakdanjega življenja potrebah.

Kakoršni so kraji in kar bi nekđaj utegnili biti učenci, tako naj se posebno učé ali gospodar-skih ali obrtnih ali navadnih trgovskih računov. Deklice je vaditi zlasti v gospodinjskih računih.

§. 53. Nauk v r i s a n j i i n g e o m e t r i -
č n i h o b l i k a h ima nálog, učencem vaditi oko in roko, da bodo trdno in bistro znali ter razlo-
čevali oblike in mere; vadnost risati prostore s
črtami, risati stvari, katerim ravne ploskve, préme
(rayne) in krive črte delé mejo, zmožnost lehke
stvari po naravi risati. Kaj se risa, to naj uči
vsakdanjega življenja potreba.

Na spodnjih stopinjah se porisávajo lehke,

na šolsko desko zrisane stvari. Po srednjih in zgornjih stopinjah se risanje uči ob enem z geometričnimi oblikami, ter najprvo je vaditi učenca, da se nauči dotični geometrični obliki podoba dati. Zmožnejši učenci se vadijo risati lažja ukrasila (ornamente) in črteže (zemljevide). Sploh se v risanji na izvoljo daje učitelju, da ne samo občnemu nego tudi razrédnemu smotru meje širi ali oži; a pri tem uku mu je tudi paziti, česa posebno potrebujejo dekleta.

Geometrične oblike se učé po srednjih stopinjah. Pokažejo naj se: kot, trikotje, in mnogokotje, krog, pakrog (elipsa), robotnik (prisma), robati 'ostrostop (piramida), váljek (cilinder), gladki ostrostop (kegel) in kroglá. Vrhunec tega uka so računí o ploskvah in telesih.

§. 54. S m o t e r p i s n e g a u k a j e: razločno, hitro, in kar se največ more, prijetno pisati črke učnega jezika, oziroma družega deželnega jezika, po nemških učilnicah tudi latinske črke.

Učencem je precej v začetku naročati, da vse, kar pišejo, ne zapišejo samo lepo, nego tudi pravopisno dobro ter na tanko.

Ta uk naj se že iz početka tesno veže z drugimi učnimi predmeti.

§. 55. U k v r e a l i j a h naj si izbere to, kar je najvredneje znati iz prirodopisa, zemljepisja in povestnice. Držati se je načela, da se ta uk po spodnjih in srednjih stopinjah stika samo z abecednikom in z berili, a da še le na zgornjih stopinjah dobode samostojen prostor.

§. 56. Uk o prirodopisu (naravopisu) ima namen, učencem buditi veselje in ljubezen k naravi (prirodi), in jih seznaniti z najbolj razširjenimi naravnimi telesi (prirodninami) ter jih voditi k bistremu, tencemu pazilu in znakovitemu popisovanju gledanih teles. Zlasti pozorno se je baviti (pečati) z domačimi, po kmetskih učilnicah posebno s tistimi naravnimi stvarmi, katere se tičejo kmetovanja (poljedelstvo, zeleničje, ovočje (sadje), cvetice, svilne gosenice, bečele in živino-rejstvo). Treba je, kolikor se more, da učenci vidijo prava naravna telesa sama; a kjer se to ne more, naj se pokaže podoba. Občnim ljudskim učilnicam nij náloga, učence seznanjati s prirodopisnim sestavom (sistemo).

Na spodnjih stopinjah se prirodopisni uk veže s kazalnim ukom. Otroke je seznaniti z najvažnejšimi domačimi živalmi in rastlinami, s čimer naj se primerno druží uk o brambi živalstva in sadežev.

Na srednjih stopinjah je berilo podloga prirodopisnemu uku.

V zgornjih razredih je že poprej nabrane vednosti širiti. Zlasti je treba razkazovati značajne zastopnike najvažnejših oddelkov iz živalstva, rastlinstva in rudninstva, a še posebno tista naravna telesa, katera imajo v gospodarstvu narave kako veliko imenitnost; dalje katera so človeku ali koristna ali kvarna, ter katera na široko rabijo obrtom in umételjnostim. K temu se potem druží drobnejša vednost o človeku, posebno združena z glavnimi stvarmi iz uka o zdravji.

Prirodopis se najpripravneje uči na šolskem, tako narejenem vrtu, da ustreza času in kraju.

§. 57. **Naravoznanstvu** je nálog, da pot nakopava vednosti in razumu najvažnejših naravnih prikazov. Začetek temu uku so naravni prikazi in lažji opitje (eksperimentje). Na spodnjih stopinjah se ob kazalnem uku pripovedujejo najvažnejši naravni prikazi. Na srednjih stopinjah je podloga berilo, katero daje priliko, razlagati najvažnejše, največkratne naravne prikaze, namreč: rast in upadek gorkote (gorkomèr), zračni tisk (zrakomèr, sesalke), veter, roso, slano, meglo, oblake, dež, sneg, led, gorénje, kurjavo.

Na zgornjih stopinjah se iz raznih oddelkov naravoznanstva nekoliko posebnega odbere, oziraje se na zmožnost učencev, katerim je potlej vse tako razbistriti, da po polnem umejo. Naravoznanskemu uku se pridene toliko kemije, kolikor je potrebno, da so potem znani najnavadnejši prigodki v domačem življenji, v poljedelstvu in obrtih.

§. 58. **Zemljeznanskemu** (zemljepisnemu) in zgodovinskemu uku je nálog, z ene strani s poznavanjem domače zemlje ter najvažnejših osod avstrijske države in prebivalcev njenih buditiljubezen k domovju in k očevini ter udanost cesarju in cesarskemu rodu, z druge strani s prvotnimi pojmi o svetoznanstvu duševni obzor širiti in srce blažiti.

Smoter zemljeznanskega uka je: pregledno znanje svojega domovja in svoje očevine po naravoslovskih in krájevskih, narodopisnih in političnih razmerah; znanje o najvaž-

nejših stvaréh vse Evrope in ostalih delov svetá s posebnim ozirom na tla, kakoršna so kod; razum navadnejših prikazov, rojenih iz podobe, stanja in premikanja naše zemlje. Začetek temu uku je domačega kraja ter njegovega obližja načrtek, kateri se učencem pred očmi polagoma razvija; k temu se počasi dostavlja toliko, da učenec naposled do dobrega ume zemljevid.

S m o t e r z g o d o v i n s k e g a u k a j e : vedeti zgodovino domačega kraja, svojega domovja, svoje očevine ter znati najvažnejše dogodke občne povestnice, t. j. tiste, kateri se dotikajo očeviske zgodovine, ali kateri so imenitni človeškemu napredku. Na nižjih stopinjah se ta uk drži beril, a na srednjih se nadaljava posebno v životopisni obliki, tesno zvezan sê zemljeznanskim ukom. Zadnja leta uka naj učitelj glavne stvari prej dobljenega znanja ponavlja, v red spravlja in časoslovno razvršča.

Na konci se učencem razložé najglavnejša načéla domače ustave.

§. 59. Uk v petji ima nálog, glasóvni čut buditi, otrokom estetično omiko ter oblaževanje src pospeševati in domorodne misli oživljati. V prvih šolskih letih se je petja vaditi samo po sluhu; posebno je paziti, da se učencu glas razvija in muzični sluh utrjáva. Višje učilnice naj učé peti na podlogi notnega sestava (notensystem). Nekoliko dobrih ljudskih pesmi, katere po besedah in melodiji tudi pozneje ostanejo v číslu, naj se otroci naučé iz ust prepevati.

§. 60. T e l e s n i m v a j a m j e p r v i n á l o g pospeševati, da se v mladini razvija moč, ugibč-

nost in trdnodušje, ljubezen k redu, pogum in up v samega sebe, ter da se čvrsto ohrani telo in duh. Te vaje naj bodo redne in proste s telovadnimi igrami vred, a po zgornjih stopinjah tudi vaje na orodje pripravljeno. Telesne vaje so razne dečkom in razne dekletom, kakor zahteva sama raznost njih spola.

§. 61. Deželna učilnična oblast razsodi, ali se v okrožje ljudske učilnice privzemó, če jih krajna učilnična oblast želi, tudi še drugi učni predmetje razen prej imenovanih. Taki predmetje bi se smeli učiti samo v preizrednih šolskih urah,

§. 62. Posameznih predmetov ni učiti brez vzajemne zveze mej seboj, nego vsi naj bodo kakor skupno izobraževalo; torej jih je tudi tako razlagati, da se opirajo drug na drugega.

Stanovita učitev (metoda) se ne ukazuje nobenemu predmetu ljudske učilnice.

Okrajnim in deželnim šolskim nadzornikom je paziti, da se učitelji ogibljejo poskušanja s premembami raznih učitev. Privaditi se je učitve, katero je potrdila vednost in dejanska izkušnja ter odôbril okrajni učiteljski zbor.

§. 63. V vsacem okraji naj okrajni učiteljski zbor od časa do časa učni črtež ustanovi v mejah postavnih vodil in z ozirom na vodilne črteže deželne učilnične oblasti, kadar jih bode razglasila, ter naj po razredih in razdelkih razkroji učno gradivo, odmenjeno ljudski učilnici. Pri tem poslu je primerno gledati na razne vrste ljudskih učilnic. Sklepi naj se pred okrajno učilnično oblast pokladajo na odobrilo.

Učne črteže šolam vâdnicam, spadajočim k učiteljskim izobraževališčem, naj učiteljstvo teh učilnic ustanovi ter položi pred deželno učilnično oblast na odobrilo.

Vsacemu učitelju je izpolnjevati, kar se tukaj zahteva od vsacega posameznega razreda in razdelka, in učitelj je učilničnim nadzornim oblastim odgoveren, da se razredi in razdelki vodijo po učnem smotru.

Učiteljskim zborom in tudi učilničnim oblastim bodi pred očmi, da ti učni smotri, kateri so postavljeni v §§. 51 do 60, veljajo zdaj za najvišje, do kakoršnih se je po občnih ljudskih učilnicah vspénjati, in da se torej smejo v zmislu §. 3 državne postave o ljudskih učilnicahpo potrebi znižati, posebno v dvorazrednih in eno-razrednih šolah.

§. 64. Po enorazrednih šolah uk mej posamezne ure razdeljuje učitelj, a po večrazrednih učiteljski zbor, in podaje okrajni učilnični oblasti (v šolah vâdnicah učiteljskih izobraževališč deželni učilnični oblasti) na odobrilo.

Potrjena razdelitev uka mej posamezne ure naj bode v vsaki šolski sobi na videži.

IX. O preskušnjah in spričevalih.

§. 65. Konci vsacega šolskega leta morejo po sprevidnosti krajne učilnične oblasti biti preskušnje, katere imajo samo ta namen, da roditelji zvedó, koliko so se otroci naučili, ter da se na širje po učilnični občini razbuja veselje k šolskemu nauku. Krajna učilnična oblast naj se pogo-

vorí sè šolskim voditeljem, kako in kdaj bodo javne preskušnje, in o tem poročí okrajni učilnični oblasti, katera preskušnji o pravem času postavi dan in glavarja.

Na šolskih preskušenj mesto ali k njim utegnejo tudi priti šolske svečanosti.

§. 66. Po občnih ljudskih učilnicah se dajó samo odpustna in odhodna spričevala, o katerih je govorjenje v III. oddelku tega šolskega in učnega reda. Dokler je otrokom še dolžnost hoditi v šolo, more se šolsko spričevalo (všolohodno spričevalo) roditeljem ali njihovim namestnikom dati samo na opravičeno zahtevanje; v tacem spričevalu je izrekoma povedati, zakaj se je dalo.

Vendar je roditeljem ali njihovim namestnikom po štirikrat mej vsakim šolskim letom pisмено poročiti, kako se njih otroci npravno vladajo in učé (šolsko poročilo).

§. 67. V tako šolsko poročilo naj se zapiše sodba, kako učenec hodi v šolo, kako se npravno vlada ter kako napreduje, in sicer z besedami postavljenimi v §. 20.

§. 68. Roditeljem je dolžnost s podpisom potrditi, da so od učitelja prejeli šolsko poročilo. Ako ne bi hoteli, naj učitelj podpore poprosi krajno učilnično oblast.

§. 69. Zasobne učence, dokler so v taki starosti, da jim je v šolo hoditi, sme vsaka javna ljudska učilnica izpraševati, a to samo izimkoma ter na opravičeno zahtevanje njihovih roditeljev ali roditeljskih namestnikov; na spričevalo je njegov namen vselej izrekoma zapisati.

O izpraševalni taksi veljá, kar je v §. 16 določeno.

X. O učilih in samoučilih.

§. Vsaki učilnici je imeti vsa potrebna učila in samoučila. Da se pripravijo, naj se šolski voditelj zgledi tistej oblasti, katera je po postavi v to odločena.

§. 71. Vsaki šoli naj se po potrebi dadé vsaj ta učila :

- a) priprava k prvemu uku v čitanji;
- b) razbistrilni pripomočki k prvemu računskemu uku.
- c) podobe h kazalnemu uku;
- d) zémljina krogla (globus);
- e) na steno po en zemljevid vsake izmej obeh okroglih polovic zemlje na ravni ploskvi (planiglobien), po en zemljevid domače dežele, avstrijsko-ogerske države, Evrope in Palestine;
- f) vzorni obrazi k nauku v risanji;
- g) mala zbirka domačih naravnih teles ter najlažjega naravoslovskega orodja;
- h) šolska knjižnica.

§. 72. Vsak učenec naj ima v rokah vsa samoučila, kolikor jih vsacemu razredu ali razdelku posebe odloči okrajni učiteljski zbor.

Razen potrebnih šolskih knjig naj po učiteljevi zapovedi ima vsak otrok svojo pisno deščico ter na poznejših stopinjah uka tudi potrebne pisne in risalne sešitke.

Šolske knjige in druga samoučila so otrokom dolžni kupiti roditelji ali njih namestniki, in če je uboštvo dokazano, tisti, katere sili postava.

XI. O šolah ženskim rokótvorom in umnemu gospodinjstvu.

§. 73. K potrebnim dekliškim učnim predmetom v občnih ljudskih učilnicah spadajo tudi ženski rokótvori in umno gospodinjstvo.

V ta namen je okrajnim učilničnim oblastim po nasvetu krajinah učilničnih oblasti ali po dogovoru z njimi osnovati posebne délovne učilnice v zvezi z ljudskimi ali razločene od njih.

Po samostojnih dekliških učilnicah bodi délovna šola vselej v posebnem šolskem oddelku.

Učiti je razen učnega časa, ljudskim učilnicam v §. 47 odločenega, vsaj po šest mesecev šolskega leta.

§. 74. Število učnih ur na teden ustanovi okrajna učilnična oblast.

§. 75. Nobena učiteljica ne sme ob enem učiti nad 40 deklet. Če jih je več, naj bodo vsóporedni razdelki.

§. 76. Okrajna učilnična oblast ukrene, v katerem polletji ljudske učilnice naj se uk prične.

§. 77. Krajna učilnična oblast more, če zahtevajo roditelji ali njih namestniki, délovne šole oprostiti samo take deklice, o katerih se je po njihovih razmerah nadejati, da si potrebni uk drugače pridobodo.

§. 78. V rokotvorni šoli naj se uči :
plesti in vésti, v razni porabi tega dela ;
šivati, posebno belo tkanino ;
krpati nogovice in tudi vsakovrstno tkanino ;
zaznamovati preobleko ;
urezovati vsako stvar, katera se uči v šoli
delati.

Posebno se je ozirati na tisto, kar je v go-
spodinjstvu najpotrebneje ; umételjna dela smejo
samo potlej na vrsto priti, kadar so dekleta že
dovolj izučena navadnih ženskih del.

Željam roditeljev zaradi dela je samo toliko
ustrezati, kolikor se ne zadevajo ob red in šolsko
pravilo.

§. 79. U m n o g o s p o d i n j s t v o naj
obseza :

- a) uk, iz česa, kakova, kako narejena in po
čem je tvarina, katera je v delu ;
- b) uk o najvažnejših redilnih stvaréh, o njih
kupovanji in rabi ;
- c) uk o raznih vrstah in mnogolični rabi ro-
kotvorov ;
- d) uk o tistem orodji in pripravah, ki so go-
spodinjstvu potrebne ;
- e) uk o človeškem prebivališči in strežbi bol-
nikom.

Snov umnega gospodinjstva naj se razdeli
po gornjih stopinjah uka.

§. 80. K uku potrebno orodje in tvarino je
dekletom s seboj prinesiti. Ako ne prinesó, naj
krajna učilnična oblast prime roditelja ali njih
namestnike, da pripravijo, česar se pograša. Ako

roditelji ali njih namestniki tega ne storé, naj krajna učilnična oblast preskrbí ob njihovih stroških.

Ubožnim deklicam potrebsčino pripravijo ti-
sti, katere veže postava.

§. 81. Krajni učilnični oblasti je na izvoljo dano, da nadzor ženske déloyne šole izročí ženskemu odboru domačih občanek.

Temu odboru je potem nálog, da časi pride v učilnico pogledat, in da krajni učilnični oblasti podaje nasvete, kateri bi šoli utegnili biti na korist.

§. 82. Kar se tiče hoje v délovno šolo, odpusta iz nje, ustrahovanja, dolžnosti učiteljic, preskušenj in spričeval, sploh veljajo določbe o ljudskih učilnicah. Kjer je délovna šola združena z ljudsko, naj se udeleži tudi šolske preskušnje ali svečanosti, in o tej priliki naj ženske rokotvore pokaže vsacemu na videž. Tudi spričevala taciš délovnih šol naj se združijo sè spričevali ljudske učilnice.

Končna določba.

§. 83. Obraze k raznim uradnim spisom (zapisoválnikom, razrednikom, imenikom, spričevalom, šolskim poročilom i. t. d.) učilnici načrtava deželna učilnična oblast, katera daje tudi temu potrebna napotila.

Postava od 8. februarja 1869

*veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško
zastran šolskega nadgledstva.*

(Zakonik in Ukaznik za avstr. il. Primorje 1869. št. 9.)

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako le:

I. Krajno šolsko nadgledstvo.

§. 1. Ljudske šole, katere se vzdržujejo popolnoma ali le nekoliko na državne, deželne ali občinske stroške, h katerim se štejejo vsakdanske šole, potem šole za daljo odgojitev in ženske delavniške šole, vodi in nadgleduje krajno šolsko svetovalstvo.

§. 2. Krajno šolsko svetovalstvo je sestavljeno iz cerkvenih, šolskih in občinskih zastopnikov. Razen teh ima tudi šolski patron pravico stopiti kakor ud v krajno šolsko svetovalstvo, in se vdeležiti njegovih pomenkov osebno ali po zastopniku z glasovalno pravico.

§. 3. Cerkveni zastopniki v šolskem okrajnem svetovalstvu so dušni pastirji tiste mladine, katera se šoli odkazana.

Kjer sta dva ali več dušnih pastirjev istega verozakona, določi cerkvena viša gosposka tistega, ki ima kakor ud stopiti v krajno šolsko sveto-

valstvo. Za čuvaja verskih zadev izraelitiške mladosti stopi v krajno šolsko svetovalstvo tisti zastopnik, katerega verska občina izvoli.

§. 4. Šolski zastopnik v krajnem šolskem svetovalstvu je vodja, (učitelj, in če je v šoli več učiteljev, vodja, ali prvi učitelj).

Ako spada pod krajno šolsko svetovalstvo več šol, stopi v krajno šolsko svetovalstvo vodja tiste šole, ki je po njeni stopinji med vsemi prva, in če so šole enake stopinje, vodja, katerega izvoli učiteljska skupščina. Vendar se pa tudi vodji drugih šol vdeležavajo posvetovanj šolskega krajnega svetovalstva s posvetovavnim glasom, ako obravnave o šolah, na katerih so oni.

§. 5. Občinske zastopnike v šolsko svetovalstvo voli občinsko svetovalstvo in če spada k isti šoli več krajnih občin ali njih delov, shod zadevajočih občinskih zastopstev. Teh zastopnikov ima biti najmanj dva, k večemu pet in njih število določa okrajno šolsko svetovalstvo. Pri tem se mora gledati na to, da se raznim vernikom zastopstvo kolikor mogoče ohrani.

Voli se po absolutni večini glasov za šest let, vendar stopi po treh letih polovica, in če je število liho, večje število udov iz svetovalstva.

Zopetna volitev je dopuščena. Razen tega voli občinsko zastopstvo dva namestovalca.

§. 6. Voliti se sme vsak, ki sme biti voljen v občinsko zastopstvo katere k šolskemu krajnemu svetovalstvu spadajoče občine. Kdor izgubi pravico do volitve, ima tudi stopiti iz krajnega šolskega svetovalstva.

Volitvi v krajno šolsko svetovalstvo se sme le tisti odreči, ki ima pravico odreči se volitvi v občinsko zastopstvo, ali kateri je bil v zadnjih šestih letih šolski svetovalec. Kdor brez upravičenja ne sprejme volitve, tega kaznuje okrajno šolsko svetovalstvo z globo od 10-50 gold.

Globa (denarna kazen) gre v krajno šolsko blagajnico (denarnico).

§. 7. Kraje, v katerih je več šol, sme občinsko zastopstvo z dovoljenjem okrajnega šolskega svetovalstva v več šolskih okrožij razdeliti. V tem primerljaju se postavi za vsako šolsko okrožije posebno krajno šolsko svetovalstvo po predstoječih določbah.

§. 8. Krajno šolsko svetovalstvo skrbi za to, da se spolnujejo šolske postave in ukazi viših šolskih oblastnij in da se šolstvo v kraju dostojno in primerno vredi.

Krajno šolsko svetovalstvo ima vzlasti :

1. skrbeti, da dobivajo učitelji plačila brez prikratbe od meseca do meseca ;

2. da oskrbuje krajno šolsko premoženje, ako ga ima šola, in šolsko ustanovsko premoženje, ako v ustanovah zastran tega ni drugačnih določb ;

3. da pazi na šolsko poslopje, šolska posestva in šolsko orodje, in da drži inventar o tem ;

4. da določa zastran oprostitve od šolnine ;

5. da priskrbuje šolske bukve in drugo podporo za revne učence, nakupuje in ohranja šolsko orodje, potrebne pomočke za poduk in druge šolske potrebe ;

6. da napravlja letne proračune za zaloge

in druge šolske potrebščine, ako za to niso posebni organi postavljeni, da jih daje občinskemu zastopstvu in da drži račun o prejetem denarju;

7. da hrani denarnoveljavne papirje, pisma, prejemščine i.t.d.;

8. da napravlja letni šolski popis, da na vso moč skrbi, da otroci šolo redno obiskujejo in nasvetuje kazni okrajnemu šolskemu svetovalstvu, ako se obiskovanje zanemarja;

9. da določa učno dobo na podlogi predpisanih šolskih ur;

10. da čuje, da se predpisani poduk daje;

11. da gleda na vedenje učiteljev, na disciplino v šolah in na vedenje šolske mladosti zunaj šole;

12. da učitelje v svojem poklicu po moči podpira;

13. da poravnava prepire učiteljev med sabo in z občino ali s posameznimi občinarji (ako izvirajo ti iz šolskih razmer);

14. da pozvedbe in menitve daje občinskemu zastopstvu in višim oblastnijam, katerim so opravičeni dajati tudi nasvete.

§. 9. Krajno šolsko svetovalstvo nima upliva na šole za daljo odgojitev, ki so v zvezi z napravami za učiteljsko odgojevanje; le tam, kjer se oskrbujejo popolnoma ali po nekem na občinske stroške, ima krajno šolsko svetovalstvo upliv na nje, kolikor je povedano v §. 8 pod 1-7.

§. 10. Udje krajnega šolskega svetovalstva, katerega naprava se ima naznaniti občinskemu zastopstvu pa tudi okrajnemu šolskemu svetoval-

stvu, volijo izmed sebe prvostojnika in njegovega namestnika za tri leta. Ako je prvostojnik, pa tudi njegov namestnik zadržan, dobi prvosedstvo najstarši ud.

§. 11. Krajno šolsko svetovalstvo se zbere najmanj enkrat vsak mesec k redni srenji (seji). Prvosednik pa sme vselej, in če dva uda zahtevata, mora poklicati izreden zbor.

§. 12. Da more krajno šolsko svetovalstvo veljavne sklepe delati, treba je, da so najmanj trije udje pričujoči.

Sklepi se delajo po absolutni večini glasov.

Ako je enoliko glasov, določa prvosednik, ki ima tudi pravico, ustaviti sklepe, ki so po njegovi menitvi zoperpostavni, ali škodljivi šolskemu interesu, ter ima ta to reč okrajnemu šolskemu svetovalstvu, da ono sklene, podati.

Pritožbe zoper sklepe in naredbe krajnega šolskega svetovalstva se podajajo okrajnemu šolskemu svetovalstvu. Vlagati se imajo te pri krajnem šolskem svetovalstvu in imajo odlašavno moč, ako se zgodi to v štirinajstih dneh po nanzanjenju sklepa, zoper kateri je pritožba namenjena.

§. 13. Noben ud krajnega šolskega svetovalstva se ne sme vdeležiti posvetovanja in glasovanja pri taci rečeh, ki zadevajo njegove zasebne reči.

§. 14. V rečeh, ki so tako silne, da se ne more čakati na prvo redno sejo, pa tudi izredna ne poklicati, sme prvosednik samostojno narediti, kar je treba; mora pa brez odloga najdalj v prvi

seji dobiti dovolitev od krajnega šolskega svetovalstva.

§. 15. Da nadgleduje didaktično-pedagogično šolsko stanje, voli okrajno šolsko svetovalstvo enega zvedenca iz krajnega šolskega svetovalstva za krajnega šolskega ogleda. Krajni šolski ogleda mora biti z šolskim vodjem vedno v porazumu.

Ako med njima nastopi razno mnenje, vsak teh dveh ima pravico prositi razsodbe okrajno šolsko svetovalstvo.

Na tistih šolah, kjer je več učiteljev, sme krajni šolski svetovalec hoditi k šolskim pogovorom.

Ako ima krajno šolsko svetovalstvo nadgledovati več šol, smeta se dva krajna šolska ogleda za njih nadgledovanje izvoliti.

Tudi drugi udje šolskega svetovalstva so opravičeni obiskovati šole, da pozvedajo njih stanje. Vendar posamezen ud nima pravice dajati naredeb, ampak le ves zbor.

§. 16. Krajnega šolskega svetovalstva udje nimajo pravice do katere odškodbe za opravila.

Za gotove troške se jim povrne odškodba iz občinskega premoženja.

II. Okrajno šolsko svetovalstvo.

§. 17. Prvo više nadgledovanje ljudskih šol ima okrajno šolsko svetovalstvo.

§. 18. Šolski okraji imajo tisti obseg, kakor politični okraji.

Mesta, katera imajo lastno občinsko postavo, delajo vsako zase poseben šolski okraj.

§. 19. Okrajno šolsko svetovalstvo obstaja navadno:

- a) iz provostojnika politiške okrajne gosposke kakor prvosednika;
- b) iz enega duhovnika vsake verske spoznave, katera ima v okraju nad 2000 duš. Volitev pripada diecezni oblastniji, oziroma starešinstvu. Zastopnika izraelitiške vere, ako bi se imel postaviti, izvolijo prvostojniki okrajne verske občine;
- c) iz dveh zvedencev v šolstvu. Enega voli učiteljska okrajna skupščina. Kakor drugi stopi v svetovalsto vodja učiteljskega pripravništva, če tega ni, vodja okrajne srednje šole, in kjer tudi take ni, vodja okrajne glavne šole. Ako ima okraj več viših šol enake vrste, voli družega zvedenca učiteljska skupščina izmed vodij teh šol. Ako v okraju ni nobene šole te vrste, voli drugega zvedenca tudi učiteljska skupščina;
- d) iz dveh, in kjer je več okrajnih zastopstev, iz enega iz vsakega okrajnega zastopstva, in kjer ni zastopstva, iz dveh od deželnega odbora izvoljenih udov. Voliti se sme vsak, ki ima pravico biti izvoljen v občinsko zastopstvo katere v šolskem okraju ležeče občine.

Kdor izgubi pravico do te volitve, mora tudi odstopiti iz krajnega šolskega svetovalstva.

Prvosednik določi svojega namestnika izmed okrajnih šolskih svetovalcev.

§. 20. V mestih poknežene grofije Goriške in Gradiške z lastno ustavo se ustanovi mestno šolsko

svetovalstvo, katero ima opravljati posle spada-
joče v delokrog krajnega šolskega svetovalstva
in okrajnega šolskega svetovalstva; sestaviti se
ima po sledečih določbah:

1. Predseduje mu župan; predsednikovega
namestnika si izvoli mestno šolsko svetovalstvo
iz svoje srede po absolutni večini glasov.

2. Vsako versko spoznanje, katero šteje v
mestnem okraji vsaj 500 duš, zastopa v mestnem
šolskem svetovalstvu en duhovnik istega vero-
spoznanja, izvoljen od škofijske oblastnije oziroma
seniorata, izraelitsko občino pa, če ima toliko
duš, nje načelnik.

3. Kot uda vstopita dva učitelja kakor
zvedenca, enega izvoli deželno šolsko svetoval-
stvo, drugega pa skupščina učiteljskega osebja v
mestnem okraji.

4. Občinsko starešinstvo izvoli iz svoje
srede ali izmed drugih, ki smejo biti voljeni v
starešinstvo, dva uda mestnega šolskega sveto-
valstva in dva njuna namestnika. Kedor izgubi
pravico izvolitve v mestno starešinstvo, mora
izstopiti iz mestnega šolskega svetovalstva. *)

*) Postava od 19. septembra 1875 šte. 19. dež. zak. V
njenem zmislu se imajo v mestih z lastno občinsko ustavo
izvršiti vse določbe postave o šolskem nadzorstvu od 8.
februarija 1869 glede opravil krajnega šolskega svetoval-
stva in okrajnega šolskega svetovalstva.

§. 21. Da čujejo verske interese tistih okrajnih prebivalcev, h katerih veri noben šolski okrajni svetovalec ne spada, voli okrajno šolsko svetovalstvo za vsak verozakon enega svetovalca.

§. 22. Vsa imenovanja in volitve omenjene v §§. 19 — 21 veljajo za šest let.

§. 23. Okrajno šolsko svetovalstvo ima gledé na vse javne ljudske šole, in privatna učilišča, katera spadajo v ta red s posebnimi učilišči vred, razen c. k. glavne normalke v Gorici, potem gledé na odgojišča malih otrok vsega okraja tisto oblast, katero so imele po sedanjih predpisih politiške okrajne gosposke in šolski oddelkni nadgledniki.

Njegova posebna naloga je:

1. da zastopa šolskega okraja interese proti drugim, da ima okrajno šolstvo v natanjčnem razvidu, da skrbi za postavni red v šolstvu in da šolstvu kolikor mogoče pomaga sploh in vsaki šoli posebe;

2. da skrbi, da se razglašajo ljudske šole zadevajoče postave in naredbe viših šolskih gosposk, in da se te spolnujejo;

3. da vodi obravnave zastran uredbe in razširjanja obstoječih, kakor tudi naprave novih šol; da določa na prvi stopnji zastran izstopanja in vstopanja v šole, da ima više čuvanje pri zidanjih šolskih poslopij, ako se ne zidajo šole na deželne troške, in pri priskrbljevanju potrebščin za ljudske šole, da pregleduje in potrjuje pri-našbe za šole;

4. da ima varstveno pravico države v kraj-

nih šolskih zalogih in šolskih ustanovah, ako zato niso poklicani posebni organi, ali je pa to pridržano katerej višej oblastnji;

5. da varuje šole in učitelje v vseh ekonomičnih in policijskih zadevah, da določa na prvi stopnji zastran pritožb v zadevah plač (dotacij), preskrbnin, ako se te preskrbnine ne plačujejo iz državnega ali deželnega zaloga, in da skrbi za učne pripomočke;

6. da rabi prisilne pripomočke v postavno določenih primerljajih;

7. da začasno podeljuje na šolah izpraznjene službe in se vdeležuje pri stanovitnem podeljevanju služb, oziroma pri pomikanju učiteljev v više službe;

8. da preiskuje disciplinarne pregreške učiteljev in šolske pomanjkljivosti, in da določa o tem na prvi stopinji, ali če je potreba, da nasvêt podá o tem deželnemu šolskemu svetovalstvu;

9. da podpira, da se učitelji vedno bolj izobražujejo, da napravlja okrajne učiteljske zборе, in nadgleduje šolske in učiteljske knjižnice;

10. da daje učiteljem spričevala zastran njihove rabljivosti;

11. da daje ukaze zastran sestavljenja krajnih šolskih svetovalstev in da jim je v pomoč in nadgleduje njihovo delalnost (§§. 5, 6, 7, 15);

12. da izredno napravlja šolska pregledovanja;

13. da po zaslišanju krajnega šolskega svetovalstva po krajnih razmerah določa čas, kdaj imajo biti postavne počitnice v elementarnih učiliščih;

14. da poroča, daje nasvete, menitve, razjasnila in občasna šolska sporočila višim šolskim oblastnijam.

§. 24. Okrajno šolsko svetovalstvo se zbira najmanj enkrat v mesecu v redno posvetovanje.

Prvosednik sme, ako je potreba, in če zahtevata dva uda, mora poklicati izredno skupščino.

Vse zadeve, o katerih je treba sklepa, nasveta ali predloga, obravnujejo se zbornu.

§. 25. Da je kateri sklep veljaven, treba, da je nad polovico udov pričujočih.

Sklepi se delajo po nadpolovični večini glasov. Ako je enoliko glasov, določi prvosednik, ki ima tudi pravico, ustaviti sklepe, o katerih meni, da so postavi nasprotni, in o tem prašati deželno šolsko svetovalstvo, da stori določbo.

Posvetovanja in glasovanja o zadevah, ki zadevajo zasebni interes katerega uda, ne sme se ta vdeležiti.

Pritožbe zoper okrajno šolsko svetovalstvo gredó na deželno šolsko svetovalstvo. Te se imajo dajati okrajnemu šolskemu svetovalstvu, in imajo odlašavno moč, ako se podadé v štirnajstih dneh po naznanilu zadeve, zoper katero se vloži pritožba.

§. 26. V silnih zadevah (§. 14) sme prvosednik tudi v tistih rečeh, ki se imajo zbornu obravnati, sam ukreniti, on mora vendar brez odloga in najdalje v prvi poznejši seji dobiti dovoljenje od okrajnega šolskega svetovalstva.

§. 27. Minister za bogočastje in poduk imenuje za vsak okraj šolskega ogleda, in kjer bi posebne razmere to zahtevale, tudi njih več.

Za tako imenovanje priporoči deželno šolsko svetovalstvo tri može, in imenovanje je veljavno za šest lét.

Ako okrajni šolski ogleda ni imenovan bil iz okrajnega šolskega svetovalstva, stopi po svojem imenovanji kakor ud v svetovalstvo.

Verskega poduka nima nadgledovati okrajni šolski ogleda, ampak cerkvena viša gosposka.

§. 28. Vodje ljudskih šol in učitelji, ki podučujejo v katerem šolskem razredu, smejo se poklicati za šolske ogleda samo s privolitvijo tistih, ki zalagajo dotično šolo. V tem primerljaju se jim dado po potrebi za čas njihove službe in za včasi potrebno pripomoč pri poduku na lastni šoli niži učitelji na troške zaloga normalne šole.

§. 29. Okrajni šolski ogleda ima nalog občasno pregledovati in preiskavati šole.

On ima pravico o didaktično-pedagogičnih stvaréh dajati svete, in o teh rečéh zapažene napake na mestu z ustmenimi zaukazi odpraviti. On tudi vodi okrajne učiteljske zборе.

Pri obiskovanji njemu odkazanih javnih šol ima okrajni šolski ogleda posebno paziti na to:

1. Ali spolnujejo krajni šolski ogleda svoje dolžnosti glede na nadgledovanje šol, potem
2. da se spolnujejo postavne določbe pri sprejemanju in odpuščevanju otrok;
3. kako sposobni, marljivi so učitelji, in sploh, kako se vedejo, kaka disciplina, red in snažnost je v šoli;

4. kako se učni načrt spolnuje, kaka je učna metoda, kako napredujejo otroci sploh in v posameznih predmetih posebej;
5. kaka so učna sredstva in pripomočki in notranja šolska vravnava;
6. kake so ekonomične šolske razmere; posebno kako so učitelji plačani; ali dobiva redno učitelj zagotovljeno plačo, ali se peča z drugimi opravki in s katerimi.

Pri obiskovanju privatnih šol in odgojilnic ima okrajni šolski ogleda se na to ozirati, ako zadostujejo pogojem, po katerih so bile ustanovljene, in ali ne presegajo mej njih pravic.

§. 30. Okrajni šolski ogleda imajo poročati o svojem delovanju okrajnemu šolskemu svetovalstvu in podajati potrebne predloge in naznanjati, kaj in kake zaukaze so na mestu dali.

Taka poročila se imajo z sklepi vred, kateri so se v teh rečeh storili, predlagati deželnemu šolskemu svetovalstvu, katero jih porabi tudi pri svojih šolskih poročilih na ministra za bogočastje in poduk.

§. 31. Izredni verski svetovalci okrajnega šolskega svetovalstva (§. 21) imajo pravico, v okraju obstoječe šole njihovega verozakona obiskovati, da se o njih stanju prepričajo, vdeležiti se občasnih obiskovanj in pregledovanj šol po okrajnem šolskem ogledu, zapežene zadeve okrajnemu šolskemu svetovalstvu poročati in mu tudi nasvete dajati zastran izboljšanja šol.

Okrajno šolsko svetovalstvo jih ima v vseh zadevajočih vprašanjih zaslišavati, in smejo se

njegovih obravnav tudi osebno in z glasovalno pravico vdeleževati.

§. 32. Okrajnemu šolskemu svetovalstvu in okrajnemu šolskemu nadzorniku gre naslov „ce-sarski kraljevi“. Prvosednik razdeljuje med ude posamne opravilne spise, da jih rešijo, in oskrb-ljuje tekoča opravila, posluževaje se delalnih moči okrajnega urada. Pisarnične potrebe priskrbljuje okrajni urad.

Po mestih, katera imajo svojo lastno občin-sko postavo, daje občinski zastop okrajnemu šol-skemu svetovalstvu potrebne pomočne osebe in stroški za pisarnične potrebe se plačujejo iz ob-činskih denarjev.

Da gredo okrajni šolski nadzorniki od časa do časa pregledovat in obiskovat šole, se jim povrnejo stroški za vožnjo iz državnih denarjev.*)

III. Deželno šolsko svetovalstvo.

§. 33. Najviša šolska vodilna in nagledna gosposka v deželi je c. k. deželno šolsko sveto-valstvo.

Pod njo spadajo:

1. Področju okrajnih šolskih svetovalstev pod-vržene šolske in odgojilne naprave;

*) Postava od dne 12. januarja 1870 št. 5 dež. zak.

2. odgojilnice za učitelje in učiteljice ljudskih šol;
3. srednje šole (gimnazije, realne gimnazije in realke), kakor tudi vsa v to vrsto spadajoča privatna in specijalna učilišča, ako spadajo pod najvišje vodstvo ministerstva za poduk.

§. 34. Deželno šolsko svetovalstvo je sestavljeno:

1. iz deželnega poglavarja ali od njega postavljenega namestnika;
2. iz dveh od deželnega odbora izmed njegove srede odbranih udov;
3. iz enega poročnika za odpravne in gospodarsvene šolske zadeve;
4. iz dveh katoliških duhovnikov;
5. iz dveh udov učiteljstva, izmed katerih bo eden za deželnega šolskega ogleda.

Da zastopa verske interese tistih deželanov, katerih vere ni nobeden izmed udov deželnega šolskega svetovalstva, voli to enega pripomočnega svetovalca iz vsakega verozakona, kateri ima pri sebi biti z posvetovalnim glasom vselej, ako se obravnuje o dotični šoli.

§. 35. V §. 34 pod 3, 4, 5 imenovane ude deželnega šolskega svetovalstva imenuje cesar na predlog ministra za bogočastje in poduk, kateri se ima, ako gre za imenovanje duhovnih udov, s zadevajočimi cerkvenimi višimi gosposkami, kar se pa tiče imenovanja administrativnega poročnika, z ministrom notranjih uprav porazumeti.

Službo opravljajo v §. 34 pod 2, 4, 5 imenovani udje deželnega šolskega svetovalstva šest lét.

Službina stopinja in plača administrativnega poročevalca in deželnih šolskih ogled se določi po ukaznej poti.

Udje učiteljstva dobivajo službino priklado iz državnega zaloga.

§. 36. Deželno šolsko svetovalstvo ima v zadevah njemu podvrženih šol področje dozdanjih deželnih namestništev in brez prikrajšbe cerkvenim višim gosposkam v postavi od 21. maja 1868 drž. zak. št. 48 pridržanih pravic tudi področje cerkvenih viših gosposk in šolskih nadzornikov.

Razen tega ima deželno šolsko svetovalstvo:

- a) čuvati nad okrajnimi in krajnimi šolskimi svetovalstvi, nadgledovati in voditi odgojilnice za učitelje;
- b) potrjevati vodje in učitelje tistih srednjih šol, ki se vzdržavajo na občinske troške, spoštovati pa posebne pravice, ki gredo občinam, družbam in osebejuikom;
- c) odobravati učne načrte in pripomočke in knjige za srednje in predmetne šole;
- d) letna poročila dajati o zadevah vsega šolstva v deželi ministerstvu za bogočastje in poduk.

§. 37. Redne seje deželnega šolskega svetovalstva imajo se vsaj enkrat vsaka dva meseca. Izredno sejo sme poklicati prvosednik vselej in mora jo poklicati, ako dva uda to zahtevata.

Zadeve, o katerih je treba storiti sklep, ali nasvet, ali predlog ministerstvu za bogočastje in

poduk, obravnujejo se zborna, vse druge pa pod lastno prvosednikovo odgovornostjo, ki ima v vsaki seji mej tem storjene naredbe deželnemu šolskemu svetovalstvu razložiti.

Deželno šolsko svetovalstvo se sme v posameznih rečeh pomnožiti s zvedenci, ki bivajo pri seji s posvetovalnim glasom.

§. 38. Da je sklep deželnega šolskega svetovalstva veljaven, treba, da se vdeleži seje večina udov.

Sklepa se po večini glasov. Pri enolikih glasovih določa prvosednik, ki ima tudi pravico, ustaviti sklepe, o katerih misli, da so zoper obstoječe postave in za razsodbo prositi ministerstvo za bogočastje in poduk.

Ako se o čem posvetuje in sklepa, kar zadeva osebni interes katerega uda, nima se ta vdeležiti.

Pritožbe zoper razsodbe deželnega šolskega svetovalstva gredo na ministerstvo za bogočastje in poduk. Vlagati se imajo pri deželnem šolskem svetovalstvu in imajo odlašajočo moč, ako se podajo v štirinajstih dneh po razglašenem sklepu.

§. 39. V silnih primerljajih (§. 14) sme prvosednik tudi o tistih zadevah, katere se imajo zborna obravnavati (§. 37), sam potrebno narediti; vendar mora brez odloga in najzadnje v prvi prihodnji seji dobiti dovoljenje od deželnega šolskega svetovalstva.

§. 40. Za neposredni upliv na didaktično-pedagogiške šolske zadeve po občasnih pregledovanjih, za vodstvo pri preskušnjah, čuvanje de-

lovanja šolskih vodij, kakor tudi krajnih in okrajnih šolskih svetovalstev i. t. d. poklicani so pred vsemi deželni šolski ogledde, katerim minister za bogočastje in poduk daje potrebna službena poudučevanja. Deželni poglavar sme vendar taka opravila v posameznih primerljajih tudi drugim udom deželnega šolskega svetovalstva nalagati.

Ogledi dajó o tem svojem delovanju deželnemu šolskemu svetovalstvu poročila, katera ima to s pristavkom, kaj se je o teh sklenilo in kake naredbe so se storile, predlagati ministru za bogočastje in poduk.

Deželni šolski ogledde so dolžni po dobljenem ukazu tudi naravnost ministru za bogočastje in poduk v didaktično-pedagogičnih zadevah poročati.

§. 41. Prvosednik deželnega šolskega svetovalstva deli dela med posamezne ude in izvršuje sklepe.

Potrebno pomočno osebje in pisarniške potrebe preskrbuje politična deželna gosposka.

Končne določbe.

§. 42. Da bodo le deželno šolsko svetovalstvo, okrajna in krajna šolska svetovalstva ustanovljena, prejdejo vsled določbe te postave šolska opravila cerkvenih viših gosposk in šolskih nadzornikov na deželno šolsko svetovalstvo, ona političnih okrajnih gosposk in šolskih okrožnih oglednikov na okrajna šolska svetovalstva, in zadnjič ona dušnih pastirjev in krajnih šolskih oglednikov na krajno šolsko svetovalstvo.

Na Dunaju, 8. februarja 1869.

Frane Jožef l. r.

Giskra l. r.

Hasner l. r.

Postava od 10. marca 1870.

*zastran pravnih razmer učiteljskega osebja v javnih
ljudskih šolah Moje poknežene grofije Goriške in
Gradiščanske.*

(Zakonik in ukaznik 1870 št. 18).

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiščanske ukazujem to-le:

I. Oddelek.

Kako se podeljujejo učiteljskemu osebju službe.

§. 1. Vsako izpraznjenje učiteljskega mesta (učiteljske službe) na kateri javni ljudski šoli naznani krajna šolska oblastnija brž okrajni šolski oblastniji, katera službo razpiše.

§. 2. V razpisu naj se razloči vrsta in službeni kraj izpraznjenega mesta, najmanjša letna plača, ki je z službo sklenjena, dalje, ali in kako se plača povišuje in pa kakšna spričevala (pomočki) se imajo vložiti; naznani naj se slednjič prosivcem tudi, da imajo vložiti svoje prošnje pri dotični krajni šolski oblastniji.

§. 3. Razglasi se razpis službe po vladnem deželnem listu in enem ali več drugih časopisih, ki obravnavajo šolske stvari; te časnike ima odločiti okrajna šolska oblastnija.

§. 4. Obrok, v katerem se imajo prošnje vložiti, mora se raztegniti najmanj na šest tednov. Prošnje učiteljev, ki so že v službi, imajo se predložiti po poti predpostavljene okrajne šolske oblasti, ki ima brž svoje mnenje dodati.

Na zakasnjene prošnje, ali take, ki niso bile v razpisnem obroku z vsemi potrebnimi izkazi preskrbljene, ne bode se oblastnija ozirala.

§. 5. Krajna šolska oblastnija spravlja in podá v štirih tednih okrajni šolski oblastniji navet zaradi podelitve izpraznjenega mesta.

§. 6. Dosedanjo pravico imenovanja (presentacije), ki jo je imela dosihmal šolska občina, zadobi šolski okraj, in jo izvršujejo tisti organi, kateri imajo opraviti z oskrbovanjem gospodarstvenih zadev v šolskem okraju (§§. 39 in 40 deželne postave zastran ustanovljanja in vzdrževanja, kakor tudi obiskovanja javnih ljudskih učilnic).

§. 7. Kjer šole ne vzdržuje šolski okraj, ima pravico predlaganja (ali imenovanja) tisti, ki šole vzdržuje.

§. 8. Pravica imenovanja, katera gre fajmoštru, ki pa ni zavezan, nositi tudi bremena patronstvena, zgine, kakor hitro obveljá sedanja postava.

§. 9. Ako pravice predlaganja (imenovanja) nima tista oblastnija, v kateri je okrajni šolski nadzornik, mora okrajna šolska oblastnija njim, katerim pravica predlaganja gre, o vsakem posameznem prosilcu povedati svoje mnenje, in to se mora pridjati imenovanjskim spisom. (§. 10).

§. 10. Kdor ima pravico predláganja (imenovanja), izvoli v štirih tednih prosilca, ki se mu zdi najpripravnejši, pa ne, da bi bil navezan na predlog krajne šolske oblastnije, ali na razvrstitev kandidatov (§. 5), ki jo je ona naredila, ali oziroma na mnenje okrajne šolske oblastnije (§. 9), in ga naznani potem deželni šolski oblastniji, kateri pošlje ob enem dotične spise.

§. 11. Predláganje (imenovanje) ne sme biti pogojno, naj se zaveže prosilec k čemur koli, kar bi bilo tej določbi nasproti, vse je neveljavno in nima postavne moči.

§. 12. Ako se deželna šolska oblastnija spotika nad predlogom (imenovanjem) (§. 50 odst. 4. državne postave od 14. maja 1869), ima se obravnava z dodanimi postavnimi vzroki, kateri govoré zoper podelitev službe, njemu, ki ima pravico predlaganja, vrniti, kateremu je potem na voljo dano, da podá v 14 dneh drugo imenovanje, ali pa da vloži pritožbo pri ministru za bogočastje in uk.

§. 13. Če se pa deželna šolska oblastnija predlogu ne ustavlja, izdá sklicavši se na njo, podelitveni (službodajni) dekret, nakaže izvoljencu službeno plačo, in zaukaže okrajni šolski oblastniji, naj po izsred sebe izbranem pooblaščencu, ali po predsedniku krajne šolske oblastnije izvoljenca v prisego vzame in v šolsko službo vpelje.

§. 14. Tisti, ki ima pravico predláganja (imenovanja), mora biti povabljen, naj se dá pri zaprisežbi in vpeljatvi izvoljenca v šolsko službo po kom zastopati.

§. 15. Če, kdor ima pravico predláganja (imenovanja), v postavnem obroku (§§. 10 in 12) imenovanja ne opravi, prevzame njegove pravice deželna šolska oblastnija.

§. 16. Vsaka na poglagi §§. 1—15 podeljena služba učitelja ali podučitelja, ki ima spričevalo o učiteljski pripravnosti, je zatrdna (definitivna).

Vendar se mora vsak učiteljski postavljenec udati, ako ga kedaj okrajna ali deželna šolska oblastnija iz službenih vzrokov preloži, na kolikor ne trpi pri tem nobene škode na plači.

§. 17. Tudi pri takih prekladanjih učiteljev se ima jemati obzir na pravice predláganja in imenovanja.

§. 18. Kedar gre za pomaknenje z niže plačne stopinje na višo, ali pa za podelitev kake doklade po létih službe, odloči to okrajna šolska oblastnija brez razpisanja službe.

§. 19. Kjer pa ne gre samo za pomaknenje po službenem redu, temuč za povišanje na višo plačno stopinjo, ima se ravnati tako, kakor je ukazano ravnati se pri podeljenju izpraznjene službe (§§. 1—16).

§. 20. Imenovanje učiteljev za nezapovedane učne predmete, kakor tudi imenovanje učiteljic za ženska ročna dela v primerljajih navêdenih v §§. 16, odl. 2 in 3 državne postave od 14. maja 1869 ima opraviti okrajna šolska oblastnija, pa brez razpisa ravno tako, kakor imenovanje drugih udov učiteljskega stanú.

II. Oddelek.

O službeni plači učiteljskega osebja.

§. 21. *) Da se zračuni znesek, ki je za vsako učiteljsko službo odločen, razdelijo se šolske občine po poprečni ceni za življenje najpotrebnejših reči in po drugih krajnih okolnostih na 4 vrste.

To razdelitev napravi deželna šolska oblastnija in jo vsakih deset let pregleda; vendar niso s tem izklenjene medčasne poprave.

§. 22. *) Najmanjši znesek gotove letne plače, ktereга ima učitelj pravico tirjati, znaša
v občinah I. (najviše) vrste 600 goldinarjev
v občinah II. vrste 500 goldinarjev,
v občinah III. vrste 400 goldinarjev in
v občinah IV. (najniže) vrste 300 goldinarjev.

§. 23. Za učiteljska mesta na meščanskih šolah znaša najmanjša gotova letna učiteljska plača brez obzira na ravno omenjene vrste (§. 22) 600 gold. Organom, kateri oskrbujejo gospodarstvene zadeve šolskega okraja, je dano na voljo, odločiti še kak viši znesek za to plačo.

§. 24. Vse gotove zneske v denarjih, katere dobiva učitelj po zavezah posameznih oseb, po ustanovah i. t. d., pobira (s pridržkom, da se kolikor je mogoče ohrani ustanovam posebni njih namen) občina na račun šolskega okraja.

*) Ta in vsi naslednji sé * zaznamljeni paragrafi so se spremenili po deželnih postavah od dně 16. oktobra 1875 štv. 28 in 4. marcija 1879 štv. 9 dež. zak., kateri postavi ste za pričujočo postavo priobčeni v tej zbirki.

§. 25. Spremenljiva plačila v denarjih se imajo po poprečnih dohodkih zadnjih preteklih treh let spremeniti koj v stalen znesek za račun šolskega okraja; bira pri posameznih prebivalcih kraja, pobiranje novoletnih dnarnih daril i. t. d. ni več pripuščeno.

§. 26. Dokler ne bodo premenjeni v denarje dohodki v blagu, imajo se premeniti po poprečnem razmerji tržne cene vseh let od 1834—1863 (izvzemši leto, v katerem je bila najviša, in leto, v katerem je bila najnižja), ali, kjer se ne dajo tržne cene določiti, po cenitvi izvedencev (z obzirom na navedeni poprečni čas) v stalen dnarni znesek za račun šolskega okraja.

§. 27. Dohodki od polj, vrtov (vinogradov), travnikov ali gozdov, katerih vživanje je sklenjeno z učiteljsko službo, imajo se preračuniti v denar tako, da se od čistega katastralnega dohodka vsake parcele (kosa zemljišča) odbijejo davki in naloženi jim prikladi.

§. 28. Kolikor bi po prerajtanji teh vžitkov (§. 27) do najmanjšega zneska stalne učiteljeve letne plače še premanjkavalo, mora mu šolski okraj v gotovem denarji izplačati, in sicer v naprejšnjih mesečnih odplačilih (ratah).

Kjer katera učiteljska služba že zdaj več donaša, nimajo se sedanjemu učitelju dohodki kratiti.

§. 29. Pridobitki od kakega pripuščenega postranskega opravila učiteljevega, kakor tudi najemna cena službnega stanovanja, ki jo sme

zahtevati, dalje nagrade, pomoči, doklade i. t. d. se ne smejo od stalne letne plače odbiti.

§. 30. Učitelji, ki so v definitivni (zatrdni) službi skozi pet let na kateri javni ljudski šoli v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel zaporedoma in s primernim vspehom učiteljevali, dobijo doklado za leta službe z 10% (odstotki) najnižje letne plače (§. 22, 23) tiste občine, v kateri služijo ta dan, ko so izpolnili peto leto službe; ta doklada se jim plačuje v naprejšnjih mesečnih ratah.

Na enak način smejo po vsakih izpolnjenih petih letih službe do preteklega 30letnega službenega časa, zahtevati novo doklado, katera znaša 10% najmanjše letne plače tiste občine, v kateri služijo po dovršenih drugih petih letih.

Znesek, za katerega je sedanjí dohodek katere šolske službe večí od postavno najmanjše letne plače (§. 28), nima se vračuniti v take doklade za leta službe.

§. 31. Šolskim okrajem, ki učiteljem namesti doklade za službena leta rajši pravico pomicanja ali povišanja na višo plačno stopinjo podelé, je to dovoljeno le s pogoji, da je s porazdelitvijo na posamezne plačne stopinje zagotovljeno vsaj po vsacih desetih letih do izpolnjenega 30. leta povišanje stalne letne plače za 20% njenega zneska (§. 22).

§. 32. *) Ravnateljem ali nadučiteljem tiče opravilna doklada, katera znaša v občinah I. in II. plačne vrste za une 300 gold., za te 200 gold.; v občinah III. plačne vrste za ravnatelje 200 gold., za nadučitelje 100 gold., in v občinah IV. plačne

vrste, za ravnatelje 100 gold. za nadučitelje 50 gold., katero lahko v enakih odplačilih (ratah) sé stalno letno plačo vred potegnejo. Kjer obstojé plačne stopinje, stopi imenovani ravnatelj ali nadučitelj ob enem na najvišo plačno stopinjo.

§. 33. Kdor katero šolo vodi, ima pravico zahtevati stanovanje, obsegajoče najmanj dve sobi in potrebne pristranske prostore, katero se mu ima odkazati, če le mogoče, v šolskem poslopju samem. Če se mu ne more najti, gre mu odškodnina za stanovanje, katera znaša v občinah I. in II. plačne vrste 40⁰/₀, v občinah III. vrste 30⁰/₀, v občinah IV. vrste pa 20⁰/₀ najmanjše letne plače v dotični občini. (§ 22.)

§. 34. *) Drugi učitelji nimajo pravice do brezplačnega stanovanja; če so ga imeli že tedaj, ko je ta postava moč zadobila, imajo pravico, ga še nadalje obdržati.

Tisto velja tudi zastran stanovanjske odškodnine, če jo že dobivajo; dovoliti se jim tudi mora odškodnina, če se jim vzame stanovanje, ki ga že imajo.

§. 35. Kjer je založena (oskrbljena) učiteljska služba z zemljišči (§. 27), mora biti preskrbljena tudi s potrebnimi gospodarstvenimi prostori, da jih učitelj lahko rabi.

§. 36. Plača podučitelja ima znašati 60⁰/₀ najmanjše letne učiteljeve plače v isti občini (§. 22.)

§. 37. *) Pravico, zahtevati stanovanje, ima podučitelj le, če ima že v začetku, ko ta postava moč zadobi, brezplačno stanovanje.

To isto velja tudi za stanovanjsko odškodnino, katero že dobiva; ta odškodnina se ima dovoliti, če se mu stanovanje vzame.

§. 38. Dokler nimajo podučitelji zatrdne (definitivne) službe, potrebujejo za ženitev dovoljenja od okrajne šolske oblasti.

§. 39. Za stran plače učiteljic veljajo pravila, ki so za učitelje ustanovljena (§§. 22, 28); vendar se imajo znižati vsi dohodki le na 80⁰/₀ onih zneskov, ki bi pri enakih okoliščinah spadali na učitelje.

§. 40. Učitelji nezapovedanih učnih predmetov, kakor tudi učiteljice za ženska ročna dela dobivajo v §. 14 odst. 2. in 3. državne postave od 14. maja 1869 navedenih primerljajih stalno nagrado (remuneracijo), katero odloči okrajna šolska oblastnija po primeri učnih ur na teden.

§. 41. Vse učiteljske osebe, ki imajo na kateri javni ljudski šoli začasno (provizorno) ali zatrdno (definitivno) službo, imajo se zdrževati vsakega postranskega opravila, ki je za njih stan nespodobno, ali ki jih utegne pri ljudeh ob dobro ime pripraviti ali pa jim čas krade na škodo natančnemu izpolnovanju njih poklica, ali ki dá priložnost sumiti, da so pristranske v izpolnovanju učiteljskega poklica.

§. 42. Vsak ud učiteljskega stanú ima od tega časa, odkar so mu dohodki po §§. 22—32 sedanje postave vrejeni, opustiti podučevanje po šolskih urah in pa cerkveništvo (mežnarstvo).

§. 43 Okrajna šolska oblastnija ima proti

prestopkom v §. 31 navedene prepovedi koj resno postavno pot nastopiti; ako pa zapazi prelomke v §. 4 zapopadene prepovedi, ima postaviti dotičnemu obrok k večemu 6 tednov, v katerem se mora odpovedati ali službi, ali postranskim opravilom.

Proti tej zapovedi more vložiti v osmih dneh pritožbo pri deželni šolski oblastniji, katera se ima brž ko mogoče rešiti.

III. Oddelek.

O disciplinarnem ravnanji proti učileljem, in o njih odstavljanji.

§. 44. Vsako obnašo ali ravnanje definitivno ali provizorno postavljenih učiteljev, ki je zoper dolžnosti, ima grajati ali šolski ravnatelj ali okrajna šolska oblastnija pismeno ali ustmeno, kazaje na postavne nasledke ponavljajočega se takega ravnanja, ali pa jo ima kaznovati deželna šolska oblastnija z disciplinarno kaznijo.

§. 45. Take disciplinarne kazni so:

- a) graja,
- b) odtegnenje pravice pomaknenja na višo stopinjo, ali doklade za leta službe,
- c) preložba na drugo učiteljsko mesto,
- d) odstava (od službe).

§. 46. Graja se ima vselej izvršiti pismeno, in jej mora biti pridjano zažuganje ostrejšega ravnanja, ko bi se primerilo, da bi grajanec še kedaj razžalil svojo dolžnost. Po 3letnem neo-

madeževanem vedenji zadetega se na to kazen nič ne jemlje obzir.

§. 47. Pomaknenje na katero določeno plačno stopinjo (§. 31) ali privoljenje katere določene vrste doklade za službena leta (§. 30) se sme za eno ali dve leti odložiti ali pa celó odreči.

§. 48. Kedar se nadučitelju ali ravnatelju po kazenski poti službena opravila odvezamejo, s čemer je sklenjeno ponižanje takih oseb na vrsto učiteljev, sme se tudi kam drugam prestaviti ali pa tudi ne.

§. 49. V tem primerljaji kakor tudi pri prestavi po kazenski poti na katero drugo učiteljsko mesto istega okraja, ima disciplinarna razsodba določiti tudi red, s katerim se ima kaznjenev v prihodnje uvrstiti med učiteljsko osebje njegovega službenega okraja.

§. 50. Preden se kateremu udu učiteljskega stanú disciplinarna kazen odloči, ima se po spisih resničnost djanja določiti in obdolžencu očitati, da se opraviči.

Ako je opravičenje le ustmeno, ima se vzeti na zapisnik. Če je (ustmeno ali pismeno) opravičenje zadostno, mora se to obdolžencu pismeno naznaniti.

§. 51. Pri prisojanju v §. 45 navedenih disciplinarnih kazni se ni treba deželni šolski oblastniji držati nikake zaporédnosti disciplinarnih kazni.

§. 52. Z odstavljenjem od šolske službe se sme kdo navadno le kazniti, če se vklub eni že

naloženi disciplinarni kazni, zapazijo zopet znameniti prelomki ali znatna zanemarjenja službenih dolžnosti.

Le tak se lahko koj iz službe dene, kateri je kriv surove krive rabe kaznovalne oblasti ali ki je kriv surovega (hudega) razžaljenja vere in pravosti, ali takega državljanskega vedenja, da se ne vjema z njegovim službenim stanom.

§. 53 Odstavljenje od šolske službe ima deželna šolska oblastnija zaukazati brez disciplinarne razzodbe, ako je kdo kazensko sodnijsko obsojen, zarad česar ne more biti voljen v občinsko zastopstvo (§. 48. odl. 3 državne postave od 14. maja 1869).

§. 54. Vsako odstavljenje od šolske službe se ima naznaniti ministru za bogočastje in uk, kateri sporoči to deželnim šolskim oblastnijam drugih v državnem zboru zastopanih dežel.

§. 55. Odpravljenje od službe in ustavljenje dohodkov za čas, dokler disciplinarno ali kazensko preiskovanje traja, mora okrajna šolka oblastnija odločiti, ako čast učiteljskega stanú zahteva, da se preiskovanec za čas preiskovanja od službe odstrani. Pritòžba próti zasójenemu odstranjenju nima nobene zadrževalne moči.

§. 56. Če bi obdolženec ali njegova družina živeti ne mogla, ima okrajna šolska oblastnija ob enem določiti znesek preživljenja, ki se ima obdólžencu dati, ki pa ne sme presegati dveh tretjin letne plače, katero vživa za časa odprave (§§. 22, 30, 31, 32). Ako je pozneje za nekrivega spoznan, gre mu povračilo začasne zgube na službeni plači.

IV. Oddelek.

Kako se učiteljsko osebje v pokoj deva, in kako se preskrbujejo njega zapuščenci.

§. 57. V pokoj se ud učiteljskega stanú देने, ako ni več sposoben, naložene mu dolžnosti opravljati, bodisi zarad prevelike starosti, zarad znamenitih telesnih ali duševnih napak, ali zarad drugih merodajnih okoliščin. Vpokojenje se lahko izvrši na prošnjo dotične osebe, ali pa tudi uradoma brez prošnje.

§. 58. Svojevoljna odpoved ali samovoljno popuščenje službe odvzame pravico do vpokojenja. Če se nadučiteljica ali učiteljica omoži, ali če se podučitelj, ki ni še definitivno postavljen, brez dovoljenja od okrajne šolske oblastnije (§. 38.) oženi, velja to, kakor da bi se prostovoljno službi odpovedal.

§. 59. Popuščenje šolske službe vsled prostovoljne odpovedi ali vsled vpokojbe sme se brez posebnega dovoljenja deželne šolske oblastnije zgoditi le s koncem šolskega leta, o katerem času se mora tudi službeno stanovanje izprazniti, in se morajo izročiti zemljišča, ki so z učiteljsko službo sklenjena; gledé dohodkov od njih gre določevati po §. 78.

§. 60. Doslužnina se odmeri doslužencu deloma po letni plači, deloma po letih službovanja njegovega.

§. 61. Letna plača se všteva tista, katera se dobiva neprosrednje pred vpokojenjem.

Tisti dokladi po letih službe (§. 30), ki se dajajo najmanjši letni plači tam, kjer ni pravice pomikanja na višo plačno stopinjo, kakor tudi dokladi za službovanska opravila ravnateljev, in nadučiteljev- štejejo se za dele te letne plače.

§. 62. Vštovati se ima tisti službeni čas, v katerem je ud učiteljskega stanú, opravivši preskušnjo pripravnosti za učiteljstvo, služil na kateri javni ljudski šoli. (§. 56 državne postave od 14. maja 1869). Pretrganje službe ne stori, da bi se že dopolnjeni službeni čas ne vštel, če je le dokazano, da ga nista dotični učitelj ali učiteljica sama vzročila ali zakrivila.

§. 63. Tistim, ki niso, ko so bili v pokoj djani, še dopolnili službenega časa 10^{tih} let (§. 62), kateri bi se jim lahko vštel, tiče le odmera, ki znaša poldrugoletni znesek letne plače (§. 61), katera se sme všteti.

§. 64. Tisti, kateri gredo v pokoj do začetka 11^{ga} do izpolnjenega 15^{ga} službenega leta (§. 62), katero se jim sme všteti, dobijo za doslužnino penzijo) tretji del letne plače, katera se jim sme všteti. Z izpolnjenim 15^{tim} službenim letom imajo pravico zahtevati tri osmine ali osme dele, in dalje z vsakimi izpolnjenimi 5 leti drugi osmi del; z izpolnjenim 40. službenim letom imajo pravico zahtevati kot doslužnino ves znesek letne plače (§. 61), katera se jim sme všteti.

§. 65. V pokoj dene se kdo, ali stalno, ali le začasno. V začetnem primerljaju mora dotičnik po odstranjenju tistih zadržkov njegove delavnosti, ki so njegovo vpokojenje zakrivili, po ukazu de-

želne šolske oblastnije dalje pri šolah služiti, ali pa odpovedati se vživanju pokojnine. Tudi v prvem primerljaju neha vživanje doslužnine, ako prevzame tisti, ki je v stalni pokoj djan, kako javno službo, s katero je sklenjena letna plača.

§. 66. Vdove in sirote udov učiteljskega stanu imajo le tedaj pravico zahtevati preskrbnino, ako je umrli mož in oče sam imel pravico do pokojnine.

§. 67. Vdove in sirote podučiteljev imajočih spričevalo pripravnosti za učiteljstvo, ki so se brez k temu potrebnega dovoljenja (§. 38) oženili, nimajo pravice zahtevati kake preskrbnine.

§. 68. Vdova katerega učitelja, kateri ob času svoje smrti ni bil še izpolnil desetega službenega leta (§. 62), katero se mu sme všteti, dobi odmero, ki znaša četrti del zadnje letne plače, katero je ranjki užival, in katera se sme všteti (§. 61).

§. 69. Ako je ranjki že bil izpolnil deseto službeno leto (§. 62), katero se mu je smelo všteti, gre vdovi penzija, ki znaša tretji del zadnje letne plače, katero je umrli užival (§. 6), in katera se mu sme všteti.

§. 70. Ako se je zakon z umrlim še le med pokojem sklenil, ali, če je bila zakonska zveza pred njegovo smrtjo vsled sodnje razporoke razdrta, pa da ni on tega kriv, nima udova pravice zahtevati nikake pokojnine.

§. 71. Ako se v drugo omoži, sme si žena penzijo za zopetno vdovstvo pridržati, ali pa dveletni znesek tiste penzije kot odpravek sprejeti.

§. 72. Za vsakega otroka ranjkega moža, katerega ima rediti udova, katera ima pravico do penzije, gre jej odgojni pripomoček, ki se ima odločiti tako, da njena penzija z vsemi odgojnimi pripomočki vred ne presega polovice zadnje letne plače, katero je umrli mož in oče dobival, in katera se sme všteti (§. 61).

§. 73. Rejni pripomoček vsakega otroka mine z izpoljnenim 20^{tim} letom, ali tudi z dnevom preskrbljenja, če je bil že pred 20. letom preskrbljen.

§. 74. Če ni po katerem umrlem udu učiteljskega stanu nobene vdove, ali če ona pokojnine zahtevati ne more, (§. 70), gre nepreskrbljenim otrokom ranjkega, ki niso še izpolnili dvajsetega leta, vsem skupaj v primerljaju §. 68 tista odpravnina, ki bi šla vdovi, v primerljaju §. 69 pa spovzetna (konkretalna) pokojnina, katera znaša šesti del zadnje letne plače, ki jo je umrli užival, in katera se sme všteti.

§. 75. Ta spovzetna (konkretalna) pokojnina neha še le tisti dan, ko ni več nobenega nepreskrbljenega otroka ranjkega manj ko dvajset let starega.

§. 76. Ako se vdova katerega učitelja ali ravnatelja zopet omoži, stopi na mesto rejnih pripomočkov (§. 72) za otroke ranjkega spovzetna pokojnina (§. 74); ako si pa penzijo pridrži za primerljaj zopetnega vdovstva, nanaša se ta pridržek tudi na rejne pripomočke, tako da neha spovzetna penzija otrok tedaj, ko omenjeni primerljaj nastopi.

§. 77. Vdova in otroci v dejanskem službovanju umrlega uda učiteljskega stanú imajo pravico, v njegovem brezplačnem stanovanju še četrť leta ostati, ali pa stanovanjski dnarni znesek, ki mu gre še za prvo prihodnji spadavni obrok, potegniti.

§. 78. Dohodki v založbo šolske službe spadajočega zemljišča (§. 27) gredo dedičem katerega v dejanskem službovanju umrlega učitelja le tedaj, ako je umrl med 1. dnevom junija in 30^{tim} oktobra.

Drugače imajo dediči pravico, zahtevati le povračilo tega, kar so potrosili za pridelanje teh užitkov.

§. 79. Ako zadnja letna plača, ki jo je kateri v dejanskem službovanju umrl učitelj užival, in ki se je smela všteti, ni presegala 600 gld., in ako zapuščina ne zadostuje, da bi se mogli bolniški in pogrebni stroški poplačati, gre dedičem umrlega četrť del tiste letne plače pod naslovom pogrebne četrťtine.

§. 80. Za zalaganje doslužnine učiteljev ali učiteljic, ki ne morejo več služiti, kakor tudi za izpolnitev zahtevanj preskrbljenja njih zapuščenecv napravi se penzijska blagajnica, katero ima oskrbovati deželna šolska oblastnija (§. 57 državne postave od 14. maja 1869).

§. 81. Vsi udje učiteljskega osebja, ki po opravljeni prekušnji zmožnosti za učiteljstvo dobijo katero službo, imajo dolžnost, odrajtati penzijski blagajnici 10° svoje prve po vrejenji potegnjene letne plače, ki se jim sme za pokojnino

všteti, in enoliko od zneska vsacega zanaprej jim zagotovljenega plačnega poviška, vsake doklade za leta službe, ali opravilne doklade, in zraven tega pa še vsako leto 2% svojih letnih dohodkov, ki se jim smejo za pokojnino všteti.

§. 82. Kot posebni prihodki gredo v penzijsko blagajnico:

1. tisti postavni doneski od zapuščin, ki so doslej normalno-šolskemu zalogu dohajali;

2. na deželo spadajoči presežki pri gospodarjenju z zalogo šolskih knjig;

3. interkalarji za izpraznjena učiteljska mesta, na kolikor ne tičejo dedičem katerega umrlega ravnatelja, nadučitelja (§§. 78. 79), ali kolikor ne spadajo k nagradi (remuneraciji) pomočnega učitelja.

4. Globe, katere dohajajo vsled od šolskih oblastnij naloženih kazni.

§. 83. Daljni znesek, ki bi se za zalaganje letnih stroškov za penzijsko blagajnico še potreboval, dodá se iz deželnih zalogov.

§. 84. Presežki, ki nastajajo iz letnih dohodkov penzijske blagajnice (§§. 81—83), imajo se vkapitaliti, in le njih obréti naj se vrajtajo v prihodnji letni račun.

§. 85. Penzije, katere uživajo udje učiteljskega stanú ali njih zapuščenci že zdaj, imajo plačevati v prihodnje tisti, kateri so zavezani, jih plačeyati.

Prehodne določbe.

§. 86. Kakor hitro ta postava obvelja, izvrši deželna šolska oblastnija v §. 21 navedeno razvrstitev vseh šolskih občin.

§. 87. Na podlagi te razvrstitve napravi vsaka okrajna šolska oblastnija kataster (popis vseh učiteljskih služeb v okraju) in določi ob enem dohodke, kateri gredo vsakemu opravljalcu teh služeb §§. 22—40.

§. 88. Zraven se ima le tistim zatrdno (definitivno) postavljenim udom učiteljskega stanú dovoliti prva v §. 30 zaznamovana doklada za leta službe, ki so že skoz 15 let na kateri javni ljudski šoli v državnem zboru zastopanih dežel neprenehoma in s primerum vspehom delovali. Vsi drugi dobijo še le po dovršenem 15. letu službovanja prvo doklado za leta službe.

§. 89. Uravnanje vseh udov učiteljstva, opirajoče se na omenjeni popis (kataster) mora biti do čistega izvršeno nar pozneje eno leto po tem, ko zadobi moč sedanja postava.

§. 90. Med tem časom ima tudi penzijska denarnica svoje delovanje pričéti.

Pri vrejenju dohodkov vsakega uda učiteljskega stanú se ima donesek, kterega mora po §. 84 odrajtati, pri denarnici šolskega okraja predpisati.

Končne določbe.

§. 91. Sedanja postava zadobi moč z začetkom prvega šolskega leta po nje razglašenji.

§. 92. Kakor hitro sedanja postava obvelja, izgubé svojo veljavnost vse dozdanje postave in vsi ukazi, ki se tičejo predmetov te postave.

§. 93. Da se ta postava izvrši, in da se izdajo potrebni poduki, je naročeno, da poskrbi minister za bogočastje in poduk.

Na Dunaju 10. marca 1869.

Franc Jožef I. r.

Stremayr I. r.

Postava od 16. dne oktobra 1875,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško zastran preuredbe §§. 21, 22, 32, 34 in 37 postave od 10. marcija 1870 šte. 18 (Deželni zakonik).

Zakonik in ukaznik šte. 28.

Po predlogu deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako:

ČLEN I.

§§. 21, 22, 32, 34 in 37 postave od 10. marcija 1870 šte. 18. (Deželni zakonik) se nadomestijo tako:

§. 21. Da se zračuni znesek, ki je za vsako učiteljsko službo odločen, razdelijo se šolske občine z ozirom na poprečne cene za življenje najpotrebnejših reči in na druge krajne okolnosti v tri vrste.

To razdelitev napravi deželna šolska oblastnija in jo vsakih 10 let pregleda; vendar jo sme tudi med tem časom popraviti.

§. 22. Najmanjši znesek učiteljeve gotove letne plače znaša v občinah I. (najvišje) vrste 600 gld., v občinah II. vrste 500 gld., in v občinah III. vrste 400 gld.

§. 32. Ravnateljem ali nadučiteljem tiče opravilna doklada, katera znaša v občinah I. in II. plačne vrste za une 200, za te 100 gld., v občinah III. plačne vrste za prve 100 gld., za druge 50 gl., katero lahko v enakih odplačilih (ratah) se stalno letno plačo vred prejemajo.

Kder obstoje plačne stopinje, stopi imenovani ravnatelj ali nadučitelj ob enem na najvišjo plačno stopinjo.

§. 34. Drugim učiteljem tiče stanovanjska odškodnina določena v znesku letnih 80 gld.

§. 37. Podučitelju gre tudi stanovanjska odškodnina v znesku 80 gld.

ČLEN II.

Te preuredbe ne spremenijo onih pravic do večih plač, katere je uže zadobilo učiteljsko osebje, nameščeno po določbah postave od 10. marcija 1870 štey. 18. (Deželni zakonik).

ČLEN III.

Ta postava zadobi veljavo tistega dne, ko se razglasi.

ČLEN IV.

Mojemu ministru za uk in bogočastje je naročeno, da to postavo izvrši.

Gödöllö na 16. oktobra 1875.

Franc Ježef s. r.

Stremayr s. r.

Postava od 4. marcija 1879,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, zastran nekaterih preuredb v deželnih postavah od 10. marcija 1860, št. 18 in od 16. oktobra 1875, št. 28 (dež. zak.)

Deželni zakonik in ukaznik l. 1879 št. 9.

Po predlogu deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Učiteljsko osebje na občnih javnih ljudskih šolah obstoji iz nadučiteljev, učiteljev in podučiteljev.

Enako je razvrščeno tudi učiteljsko osebje dekliških šol.

§. 2. Na javnih ljudskih šolah so učitelji razvrščeni v tri razrede in sicer:

I. razreda	sé	600	gl.
II.	„	500	„
III.	„	400	„

letne plače.

§. 3. V šolskem okraju Goriškega mesta ne sme število učiteljev prvega razreda presegati polovice skupnega števila učiteljev.

V drugih šolskih okrajih ne sme prestopati število učiteljev prvega razreda dvanajstine, ono drugega razreda pa ne treh dvanajstín skupnega števila učiteljev v dotičnem šolskem okraju.

§. 4. Kdor ima pravico učitelje predstavljati (imenovati), določuje po predlogu ožjega okrajnega šolskega svetovalstva, v katere razrede se imajo vrstiti učitelji njegovega okraja.

Deželna šolska oblastnija izda dekret v zmislu postave od 10. marcija 1870, št. 18 (§§. 12 in 13).

§. 5. Kdor vodi katero občno javno ljudsko šolo, ima pravico do opraviškega priklada, določenega

v letnem znesku	30	gl.,	če je šola	enorazredna,
„	50	„	„	„
„	75	„	„	„
„	100	„	„	„
„	„	„	„	štiri-ali večrazredna.

§. 6. Kdor katero šolo vodi (§. 12 državne postave od 14. maja 1869), ima pravico do sta-

novanja, obsegajočega vsaj dve sobi in potrebne pristranke prostore, katero se mu odkaže, če le mogoče, v šolskem poslopji. Če se mu ne odkaže stanovanje, gre mu za isto odškodnina v mestu Gorici letnih 200 gl., v drugih krajih pa letnih 100 gld.

§. 7. Podučitelj dobiva letno plačo 300 gld. zraven stanovanjske odškodnine (§. 37 dež. postave od 16. oktobra 1875. št. 28), katera je v mestu Gorici določena v letnem znesku 160 gl. Enaka stanovanjska odškodnina tiče tudi učiteljem v mestu Gorici.

§. 8. Določbe predstoječih paragrafov veljajo tudi za učiteljice, samo da imajo one dobivati 80% od plač, določenih za učitelje. Podučiteljicam je določena letna plača 280 gl. in stanovanjska odškodnina 120 gl. v mestu Gorici, drugod pa 60 gl.. Enaka stanovanjska odškodnina tiče tudi učiteljicam.

§. 9. Te preuredbe ne spreminjajo pravic do večih dohodkov, katere so učiteljske osebe uže zadobile vsled deželnih postav od 10. marcija 1870, št. 18, in 16. oktobra 1875, št. 28 (dež. zak.)

§. 10. Učiteljskim osebam, ki službujejo zdaj v krajih I. in II. razreda, se odmenijo dohodki I. in II. razreda v zmislu in po določbah §§. 2 in 3.

§. 11. Ta postava stopi v veljavo tistega dne, ko se razglasi.

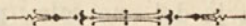
Po njej se razveljavijo vse določbe poprej navedenih postav, za kolikor se ž njo ne vjemajo.

Mojemu ministru za bogočastje in uk je naročeno, da to postavo izvrši.

Na Dunaji, dne 4. marcija 1879.

Frane Jožef s. r.

Stremayr s. r.

Postava od 6. maja 1870,

*zastran ustanovljanja, vzdrževanja in obiskovanja
javnih ljudskih učilnic.*

Zakonik in Ukaznik l. 1870 št. 30.

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako le:

Prvi oddelek.

O ustanovljanji in vzdrževanji javnih ljudskih šol.

§. 1. Javna ljudska šola se ima ustanoviti povsod, kjer biva v enem okraji ali več eno uro naokoli raztresenih krajih, selih ali posameznih hišah, skupaj po petletnem poprečnem računu najmanj 40 otrok, ki imajo dolžnost, hoditi v šolo, in ki morajo več od pol milje oddaljeno šolo

obiskovati. (§. 59 državne postave od 14. maja 1869).

§. 2. Kjer so v navedenem okrogu krajne razmere take, da je, bodisi od časa do časa (periodično) ali stalno, težko v šolo hoditi, izpostavi naj se v zato pripravnem kraju vsaj za neugodni čas leta en podučitelj te šole, ali pa naj se v najslabšem primerljaji trikrat na teden tje poda učiti.

Ta taka izpostavljenica (ekspositura) ali začasna postaja je del one šole, pri kateri služi podučitelj.

§. 3. Kakor hitro tisti, ki ima dolžnost, šolo ustanoviti in vzdrževati, premore, ima se izpostavljenica ali začasna postaja s samostalno šolo nadomestiti.

§. 4. Kolikor dopusti porabljivo premoženje, naj se posebno v bolj naljudenih krajih skrbi, da se mešane obstoječe šole po spolih razdelijo, in ustanovijo posebne dekliške šole. Ta razdelitev se ima izvršiti povsod, kjer število postavno potrebnih učiteljev šest presega (§. 11 državne postave od 14. maja 1869).

§. 5. V vsakem šolskem okraji se ima ustanoviti, ako je mogoče, ena meščanska šola.

§. 6. Šolske oblastnije imajo paziti na to, da se potrebne ljudske šole (§§. 1, 5, 12), kjer jih še ni, brez nepotrebnega odkladanja ustanove, in da se zagotovijo vsi potrebni pogoji zatrdnega in blagonosnega njih obstanka.

§. 7. Vse okoliščine, ki so za ustanovljenje šole in za nje uravnanje merodajne (važne), ima

določiti komisija, sestavljena iz vseh vdeležencev, ter jih, če je treba, na mestu samem pregledati; komisijski zapisnik je podloga daljnim določbam.

§. 8. Nikdar se ne sme dvoliti pomnoženje ljudskih šol na škodo dobri uravnavi in pospehu potrebnih učilnic (§§. 1. 5. 12).

§. 9. Vsaki javni ljudski šoli se ima odkazati šolski okrog, kateri obsega v njo všolane kraje njih dele, ali posamne hiše (šolski okrog). Pri obmejenji šolskih okrogov so navadno merodajne meje občinskih okrajev, razen, ko bi bilo primernejše v polajšanje šolskega obiskovanja nekatere občinske dele šoli sosedne občine odkazati.

§. 10. Naprava šolskih okrogov (všolanje) ima namen, zagotoviti vsem otrokom, ki v šolskem okrogu bivajo, priložnost, da se lahko v šolo vzamejo in da jim je mogoče redno se poduka udeleževati.

§. 11. Otroci, ki bivajo zunaj šolskega okraja, smejo se sprejeti le takrat, ako se šolske sobe s tem ne prenapolnijo. To velja tudi zastran sprejemanja onih otrok, ki niso še splolnili šestega, oziroma sedmega leta starosti, ki so pa od krajne šolske oblastnije dobili privoljenje, da smejo stopiti v javno ljudsko šolo.

§. 12. Šola, ki je bila že primorana skozi pet let večje število svojih letnih tečajev ali razredov v paralelne (vstrične) razrede ločiti, ima se, kakor hitro je ta čas pretekkel, na dve šoli razdeliti.

§. 13. Kedar se izbira prostor za zidanje

šolskega poslopja, ima predstvo tisti, ki je oddaljen od hrupnih krajev in cest, od takih obrtnijskih naprav, v katerih je velik hrum, kakor tudi od krajev, od kodar prihaja škodljiv smrad, od mlak ali drugih voda i. t. d.

V šolskih poslopih, ki so pri tleh, morajo biti sobe vsaj dva čevlja više, ko cesta; okna imajo biti napravljena tako, da ne moti otrók to, kar se zunaj šole godi. Tudi je treba skrbeti, da ne pride šolsko poslopje v zvezo z najemno hišo.

§. 14. Število šolskih sob se ravna po številu za šolo potrebnih učiteljev (§. 11. državne postave od 14. maja 1869). Visoke imajo biti, ako je mogoče, 12 čevljev in morajo imeti za vsacega otroka 6 štirijaških čevljev površja, zraven pa tudi zadosti prostora za učni oder in eno omaro, za šolsko tablo, ter da je lahko hoditi do in v klopi in to z ozirom na morebitno pomnoženje učencev.

Vse šolske sobe imajo biti dovolj svetle in zračne; stanovanja učiteljevega se pa ne smejo neposrednje držati.

§. 15. Šolske klopi morajo biti, z ozirom na starost in velikost otrok vsake šolske sobe napravljene tako, da lagotno v njih sedé. Vse klopi na pult narejene (pisalno viseče) morajo imeti od zadaj naslonilo, in morajo biti napravljene tako, da stojijo noge ali na podu ali na klopem pribitih ozkih deskah.

Sedala morajo biti tako postavljena, da pride vsa glavna svetloba od leve strani ali od za hrbta, in da sedijo učenci proti steni, ki je brez

oken, pred katero je šolska tabla in učiteljeva miza (ali pisalnik).

§. 16. Stopnjice in prehodi (koridorji) morajo biti zračni in svetli, vsaj 6 čevljev široki, in stopnjice naj ne bodo nikdar na róbe napravljene. Stranišča naj bodo narejena tako, da ne diši nadležno ne po stopnjicah in prehodih, ne v šolske sobe. Vsako šolsko poslopje mora imeti pokrit prostor za telovadstvo, in preskrbljeno biti s potrebno pitno ali za kaj drugzega porabljivo vodo.

§. 17. Natančneje določbe o notranji uredbi šolskih poslopij in njih delov, kakor tudi o potrebnih šolskih opravi se bodo naznanile po ukazu, ki ga izdá minister za bogočastje in uk zaslišavši popred deželno šolsko svetovalstvo. V tem ukazu bode tudi določeno, kako se imajo ravnati tehnični organi političnih oblastnj ali deželnega zastopa pri potrjevanji in izpeljevanji stavbenih načrtov, pri omišljevanji šolske uprave, in pri paženju, ali so poslopja v dobrem stanu in ali njih notranja vredba namenu zadostuje, ali ne.

§. 18. Okrajno šolsko svetovalstvo odločuje stroške za kurjavo, svečavo in snaženje šolskih poslopij, ustanovivši za vsako šolo v primeri nje kubičnega prostora (dolgoti, širokosti, visokosti) in po njé legi najmanjši znesek dotičnih stroškov, kateri se ne sme preseči.

§. 19. Ženske ne smejo dalje podučevati dečkov, ko v štirih spodnjih letnih tečajih, naj si bodo dečki sami v posebnih razredih, ali z deklicami skupaj.

§. 20. Javna ljudska šola sme se zapreti le s privoljenjem ministra za bogočastje in uk; in to le, če ne spada v vrsto potrebnih učilnic (§§. 1, 5, 12).

Drugi oddelek.

O obiskovanji javne ljudske šole.

§. 21. Dolžnost v šolo hoditi začenja se za ctroke po izpolnjenem šestem in neha z izpolnjenim štirinajstim letom življenja (§. 21 državne postave od 14. maja 1869).

Deželno šolsko svetovalstvo pa, zaslišavši okrajno šolsko svetovalstvo, to dolžnost lahko skrči na čas med sedmim in izpolnjenim dvanajstim letom za tiste šolske okroge, kjer silne okoliščine to zahtevajo (§. 75 državne postave od 18. maja 1869).

§. 22. Tik pred začetkom šolskega leta napravi krajna šolska oblastnija zapis vseh otrok v šolskem okrogu, ki so tiste starosti, da morajo šolo obiskovati, brez razločka verske spoznave in domovinske pravice. Kdor katerega otroka zataji, da se ne zapiše, ali, kdor o njem kaj nerresničnega sporoči, ima se kaznovati z globo od 1—20 gld., in, ko ne bi mogel plačati, z zapornom od 1—4 dni.

§. 23. Otroci, ki zaradi kake dušne ali telesne pomanjkljivosti javne ljudske šole obiskovati ne morejo, ali, ki se doma ali v katerem privatnem zavodu podučujejo, ali so že na kakem višem učilišči, naj se zapišejo v poseben zapisek,

kateri se ima koj okrajni šolski oblastniji predložiti.

§. 24. To isto velja za otroke, ki delajo v fabrikah, obrtnijskih zavodih, rudnikih, šotiščih i. t. d. in ki dobivajo poduk v kaki fabriški šoli.

§. 25. Okrajna šolska oblastnija ima oblast, še drugih dokazov zahtevati gledé okoliščin, zaradi katerih so v §§. 23, 24 navedeni otroci obiskovanja javne ljudske šole oproščeni.

§. 26. Ko bi otroci, ki nimajo nikakega vzroka, oproščeni biti (§§. 22, 23) v prvih štirinajstih dneh šolskega leta v katero javno ljudsko šolo sprejeti ne bili, mora krajna šolska oblastnija stariše ali njih namestnike njihove dolžnosti opomniti.

Če ne dajo v naslednjih treh dneh otroka v katero javno ljudsko šolo vpisati, zapadejo globi od 1—5 gold.; če pa nimajo s čim plačati, kaznujejo se z zoporum, toda ne čez 24 ur.

§. 27. Ako krajna šolska oblastnija med šolskim letom izvé, da se je kak otrok, ki ima dolžnost, šolo obiskovati, iz svojega šolskega okroga v kateri drugi preselil, mora to dotični krajni šolski oblastniji sporočiti. Ako pa izvé, da se je otrok, ki je dolžan v šolo hoditi, iz kakega drugega v njen šolski okraj preselil, mora ga koj v zapisek šolski dolžnosti podvrženih otrok sprejeti ter postopati po §§. 23 in 26 te postave.

§. 28. Krajna šolska oblastnija pregleduje dvakrat na mesec zapiske izostajanja učencev iz šole in postopa proti starišem ali njih namestni-

kom, katerih nemarnost je kriva, da otroci v šolo ne hodijo.

Ravnati se ina z njimi tako, kakor kedar niso dali v javno ljudsko šolo vpisati šolski dolžnosti podvrženega otroka, ki postavno (§. 26) ni oproščen. Ako se izostajanje zadostno ne opraviči, velja to, kakor da bi se celó ne bilo opravičilo.

§. 29. Kazen je mogoče zvišati do 10 gold. ali dvanedevnega zapora, ako so stariši iz dobičkohlepnih vzrokov zamudo zakrivili.

§. 30. Enako se kazen poviša, ako so stariši ali njih namestniki večkrat krivi, da otroci ne obiskujejo šole. (§§. 26, 28).

V takem primerljaji se sme odmeriti kazen do 20 gold. ali štiridnevne zapora. Če dobivajo taki stariši kako podporo, bodisi iz denarnice za uboge, ali iz drugih dobrotnih naprav, ima jim jo dotična oblastnija odvzeti.

§. 31. Lastniki fabrik, obrtniških naprav, rudarij, in šotič, ki otrok, kateri pri njih delajo, k rednemu obiskovanju šole ne silijo, zapadejo kaznim, ki so odločene v §§. 26, 28 in 30.

§. 32. Otrok, ki je dolžan hoditi v šolo, sme se izbrisati iz zapiska (šoli podložnih otrok) še le potem, ko more s spričevalom javne ljudske šole dokazati, da najpotrebniše reči že zna (§. 22 državne postave od 14. maja 1869).

§. 33. Dolžnosti, tako spričevalo predložiti, so oproščeni le tisti otroci, ki so v zapovedanem času na katerem višem učilišču, in tisti, kateri so očitno v takem dušnem ali telesnem stanu, da se ne morejo vdeležiti dobrot javne ljudske šole.

§. 34. Stariši sli namestniki, ki izvzemši ta dva primerljaja (§. 33) otroke šoli odtegnejo, predno so dobili eno spričalo, zapadejo posvarjevanju in kaznovanju, katero je odločeno za zanemarjenje šolskega obiskovanja.

Ravno to velja tudi lastnikom fabrik, obrtnij, rudarij, šotišč i. t. d., kateri otroke, ki pri njih delajo, od šolskega obiskovanja zadrževajo.

§. 35. Kazni naznanjene v §§. 22, 25, 26, 28, 30, 31 in 34 naloži na prvi stopnji okrajna šolska oblastnija. Ravnava je tista, ki je zapovedana za preiskovanje in razsojanje v kazenskem zakoniku neprevidenih prestopkov.

§. 36. Pritožbe proti razsodbam zarad nepričetega, zanemarjenega ali prezgodaj pretrganega obiskovanja šole nimajo nikakoršne odloživne moči, če niso namenjene proti kaznovanju.

§. 37. Proti starišem, ki vkljub temu, da so bili že večkrat kaznovani, svojih dolžnosti zastran pošiljanja otrok v šolo še ne spolnujejo, postopa se po §. 176 in 177 obč. drž. zak.

Lastnikom fabrik i. t. d. se sme že pri prvi ponovitvi (prestopka) vzeti pravica, posluževati se v njih podvzetji otrok, ki jih veže še dolžnost, v šolo hoditi.

Tretji oddelek.

O strošku za ljudske šole in kako se zalaga.

§. 38. Ustanovljanje in vzdrževanje potrebnih ljudskih šol (§§. 1, 5, 12) je skupna zadeva vsakega šolskega okraja, kateri ima tedaj skrbeti

za vse njih materialne potrebe, in tudi za plačo učiteljskega osebja.

§. 39. Za oskrbovanje opravil, ki iz tega nastanejo, pomnoži se okrajna šolska oblastnija v tistih šolskih okrajih, kateri obstoje iz več občin, za osem udov z določivnim glasom. Volijo jih izmed občinskih volilcev za 6 let po absolutni večini glasov županstva tistih občin, ki so v okraju; opravila morajo brezplačno oskrbovati.

§. 40. Če obstoji šolski okraj iz ene same občine, oskrbuje v §. 38 navedena opravila, kakor druge občinske zadeve, občinsko zastopstvo po svojih izvršilnih organih.

§. 41. Šolski okraj prevzame vse dolžnosti, ki jih je imela do sedaj z ozirom na ustanovljanje in vzdrževanje potrebnih ljudskih učilnic vsaka posamezna šolska občina, bodisi sama za-se ali skladaje z drugimi osebami ali korporacijami.

§. 42. Če so vsled katere postave ali pogodbe zraven šolske občine še druge osebe ali korporacije dolžne, kaj delati ali donašati za materialne potrebe, ali za službene dohodke učnega osebja, imajo take dolžnosti popolnoma veljavne ostati. To isto velja o ustanovah in zalogih.

§. 43. Če so bili katerim določenim šolam po ustanovi ali na podlagi privatnopravnih naslovov posebni prihodki odmenjeni, imajo se ohraniti ter mora se, kolikor mogoče, posebni njih namen spoštovati.

§. 44. Le tistih dolžnosti, ki jih ima še obstoječe šolsko patronstvo, iznebi se lahko njega

imetnik (patron), ki ima pravico, o tem kaj določiti, ako se patronstvu odpove. Pravice, ki so bile s tem sklenjene, zadobi potem šolski okraj.

§. 45 Ko bi se zdelo šolskemu okraju primerno, katero izmed še obstoječih šolskih patronstev odpraviti in bi ob enem vsa bremena tega patronstva prevzel okraj, odpravi se patronstvo z deželno postavo, ako se ni moč s pooblaščencom z lepa pogoditi.

§. 46. V denarnico šolskega okraja prihajajo za šolske namene podeljeni darovi in sporočki (pa da se jim, kolikor mogoče, ohranijo njihovi posebni nameni), šolnina in drugi posebni dohodki za šolske namene.

§. 47. *) Kar se tiče šolnine, razdeli deželno šolsko svetovalstvo šole po razmerah občin, v katerih so, v štiri vrste, ter ima znašati šolnina v posameznih vrstah 30, 20, 12 in 10 soldov na mesec za vsacega otroka, ki šole obiskuje.

Ubogim občinam III.^{to} in IV.^{to} vrste sme deželna šolska oblastnija, za štiri spodnje letne tečaje šolnino začasno znižati, na 5 in 4 kr. na mesec za vsacega šolo obiskujočega otroka.

§. 48. Šolnino pobira brez pomoči učitelja vsak mesec občinski župan, kateri ima nabrani znesek konec vsacega meseca denarnici šolskega okraja odrajtati in zaračuniti.

Zastanki šolninski se imajo potirjevati po določilih veljajočin za pobiranje zastanih prikladov.

*) §.§. 47, 48, 49, 50 in 51 so razveljavljeni vsled postave 16. oktobra 1875 št. 27 deželnega zakonika.

§. 49. Krajna šolska oblastnija ima pravico otroke ubogih starišev brez obzira na njih napredek popolnoma ali deloma šolnine oprostiti, starišem pa, ki morajo plačevati h krati več ko za troje otrok, ki šolo obiskujejo, šolnino znižati.

Pomanjkljej, ki iz tega nastane, ima se dopolniti iz občinskih zalogov šolskega kraja, če ni takih ustanov, iz katerih se popolnoma ali deloma lahko šolnina na dotični šoli plačava.

§. 50. Občinsko zastopstvo šolskega kraja sme tudi skleniti, da prevzame občinska denarnica plačevanje šolnine za otroke, ki šolo obiskujejo.

§. 51. Tako tudi deželna šolska oblastnija občinskemu županstvu lahko dovoli, da sme ono šolnino pobirati, da pa mora plačati denarnici šolskega okraja počezzen znesek preračnjen po skupnem znesku zadnjih preteklih treh let (§§. 48, 49), katerega številka pa se mora vsaka tri leta v novič določiti.

§. 52. Razen šolnine se nima tirjati niti vpisnina, niti kako posebno plačilo za učenje katerega koli zapovedanega predmeta, niti za porabo šolskim namenom odločenih priprav in učnih pomočkov, niti za kurjavo, svečavo ali snaženje šolskih hramov i. t. d. Šolske knjige in druge učne pomočke imajo pripraviti otrokom stariši ali njih namestniki, in kjer je njih ubožstvo dokazano, mora jih priskrbeti občina šolskega kraja.

§. 53. Ako otroci, ki šolo obiskujejo in kateri so po vsem ali deloma šolnine (§. 49) oproščeni, ali ki so bili s potrebnimi učnimi pomočki (§. 52) preskrbljeni, nimajo v šolskem kraju

pravice domovinstva, zahteva lahko občina šolskega kraja, da ji stroške povrne občina, kjer je otrok doma.

§. 54. K potrebnim stroškom šolskega okraja se štejejo tudi:

- a) zalaganje učiteljske knjižnice, za katero se vdriži učiteljem pol $\frac{0}{0}$ (odstotka) letne plače;
- b) stroški, ki jih prizadevajo konferencije okrajnih učiteljev s potnino vred, ki se mora privoliti udom, kateri se konferencij vdeležujejo;
- c) potnine in dnine tistih, ki se bodo pošiljali od okrajnih konferencij k deželnim konferencijam.

§. 55. Ako se že naprej vidi, da šolski dohodki (§§. 42, 43, 46) ne zadostujejo, da bi se z njimi preračunjeni stroški šolskega okraja za prihodnje leto pokrili, mora se razpisati (§. 39) priklad, kateri se pobira v mestih z lastno ustavo (statutom) enako drugim občinskim prikladom, zunaj takih mest pa ob enem z deželnim prikladom na izravne davke.

§. 56. Proračuni šolskih okrajev se bodo morali napravljati tako, da bo razviden skupni iznosek dozdevnih stroškov prihodnjega leta brez ozira na prihodke in doneske omenjene v §§. 42, 43, 46. Ta celi iznosek stroška se porazdeli na izravne davke posameznih občin in se bode od njih tirjal po §. 55; odbiti pa se imajo sleherni občini tisti dohodki, kateri se bodo plačevali v okrajno denarnico vsled tega, kar je rečeno v §§. 42, 43, 46.

§. 57. Posebna postava določi, ali in koliko imajo tudi deželni zalogi skladati za stroške šolskih okrajev.

Prehodne določbe.

§. 58. Obstoječe šole za silo se imajo v dveh letih potem, ko ta postava moč zadobi, enako drugim javnim ljudskim šolam uravnati ali pa odpraviti, če se ne zdijo več potrebne.

Ali in kako se imajo vpeljati nedeljske ali večerne šole, določi posebna postava.

§. 59. Sedanjo razdelitev šolskih krogov imajo, kakor hitro zadobi ta postava moč, okrajne šolske oblasti pregledati.

§. 60. Med enim letom, ko zadobi veljavo ta postava, se ima opraviti vsolanje vseh krajev v deželi, njih delov ali sel, in posameznih hiš.

Končne določbe.

§. 61. Ta postava zadobi moč z začetkom prvega šolskega leta po nje razglasenji.

§. 62. Kakor hitro ta postava obvelja, izgube svojo veljavnost vse dosedanje postave in vsi ukazi, ki se tičejo reči v tej postavi zapopadenih, na kolikor so navskriž z določbami te postave, ali na kolikor jih le-te določbe nadomeščujejo.

§. 63. Naroča se ministru za bogočastje in uk, da izvrši to postavo in izdá potrebne poduke.

Franz Josef I. r.

Tschabuschnigg I. r.

Postava od 18. februarija 1873,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško zastran doneskov pokojninski denarnici poknežene grofije Goriške in Gradiške, katere imajo plačevati tisti učitelji ljudskih šol, ki se sem premestijo iz drugih dežel.

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem sledeče:

§. 1. Učitelji, kateri so poprej služili na kaki javni ljudski šoli drugih kronovin in dežel, zastopanih v državnem zboru in se premestijo v kako javno ljudsko šolo poknežene grofije Goriške in Gradiške, niso dolžni, vnovič plačevati v pokojninsko denarnico te grofije postavnega doneska, katerega so morda že plačali v primeri svojih dohodkov pokojninski denarnici omenjenih kronovin in dežel, kjer so poprej služili, pa to le tedaj, ako je postavno zagotovljeno, da se tam enako ravna z učitelji, ki se iz te grofije tija premestijo.

§. 2. Ta postava obvelja istega dne, ko se objavi in ministru za uk je naročeno, da jo izvrši.

Na Dunaju dne 18. februarija 1873.

Frane Jožef s. r.

Stremayr s. r.

Postava od dne 13. marcija 1890

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, zastran vredbe osebnih in službenih razmer učiteljev na javnih ljudskih šolah pripadajočih k vojstvu z ozirom na njih dolžnost do opravljanja aktivne službe v stoječem vojstvu, v vojnem pomorstvu, v deželni brambi, ali v črni vojski.

Deželni zakonik in ukaznik št. 12.

S privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le .

§. 1. Kot učitelji zmatrajo se v zmislu te postave posebni veroučitelji, nadučitelji, učitelji in podučitelji, kateri so zatrdno ali začasno nameščeni sé stalnimi plačami na podlagi spričevala učiteljske sposobnosti ali zrelostnega spričevala na kateri javni ali meščanski šoli, ali pa stalno ali začasno vmirovljeni.

§. 2. Ne zavira, da bi se ne mogel kot učitelj na javnih ljudskih šolah namestit, to, da je kdo obvezan k vojaškemu naboru — razun slučaja, če je po vojni postavi od 11. aprila 1889 (drž. zak. št. 41) za kazen, brez ozira na starosten razred in na žrebno vrsto, uradoma klican k naboru — da vstopi prostovoljno kot častnik v neaktivno deželno brambo, potem da ni še nastopil enoletne prezenčne službe v deželni brambi, ali da je ni

še nastopil kot enoleten prostovoljec, kakor tudi, da traja vojna dolžnost še po končani postavni prezenčni službi.

§. 3. Prostovoljen vstop učiteljev v vojno zvezo in s tem združena dolžnost prezenčne službe nad eno leto časa in v slučajih dvanajstega odstavka §. 25. postave od 11. aprila 1889 (št. 41. drž. zak.) morda nad dvema letoma časa, ima za nasledek izstop iz učiteljske službe.

V slučajih vojne pa in dokler ona traja, dopuščati je prostovoljen vstop v aktivno vojno službo z ohranjenjem učiteljskega mesta, da le v to privoli c. kr. deželni šolski svet po zaslišanji dotičnega ožega okrajnega šolskega sveta, ali mestnega šolskega sveta.

§. 4. Učitelji javnih ljudskih šol ne potrebujejo dopusta, kedar so pozvani v aktivno vojno službo (vštevno aktivno službo v črni vojski).

Kedar je učitelj pozvan v teku dovoljenega dopusta, ima dopust nehati.

§. 5. Za časa aktivne vojne službe:

- a) v namen posebnega vojaškega izobraženja v dobi, ki je odločena za izvežbanje novincev;
- b) zaradi perjodičnih orožnih vaj;
- c) v slučajih splošnega oboroženja in
- d) v slučajih, kedar je pozvana črna vojska, ostane vsakemu učitelju ohranjeno njegovo mesto v šoli in ohranjena službena vrsta, pa neokrajšana tudi službena, v pokojnino vračunljiva doba.

Takošna vojna služba ne zadržuje povišanja v učiteljstvu, in v njej doprinešeni čas ima se

vštevati v dobo opravljene vračunljive službe, kolikor gledé petletnice, katero je še dopolniti v dosego službene dolžade, toliko gledé umirovljenja.

§. 6. Za učitelje pozvane v aktivno vojno službo veljajo iste pristojbinske določbe, kakor za stoječe vojstvo, za vojno pomorstvo in za deželno brambo, oziroma za črno vojsko.

Zastran dohodkov združenih sé službo na javnih ljudskih šolah imajo veljati naslednje določbe:

1. Za čas, dokler traja v §. 5. pod a) in b) omenjena aktivna vojna služba, ni dopuščeno, da se niti popolnoma, niti deloma ustavijo sé službo na javnih ljudskih šolah združeni dohodki, razun, če zavisé od izpolnovanja gotovih posebnih dolžnosti. Zastran zadnjih teh dohodkov postopati bode tako, kakor kedar se dovoljuje dopust učiteljem.

2. Dokler se opravlja postavno eno leto ali več trajajoča vojna prezenčna služba, imajo se ustaviti vsi sé službo na javni ljudski šoli združeni dohodki.

3. V slučaju splošnega oboroženja, pa tudi kedar je pozvana črna vojska (§. 5. črki c in d), ostane v aktivno vojno službo ali v črno vojsko klicanim učiteljem, dokler pripadajo k moštvu (nižemu vojaštvu), polovica z njihovo službo na javnih ljudskih šolah združenih dohodkov. Tistim učiteljem pa, kateri imajo svojo družino z ženo in otroci, ostane ohranjeno nadaljno uživanje vseh dohodkov po enakem načinu, kakor je določeno v prvi točki.

4. K vojakom z mesečno plačo (Militärgagisten) pripadajoči učitelji imajo dobivati za časa svoje aktivne vojne službe, v slučaju splošnega oboroženja ali pa pozvanja črne vojske:

- a) v vsakem slučaju tretjino svojih dohodkov;
- b) kečdar pa vojaška plača (brez postranskih prihodkov), ne da bi se vštela pod a) omenjena tretjina učiteljskih dohodkov, ne dosega celega zneska teh učiteljskih dohodkov, toliko teh dohodkov, kolikor treba za poravnavo razločka. Če je vojaška plača enaka ali večja, kakor učiteljski dohodek, potem ima izplačevanje tega, razun ohranjene tretjine, nehati, dokler traja piva;
- c) zraven tega bodo isti učitelji, kateri imajo svojo družino z ženo ali otroci, nadalje uživali eventualno stanovanje v naravi ali stanovnico.

§. 7. Stalno ali začasno upokojeni učitelji imajo dobivati, dokler opravljajo vojno službo ali v črni vojski, zraven pristojbin, ki jim gredo po vojaških pravilih, tudi dosedanjo pokojnino.

§. 8. Pri izračunovanji mere učiteljskih pristojbin po §. 6. ni ozira jemati na tiste više pristojbine, ki jih je dosegel učitelj za časa nepretrgane dobe aktivnega službovanja kot vojak z mesečno plačo (Militärgagist) pri vojakih ali v črni vojski.

§. 9. Pravice do preskrbljevanja, ki gredo učiteljem vsled njihove opravljene vojne službe, določene so enako onim uradnikov v civilni državni službi po postavi od 27. decembra 1875 (drž. zak. štev. 158.)

Učiteljem, kateri so v aktivni službi ali v črni vojski pred dosluženi deset letom službe postali nesposobni za vojno ali za učiteljsko službo, oziroma ob enem nezmožnim za civilne zasluske (§§. 6. in 82. zgorej navedene postave), pripoznati je namesto odpravnine (odmere) (§ 63. deželne postave od 10. marcija 1870 dež. zak. št. 18) toliko letno pokojnino, kolikoršna bi se jim bila morala dovoliti, ako bi bili doslužili 10. leto.

§. 10. Vdovam in sirotam učiteljev, kateri so umrli za časa svoje aktivne vojne službe ali v črni vojski, ostane ohranjena pravica do pristojbin računjenih po skupni službi rajnkega.

Ako pa rajnki še ni dokončal desetih let vračunljive službe, tedaj tičejo zapuščencem tiste pristojbine, katere bi se jim bile morale dovoliti, ako bi bil rajnki uže dovršil deseto službeno leto.

Kedar je kaka različnost mej vojaškimi predpisi o pristojbinah vdov in sirot in določbami iste vrste v deželni postavi od 10. marcija 1870, (dež. zak. št. 18), obvelja v vsakem slučaju v-godniša ravnava, in zalogu vojaških pokojnin se naložijo samo na podlagi opravljene vračunljive vojne službe pravilno odmerjene, pristojbine, morebitni večji znesek pa, izračunjen na podlagi skupne službene dobe, gre izključno na račun pokojninskega zaloga za učitelje ljudskih šol.

§. 11. Mojemu ministru za bogočastje in uk je naročeno, da izvrši to postavo.

Budimpešt, dne 13. marcija 1890.

Frane Jožef s. r.

Gautsch s. r.

Postava od dne 28. februarija 1890

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, s katero se na podlagi postave od dne 17. junija 1888, drž. zak. št. 99 določujejo nagrade za podučevanje v verozakonu na javnih ljudskih šolah.

Deželni zakonik in ukaznik št. 8.

S privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Posebni učitelji veronauka na javnih ljudskih šolah nameščujejo se ali z nagrado, ali pa sé stalno plačo.

Poseben veroučitelj sé stalno plačo more se nastaviti samo tedaj, kedar bo imel podučevati najmanj 18 ur na teden.

§. 2. Sé stalno plačo nameščen posebni veroučitelj je obvezan podučevati do 25 ur na teden.

§. 3. Poseben veroučitelj sé stalno plačo namesčuje se za kako določeno šolo; pri vsem tem se ga more obvezati, da brezplačno podučuje veronauk tudi na drugih javnih ljudskih šolah do v §. 2. določenega števila naučnih ur na teden.

§. 4. Z nagrado nameščenim učiteljem določuje službodajni dekret od slučaja do slučaja podučbeno obvezo in služben položaj.

§. 5. O tem, ali se ima ustanoviti mesto posebnega veroučitelja, ali se ima namestiti poseben veroučitelj z nagrado, ali sé stalno plačo; na katerih šolah in koliko ur na teden ima na vsaki posamezni šoli podučevati, določuje, držeč se predstoječih določeb, deželna šolska oblast po zaslišanji ožega okrajnega šolskega sveta in dogovorno s pomnoženim okrajnim šolskim svetom in z dotično konfesijonalno višo oblastjo (z načelnikom izraelitiške bogočastne občine).

Če se ne doseže porazumljenje med deželno šolsko oblastjo in dotično višo cerkveno oblastjo, ali pa s pomnoženim okrajnim šolskim svetom, razsodi minister za uk.

§. 6. Stalna plača posebnih veroučiteljev uravnava se po določbah, katere veljajo za službene dohodke posvetnih učiteljev dotične šole in za umirovljenje teh učiteljev in za oskrbljevanje njih zapuščencev.

V kateri obstoječih plačnih razredov se ima uvrstiti poseben veroučitelj, ki se namesti sé stalno plačo na javnih ljudskih šolah, o tem določuje, po važnosti dotične šole, deželna šolska oblast dogovorno s pomnoženim okrajnim šolskim svetom. Če se ne doseže porazumljenje med deželno šolsko oblastjo in dotično višo cerkveno oblastjo, ali pa s pomnoženim okrajnim šolskim svetom, razsodi minister za uk.

Z ozirom na pokojnino vračunajo se stalno nameščenim posebnim veroučiteljem tudi tista leta, ki so prešla v začasni službi, če se nepretrgoma vežejo s časom doprinešenim v stalni službi.

§. 7. Deželna šolska oblast določuje po za-

slišanji ožega okrajnega šolskega sveta, po tarifi dogovorjeni s pomnoženim okrajnim šolskim svetom, nagrade posebnim veroučiteljem, kakor tudi nagrade dušnim pastirjem in posvetnim učiteljem za podučevanje v veronauku, in določuje tudi potne odškodnine, ki gredo veroučiteljem za podučevanje izvan kraja njihovega bivanja.

O navskrižnosti deželnega šolskega sveta in pomnoženega okrajnega šolskega sveta določi tarifo minister za nk.

§. 8. Po predstoječih določbah odkazane nagrade in popotne odškodnine se plačujejo iz istih zalogov, iz katerih se plačujejo službene plače posvetnemu učiteljskemu osebju, če ni za to posebnih zalogov, ustanov ali obveze posameznih oseb ali korporacij.

§. 9. Tiste obveze nehajo veljati, po katerih so na podlagi dosedanjih predpisov javni konkurenti dolžni, skladati v založbo stalnih plač, nagrad in potih odškodnin, navedenih v tej postavi.

§. 10. Tistim posebnim veroučiteljem, ki so stalno nameščeni, predno obvelja ta postava, ne sme ta postava zmanjšati dosedanjih plač, ali do sedaj pridobljene pravice do pokojnine; podučbena obveznost pa se jim more spremeniti po določbah te postave (§§. 2, 3 in 5).

§. 11 Ta postava stopi v veljavo početkom nastopnega solučnega leta po objavljeni postave.

Mojemu ministru za uk in bogočastje je naročeno, da izvrši to postavo.

Budimpešt, dne 28. februarija 1890.

Franc Jožef I. r.

Gautsch I. r.

Postava od 16. januarja 1881,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, zastran odprave doneska za normalne šole in vpeljave šolskega doneska od zapuščin.

Deželni zakonik in ukaznik št. 5.

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem takole:

§. 1. Od vsake zapuščine v Moji pokneženi grofiji Goriški in Gradiški, če presega čisti znesek 300 gld., ima se pobirati šolski donesek kakor postavno volilo.

§. 2. Če ne presega čista zapuščina 1000 gld., odločena je od nje šolska davščina enega goldinarja.

§. 3. Kedar presega čista zapuščina 1000 gld., tedaj se ima plačevati šolska davščina od čiste zapuščine po teh le odstotkih:

Nad 1000 gl. vštveno do 5000 gl. od vsacih sto z 20 kr., nad 5000 gl. vštveno do 10000 gld. od vsacih sto s 25 kr., nad 10000 gld. vštveno do 20000 gld. od vsacih sto s 30 kr., nad 20000 gl. vštveno do 30000 gld. od vsacih sto s 35 kr., nad 30000 gl. od vsacih sto s 40 kr.

Če zapustnik nema po svoji smrti vpravičnega dediča in tudi ne zakonske žene, tedaj se

povikša po zgornjej tarifi odmerjena šolska davščina za 50 odstotkov,

Na zneske pod 100 gld. se ima sicer ozirjemati pri določanji tarifnega stavka, ne pa pri določanji odrajtvil.

§. 4. Vrednost nepremakljivega premoženja, ležečega zvnaj poknežene grofije Goriške in Gradiške, kakor tudi dolgovi, kateri so izključljivo na takem nepremakljivem premoženji, da se zaradi njih ne more segati po drugi zapuščini, ne jemljejo se v račun pri ugotavljanji čiste zapuščine.

§. 5. Volila in druge zapuščine šolam, katerim se je ta šolska davščina odmenila, imajo se vračuniti pri nje odmerjanji.

§. 6. Ta šolski donesek določa na račun penzijskega zaloga učiteljev ljudskih šol tista gosposka, katera je po obstoječih postavah poklicana, določati pristojbine od zapuščin v prid državnega denarstva, in imajo ga tisti, katerim je naložen, v tridesetih dneh po vročenem plačilnem nalogu plačevati pristojnim davkarijam.

§. 7. Dohodek te šolske davščine je odmenjen ves in se bo odrajtaval penzijski denarnici za učitelje občnih ljudskih šol poknežene grofije Goriške in Gradiške (§. 82. | dež. post. 10. marcija 1870 št. 18).

§. 8. Letni denarnični ostanki se imajo kapitalizovati, da se ustanovi zalog, katerega obresti bodo zadostovale v založbo onih zneskov, ki se bodo vsako leto potrebovali za nakaze v zmislu

poprej omenjenega četrtega oddelka deželne postave od 10. marcija 1870 št. 18.

§. 9. Kedar bo zalog po namenu prejšnjega paragrafa dopolnjen, določi se s posebno postavo, kako in po kaki meri se bodo za šolske namene rabili dohodki, ki se bodo potem vsled te postave stekali v denarnico.

§. 10. Dvorni dekret od 1. decembra 1788 št. 926, zadevajoč pobiranje doneskov iz zapuščin v korist zaloga za normalne šole, pa tudi vsi poznejši dotični zaukazi in določbe izgube veljavo v pokneženi grofiji Goriški in Gradiški.

§. 11. Ta postava zadobi precej moč in se ima obračati na vse zapuščinske obravnave, ktere se uvedò po tistem dnevu, ko se objavi.

§. 12. Mojim ministrom za bogočastje in poduk, za finance in pravosodje je zaukazano, da to postavo izvršijo.

Na Dunaji, 16. januarja 1881.

Franc Jožef s. r.

Conrad-Eybesfeld s. r.

Pražak. s. r.

Dunajevski s. r.

OZNANILO

c. kr. deželnega šolskega sveta za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško z dne 4. junija 1890 št. 476, zastran tega, da se zabranjuje razširjevanje nalezljivih bolezni v šolah poknežene grofije Goriške in Gradiške.

Deželni zakonik in ukaznik št. 19.

Da se kolikor moči zabranjuje razširjevanje nalezljivih bolezni v šolah, objavlja c. kr. deželni šolski svet za Goriško in Gradiško s tem tà-le, po c. kr. ministerstvu za uk in bogočastje, sporazumljenem s c. kr. ministerstvom za notranje poslove z ukazom z dne 16. majnika 1890 st. 390 dovoljen navod, da se premerno po njem ravna.

Rinadini l. r.

NAVOD

gledè na to, da se zabranjuje razširjevanje nalezljivih bolezni v šolah.

Nalezljive ali kužne, oziroma prenesljive bolezni so:

Osepnice, varicella, ošpice, rudečina, šarlah, difteritis, kolera asiat., griža, črevesni in drobski tifus, meningitis cerebro-spinalis (epidemično zatilniško

otrpnjenje) zadušni kašelj, mumps, parotitis epidemica, zrnčasto vnetje očij, kraste, in druge po zdravniški sodbi za to naznačene kožne bolezni (n. pr. Favus itd.)

§. 2. Vsak učenec (učitelj), ki ga prime taka bolezen, mora izostati iz šole in sme še le takrat v šolo, če se po zdravniškem spričevali razvidi nedvomno, da je bolnik popolnem ozdravel, da v njegovej rodbini ni nobene bolezni več, in da se je po predpisih dezinficiralo.

Z zrnčastim vnetjem očij sme bolnik pred nehanjem bolezni v šolo, če je po zdravniški izjavi odstranjena nevarnost okuževanja.

Pa tudi v teh slučajih se morajo še bolni učenci ločiti od zdravih.

§. 3. Učencem (učiteljem), v čijih rodbinah so osepnice, varicella, ošpice, šarlah, difteritis, kolera, črevesni in drobski tifus, ali meningitis cerebro-spinalis, prepovedano je v šolo hoditi, dokler ni bolezen v rodbini nehala in dokler se ni dezinfekcija popolnem izvršila.

Če pa v njihovih rodbinah kdo zboli na hripavem kašlju, parotitisi, na griži, na rudečini, vnetju očij, krastah, ali drugih prenesljivih kožnih boleznih, se sme v šolo pohajati, če se dokaže, da so bolniki popolnem osamljeni.

§. 4. Šolski vodja ima o zdravstvenem stanju njegovemu vodstvu izročene šolske mladine pazno čuvati, in tudi svoje učiteljsko osobje na to prisiliti, da mu takoj sporočé, če je kdo v šoli zbolel.

Sumljive slučaje mora takoj in sicer po naj krajši poti naznaniti sanitetnemu uradu (okraj-

nemu poglavarstvu, mestnemu magistratu ali občini).

Ta mora nemudoma potrebno vkrenoti, in to naznaniti okrajnemu šolskemu uradu ali morebiti deželnemu šolskemu svetu.

Če obolél otrok stanuje izven kraja, kjer je šola, se mora to naznaniti tudi predstojniku bivališčnega kraja. Istotako morajo šolskemu vodji vedno znana biti okužna obolenja v okrožji šole; v ta namen mu mora sanitetni urad podajati dotične vesti.

§. 5. Šolski vodja mora naznaniti ne samo vsako med prebivalci šolskega poslopja prikazujočo se sumljivo obolenje, nego tudi za to skrbeti, da se to ne zataji.

V šolskem poslopju stanujočim slugam šolskim je posebno strogo naloženo, da vsako pri njihovih soprebivalcih prikazujoče se obolenje brez zamude naznané šolskemu vodji.

Če se uresniči sumnja, mora šolski vodja začasno šolo zapreti in istodobno naznanujoč to okrajnemu šolskemu uradu oziroma deželnemu šolskemu svetu, da se pozneje to potrdi, ukrenoti, da se bolnik z rodbino vred popolnem osami do drugih naredb od strani sanitetnega urada, kateremu se mora to naznaniti.

Ta ima po regulativu ministerskega ukaza z dne 16. avgusta 1887 št. 20662 de 1886 za to skrbeti, da se bolnik prejkoslej nastani izven šolskega poslopja in da se dezinfikujejo vsi predmeti, ki so morda okuženi.

Ko bi se bolnik iz šolskega poslopja ne mogel odstraniti, in ko bi se dotikanje s reči, ki izhajajo iz njegovega stanovališča, ne moglo zabranjevati s popolno varnostjo, se mora šola zapreti in to istodobno naznaniti kompetentnemu šolskemu uradu; samo takrat, če dovoljuje sanitetni (zdravstveni) urad in če se ravna po zavarovanih pridržkih tega urada, se sme šola zopet odpreti.

§. 6. Če se obolehanja okužne narave sploh množé med šolsko mladino, določuje razširjanje in nevarnost dotične bolezni, je li se zapre eden razred ali vsa šola; to ukrene na predlog sanitetnega urada kompetentni šolski urad.

Ko bi pa ne bilo potrebno, zapreti šolo, mora vendar v takih slučajih šolsko vodstvo skrbeti za to, da se strogo čisti in prezračuje šolsko poslopje; če je treba, mora sanitetni urad ukazati dezinfikacijo.

§. 7. Učenci ne smejo zahajati v okužena stanovanja in ne obiskavati součencev, ki imajo nalezljive bolezni.

Tudi ne smejo ogledavati trupla ljudij, ki so umrli na tacihi boleznih in se ne smejo udeleževati njihovega pogreba.

§. 8. *Učiteljem* na javnih šolah je prepovedano, zasobno podučevati v rodbinah, dokler je tam kdo bolan na nalezljivi bolezni.

§. 9. Paragrafi 1, 2, 3 in 7 te instrukcije se imajo početkom vsacega semestra razglasiti v

vseh šolah in zavodih in starišem (jerofo) učencev pismeno objaviti.

§. 10. Ti navodi veljajo primerno tudi za vse zasebne zavode, oskrbovavnice malih otrok, otroške vrte i. t. d.

§. 11. V slučajih posebne važnosti sme sanitetni urad uvesti po posebnih razmerah potrebne naredbe.

S tem se razveljavlja oznanilo c. kr. deželnega šolskega sveta za Gorico in Gradiško z dne 3. januarja 1885 dež. zak. št. 1.

Kronologično kazalo

postav in ukazov priobčenih v tej knjigi.

Dan in mesec postave ali ukaza.	VSEBINA	ŠTEVILO	
		postave ali ukaza.	strani.
1862. 5. marcija	Postava, s katero se dajejo osnovna ali glavna pravila, da se po njih uravnajo občine. . .	18 drž. z.	1
1863. 3. novembra	Postava zastran povračevanja prehranitnin, ki jih je deželni zalog Goriški in Gradiški javnim občnim bolnišnicam predplačno pobotil.	9	92
29. novembra	Postava zastran opravljanja stroškov pri zidanji in vzdrževanju katoliških cerkev in duhovnijskih poslopij, pa pri omišljevanji cerkvene oprave, sprave in drugih potrebščin.	2 1. 1864	96
3. decembra	Postava, zastran pravil, po katerih se ravna domovinstvo. .	105 drž. z.	74
1864. 7. aprila	Postava, s katero se izdaje občinski red in občinski volivnik.	8	14
29. aprila	Postava zastran narejanja in vzdrževanja javnih cest in poti nedržavnih. . . . , , . .	11	102

Dan in mesec postave ali ukaza.	V S E B I N A	ŠTEVILO	
		postave ali ukaza.	strani.
1868. 25. maja	Postava, s katero se izdaje načelne določbe o razmerju med šolo in cerkvijo.	48 drž. z.	275
14. novembra	Postava zastran vpeljave davka na pse v občinah razun mesta Gorice.	14	93
20. novembra	Postava zastran vpeljave davka na pse v mestu Gorici. . .	15	95
24. novembra	Postava zastran razreditve ne-državnih cest v grofiji Goriški in Gradiški.	18	109
1869. 8. februarija	Postava zastran šolskega nadgledstva.	9	347
14. maja	Postava, s katero se ustanovljjujejo vodila za podučevanje v ljudskih šolah.	62 drž. z.	279
1870. 20. januarja	Postava zastran pomoči iz zaloge skladovnih cest pri narejanji in predelavanji občinskih cest in potov.	6	116
10. marcija	Postava zastran pravnih razmer učiteljskega osebja v javnih ljudskih šolah.	18	365

Dan in mesece po- stave ali ukaza.	V S E B I N A	ŠTEVILO	
		postave ali ukaza.	strani.
1870. 5. aprila	Postava, s katero se vsled po- stave od 6. februarija 1869. drž. zak. št. 18 določajo organi, ka- teri so poklicani za razsodbo, ali je zemljiščna zamena ugodna, da se zboljša gospodarstvo pri zemljiščih.	24	266
30. aprila	Postava zastran obvarovanja obdelane zemlje zoper poškodbe po gosenicah, hroščih in drugih škodljivih žužkih.	34	197
30. aprila	Postava zastran varstva kme- tijstvu koristnih tičev.	37	201
6. maja	Postava zastran ustanovljanja, vzdrževanja in obiskovanja jav- nih ljudskih učilnic.	30	389
2 ^a . avgusta	Ukaz ministerstva za bogo- častje in uk, s katerim se ob- čnim ljudskim učilnicam razpi- suje šolski in učni red.	105 dež. z.	317
28. avgusta	Postava zastran rabe, nape- ljava in odvracanja vod.	84	135
1872. 16. junija	Postava o uradnem stanju stra- žarskega osebja, postavljenega v obrambo posameznim oddel- kom zemljedelstva.	41	226

Dan in mesec po- stave ali ukaza.	V S E B I N A	ŠTEVILO	
		postave ali ukaza.	strani.
1872. 20. septem- bra	Ukaz ministerstva za poljedel- stvo zastran oblike vodomerov pri zajezbah in predpisov pri postavljanji taistih.	23 l. 1873	168
20. septem- bra	Ukaz ministerstva za poljedel- stvo, s katerim se določuje, ka- ko se imajo uravnati in voditi vodne bukve sé zbirko vodovi- dov in pravnih listin.	24 l. 1873	178
1873. 18. februa- rija	Postava zastran doneskov po- kojninski denarnici pokn grofije Goriške in Gradiške, katere imajo plačevati tisti učitelji ljudskih šol, ki se sem preme- stijo iz drugih dežel.	14	403
1874. 13. aprila	Postava zastran dolžnosti pla- čevati stroške za uradno rav- nanje se zapoznelimi na- znanili pravic, katere so pod- vržene po §. 6. cesarskega pa- tenta od 5. julija 1853 (dež. zak. št. 130) uradoma odkupu ali uredbi.	12	126
16. maja	Postava, s katero se veleva, da se na dohodninski davek od poslopij, začasno prostih hišne- ga davka, ne smejo nalagati de- želni, okrajni in občinski prikladi.	15	117

Dan in mesec postave ali ukaza.	V S E B I N A	ŠTEVILO	
		postave ali ukaza.	strani.
1874. 5. decembra	Postava zastran vrejenja in vzdrževanja družbinih poti. . .	32	127
1875. 21. julija	Postava zastran pobiranja iz deželnega zaloga občinam ali drugim postavnim družbam danih predplačil.	16	128
2. septembra	Postava zadevajoča spremembo mere in vage navedene v obstoječih deželnih postavah v metrično mero in vago.	22	131
16. oktobra	Postava zastran preuredbe §§. 21, 22, 32, 34 in 37 postave od 10. marcija 1870 št. 18 dež. zak. (o pravnih razmerah učiteljskega osebja)..	28	384
1876. 18. marcija	Postava o varstvu poljskega blaga.	11	208
1879. 4. marcija	Postava zastran nekaterih preuredb v deželnih postavah od 10. marcija 1860 št. 18 in 16. oktobra 1875 št. 28 o pravnih razmerah učiteljskega osebja.	9	386
18. junija	Postava zadevajoča čebelarstvo.	13	229

Dan in mesec postave ali ukaza.	VSEBINA	ŠTEVILO	
		postrove ali ukaza.	strani
1879. 15. julija	Postava zastran varstva divjačine.	18	234
1881. 16. januarja	Postava zastran odprave doneška za normalne šole in vpeljave šolskega doneska od zapuščin.	5 1.1883	412
1882. 13. februarja	Postava obsegajoča nekatere naredbe v pospeševanje ribštva po sladkih vodah.	5 1.1883.	179
20. maja	Postava zastran posilnega nalaganja doklad za plačilo občinskih dolgov izvirajočih iz ne javnih naslovov.	14	130
1883. 9. februarja	Ukaz deželnega namestništva za Primorsko k deželnej postavi od febr. 1882 zastran nekaterih naredeb za povzdigo ribštva v sladkih vodah.	6	186
2. maja	Postava, s katero se nekatera določila postave od 14. maja 1869 (o podnčevanji v ljudskih šolah) izpreminjajo.	53	303
9. decembra	Poštava o pogozdovanji Krasa v pokneženi grofiji Goriški in Gradiški.	13	238
1884. 22. maja	Razglas ces. kr. namestništva za Primorje, s katerim se uvede novi volilni red kupčijske in obrtnijske zbornice v Gorici.	16	256

Dan in mesec po- stave ali ukaza.	V S E B I N A	ŠTEVILO	
		postave ali ukaza.	strani
1884. 11. junija	Razglas c. kr. namestništva za Primorje zastran opravnika komisije za pogozdovanje Krasa.	14	214
11. junija	Ukaz c. kr. namestništva za Primorsko gledé volitve zaupnih mož in njih namestnikov, ki jih odpošljejo županstva v komisijo za pogozdovanje Krasa.	15	253
1886. 6. julija	Postava, s katero se izdaje cestni policijski red za javne nedržavne ceste.	7	119
1889. 8. janu- arija	Postava, s katero se ustanavljajo posamezne premembne določbe, kako ravnati s pravicami, ki se imajo odkupiti ali vrediti po ces. patentu dne 5. julija 1853 št. 130 drž. zak.	5	268
1890. 28. febru- arija	Postava, s katero se določujejo nagrade za podučevanje v verozakonu na javnih ljudskih šolah.	8	409
13. marcija	Oznanilo c. kr. deželnega šolskega sveta za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško zastran tega, da se zabranjuje razširjevanje nalezljivih bolezni v šolah.	19	415
4. junija	Postava zastran vredbe osebnih in službenih razmer učiteljev na javnih ljudskih šolah pripadajočih k vojstvu z ozirom na njih dolžnost do opravljanja aktivne službe v stoječem vojstvu, v vojnem pomorstvu, v deželni brambi, ali v črni vojski. . .	12	404

ABECEDNO KAZALO.

B.

Str.

Bolezni nalezljive; ukaz, kako zabranjevati njih razširjanje v šolah	415
Bolnice javne, kako se jim plačujejo prehranitnine -	92
Bolnišnični stroški , glej, Bolnice .	
Brezdomniki , kako ravnati z njimi	75

C.

Cerkev in šola, načelne določbe o razmerju med njima	275
Cerkve katoliške, opravljanje stroškov za zidanje in vzdrževanje	96
Ceste in poti javne, nedržavne; postava zastran njih narejanja in vzdrževanja	102
Ceste , nedržavne; postava zastran njih razreditve	109
Ceste skladovne ali konkurenčne	(109)
Ceste občinske	103
Ceste občinske; podpore iz zaloga skladovnih cest za nje	116
Cestna policija	123
Cestnina	107
Cestno-policijski red	119

Č.

Čebelarstvo-čbelarstvo, postava o njem	229
Čebele, glej Čebelarstvo.	
Čuvaji poljski	215

D.

Davek na psè za Goriško mesto	95
Davek na psè za občine na Goriškem	93
Davkovne (katastralne) občine	54
Davščina od zapuščin	412
Davščine občinske	45
Deželno šolsko nadgledstvo	360
Disciplinarno ravnanje z učitelji javnih ljudskih šol	374
Divjačina, postava zastran varstva	234
Dohodninski davek od poslopij	127
Doklade, posilno nalaganje za plačilo občin- skih dolgov	130
Doklade, uradoma nalaganje v založbo deželnih predplačil	127
Doklade za občinske potrebe	42
Donesek za normalne šole odpravljen	412
Domovinska postava od l. 1863	74
Domovinske postave prejšnje dobe	87
Domovinski listi	83
Domovna pravica	76
Domovnice	(83 91)
Družbene poti	117
Duhovnijska poslopja, konkurenčna postava zaradi zgradbe in vzdrževanja	96

G.

Glavna pravila, da se po njih vravnajo	
občine	1
Gosenice, postava za obvarovanje obdelane	
zemlje zoper nje	197
Gospodarstvene postave	133
Gospodarstvo občinsko	38
Gospodinjstvo, podučevanje v ljudski šoli	344

H.

Hrošci, obvarovanje obdelane zemlje zoper	
poškodbo po njih	197
Hiše, dohodninski davek od njih	127

K.

Katastralne občine	54
Kaznovanje v ljudski šoli	323
Konkurenčna postava zadevajoča javne ne	
državne ceste	199
Konkurenčna postava zadevajoča cerkve in	
duhovnijska poslopja	96
Krajno šolsko nadgledstvo	347
Kras, njegovo pogozdenje	238
Kras, opravilnik pogozdovalne komisije	245
Kras, volitev zaupnih mož v pogozdovalno	
komisijo	253
Kupčijska zbornica v Gorici, volilni red	256

L.

Ljudska šola, glej Šola.

M.

Mera in vaga v dež. postavah	131
Mostnina	107
Mostovi	103

N.

Nadgledovanje občin	49
Naklade občinske	42
Nagrade za podučevanje verozakona	409
Nalezljive bolezni, ukaz kako zabranjevati njih razširjenje v šolah	415
Normalne šole, donesek za nje odpravljen	412

O.

Občinarji	18
Občine	16
Občine, kako se uravnajo	1
Občine katastralne	54
Občinske ceste, njih vzdrževanje	102
Občinske ceste, podpore iz zaloge skladovnih cest	116
Občinskega reda temeljne določbe	1
Občinski dolgovi izvirajoči iz nejavnih naslovov	130
Občinski red	14
Občinski udje	18
Občinski volivnik	57
Občinsko zastopstvo	20
Obravnava poljskih prestopkov	219
Odpust iz ljudske šole	321
Odstavljanje ljudskih učiteljev	374
Okrajno šolsko nadgledstvo	352
Opravljenik komisije za pogozdovanje Krasa	245

F.

Penzija; glej Pokojnina.

Penzijska denarnica, za ljudske učitelje	(296 (381)
" denarnica doneski, ki jih plačujejo vanjo iz drugih dežel premeščeni ljud. učitelji	403
Plače ljudskih učiteljev	(369 (387)
Pogozdovalna komisija za Kras	244
" " volitev zaupnih mož	253
Pogozdovanje Krasa, postava o njem	238
Pokojnina ljudskih učiteljev	377
Policijski red za javne nedržavne ceste	119
Poljski čuvaji	215
Poljski prestopki	213
Poljsko blago, postava zastran varstva	208
Peslopja, dohodninski davek od njih	127
Poti in ceste javne nedržavne	102
" družbene	117
Pravne razmere učiteljskega osebja na jav- nih ljudskih šolah	365
Predplačila dež. zaloga, kako se potinjajo	128
Premembe postav o pravnem razmerju uči- teljskega osebja na ljud. šolah	384 386
" temeljne postave o ljudskih šolah	303
Prehranitnine v javnih bolnicah	92
Preskrbljevanje ubogih	81
Preskušnje na ljudski šoli	341
Priprave za občinske volitve	62
Prisega poljskih čuvajev	225
Psi, davek na nje v mestu Gorici	95
" davek na nje v občinah	93

R.

Razlastba v cestnih zadevah	107
Razmere osebne in službene ljudskih učiteljev pripadajočih k vojstvu	404
Razredi na ljudski šoli	330
Razreditev cest	109
Ravnava sé zapoznelimi oglasili servitutnih pravic	268
Red občinski	14
„ volilni občinski	57
„ volilni za trgovinsko zbornico v Gorici	256
Ribarski list	193
Ribe ; glej Ribištvo .	
Ribištvo ; postava v pospeševanje ribištva	179
„ izvrševalni ukaz	186
Ročna dela ženska; glej Rokotvori .	
Rokotvori ženski na ljudski šoli	344

S.

Samoučila na ljudski šoli	343
Sneg , kidanje na javnih nedržavnih cestah	105
Spričevalo v ljudski šoli	341
Starešinstvo njegovo področje	27
Stražarsko osebje za zemljedelstvo	226

Š.

Šola in cerkev, načelne določbe o razmerju med njima	275
Šole , kako se zavarujejo zoper razširjenje nalezljivih bolezni	415
Šole ljudske, načela za podučevanje v njih	279
„ namen in vredba	279

Šole ljudske , splošna ali občna ljudska šola	280
„ meščanska šola	284
„ dolžnost v šolo hoditi	285
„ izučba učiteljev	292
„ nadaljno izobraženje učiteljev	292
„ pravna razmerja učiteljev	293
„ napravljanje šol	297
„ privatna učilišča	300
„ postava zastran ustanovljanja, vzdrževanja in obiskovanja	389
„ obiskovanje	394
„ o strošku za nje	397
Šolnina	399
Šolska davščina od zapuščin	412
Šolski in učni red za občne ljudske šole	317
Šolsko nadgledstvo , postava o njem	347

T.

Temeljna vodila o ljudskih šolah	279
„ „ prememba temelj. vodil o ljudskih šolah	303
Tiči , postava zastran varstva kmetijstvu ko- ristnih tičev	201
Trgovinska zbornica , volilnik	256

U.

Ubogi , njih preskrbljevanje	81
Učila v ljudski šoli	343
Učitelji , njih dolžnosti	325
„ premeščeni iz drugih dežel	403
„ pripadajoči k vojstvu	404
„ verozakona, njih nagrade	409
Učiteljske službe	365

Učiteljski zbor	329
Učiteljsko osebje , pravne razmere na javnih ljudskih šolah	365
Učni čas v javni ljudski šoli	319
Učni red za ljudske šole	317
Učni smotri ljudske šole	332
Uradno stanje stražarskega osebja	226
Ustrahovanje v šoli	323
Užitninske doklade	46

V.

Vaga in mera v dež. postavah	131
Varstvo kmetijstvu koristnih tičev	201
„ poljskega blaga	208
„ divjačine	234
Verozakonsko podučevanje v ljudskih šolah	409
Vode , njih raba, napeljevanje in odvracanje	135
„ njih pravne lastnosti	136
„ njih raba	137
„ njih odpeljava in obramba	147
„ prestopki in kazni zastran poškodovanja vodnih naprav	155
„ gosposke in ravnava v vodno-pravnih zadevah	157
Vodne družbe	151
Vodne bukve	178
Vodovidi	178
Volilnik občinski	57
„ za trgovinsko zbornico	256
Volitev občinskih zastopnikov	65
„ županstva	70
„ zaupnikov v komisijo za pogozenje Krasa	253
„ cestnih odbornikov	106
Vpokojenje ljudskih učiteljev	377

Z.

Zamena zemljišč	266
Zastopstvo občinsko	20
Zapuščine, šolska davščina od njih	412
Zedinjenje občin	48
Zemljiščina zamena, organi, poklicani soditi, ali je ugodna	266

Ž.

Županije	16
Županstvo, njegovo področje	33
volitev	70
Žužki, škodljivi kmetijstvu.	197

Poprava tiskovnih pogreškov.

Na 1, strani naj se glasi oprazka: *) *Drž zak.*
leta 1862 št. 18.

Str. 11, vrsta 11 beri: *taka pravila*, mesto „*tak pravila*“.

„ 37, v §. 59 vrsta 6. beri: *postavljeni* mesto „*postavljeni*“.

„ 51, v drugem odstavku §. 90., vrsta 2 beri: *poedinimi* mesto „*poednimi*“.

„ 95, v §. 1., vrsta 2. beri: *vrste* mesto „*sorte*“.

„ 103, v §. 6., vrsta 3, beri *15' in 18'*, to je *15 in 18 čevljev*, mesto „*15, in 18,*“.

„ 109, vrsta 3. od zgoraj beri: *nedržavnih* mesto „*nedžavnih,*“.

„ 111, so v 2. točki čl. III. po pomoti dvakrat tiskane besede: „*občine tega sodnijskega okraja*“.

„ 112, v čl. IX. vrsta 3. beri: *sme* mesto „*smo*“.

„ 170, v 1. vrsti beri: *pritrditi* mesto „*pritrđiti*“.

„ 176, v 3. vrsti od zdolaj beri: *razmerje* mesto „*raznerje*“.

„ 209, v 3. odstavku je izpuščeno število §. in naj se bere: „*§. 2*“.

„ 246, v §. 4. vrsta 2. beri: „*zadevah* mesto „*adevah*“.

34

GORIŠKO-GRADIŠČ.

Priročni

Go Sk dom

70066390

COBISS c